

Співпраця між Україною та ЄС на даний час здійснюється в рамках Європейської політики сусідства, а саме через реалізацію спільно погодженого Плану дій Україна – ЄС, та Угоди про партнерство і співробітництво. Окрім цього, ведуться переговори щодо укладання нової посиленої Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, оскільки попередня вже завершує термін своєї дії.

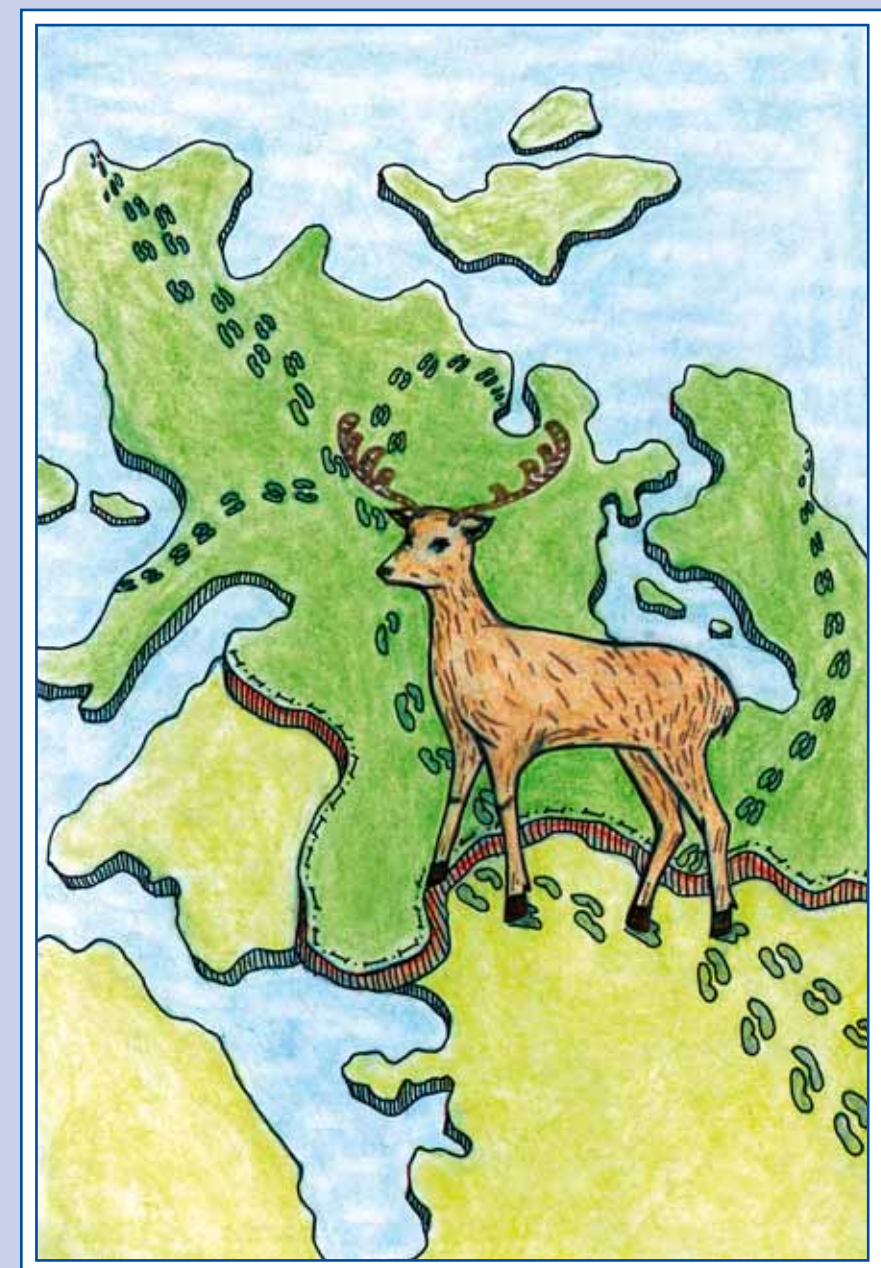
ЄС підтримує реалізацію Україною положень, визначених у Плані дій не лише політичними, але й фінансовими засобами. Він є одним з основних суб'єктів надання допомоги Україні. Протягом 1991-2006 років Європейське Співтовариство надало Україні допомогу у розмірі 2,4 млрд. євро. Починаючи з 2007 року, фінансування України для реалізації ЄПС надається в рамках нового інструменту фінансування — Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЄСП).

З огляду на зміст, розмір фінансування та процедури ІЄСП для державних органів різного рівня, громадських організацій, наукових інституцій та інших зацікавлених осіб з'являється багато нових перспектив, пов'язаних з можливістю брати участь у різних програмах ІЄСП (національних, регіональних, тематичних, транс-кордонних).

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА — НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ



ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА — НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ



Ресурсно-аналітичний центр
"СУСПІЛЬСТВО І ДОВКІЛЛЯ"



ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА — НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Під редакцією Н. Андрусевич

Львів — 2008

**Інструмент європейського сусідства і партнерства — нові
можливості для України / Під ред. Н. Андрусевич — Львів,
2008.**

*Переклад документів з англійської — Орест Кушнір, Уляна Коржевич
Літературний редактор — Оксана Коцюрuba
Малюнок на обкладинці — Мар'яна Гречух-Дем'янчук*

*Це видання підтримано Всесвітнім фондом природи — Дунайсько-Карпатська
програма (WWF-DCP) (www.panda.org/dcpo) і Всесвітнім фондом природи-Норвегія із
співфінансуванням Міністерства закордонних справ Норвегії і Європейського Союзу.
За зміст публікації відповідають виключно автори і він, за жодних обставин, не
відображає позицію Міністерства закордонних справ Норвегії і Європейського Союзу.*



Ресурсно-аналітичний центр
"СУСПІЛЬСТВО І ДОВКІЛЛЯ"

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
---------------------	---

I. Інструмент європейського сусідства і партнерства (довідка)	7
--	----------

II. Інструмент європейського сусідства і партнерства — основи надання допомоги в рамках нового фінансового інструменту ЄС	9
--	----------

1. Політичні рамки впровадження Інструменту європейського сусідства і партнерства	9
2. Правове регулювання ІЄСП	10
3. Програми в рамках ІЄСП	13
3.1 Національний пакет ІЄСП	13
3.2. Регіональні та міжрегіональні програми.	15
3.3 Тематичні програми	18
3.4 Програми транскордонного співробітництва.	20
3.5 Механізми «Сприяння реформам управління» і «Підтримка інвестицій»	22
4. Роль громадянського суспільства в розробці, імплементації та моніторингу ІЄСП	23
5. Екологічні питання в рамках ІЄСП	24
6. Корисна інформація.	25

III. Документи

Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства	30
Східна Регіональна програма. Стратегічний документ, 2007-2013 рр.	47
Індикативна програма для Східного регіону ІЄСП на 2007-2010 рр.	71
Україна, Стратегічний документ, 2007-2013 рр.	85
Україна, Національна індикативна програма, 2007-2010 рр.	111
Транскордонне співробітництво. Стратегічний документ, 2007-2013 рр. Індикативна програма, 2007-2010 рр.	123

ПЕРЕДМОВА

Інтеграція до Європейського Союзу є одним із пріоритетних напрямків зовнішньої політики України. Незалежно від того, які сили знаходяться при владі, Україна впевнено крокує в напрямку наближення до Європейського Союзу, що підтверджується низкою політичних та нормативно-правових документів, зокрема Законом України «Про Концепцію загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Програмою інтеграції України до Європейського Союзу, Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу та ін.

Співпраця між Україною та ЄС на даний час здійснюється в рамках Європейської політики сусідства, а саме через реалізацію спільно погодженого Плану дій Україна — ЄС, та Угоди про партнерство і співробітництво. Окрім цього, ведуться переговори щодо укладання нової посиленої Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, оскільки попередня вже завершує термін своєї дії.

Україна поступово адаптує своє законодавство до стандартів ЄС, робить спроби здійснювати необхідні політичні й економічні реформи, вести відповідну соціальну та екологічну політику. Це все, в свою чергу, вимагає значного фінансування, якого недостатньо у розпорядженні уряду.

ЄС підтримує реалізацію Україною положень, визначених у Плані дій не лише політичними, але й фінансовими засобами. Він є одним з основних суб'єктів надання допомоги Україні. Протягом 1991-2006 років Європейське Співтовариство надало Україні допомогу у розмірі 2,4 млрд. євро¹. Починаючи з 2007 року, фінансування України для реалізації ЄПС надається в рамках нового інструменту фінансування — Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП).

Незважаючи на те, що процес створення цього Інструменту, його компонентів, визначення технічних питань та ін. є довготривалим, складним і об'ємним, у сусідніх країнах — країнах, що мають сухопутні чи морські кордони з ЄС, включаючи Україну, існує дуже мало інформації як про ІЕСП, так і про його політичні рамки — Європейську політику сусідства.

З огляду на зміст, розмір фінансування та процедури ІЕСП для державних органів різного рівня, громадських організацій, наукових інституцій та інших зацікавлених осіб з'являється багато нових перспектив, пов'язаних з можливістю брати участь у різних програмах ІЕСП (національних, регіональних, тематичних, транскордонних).

Тим не менше, недостатня поінформованість та відсутність залучення зацікавлених осіб до розробки таких програм і їх моніторингу обмежує можливості ефективної співпраці з відповідними зацікавленими особами в ЄС, не сприяє вирішенню актуальних проблем, що існують в Україні, робить допомогу, яка надається ЄС, не настільки ефективною, як планувалось при створенні нового інструменту фінансування.

¹ Інструмент європейського сусідства і партнерства, Україна, Стратегічний документ, 2007-2013, ст. 9.

Більшість документів, що стосуються ІЕСП, доступні лише через Інтернет. Немає перекладів відповідних документів українською мовою, а це ще більше ускладнює доступ до них та обмежує можливості активної участі.

Мета даного посібника — підвищення рівня поінформованості громадських організацій, місцевої влади, наукових інституцій та інших зацікавлених осіб про можливості фінансування та його пріоритети відповідно до Інструменту європейського сусідства і партнерства.

У цьому виданні міститься короткий аналіз Інструменту європейського сусідства і партнерства, його основні програми, розподіл коштів для України, подаються посилання в Інтернеті, де можна знайти корисну інформацію, що стосується фінансування в межах ІЕСП.

Посібник також містить переклад українською мовою основних документів (за винятком тих, які на момент виходу в світ публікації ще не є остаточно затвердженими текстами, а лише проектами), а саме: Регламент (ЄС) №1638/2006, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства; Стратегічний документ Східної регіональної програми (2007-2013 рр.); Індикативна програма для Східного регіону ІЕСП (2007-2010 рр.), Стратегічний документ для України (2007-2013 рр.), Національна індикативна програма (2007-2010 рр.), Стратегічний документ та індикативна програма для Програми транскордонного співробітництва. Переклад, що включений до даної публікації, не є офіційним.

Хоча цей Посібник має екологічне спрямування, однак він буде корисним і для осіб, що не займаються питаннями довкілля, з огляду на наявність загальної характеристики ІЕСП, а також інформації щодо можливостей участі громадянського суспільства.

Разом із виходом публікації розпочинає роботу веб-сторінка www.enpi.org.ua, присвячена ІЕСП, яка містить важливі документи, корисну інформацію, останні новини, що стосуються питань фінансування, згідно з ІЕСП.

Підготовка публікації та розробка веб-сайту є частиною проекту «Збереження та стале використання природних ресурсів Українських Карпат», що реалізується WWF-Норвегія та WWF-Дунайсько-Карпатська програма.

I. ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА

ДОВІДКА

ІЕСП	Новий фінансовий інструмент Європейського Союзу, що замінює такі інструменти, як TACIS, MEDA та ін.
Правова основа	Регламент (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства
Мета	Надання допомоги Європейським Співтовариством з метою розвитку зони процвітання та добросусідства та її ефективного використання
Програми	— Програми для однієї країни чи групи країн — Програми транскордонного співробітництва
Фінансування	Для програм для однієї країни чи групи країн мінімально 95% усього доступного фінансування (понад 10,6 млрд. євро), для програм транскордонного співробітництва максимально 5% усього доступного фінансування (майже 550 млн.євро)
Період дії	2007-2013 роки
Країни	Азербайджан, Алжир, Білорусь, Вірменія, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, Молдова, Палестинська влада Західного Берега і Сектора Газа, Російська Федерація, Сирія, Туніс, Україна
Пріоритети у наданні допомоги в Україні	— Підтримка демократичного розвитку і якісного управління — Підтримка регуляторної реформи і створення адміністративних можливостей — Підтримка розвитку інфраструктури
Фінансування для України	294 млн.євро на 2007-2010 рр.
Основні програмні документи для України	Стратегічний документ, Національна індикативна програма, спільні операційні програми для програм транскордонного співробітництва, в яких Україна може брати участь

II. ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА — ОСНОВИ НАДАННЯ ДОПОМОГИ В РАМКАХ НОВОГО ФІНАНСОВОГО ІНСТРУМЕНТУ ЄС

1. ПОЛІТИЧНІ РАМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІЄСП

Після розширення ЄС у 2004 році Європейський Союз працює зі сусідніми країнами (включаючи Україну) в рамках нового напрямку зовнішньої політики — Європейської політики сусідства (ЄПС).

Копенгагенська Європейська рада (2002 р.) підтвердила, що розширення Європейського Союзу є винятковою можливістю для посилення відносин із сусідніми країнами на основі спільних політичних та економічних цінностей і що ЄС прагне запобігти утворенню нових розмежувальних ліній у Європі та сприяти стабільності і процвітання у межах своїх нових кордонів і поза ними.

Європейська політика сусідства відрізняється від потенційного членства в Європейському Союзі і пропонує сусіднім країнам привілейовані відносини з ЄС, що повинні будуватися на визнанні спільних цінностей, включаючи демократію, верховенство права, якісне управління і повагу до прав людини, а також принципів ринкової економіки, відкритої, заснованої на правилах справедливої торгівлі, сталого розвитку і зниження рівня бідності.

ЄПС спершу було визначено у **Комюніке про ширшу Європу** у березні 2003 року. У документі, зокрема, сказано, що мета ЄПС «запобігти появі нових розмежувальних ліній у Європі та сприяти стабільності і процвітання в межах та поза межами нових кордонів Союзу». У Комюніке Європейському Союзу пропонується створити зону процвітання і добросусідства — «кола друзів», з якими Європейський Союз матиме тісні, мирні стосунки та співпрацюватиме.

Європейський Союз повинен зміцнювати політику сусідства в регіоні, орієнтуючись на два основні завдання:

- Співпраця з партнерами з метою зниження рівня бідності та створити зону спільного процвітання й цінностей, які базуються на глибшій економічній інтеграції, міцних політичних і культурних зв'язках, посиленій транскордонній співпраці та спільній відповідальності за запобігання конфліктам між ЄС та її сусідами.
- Закріплення пропозицій ЄС щодо конкретної вигоди та привілейованих відносин у межах диференційованих рамок, які відповідають прогресу, зробленому партнерськими країнами в політичних та економічних реформах.

Підхід Європейського Союзу базується на таких цілях:

- розширення внутрішнього ринку та регуляторних структур;
- привілейовані торговельні відносини та відкриття ринку;
- перспективи для законної міграції та руху людей;
- інтенсивна співпраця з метою запобігання і боротьби зі спільними загрозами для безпеки;

- активне політичне залучення ЄС до запобігання конфліктам і їх вирішення;
- активніші зусилля для сприяння правам людини, глибшій культурній співпраці та поглибленню взаєморозуміння;
- інтеграція в торговельні, енергетичні та телекомунікаційні мережі і європейську дослідницьку зону;
- нові інструменти для сприяння і захисту інвестицій;
- підтримка інтеграції у глобальну торговельну систему;
- посилена допомога, краще реагування на потреби;
- нові джерела фінансування.

Основним документом, що визначає принципи, географічний масштаб і методологію ЄПС та питання регіональної співпраці, є **Стратегія Європейської політики сусідства**, прийнята 12 травня 2004 року.

Відносини між ЄС і більшістю країн, що беруть участь у ЄПС, мають достатньо високий рівень розвитку. У Східній Європі та на Південному Кавказі **Угоди про партнерство і співробітництво** є основою для договірних відносин. Ці угоди передбачають розвиток співробітництва й економічної інтеграції у різноманітних сферах.

Основним інструментом реалізації Європейської політики сусідства на національному рівні є **Плани дій**, прийняті та погоджені Європейським Союзом та національними урядами.

Для України у 2005 році був прийнятий План дій Україна-ЄС (2005-2007 рр.), дію якого продовжено до 2009 року.

Точкою відліку для планів дій є спільне коло питань, що відповідають цілям ЄПС. Однак вироблення Плану дій і конкретних завдань, розроблених із кожним партнером, залежить від конкретних обставин. Вони різняться, залежно від географічного розташування, політичної й економічної ситуації, відносин із Європейським Союзом та сусідніми країнами, програм реформ та ін. Таким чином, Плани дій диференційовані щодо кожної країни.

Відповідно до ЄПС, ЄС і партнерські країни визначають ряд пріоритетів для впровадження у спільно прийняті Плани дій, що містять низку ключових сфер для конкретних дій, включаючи політичний діалог і реформи, торгівлю й економічні реформи, збалансований економічний і соціальний розвиток, правосуддя і внутрішні справи, енергетику, транспорт, інформаційне суспільство, навколишнє середовище, дослідження і нововведення, розвиток громадянського суспільства і міжлюдські контакти.

Прагнення Європейської політики сусідства повинні узгоджуватися з відповідною фінансовою і технічною підтримкою.

До 2007 року допомога Європейського Союзу країнам ЄПС надавалася в межах різних географічних програм, включаючи TACIS, MEDA, PHARE та ін. З 1 січня 2007 року уся допомога буде надаватись у рамках нового фінансового інструменту ЄС для країн, що охоплюються ЄПС, — Інструменту європейського сусідства і партнерства.

2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІЕСП

Важливо, щоб допомога Співтовариства надавалася відповідно до міжнародних угод і міжнародних конвенцій, сторонами яких є Співтовариство, держави-члени та партнерські країни, а також з урахуванням загальних принципів міжнародного права.

Регламентом (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства, створюється новий фінансовий інструмент для «надання допомоги Співтовариства з метою розвитку зони процвітання та добросусідства» за участю

ЄС та партнерських країн (Азербайджан, Алжир, Білорусь, Вірменія, Грузія, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, Молдова, Палестинська влада Західного Берега і Сектора Газа, Російська Федерація, Сирія, Туніс, Україна).

Допомога Співтовариства використовується для підтримки заходів у межах таких сфер співпраці, як сприяння політичному діалогу та реформам, законодавче та регуляторне наближення, сприяння верховенству права і якісному управлінню, сталому розвитку, охороні довкілля, соціальна політика, захист прав людини й основних свобод та ін.²

Згідно з Регламентом, допомога Співтовариства, як правило, дофінансовується країнами-бенефіціарами державним коштом, внесками інших бенефіціарів та з інших джерел. Вимоги дофінансування можуть бути відмінені у належно обґрунтованих випадках і, при потребі, з метою підтримки розвитку громадянського суспільства та неурядових організацій щодо заходів, спрямованих на сприяння правам людини й основним свободам та підтримку демократизації.

Допомога, що надається ЄС, координується з фінансовою допомогою держав-членів ЄС та інших донорів. Політика і програми, які фінансуються згідно з цим Регламентом, повинні відповідати політиці Європейського Союзу, угодам, підписаним Співтовариством і партнерськими країнами, а також багатостороннім угодам і міжнародним конвенціям, сторонами яких вони є.

У рамках ІЕСП фінансуються програми для однієї чи багатьох країн, транскордонні програми. Програми для декількох країн можуть містити заходи міжрегіонального співробітництва.

У Регламенті також містяться положення щодо програмування і розподілу коштів. Приймаючи програми для однієї чи багатьох країн, Комісія визначає розподіл коштів для кожної програми, беручи до уваги особливі характеристики і потреби відповідної країни і регіону.

Регламент також визначає перелік бенефіціарів допомоги ЄС. Відповідно до Регламенту, для цілей імплементації програм дій, спільних програм транскордонного співробітництва (ТКС) та спеціальних заходів фінансування можуть отримувати партнерські країни, регіони і їх інституції, децентралізовані органи в партнерських країнах, спільні органи, створені партнерськими країнами і регіонами та Співтовариством, міжнародні організації, інституції й органи Співтовариства, державні або напівдержавні органи, компанії, фірми, фінансові установи, недержавні утворення та ін.³

Комісія повинна оцінювати прогрес, досягнутий в імплементації заходів, і мусить подавати Європейському Парламенту і Раді річний звіт щодо імплементації допомоги Співтовариства.

У разі непередбачених, але належним чином обґрунтованих потреб чи обставин Комісія приймає спеціальні заходи, не передбачені у стратегічних документах чи багаторічних індикативних програмах. Спеціальні заходи можуть використовуватися для фінансування діяльності, спрямованої на полегшення переходу від допомоги у надзвичайних ситуаціях до довготермінової діяльності з розвитку.

Комісія регулярно оцінює результати географічної і транскордонної політики та програми, секторної політики, ефективність програмування, щоб переконатися, чи досягнуто цілей, і щоб мати змогу розробити рекомендації для покращення наступних дій.

Комісія повинна подати Європейському Парламенту і Раді до 31 грудня 2010 року звіт із оцінкою імплементації цього Регламенту протягом перших трьох років і, у разі

² Детальний перелік заходів, які фінансуються Співтовариством, міститься у ст.2.2 Регламенту, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

³ Для детального переліку бенефіціарів див. ст.14.1 Регламенту, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

необхідності, із законодавчою пропозицією щодо необхідних змін до Регламенту, включаючи фінансовий розподіл.

Розмір фінансування до імплементації цього Регламенту на період 2007-2010 років складає 11 181 000 000 і розподілений так:

- (а) мінімум 95% фінансування буде надано програмам для однієї чи багатьох країн;
- (б) до 5% фінансування буде надано програмам транскордонного співробітництва.

Щодо транскордонного співробітництва, то згідно з статтею 11 Регламенту (ЄС) 1638/2006, Комісія прийняла **Регламент (ЄС) №951/2007 від 9 серпня 2007 року, що встановлює правила імплементації програм транскордонного співробітництва**, які фінансуються відповідно до Регламенту (ЄС) №1638/2006 Європейського Парламенту і Ради, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства⁴.

Основними документами, що визначають питання, пов'язані з імплементацією програм транскордонного співробітництва, є спільні операційні програми. Вони визначають цілі, пріоритети і заходи, які вживатимуться в рамках конкретної програми.

Кожна операційна програма подається на затвердження Спільним органом управління Комісії після чіткої згоди усіх держав-учасників програми.

Регламент також містить положення щодо моніторингу спільних операційних програм, їх перегляду, питання використання мови.

Регулюються і питання з підписання фінансових угод між Комісією та кожною партнерською країною окремо взятої спільної операційної програми.

Головними органами управління для спільних операційних програм є Спільний моніторинговий комітет, Спільний орган управління, Спільний технічний секретаріат. Регламентом визначаються питання їх формування, функціонування і функції.

Програми транскордонного співробітництва вимагають співфінансування, яке повинно надходити з власних джерел країн чи органів, що беруть участь у кожній спільній операційній програмі. Визначаються Регламентом і питання рахунків для таких програм, контрактних положень, платежів і попереднього фінансування, прийнятність видатків.

- У рамках спільних операційних програм можуть фінансуватися проекти трьох видів:
- інтегровані проекти, коли кожен партнер проводить діяльність у межах спільного проекту на своїй території;
 - симетричні проекти, коли така ж діяльність виконується паралельно в державах-членах і партнерських країнах;
 - проекти, які імплементуються, головним чином, у державі-членові чи партнерській країні, але з користю для усіх чи декількох партнерів, залучених до спільної операційної програми.

Детальні положення щодо фінансової допомоги, яка надається в рамках Регламенту, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства, визначаються у різних програмних документах, залежно від виду програми.

Стосовно програм, що фінансуються в межах національного пакету та регіональної співпраці — це стратегічні документи (для країн та регіонів) й індикативні програми (національні і регіональні). Стратегічний документ містить аналіз ситуації в країні/регіоні (політичний, економічний, соціальний, екологічний), політичний порядок денний, огляд минулої і сучасної співпраці, стратегію реагування, додатки зі статистичними даними. Індикативні програми подають індикативний бюджет, пріоритети і дії, узгодженість з іншими програмами.

⁴ Official Journal of the European Union, L210/10, 10.08.2007.

Програми, прийняті в межах ТКС ІЄСП, будуть переглядатися у середньостроковій перспективі, зазвичай у 2009 році. Результати таких переглядів можуть призвести до уточнень Індикативної програми ТКС ІЄСП на 2011-2013 рр. Середньостроковий перегляд враховуватиме будь-які зміни у пріоритетах співробітництва, соціально-економічному розвитку, результатах, отриманих від імплементації, процесу моніторингу та оцінки, потреби у коректуванні сум фінансування та перерозподілі наявних ресурсів між різними програмами. Перегляд може відбутися і швидше, якщо це необхідно для вирішення особливих питань, які впливають на імплементацію програми.

При впровадженні нового фінансового інструменту важливим є застосування принципу поєднання різних політик. На відносини з країнами ЄПС впливають інші види політики Європейського Співтовариства. Це особливо стосується Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, юстиції, свободи та безпеки, торгівлі, енергетики, транспорту й навколишнього середовища.

3. ПРОГРАМИ В РАМКАХ ІЄСП

3.1 Національний пакет ІЄСП

Допомога, що надається, згідно з національними пакетами ІЄСП, зосереджується на стратегічних пріоритетах, де вона є найбільш ефективною на національному рівні. Деталі кожної програми, особливі для окремої країни, містяться у відповідних Стратегічних документах по країнах та Національних індикативних програмах.

Для України **Стратегічний документ** розроблений на період 2007-2013 років. Допомога ЄС Україні протягом цього періоду матиме на меті підтримку впровадження реформ на підставі політичних завдань, визначених Угодою про партнерство і співробітництво між ЄС і Україною (1998 р.) та Планом дій Україна-ЄС (2005 р.).

У Стратегічному документі визначені **стратегічні завдання** співпраці ЄС з Україною, а саме:

- взаємовигідна співпраця, яка сприяє переходу України до зрілої демократії та ринкової економіки;
- імплементація Європейської політики сусідства та Плану дій Україна-ЄС;
- гарантування безпеки;
- завдання щодо політики розвитку (зниження рівня бідності, впровадження якісного управління, повага до основних прав і свобод людини).

Пріоритетні сфери допомоги ЄС визначені відповідно до Плану дій Україна-ЄС і містять:

- **Політичний діалог і реформування** (зміцнення демократії, верховенства права, якісного управління, забезпечення основних прав і свобод людини, боротьба із злочинністю і корупцією, розвиток громадянського суспільства, співпраця у зовнішній політиці і політиці безпеки).
- **Економічна і соціальна реформа та розвиток** (ефективне функціонування ринкової економіки, покращення інвестиційного клімату, соціальна реформа, наближення до соціальних стандартів ЄС, зниження рівня бідності, покращення ситуації із зайнятістю, зменшення регіонального дисбалансу).
- **Торгівля, ринкові та регуляторні реформи** (розвиток ринкових і регуляторних реформ, вдосконалення митного законодавства і процедур, законодавства про установи і компанії, політика захисту споживача, розвиток законодавчої адміністративної структури для діяльності малих і середніх підприємств, прав інтелектуальної і промислової власності, державної закупівлі і статистики).
- **Співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки** (міграція і надання притулку, управління кордонами, організована злочинність і тероризм, судочинство і верховенство права, боротьба з відмиванням грошей).

- **Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство і навколишнє середовище** (виконання Меморандуму про взаєморозуміння щодо співпраці у галузі енергетики, підвищення енергоефективності, відновлювані джерела енергії, зміна клімату, зростання ефективності, безпеки і надійності транспортування, виконання багатосторонніх екологічних угод, покращення якості води, управління відходами, попередження промислових ризиків, охорона природи, використання нових технологій інформаційного суспільства).
- **Міжлюдські контакти** (вдосконалення системи освіти, участь у програмах обміну, співпраця у сфері культури, підтримка наукового і технологічного співробітництва).

Допомога, надана згідно з національним пакетом ІЄСП, зосередиться на **трьох пріоритетних сферах**:

Пріоритетна сфера 1: Підтримка демократичного розвитку та якісного управління

- Підпріоритети:
1. Реформа державного управління та управління державними фінансами
 2. Верховенство права та судова реформа
 3. Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади
 4. Освіта, наука і міжлюдські контакти/обміни

Пріоритетна сфера 2: Підтримка регуляторної реформи і розширення адміністративних можливостей

- Підпріоритети:
1. Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ
 2. Регуляторні аспекти окремих галузей

Пріоритетна сфера 3: Підтримка розвитку інфраструктури

- Підпріоритети:
1. Енергетика (не атомна)
 2. Транспорт
 3. Навколишнє середовище
 4. Управління кордонами та міграція, включаючи питання реадмісії

Імплементуючи новий фінансовий інструмент, Комісія братиме до уваги уроки, засвоєні під час надання допомоги в минулому, в основному, у рамках програми ТАСІС. Висновки Комісії свідчать, що програма ТАСІС керувалась принципом «зверху вниз», програми були надто деталізовані, що перешкоджало гнучкості у реагуванні на виявлені потреби. Національні органи були недостатньо залучені до програм. Було багато «автономних» проектів технічної допомоги, що обмежувало вплив на секторному рівні і рівні національної політики.

Основний принцип, який лежить в основі програми, — принцип партнерства для досягнення спільних політичних цілей. Україна повинна бути максимально залученою до розробки дій, що передбачає знаходження можливостей для співфінансування українською стороною.

Національна індикативна програма на 2007-2010 роки детально визначає спрямованість дій, згідно з національним пакетом нового ІЄСП, містить керівні принципи щодо планування та визначення проектів шляхом встановлення обмеженої кількості пріоритетних сфер, їх цілей та очікуваних результатів.

Згідно з Національною індикативною програмою на 2007-2010 роки, **індикативне фінансування** для України складає 494 млн.євро. Ці кошти розподілятимуться таким чином:

- пріоритетна сфера діяльності 1 — 148,2 млн.(30%)
- пріоритетна сфера діяльності 2 — 148,2 млн. (30%)

- пріоритетна сфера діяльності 3 — 197,6 млн. (40%)

Для кожного з підпріоритетів Національна індикативна програма визначає довгостроковий вплив, особливі цілі, очікувані результати, показники виконання (на рівні довгострокового впливу та рівні особливих цілей).

Наприклад, у сфері «Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади» довгостроковий вплив полягає у сприянні зміцненню демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод. Особливими цілями тут є:

- Забезпечення поваги до прав людини й основних свобод, в тому числі в економічній і соціальній сферах, відповідно до міжнародних і європейських стандартів;
- Посилення залучення громадян до процесу прийняття рішень і контролю, зокрема через організації громадянського суспільства;
- Забезпечення свободи слова та свободи ЗМІ;
- Сприяння співпраці та зміцнення співробітництва між урядовими й неурядовими установами, наприклад у сфері навколишнього середовища, освіти тощо;
- Посилення структур місцевого управління, згідно зі стандартами, які містяться у Європейській хартії місцевого самоврядування;
- Заохочення активного соціального діалогу між соціальними партнерами, а також громадянського діалогу між приватними, державними й громадськими учасниками.

Очікувані результати полягають у підвищеному рівні обізнаності з питань щодо прав людини, структур і процедур прийняття рішень, у покращенні і посиленні правових та адміністративних рамок з метою забезпечення поваги до свободи ЗМІ, в якісній підтримці імплементації планів національної реформи управління, інституційному діалозі між відповідними особами з метою забезпечення сталого екологічного, економічного і соціального розвитку.

Програми дій, розроблені на основі стратегічних документів, приймаються, як правило, на один рік.

Програми дій повинні визначати цілі, що мають бути досягнуті, сферу впливу, очікувані результати, процедури управління і загальну суму планованого фінансування. Вони мають враховувати уроки, засвоєні під час імплементації допомоги Співтовариства в минулому, містити опис дій, що фінансуватимуться, зазначення суми, призначеної для кожної дії, і приблизний період реалізації, мусять включати визначення виду індикаторів виконання, моніторинг яких повинен проводитися, за умови, що впроваджувані заходи фінансуються в межах програми.⁵

3.2 Регіональні та міжрегіональні програми

Програми ЄС з регіональної співпраці доповнюють надання допомоги на національному рівні, вирішуючи питання регіонального характеру і сприяючи співробітництву для вирішення питань спільного інтересу.

Європейський Союз вважає співпрацю з партнерами з регіону, а також між самими партнерськими країнами, важливою політичною ціллю. Регіональний підхід сприяє підвищенню довіри між партнерськими країнами, таким чином, слугуючи підвищенню безпеки, стабільності і процвітання.

Деякі питання, наприклад розбудова транснаціональних транспортних коридорів, боротьба з забрудненням моря чи тероризмом, безперечно мають транскордонний характер і можуть бути вирішені лише при співпраці на регіональному рівні.

Регіональні стратегічні документи й індикативні програми визначають пріоритети

⁵ Стаття 12. 2 Регламенту, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

та розмір фінансування. Вони розроблені окремо для Східного регіону, Південного регіону, а також для міжрегіональної співпраці в рамках ІЄСП.

Пріоритетні сфери для регіональної співпраці зараз визначені у **Стратегічному документі для Східного регіону ІЄСП** на 2007-2013 рр., прийнятому Європейською Комісією у березні 2007 року. На період 2007-2010 рр. було визначено фінансування в розмірі 223 млн.євро.

Регіональний стратегічний документ для Східного регіону ІЄСП охоплює 7 країн Східної Європи та Південного Кавказу, а саме: Україну, Білорусь, Молдову, Вірменію, Азербайджан, Грузію та Росію.

Головними регіональними стратегічними цілями ЄС є впровадження ЄПС та угоди щодо Чотирьох спільних просторів із Росією та сприяння співпраці у регіоні. Крім цих стратегічних цілей, ЄС має й особливі галузеві цілі в регіоні, а саме: сталий розвиток і охорона навколишнього середовища, забезпечення диверсифікації та безпеки постачання енергії до ЄС, розвиток транспортних зв'язків між розширеним ЄС і сусідніми країнами.

Згідно із **Східною Регіональною індикативною програмою ІЄСП** на 2007-2010 роки допомога буде надаватися для 5 стратегічних категорій:

- мережі, зокрема транспортні та енергетичні;
- навколишнє середовище і лісове господарство;
- управління кордонами та міграційна політика, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця;
- міжлюдські контакти, інформування й підтримка;
- протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя та легка зброя.

Допомога ЄС у сфері **мереж** буде зосереджена на підтримці транспортної й енергетичної галузей, згідно з політикою, погодженою Міністерськими конференціями з питань транспорту й енергетики ЄС-Чорне море-Каспійський басейн 2004 року та відповідними експертними робочими групами. У транспортній сфері це також включає допомогу для приєднання транспортних мереж ЄС до головних осей Транс'європейських мереж, наближення до стандартів і законодавства ЄС у транспортній сфері, ефективну імплементацію міжнародних угод у транспортній сфері. В енергетичній сфері допомога Каспійському процесові буде надаватися одночасно з допомогою у реформуванні енергетичної галузі, в тому числі у законодавчому та регуляторному наближенні до *acquis* ЄС у сфері енергетики, сприянні розвитку та вдосконаленню необхідної інфраструктури, поступовій інтеграції енергоринків регіону в енергетичні ринки ЄС.

Регіональна допомога ЄС з питань **довкілля** буде зосереджуватися на багатосторонніх екологічних угодах, управлінні водними ресурсами й охороні природи, в тому числі й лісів. В управлінні водними ресурсами ключовими питаннями залишаються якість і постачання води, а також водовідведення. Вони будуть вирішуватися в межах співробітництва щодо регіональних морів та в рамках Водної ініціативи ЄС. У сфері охорони природи підтримка надаватиметься збереженню біологічного різноманіття та вирішенню проблеми погіршення земель, а також галузі лісового господарства через Процес застосування лісового права та управління (FLEG). Передбачається підтримка у сфері зміни клімату та промислового забруднення. Допомога буде надаватися у сфері розвитку громадянського суспільства, інформації, оцінки й моніторингу.

Допомога для категорії **«управління кордонами та міграційна політика, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця»** зосереджуватиметься на підтримці ініціатив регіонального управління і міграції. Окрема увага буде зосереджена на заходах, спрямованих на боротьбу з незаконною торгівлею. У митній сфері допомога надаватиметься для вдосконалення міжнародних погоджених норм і стандартів, з метою гарантування безпеки міжнародної торговельної системи постачання та для заохочення співпраці між митними адміністраціями, зокрема на кордонах.

Крім співпраці між урядами, важливим є заохочення **співробітництва між громадянським суспільством** у регіоні і між партнерськими країнами та ЄС. Допомога у цій сфері забезпечить підтримку співпраці в регіоні та суб-регіонах.

Допомога у сфері **протипіхотних мін, вибухових залишків війни, стрілецької зброї та легкої зброї** буде продовженням Стратегій дій ЄС щодо мін, але може, при потребі, містити діяльність, спрямовану на знищення вибухових залишків війни та незаконне поширення й наявність стрілецької зброї і боєприпасів, одночасно з заборону розповсюдження зброї масового знищення та її засобів доставки.

При реалізації нових регіональних програм, ЄС спиратиметься на засвоєні уроки під час імплементації таких програм у минулому, зокрема тих, що здійснювались в рамках програми ТАСІС. Майбутня стратегія ІЕСП повинна реалізовуватись за підтримки ініціатив, які користуються високою політичною підтримкою, із залученням до програм партнерських країн.

Більша частина допомоги для регіону надається через національні та регіональні програми, які охоплюються ІЕСП. Тим не менше, **міжрегіональні програми** були створені для підтримки Східного та Південного регіонів ІЕСП. Такі програми є необхідними, оскільки деякі види фінансування діяльності можуть бути ефективнішими та гнучкішими на міжрегіональному рівні.

Метою міжрегіональної програми є зміцнення діалогу та співпраці між ЄС і її східними й південними сусідами.

Міжрегіональна програма оминає такі адміністративні перешкоди, як пошук фінансування з двох різних програм, наприклад для України і Марокко.

Програма є особливо корисною для невеликої діяльності, при якій необхідна швидкість і гнучкість, діяльності, що імплементується міжнародними організаціями, для нових програм регіону, якщо важко передбачити потреби чи розподілити фінансування між країнами.

Європейська Комісія виділила 260,8 млн. євро для міжрегіональної програми на 2007-2010рр., а це близько 65, 2 млн. євро щороку.

Міжрегіональна програма спрямована на такі **пріоритети**:

- сприяння реформі;
- сприяння вищій освіті;
- сприяння міжрегіональному діалогу.

У сфері сприяння реформам міжрегіональна програма використовує два інструменти — ТАІЕХ та Sigma.

ТАІЕХ чи технічна допомога й обмін інформацією — інструмент Генерального директорату з розширення Європейської Комісії. ТАІЕХ допомагає країнам у процесі наближення, застосування та реалізації законодавства ЄС.

Головні завдання ТАІЕХ:

- надання короткотермінової технічної допомоги і порад щодо впровадження законодавства ЄС в національне законодавство країн-бенефіціарів і щодо відповідного управління, імплементації та впровадження такого законодавства;
- технічне навчання і попередня допомога партнерам і зацікавленим особам країн-бенефіціарів;
- інформаційне посередництво, що передбачає збір інформації і її доступність;
- надання інструментів баз даних для спрощення і моніторингу прогресу в наближенні та визначення потреб технічної допомоги.

Бенефіціарами допомоги ТАІЕХ є як державні, так і приватні органи, які відіграють у країнах-бенефіціарах важливу роль у впровадженні, імплементації та реалізації законодавства ЄС. Головні цільові групи:

- державні службовці, що працюють у державних органах на національному та субнаціональному рівнях, та місцеві органи влади;
- судові та правозастосувальні органи;
- члени парламентів та державні службовці, які працюють у парламентах та законодавчих радах;
- професійні та комерційні асоціації, які представляють соціальних партнерів, а також представники торгових палат і асоціацій роботодавців;
- Перекладачі, редактори законодавчих текстів.

Україна, поряд з іншими партнерськими країнами, є країною-бенефіціаром TAIEХ.

TAIEХ не надає прямої підтримки окремим громадянам чи індивідуальним компаніям.

Sigma — спільна ініціатива Європейського Союзу та Організації з економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), що, в основному, фінансується ЄС.

У 1992 році ОЕСР та Програма Phare Європейської Комісії започаткували ініціативу Phare для підтримки п'яти Центрально- та Східноєвропейських держав у проведенні ними реформи державного управління. З того часу Sigma розширила свою підтримку на інші країни. Діяльність Sigma в Україні фінансується в межах окремих грантів від Швеції (SIDA) та Великобританії (DFID).

Підтримка Sigma містить оцінку прогресу реформ і визначення пріоритетів; оцінку процесу створення інституцій та правових рамок; схему полегшення отримання допомоги від ЄС та інших донорів, допомогу у розробці проектів та впровадженні планів дій.

Прикладами міжрегіональної програми також можуть бути програма TEMPUS та нова освітня програма.

TEMPUS (Транс'європейська схема партнерства і мобільності для університетських навчань) — одна із програм Європейського Співтовариства, розроблена для надання допомоги соціальним і економічним перетворенням у партнерських країнах. Вона сприяє розвитку системи вищої освіти шляхом максимально збалансованого співробітництва із партнерами з країн ЄС. Програма TEMPUS сприяє міжлюдським контактам, міжнародній і регіональній співпраці, створенню мережі особистих та професійних контактів між академічними спільнотами ЄС і партнерських країн.

3.3 Тематичні програми

Окрім надання допомоги на регіональному та субрегіональному рівні, Європейська Комісія має програми допомоги, які носять глобальний характер. Вони допомагають ефективніше розподіляти ресурси, а також боротися зі спільними глобальними проблемами у низці питань.

Підтримка громадянського суспільства і місцевої влади

Комісія розробила нову програму, щоб заохотити представників громадських організацій і органи місцевої влади до активнішої участі у питаннях розвитку. Програма надає недержавним організаціям і місцевій владі більшу роль у вирішенні питань подолання бідності та сприяння сталому розвитку у їх країнах.

Діяльність повинна зміцнювати зв'язки між органами місцевої влади та НУО в Європі і країнах, що розвиваються. За допомогою, у межах цієї програми, можуть звертатися як учасники з ЄС, так і представники партнерських країн.

Демократія і права людини

Починаючи з 2007 року, Європейська ініціатива з демократії і прав людини буде

замінена іншим інструментом — Інструментом демократії та прав людини. Він забезпечуватиме підтримку свободи висловлювань і зібрань, захист захисників прав людини; підтримуватиме заходи, спрямовані проти тортур; захист прав людини, запобігатиме конфліктам і сприятиме демократичним реформам; удосконаленню міжнародних рамок прав людини; спостереженню за проведенням виборів.

Метою інструменту є також зміцнення ролі громадянського суспільства у сприянні правам людини, плюралізму і демократичній участі та представництву.

Виборча підтримка

Комісія надає підтримку країнам, що розвиваються, для проведення вільних і чесних виборів на місцевому, регіональному та національному рівні. Місія спостерігачів за виборами ЄС може оцінити проведення виборів та увесь виборчий процес. Вона також може дати рекомендації щодо заходів для покращення виборчого процесу в країні.

Навколишнє середовище і природні ресурси

Екологічні питання є важливим компонентом сталого розвитку.

Продовольча безпека

EuropeAid створив нову ініціативу, яка допомагатиме в покращенні продовольчої безпеки в країнах, що розвиваються. Тематична програма «Продовольча безпека» використовуватиметься тоді, коли існуючі географічні програми не можуть належним чином вирішити проблему. Тематична програма допомагає країнам, які мають тимчасові чи довгострокові продовольчі проблеми, пов'язані з бідністю.

Гендерні питання та рівність

Жінки складають приблизно половину населення планети, але вони, порівняно з чоловіками, є відносно маргіналізовані. Тому питання гендерної рівності — важливий компонент діяльності EuropeAid.

Питання охорони здоров'я

Комісія має програму під назвою «Хороше здоров'я для всіх», яка вирішує питання нестачі професіоналів у сфері охорони здоров'я в країнах, що розвиваються. Програма покращить доступ до охорони здоров'я і вирішуватиме проблеми, пов'язані із хворобами, викликаними бідністю, зокрема ВІЛ/СНІД, малярія, туберкульоз.

Міграція та притулок

Нова тематична програма, присвячена міграції та притулку, має на меті допомогти третім країнам у їх зусиллях щодо контролю за потоками міграції.

Інструмент з ядерної безпеки

Після 2006 року допомога ЄС у сфері ядерної безпеки буде здійснюватися, згідно з новим відповідним інструментом. Очікується, що підтримка надаватиметься для вдосконалення безпеки на атомних станціях, для атомних регуляторів, управління в надзвичайних ситуаціях і проектів відновлення Чорнобиля.

Інструмент зі стабільності

Головною метою Інструменту зі стабільності є забезпечення ефективної, вчасної, гнучкої й інтегрованої реакції на виникнення критичних ситуацій, криз і триваючої політичної нестабільності. Окрім нещодавнього прогресу в деяких сферах, наприклад Придністровський конфлікт, кілька «заморожених конфліктів» продовжують існувати в Східному регіоні ІЄСП. Майбутня підтримка зусиль для вирішення таких конфліктів буде забезпечуватися, відповідно до Інструменту зі стабільності. Однаково важливими для України є питання впливу, завданого протипіхотними мінами чи іншими вибуховими пристроями цивільному населенню. Заходи щодо цього можуть, при потребі, передбачатись Інструментом зі стабільності чи національними і регіональними пакетами

ІЕСП. Очікується, що майбутній внесок в Український науково-технологічний центр також буде надаватися в рамках Інструменту зі стабільності.

3.4 Програми транскордонного співробітництва

Транскордонна співпраця на зовнішніх кордонах ЄС є ключовим пріоритетом як для Європейської політики сусідства, так і для Стратегічного партнерства ЄС з Росією. Прийняття Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП) значно збільшило обсяг транскордонного співробітництва і кількісно, і якісно.

На цій основі, загальне фінансування, доступне для програм ТКС І ЄСП на 2007-2010 рр., складає 583,28 млн. євро, з яких 274,92 млн. євро — ІЕСП, а 308,36 млн. — Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР). На період 2011-2013 рр. передбачено ще 535,15 млн. євро (252,23 млн. — ІЕСП, 282,93 млн. — ЄФРР), що підлягає середньостроковому перегляду цієї стратегії та прийняття Індикативної програми на 2011-2013 рр.

Цілі діяльності з ТКС, стратегія реагування, основні питання, які мають бути вирішені, місце ТКС у контексті інших важливих програм і політик, індивідуальні програми ТКС, індикативні фінансові асигнування для кожної програми, очікувані результати, показники й можливі ризики визначаються **Стратегічним документом та Індикативною програмою транскордонного співробітництва**.

Допомога Співтовариства для транскордонного співробітництва ІЕСП впроваджується через **спільні операційні програми**.

Кожна спільна операційна програма повинна описувати цілі, пріоритети і заходи. Зокрема, кожна спільна операційна програма включає перелік прийнятних територіальних одиниць, можливі суміжні регіони, де можуть відбуватися проекти, що фінансуються цією програмою; встановлює правила участі в програмах суміжних регіонів; пріоритети і заходи; склад Спільного моніторингового комітету та інші питання імплементації кожної конкретної програми.

Транскордонне співробітництво має на меті:

- сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- вирішити спільні проблеми у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю;
- збільшити ефективність та безпеку кордонів;
- сприяти транскордонній «міжлюдській» співпраці на місцевому рівні.

Дві **основні категорії програм** будуть запроваджені, відповідно до ТКС ІЕСП — програми, що охоплюють спільні сухопутні кордони чи короткі морські перетини, і програми, які охоплюють морські басейни.

Залучаючи учасників у географічних районах прикордонних регіонів, програми ТКС ІЕСП, зважаючи на свою локальність, будуть доповнювати діяльність відповідних національних, регіональних і міжрегіональних програм співпраці, які фінансуються, згідно з ІЕСП. Узгодженість між ТКС і цими програмами та цілями, що визначають політику ЄПС (або Стратегічне партнерство ЄС-Росія), буде забезпечуватись як у процесі схвалення окремих програм, так і під час поточного моніторингу.

Окремі програми повинні розроблятися місцевими партнерами, беручи до уваги потребу узгодженості та взаємодоповнення з пріоритетами ЄСП чи іншими національними пріоритетами.

Протягом 2007-2010 років буде профінансовано дев'ять сухопутних прикордонних програм, три програми морських перетинів та три програми морських басейнів.

Програми сухопутних кордонів: Коларктична програма — Фінляндія/Росія,

Карельська програма — Фінляндія/Росія, Південно-східна — Фінляндія/Росія, Естонія/Латвія/Росія, Латвія/Литва/Білорусь, Литва/Польща/Росія, Польща/Білорусь/Україна, Угорщина/Словаччина/Румунія/Україна, Румунія/Молдова/Україна.

Програми морських перетинів: Іспанія/Марокко, Атлантична програма ТКС, Італія/Туніс.

Програми морських басейнів: регіон Балтійського моря, Чорне море, Середземне море.

Програми сухопутних кордонів і морських перетинів можуть містити діяльність у напрямку:

- (а) **сприяння сталому економічному і соціальному розвитку у прикордонних областях:** визначення і підготовка спільних концепцій розвитку і планування; підтримка місцевого і регіонального розвитку, сприяння транскордонній торгівлі, інвестиціям, туризму, співробітництво у транспортній, енергетичній сфері та сфері зв'язку, сприяння розвитку бізнесу, покращення транскордонних ринків праці, створення адміністративних можливостей і підтримка адміністративних реформ, покращення обміну інформацією стосовно освітніх і навчальних систем та ін.
- (б) **спільна робота щодо вирішення спільних проблем у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження та боротьба із організованою злочинністю:** охорона навколишнього середовища, транскордонне екологічне забруднення і ризики, створення заходів щодо готовності до надзвичайних ситуацій, вдосконалення управління природними ресурсами, розвиток охорони здоров'я та соціальний розвиток, посилення співпраці з організованою злочинністю, контроль над нелегальною міграцією та незаконною торгівлею людьми та ін.
- (в) **гарантування ефективних та безпечних кордонів:** покращення дій і процедур в управлінні кордонами, узгодження процедур і планування дій на прикордонних і митних пунктах, забезпечення дієвого та безпечного ветеринарного і фітосанітарного контролю, покращення інфраструктури та обладнання на прикордонних пунктах тощо.
- (г) **сприяння місцевій транскордонній «міжлюдській» діяльності:** підтримка посилення співпраці між місцевою та регіональною владою, НУО та ін. у сферах місцевої влади та управління, громадянського суспільства, освіти і молоді, культурної спадщини, ЗМІ.

Загалом, програми морських басейнів можуть підтримувати більшість цілей, поданих вище для програм сухопутних кордонів і морських перетинів. Враховуючи особливий географічний характер цих програм морських басейнів, а також участь у них великої кількості держав, існує низка особливих видів діяльності, які необхідно взяти до уваги. Крім цілей ТКС, визначених у програмах сухопутних кордонів і морських перетинів, наступні питання можуть мати певне значення для програм морських басейнів:

- розвиток і посилення платформ для широкого співробітництва морських басейнів і тематичних мереж, які б служили інструментами для обміну та реалізації відповідних рішень спільних проблем у економічній, соціальній, освітній, екологічній, культурній сферах і сфері управління;
- підтримка, при потребі, ширшого планування на рівні морських басейнів у таких сферах, як транспорт, енергетика, зв'язок, навколишнє середовище, морська безпека, попередження ризиків, боротьба з нелегальною міграцією, в тому числі відповідні пілотні проекти та підтримка діяльності, за необхідності;
- підтримка процесів і створення багатосторонніх контактів між НУО, громадськими об'єднаннями в ЄС і в партнерських країнах у таких сферах, як управління, права людини, демократизація, ЗМІ та рівні можливості.

Україна є прийнятною для трьох програм сухопутних кордонів, а саме Польща/Білорусь/Україна, Угорщина/Словаччина/Румунія/Україна, Румунія/Молдова/Україна,

та однієї програми морських басейнів — програми Чорного моря. Для кожної з програм приймається спільна операційна програма (СОП). СОП визначає пріоритети і заходи програми, спільні структури, відповідальні за реалізацію програми, процедури подачі заявок та їх відбір, прийнятні території та ін.

На даний момент існують лише проекти програм, які після обговорень в країнах-учасниках програм, очікують на остаточне затвердження Європейською Комісією⁶.

3.5 Механізми «Сприяння реформам управління» і «Підтримка інвестицій»

Комюніке Комісії Раді та Європейському Парламенту щодо зміцнення Європейської політики сусідства⁷ від грудня 2006 року впроваджує два нові фінансові механізми, які мають на меті підтримку управління та інвестиції, а саме «Сприяння реформам управління» (Governance Facility) і «Підтримка інвестицій».

Механізм «Сприяння реформам управління» — додаткове визнання партнерських країн, що досягли прогресу в сфері управління та реформ.

Управління включає повагу до прав людини і основних свобод, підтримку процесів децентралізації, повагу верховенства права, доступ до незалежної судової системи, доступ до інформації, уряд, який працює прозоро і є підзвітний усім відповідним інституціям та електорату, безпеку людей, управління міграційними потоками, ефективні інституції, доступ до базових соціальних послуг, стале управління природними й енергетичними ресурсами і навколишнім середовищем, сприяння сталому економічному зростанню і соціальній єдності в створенні клімату для приватних інвестицій.

У Комюніке 2006 року вказується, що для визначення країн, які користуватимуться цим механізмом, буде проводитися оцінка прогресу в імplementації питань щодо управління, вказаних у Планах дій.

До самого терміну «управління» застосовується дуже широкий підхід, проте для виміру прогресу використовуватимуться «ключові» питання: демократична практика, повага прав людини й основних свобод та верховенство права.

Використовуючи Плани дій для оцінки, необхідно враховувати такі принципи:

- 1) Об'єктивність;
- 2) Порівняння;
- 3) Прогрес vs рівень досягнень — необхідно брати до уваги вихідні позиції;
- 4) Ефективна імplementація;
- 5) Визнання досягнень;
- 6) Прозорість (Комісія повідомляє партнерські країни про принципи розподілу коштів механізму).

Механізм доступний тільки для країн, які підписали Плани дій. Для оцінки прогресу в імplementації питань щодо якісного управління використовуються індикатори, визначені в Планах дій.

Розмір фінансування механізму на 2007-2010 рр. складає 300 млн. євро, приблизно 43 млн.євро на рік. Кошти в рамках механізму надаватимуться дуже обмеженому колу країн (1-2 країни в рік).

Додаткове фінансування від механізму буде надаватися існуючим пріоритетам, визначеним у національних індикативних програмах.

⁶ Текст проектів спільних операційних програм можна знайти на відповідних веб-сайтах в Інтернеті. Посилання на відповідні програми див. у розділі «Корисна інформація» цієї публікації.

⁷ COM (2006) 726 final // Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Strengthening the European Neighbourhood Policy, 4 December 2006.

Для механізму «Підтримка інвестицій» надається фінансування в розмірі 700 млн. євро, що складає близько 100 млн.євро щорічно. Цей фонд базуватиметься на механізмі Європейсько-Середземноморського інвестування і партнерства і використовуватиметься для підтримки позик Міжнародних фінансових установ партнерським країнам ІЕСП. Він надаватиме грантову підтримку позикам таких інституцій, як Європейський інвестиційний банк (в контексті його нового мандату надання зовнішніх позик), Європейський банк реконструкції і розвитку і, можливо, фінансовим установам держав-членів, які відповідають пріоритетам ЄС. Очікується, що фонд зможе збільшити в 4-5 разів розмір грантового фінансування, призначеного для пільгового кредитування інвестиційних проектів у партнерських країнах ЄПС, у пріоритетних сферах, визначених Планами дій.

4. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РОЗРОБЦІ, ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТА МОНІТОРИНГУ ІЕСП

Громадянське суспільство у країнах ЄС може відігравати активну роль в імплементації Європейської політики сусідства та Планів дій, а також бути активним учасником програм фінансування, яке надається в рамках нового фінансового механізму — Інструменту європейського сусідства і партнерства.

У Регламенті (ЄС) №1638/2006, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства, серед сфер співпраці, яким надається фінансова допомога ЄС, є сприяння розвитку громадянського суспільства і неурядових організацій.

Серед недержавних утворень, які можуть бути бенефіціарами програм ІЕСП, Регламент називає неурядові організації; організації, що представляють національні та/або етнічні меншини; групи місцевих громадян та асоціації ремісників; кооперативи, профспілки, організації, що представляють економічні і соціальні інтереси; місцеві організації (включаючи мережі), залучені до децентралізованої регіональної співпраці й інтеграції; організації споживачів, жіночі, молодіжні, навчальні, культурні, дослідницькі й наукові організації; університети; церкви та релігійні організації і спільноти; мас-медіа; транскордонні асоціації, неурядові асоціації та незалежні фундації.

Серед ключових питань стратегії реагування для Східного регіону ІЕСП є міжлюдська діяльність, інформація і підтримка. Крім співпраці між урядами, важливе заохочення співробітництва між громадянським суспільством у регіоні і між партнерськими країнами та ЄС. Співпраця між громадянським суспільством у ЄС та громадянським суспільством партнерських країн і між громадянським суспільством самих партнерських країн надзвичайно вагомим там, де важко налагоджується міжурядове співробітництво. Допомога у цій сфері забезпечить підтримку співпраці між громадськими організаціями.

Розвиток громадянського суспільства належить до сфер надання допомоги і в межах національного пакету ІЕСП для України. Це, зокрема, закріплено у підпріоритеті «Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади» і «Освіта, наука та міжлюдські контакти/обміни».

Тим не менше, громадські організації повинні бути не лише отримувачами допомоги в рамках нового інструменту фінансування ЄС, але й залучатися до процесу розробки, імплементації та моніторингу відповідних програм і проектів, що приймаються в рамках ІЕСП.

Громадянське суспільство має забезпечити, щоб процес програмування допомоги ЄС був прозорий і демократичний, щоб у процесі розподілу допомоги, формуванні програмних документів до уваги бралась думка громадськості. Окрім цього, громадянське суспільство повинно слідкувати, щоб розподіл фінансових ресурсів відображав потреби країни.

Процес надання допомоги мусить бути прозорим, тобто широкому колу громадськості повинні надаватися проекти програмних документів, програми, результати оцінки й моніторингу та ін.

Громадські організації Європейського Союзу, що працюють у сфері ЄПС та ІЕСП, також допомагають у цьому процесі, впливаючи на представників держав-членів, тісно співпрацюючи з Європейською Комісією, роблячи відповідні заяви та розробляючи позиційні документи тощо.⁸

Щодо покращення участі громадськості в ІЕСП, пропонується посилити можливості громадянського суспільства бути залученим до імплементації ІЕСП; розвивати постійний діалог і посилену співпрацю з недержавними учасниками при розробці програмних документів; сприяти створенню чітких і прозорих консультацій із громадянським суспільством Європейською Комісією і національними урядами у плануванні, імплементації і моніторингу допомоги ІЕСП; забезпечити участь громадськості у визначенні, імплементації та моніторингу програм транскордонного співробітництва.⁹

Громадські організації в країнах ІЕСП можуть бути залучені до:

- розробки Річних програм дій (щороку квітень-травень);
- моніторингу імплементації ІЕСП (постійний процес);
- середньострокового перегляду Стратегічних документів по країнах (2009р.)

На даний час громадські організації України ще є недостатньо активними у процесі розробки, імплементації та моніторингу програм та проектів ІЕСП через відсутність достатньої інформації, нестачу ресурсів та відсутність відповідної методології проведення оцінки та моніторингу.

5. ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ В КОНТЕКСТІ НАДАННЯ ДОПОМОГИ ЄС

Питання охорони довкілля, збереження природи та стале управління природними ресурсами входять до сфери дії фінансової допомоги ЄС, що надається в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Це стосується національних, регіональних і транскордонних програм у межах ІЕСП і підтверджується тим фактом, що програми серед пріоритетних сфер називають питання охорони довкілля, а стратегічні документи містять спеціальний огляд екологічних проблем регіонального чи національного рівня.

Допомога на регіональному рівні надзвичайно важлива, адже досвід показує, що охорона довкілля є тією сферою, де співпраця розвивається, незважаючи на політичне напруження. Регіональна допомога ЄС для Східного регіону ІЕСП із питань довкілля буде зосереджуватися на багатосторонніх екологічних угодах, управлінні водними ресурсами й охороні природи, в тому числі й лісів.¹⁰

Надання допомоги на регіональному рівні спрямоване на покращення сталого використання та управління природними ресурсами, в тому числі на збереження біорізноманіття, охорону природи й заходи, спрямовані проти погіршення якості земель, зменшення наслідків зміни клімату, на посилення співробітництва та обізнаності з екологічних питань.

Підтримуватимуться регіональні аспекти Водної ініціативи ЄС, в тому числі управління водними ресурсами і транскордонне управління ріками, співробітництво щодо

⁸ Найактивнішими у цій сфері є WWF-EPO, Aprovech, Eurostep, Womenet та ін.

⁹ WWF Proposal for the European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) Implementation. http://assets.panda.org/downloads/wwf_position_paper_on_the_implementation_of_the_enpi.pdf

¹⁰ Інструмент європейського сусідства і партнерства. Східна регіональна програма. Стратегічний документ, 2007-2013 рр.

Чорного моря та інших регіональних морів, залучення інвестицій міжнародних фінансових установ у водну інфраструктуру.

Регіональна співпраця зосереджуватиметься на імplementації Кіотського протоколу, його гнучких механізмів, тобто спільному впровадженні і механізмів розвитку, торгівлі викидами, регіональних дослідженнях та семінарах для підтримки цих пріоритетів.

Підтримка також надаватиметься вдосконаленому та сталому управлінню лісами й лісовими ресурсами, включаючи внесення змін до лісового законодавства з метою боротьби з нелегальною вирубкою і корупцією, визначення найбільш вразливих щодо незаконної торгівлі лісоматеріалами транскордонних територій і співпраця з метою зменшення їх вразливості до транскордонної торгівлі нелегальною продукцією. У цьому контексті також важливою є підтримка збереження біорізноманіття, охорона природи, заходи, спрямовані проти погіршення якості земель.

Підвищення інформованості та регіональна співпраця між НУО особливо важливі в екологічній сфері. Регіональна допомога у цій галузі може містити підтримку для зростання рівня поінформованості з екологічних питань у регіоні, сприяння співпраці громадянського суспільства.

Щодо пріоритетних питань у сфері охорони довкілля, що отримуватимуть фінансову підтримку на національному рівні, то вони майже повністю співпадають з питаннями регіонального рівня.

Стратегічний документ для України визначає, що у сфері навколишнього середовища особлива увага повинна приділятися підтримці виконання багатосторонніх екологічних угод, зокрема Рамкової конвенції ООН про зміну клімату і Кіотського протоколу до неї та конвенціям ЄЕК ООН. Також передбачені дії, спрямовані на покращення якості води, наприклад, за допомогою Водної ініціативи ЄС. Іншими пріоритетними сферами є управління відходами, попередження промислових ризиків та охорона природи.

Для України важливо, що питання охорони довкілля є серед пріоритетів у програмних документах ІЕСП для України, зважаючи на те, що аналогічні питання не є пріоритетними як у Плані дій Україна-ЄС, так і в державній політиці.

Необхідно забезпечити, щоб питання охорони довкілля отримували підтримку і на рівні визначення конкретних проектів. Тому екологічна громадськість повинна мати змогу брати участь у обговоренні Річних програм дій, що приймаються щороку і визначають, які саме питання отримують допомогу ЄС.

Надання екологічним питанням пріоритетності є важливим, оскільки програми/проекти ЄС (наприклад у сфері транспорту, енергетики, розвитку туризму, макро-економічної підтримки та ін.) можуть мати негативний та незворотній вплив на природні ресурси сусідніх країн. Регламент щодо ІЕСП не містить спеціальних вимог для попередження такого негативного впливу, і тому важливо, щоб імplementуючі правила, стратегії та програми вимагали проведення повної екологічної оцінки (як на стратегічному рівні, так і на рівні конкретних проектів) до того, як допомога ЄС буде надана.¹¹

6. КОРИСНА ІНФОРМАЦІЯ

- Веб-сайт Відділу міжнародної технічної допомоги Європейської Комісії (Europe Aid Cooperation Office)

<http://ec.europa.eu/europeaid/>

Веб-сторінка, окрім новин та оголошень, містить форму пошуку відкритих конкурсів на проекти. Інформацію можна шукати по країні, програмі, регіоні і посиланню.

¹¹ WWF Proposal for the European Neighbourhood and Partnership Instrument (ENPI) Implementation. http://assets.panda.org/downloads/wwf_position_paper_on_the_implementation_of_the_enpi.pdf

Також можна використати «швидкий пошук», де міститься інформація з останніми можливостями.

► **Веб-сайт Європейської Комісії про Європейську політику сусідства**

http://ec.europa.eu/world/enp/index_en.htm

Веб-сайт, окрім останніх новин та інформації про Європейську політику сусідства, містить основні документи, що стосуються Інструменту європейського сусідства і партнерства, включаючи програмні документи по країнах (стратегічні документи та національні індикативні програми).

► **Веб-сайт Делегації Європейської Комісії в Україні**

http://www.delukr.ec.europa.eu/home_uk.html

Містить інформацію, що стосується двосторонніх відносин між Україною та Європейським Союзом в рубриці «Україна-ЄС».

Розділ «Конкурси та гранти» містить оголошення із запрошеннями на подання проєктів та вимоги щодо подання заявок та їх змісту. Проте, така інформація доступна лише англійською мовою.

► **Портал з фінансування ЄС**

www.2007-2013.eu

Веб-сайт містить інформацію про фінансування Європейського Союзу в 2007-2013 роках, включаючи інформацію про Інструмент європейського сусідства і партнерства.

► **EU Funding for Environment, A Handbook for 2007-2013 programming period**

<http://assets.panda.org/downloads/eufundingforenvironmentweb.pdf>

Посібник з фінансування Європейського Союзу з екологічних питань на 2007-2013 рр., підготовлений Всесвітнім фондом природи (WWF).

► **Seizing opportunities to support nature conservation and local development in the Carpathian Mountains**

http://assets.panda.org/downloads/carpathianshandbook_funding_wwf_final.pdf

Посібник з фінансування в Карпатському регіоні, підготовлений Всесвітнім фондом природи — Дунайсько-Карпатською програмою (WWF-DCP). Містить інформацію про окремі інструменти фінансування, включаючи для держав не-членів ЄС, зокрема про Інструмент європейського сусідства і партнерства.

► **Програмування допомоги ЄС для країн ІЄСП**

<http://www.enpi-programming.eu/wcm/index.php>

Веб-сторінка, створена для громадських організацій для інформування і обговорення питань процесу програмування допомоги, що надається в рамках Інструменту європейського сусідства і партнерства. Громадські організації запрошуються розміщувати свою інформацію щодо ІЄСП на цьому сайті.

► **Технічна допомога і обмін інформацією (TAIEX)**

<http://taiex.ec.europa.eu>

Сайт містить інформацію про технічну допомогу й обмін інформацією — інструмент Генерального директорату з розширення Європейської Комісії.

► **Веб-сайт Міністерства економіки України**

<http://www.me.gov.ua/>

Інформацію можна знайти в розділі Співробітництво між Україною та ЄС.

► **Національне координаційне бюро**

<http://www.ncu.kiev.ua/index/a77/b9/lua/dceu>

Сайт Національного координаційного бюро, що працює в межах Міністерства економіки України, містить інформацію про технічну допомогу, що надається Україні Європейським Союзом та базу даних проєктів.

► **Зовнішня допомога розвитку для України**

<http://www.oda-coordination.org.ua/ua/>

Сайт ініціативи Координації офіційної допомоги розвитку для України містить документи донорів, інформацію про ініціативи та ін.

► **Програма транскордонного співробітництва Україна-Польща-Білорусь**

<http://www.interreg.gov.pl/20072013/instrument+sasiedztwa/pl-bl-uk>

Основні пріоритети, розмір фінансування, документи (останній проєкт Програми, в тому числі і українською мовою) та контактна інформація.

► **Програма транскордонного співробітництва Молдова-Румунія-Україна**

<http://www.ro-ua-md.net/index.php?page=home&language=2>

Веб-сторінка містить основні документи, перелік прийнятих учасників, проєкти, контактну інформацію та ін. щодо Програми транскордонного співробітництва Молдова-Румунія-Україна

► **Програма Чорного моря**

<http://www.blacksea-cbc.net/index.php?page-home>

Веб-сторінка містить останні новини, програму, проєкти, оголошення, контактну інформацію та ін. щодо Програми Чорного моря.

III. ДОКУМЕНТИ

РЕГЛАМЕНТ (ЄС) № 1638/2006
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ

від 24 жовтня 2006 року,

що встановлює загальні положення щодо
Інструменту європейського сусідства і партнерства

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ
І РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ,

Беручи до уваги Договір про заснування Європейського Співтовариства і, зокрема, статті 179 та 181а,

Беручи до уваги пропозицію Комісії,

Діючи згідно з процедурою, передбаченою статтею 251 Договору¹,

Оскільки:

- (1) Пропонуються нові рамки для планування і надання допомоги з метою ефективного надання зовнішньої допомоги Співтовариством. Цей Регламент створює один із основних інструментів надання прямої підтримки зовнішньої політики Європейського Союзу.
- (2) Копенгагенська Європейська Рада 12-13 грудня 2002 року підтвердила, що розширення Європейського Союзу є винятковою можливістю для посилення відносин із сусідніми країнами на основі спільних політичних та економічних цінностей і що Європейський Союз і надалі прагне запобігти утворенню нових розмежувальних ліній у Європі, а також хоче сприяти стабільності і процвітанню у межах нових кордонів Європейського Союзу та поза ними.
- (3) Брюссельська Європейська Рада 17-18 червня 2004 року знову наголосила на важливості зміцнення співпраці зі своїми сусідами на основі партнерства, взаємозацікавленості, ґрунтування на спільних цінностях демократії і поваги до прав людини.
- (4) Привілейовані відносини між Європейським Союзом та його сусідами повинні будуватися на визнанні спіль-

них цінностей (включаючи демократію, верховенство права, якісне управління і повагу до прав людини), а також принципів ринкової економіки, відкритої, заснованої на правилах справедливої торгівлі, сталого розвитку і зниження рівня бідності.

- (5) Важливо, щоб допомога Співтовариства, відповідно до цього Регламенту, надавалася згідно з міжнародними угодами та міжнародними конвенціями, сторонами яких є Співтовариство, держави-члени та партнерські країни, щоб вона давалася з урахуванням загальних принципів міжнародного права, спільно визнаних сторонами.
- (6) У Східній Європі та на Південному Кавказі Угоди про партнерство і співробітництво є основою для договірних відносин. У Середземномор'ї Європейсько-середземноморське партнерство (Барселонський процес) забезпечує регіональні рамки для співпраці і доповнюється мережею Асоційованих угод.
- (7) Відповідно до Європейської політики сусідства, Європейським Союзом і партнерськими країнами визначається ряд пріоритетів для впровадження у спільно прийняті Плани дій, що містять низку ключових сфер для конкретних дій, включаючи політичний діалог і реформи, торгівлю й економічні реформи, збалансований економічний і соціальний розвиток, правосуддя та внутрішні справи, енергетику, транспорт, інформаційне суспільство, навколишнє середовище, дослідження і нововведення, розвиток громадянського суспільства і міжлюдські контакти. Прогрес у досягненні цих пріоритетів сприятиме реалізації усього потенціала

¹ Думка Європейського Парламенту від 6 липня 2006 року (ще не опублікована в Офіційному віснику) і Рішення Ради від 17 жовтня 2006 року.

лу Угод про партнерство і співробітництво й Асоційованих угод.

- (8) З метою підтримки зобов'язання партнерських країн щодо спільних цінностей і принципів, а також їхніх зусиль в імплементації планів дій Співтовариство повинно могли надати допомогу цим країнам, а також підтримати різні форми співпраці між ними і з державами-членами для розвитку зони спільної стабільності, безпеки і процвітання, включаючи високий рівень економічної інтеграції та політичної співпраці.
- (9) Сприяння політичним, економічним і соціальним реформам у сусідніх країнах є важливою ціллю допомоги Співтовариства. У Середземномор'ї ця ціль буде надалі досягатися у межах Середземноморської складової Стратегічного партнерства з Середземномор'ям та Близьким Сходом. Відповідні елементи стратегії Європейського Союзу щодо Африки будуть враховуватись у відносинах з Середземноморськими сусідами Північної Африки.
- (10) Важливо, щоб допомога, яка надаватиметься сусіднім країнам, що розвиваються, у рамках Європейської політики сусідства, відповідала цілям і принципам Політики розвитку Європейського Співтовариства, як визначено у Спільній заяві під назвою «Європейський консенсус щодо розвитку»², прийнятій 20 грудня 2005 року Радою та представниками урядів держав-членів, які зустрілись у межах Ради, Європейського Парламенту і Комісії.
- (11) Європейський Союз і Росія вирішили розвивати особливе стратегічне партнерство шляхом створення чотирьох спільних просторів, а допомога Співтовариства буде використовуватися для підтримки розвитку цього партнерства і сприяння транскордонній співпраці на кордоні між Росією та її сусідами з Європейського Союзу.
- (12) Північний вимір передбачає рамки співпраці між Європейським Союзом, Росією, Норвегією та Ісландією, і важливо, щоб допомога Співтовариства також використовувалася для підтримки діяльності, яка сприятиме їх імплементації. Нові цілі цієї політики будуть визначені в політичній декларації. Буде також підготовлено політичний рамковий документ на основі керівних принципів, затверджених на міністерській зустрічі Північного виміру 21 листопада 2005 року.
- (13) Для Середземноморських партнерів допомога і співпраця повинні відбуватися в рамках Європейсько-середземноморського партнерства, створеного Барселонською декларацією від 28 листопада 1995 року та підтвердженого на Європейсько-середземноморському саміті з нагоди 10-ї річниці партнерства 28 листопада 2005 року, і мусять враховувати досягнуту в цьому контексті угоду про створення зони вільної торгівлі для товарів до 2010 року та започаткування процесу асиметричної лібералізації.
- (14) Важливим є зміцнення співпраці не лише на зовнішніх кордонах Європейського Союзу, а й між партнерськими країнами, особливо географічно близькими одна до одної.
- (15) З метою запобігання утворенню нових розмежувальних ліній особливо важливим є усунення перешкод для ефективної транскордонної співпраці вздовж зовнішніх кордонів Європейського Союзу. Транскордонна співпраця повинна сприяти інтегрованому та сталому регіональному розвитку між прикордонними регіонами сусідів і гармонійній територіальній інтеграції в Співтоваристві та з сусідніми країнами. Цю мету найкраще досягнути, поєднавши цілі зовнішньої політики з екологічно сталим економічним і соціальним гуртуванням.
- (16) З метою допомоги сусіднім партнерським країнам у досягненні їхніх цілей, для сприяння співпраці між ними і державами-членами бажаним є створення єдиного політичного інструменту, що замінить ряд існуючих, забезпечуючи послідовність і спрощуючи програмування й управління допомогою, що надається.
- (17) Цей інструмент повинен також підтримувати транскордонне співробітництво між партнерськими країнами і державами-членами, забезпечуючи

² Офіційний вісник С 46, 24.2.2006, ст.1.

суттєві переваги ефективності, працюючи через єдиний механізм управління і єдиний пакет процедур. Даний інструмент повинен базуватися на досвіді, отриманому від імплементації програм сусідства протягом 2004-2006 років, і працювати на основі таких принципів, як багаторічне програмування, партнерство і співфінансування.

- (18) Важливо, щоб прикордонні регіони, які належать до країн Європейської економічної зони і наразі є учасниками транскордонної співпраці за участю держав-членів та партнерських країн, могли продовжувати співпрацю на основі власних ресурсів.
- (19) Цей Регламент встановлює на період 2007-2013 років фінансовий пакет, який є основною вихідною сумою для бюджетного органу відповідно до пункту 37 Міжінституційної угоди між Європейським Парламентом, Радою і Комісією щодо бюджетної дисципліни і належного фінансового менеджменту³.
- (20) Заходи, необхідні для імплементації цього Регламенту, повинні бути прийняті відповідно до Рішення Ради 1999/468/ЄС від 28 червня 1999 року, що впроваджує процедури для виконання повноважень з імплементації, покладених на Комісію⁴.
- (21) Використання процедури управління повинно застосовуватися для визначення правил імплементації, які будуть окреслювати імплементацію транскордонного співробітництва, і для прийняття стратегічних документів, програм дій і спеціальних заходів, не передбачених у стратегічних документах і вартість яких перевищує 10 000 000 євро.
- (22) Оскільки цілі цього Регламенту, а саме сприяння посиленому співробітництву

та зростаючій економічній інтеграції між Європейським Союзом і сусідніми країнами, не можуть повною мірою бути зrealізовані державами-членами і мають змогу, через масштабність діяльності, краще зrealізуватися на рівні Співтовариства, останнє може приймати заходи, відповідно до принципу субсидіарності, як передбачено статтею 5 Договору. Відповідно до принципу пропорційності, визначеного цією статтею, даний Регламент не виходить за межі того, що необхідне для досягнення таких цілей.

- (23) Цей Регламент замінює Регламенти Ради (ЄЕС) №1762/92 від 29 червня 1992 року щодо імплементації Протоколів із фінансової та технічної співпраці, підписаних Співтовариством зі Середземноморськими країнами не-членами⁵, (ЄС) №1734/94 від 11 липня 1994 року з фінансової та технічної співпраці зі Західним Берегом та Сектором Газу⁶ і (ЄС) №1488/96 від 23 липня 1996 року щодо фінансових і технічних заходів, що супроводжують (MEDA) реформи економічних і соціальних структур у рамках Європейсько-середземноморського партнерства⁷. Також цей Регламент замінить Регламент Ради (ЄС, Євратом) № 99/2000 від 29 грудня 1999 року стосовно надання допомоги партнерським країнам у Східній Європі і Центральній Азії⁸, термін дії якого закінчується 31 грудня 2006 року.

ПРИЙНЯЛИ ЦЕЙ РЕГЛАМЕНТ:

³ Офіційний вісник С 139, 14.6.2006, ст.1.

⁴ Офіційний вісник L 184, 17.7.1999, ст.23. Рішення було доповнене Рішенням 2006/512/ЄС (Офіційний вісник L 200, 22.7.2006, ст.11).

⁵ Офіційний вісник L 181, 1.7.1992, ст.1. Регламент доповнений Регламентом (ЄС) №2112/2005 (Офіційний вісник L344, 27.12.2005, ст.23).

⁶ Офіційний вісник L 182, 16.7.1994, ст.4. Регламент останній раз доповнений Регламентом (ЄС) №2110/2005 Європейського Парламенту і Ради (Офіційний вісник L 344, 27.12.2005, ст.1).

⁷ Офіційний вісник L 189, 30.7.1996, ст.1. Регламент останній раз доповнений Регламентом (ЄС) №2112/2005.

⁸ Офіційний вісник L 12, 18.1.2000, ст.1. Регламент доповнено Регламентом (ЄС) №2112/2005.

РОЗДІЛ 1

ЦІЛІ ТА ПРИНЦИПИ

Стаття 1

Предмет і сфера дії

1. Цим Регламентом створюється Інструмент сусідства і партнерства для надання допомоги Співтовариства з метою розвитку зони процвітання та добросусідства за участю Європейського Союзу та країн і територій, перелічених у Додатку (далі — партнерські країни).

2. Допомога Співтовариства використовуватиметься для блага партнерських країн. Допомога Співтовариства може використовуватися для спільного блага держав-членів і партнерських країн та їх регіонів з метою сприяння транскордонному та міжрегіональному співробітництву, як це визначено статтею 6.

3. Європейський Союз базується на принципах свободи, демократії, поваги до прав людини й основних свобод і верховенства права та прагне сприяти утвердженню поваги до таких цінностей у партнерських країнах шляхом діалогу і співробітництва.

Стаття 2

Сфера допомоги Співтовариства

1. Допомога Співтовариства сприяє посиленій співпраці і зростаючій економічній інтеграції між Європейським Союзом і партнерськими країнами, зокрема імплементації угод про партнерство і співробітництво, асоційованих угод чи інших існуючих чи майбутніх угод. Вона також заохочуватиме зусилля партнерських країн, спрямовані на сприяння якісному управлінню та збалансованому соціальному й економічному розвитку.

2. Допомога Співтовариства використовуватиметься для підтримки заходів у межах таких сфер співпраці:

- (а) сприяння політичному діалогу та реформам;
- (б) сприяння законодавчому та регуляторному наближенню до вищих стандартів в усіх відповідних сферах, зокрема з метою заохочення зростаючої участі партнерських країн у внутрішньому

ринку та для посилення торгівлі;

- (в) зміцнення національних інституцій і органів, відповідальних за вироблення та ефективне впровадження політики у сферах, вказаних в асоційованих угодах, угодах про партнерство і співробітництво та інших багатосторонніх угодах, сторонами яких є Співтовариство та/або його держави-члени і партнерські країни, метою яких є досягнення цілей, визначених цією статтею;
- (г) сприяння верховенству права та якісному управлінню, включаючи зміцнення ефективності державного управління, незалежності й ефективності судової системи, а також підтримку боротьби з корупцією та шахрайством;
- (г) сприяння сталому розвитку в усіх аспектах;
- (д) докладання зусиль для регіонального та місцевого розвитку (як у сільських зонах, так і в містах) з метою зменшення дисбалансу і покращення можливостей для регіонального і місцевого розвитку;
- (е) сприяння охороні довкілля, збереженню природи та сталому управлінню природними ресурсами, включаючи питну воду та морські ресурси;
- (е) підтримка політики, спрямованої на зниження рівня бідності, з метою допомоги у досягненні Цілей розвитку тисячоліття ООН;
- (ж) підтримка політики, спрямованої на сприяння соціальному розвитку, соціальній адаптації, гендерній рівності, недискримінації, зайнятості та соціальному захисту, включаючи захист робітників-мігрантів, соціальний діалог та повагу прав профспілок і ключових стандартів охорони праці, зокрема стандартів щодо праці дітей;
- (з) підтримка політики, спрямованої на сприяння охороні здоров'я, освіті та навчанню, включаючи не лише заходи для боротьби з найбільшими інфекційними, неінфекційними хворобами та захворюваннями, а й доступ до послуг та навчання у сфері охорони здоров'я, зокрема охорону репродуктивного та дитячого здоров'я дівчат та жінок;
- (и) сприяння та захист прав людини й основних свобод, включаючи права жінок і дітей;

- (і) підтримка демократизації, зокрема шляхом посилення ролі громадських організацій та сприяння свободі мас-медіа, а також через спостереження та допомогу на виборах;
- (ї) сприяння розвитку громадянського суспільства і неурядових організацій;
- (к) сприяння розвитку ринкової економіки, включаючи заходи, спрямовані на підтримку приватного сектора та розвиток малих і середніх підприємств, на заохочення інвестицій та сприяння глобальній торгівлі;
- (л) сприяння співпраці у сферах енергетики, телекомунікацій і транспорту, включаючи взаємозв'язки, мережі, їх операції, зміцнення безпеки міжнародного транспорту й енергетичних операцій і сприяння використанню відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та чистому транспорту;
- (м) підтримка дій, спрямованих на підвищення безпеки продуктів харчування для громадян, зокрема в санітарній та фітосанітарній сфері;
- (н) забезпечення ефективного та безпечного управління кордонами;
- (о) підтримка реформ та зміцнення можливостей у сфері юстиції та внутрішніх справ, включаючи такі питання, як притулок, міграція, реадмісія, боротьба з торгівлею людьми та запобігання цьому, а також тероризму й організованих злочинності, зокрема їх фінансуванню, відмиванню грошей і податковому шахрайству;
- (п) підтримка адміністративної співпраці з метою покращення прозорості й обміну інформацією у сфері оподаткування для боротьби з уникненням оподаткування;
- (р) сприяння участі в дослідженнях та інноваційній діяльності Співтовариства;
- (с) сприяння співпраці між державами-членами і партнерськими країнами у сфері вищої освіти та мобільності викладачів, дослідників і студентів;
- (т) сприяння міжкультурному діалогу, міжлюдським контактам, включаючи зв'язки зі спільнотами іммігрантів, що проживають у державах-членах, співпрацю між громадськими організаціями, культурними інституціями та обмін молоддю;
- (у) підтримка співпраці, спрямованої на охорону історичної та культурної спадщини, і сприяння розвитку їх потенціалу, у тому числі через туризм;
- (ф) підтримка участі партнерських країн у програмах і агентствах Співтовариства;
- (х) підтримка транскордонної співпраці через спільні місцеві ініціативи для сприяння сталому економічному, соціальному та екологічному розвитку в прикордонних регіонах та інтегрованому територіальному розвитку вздовж зовнішнього кордону Співтовариства;
- (ч) сприяння регіональній і субрегіональній співпраці та інтеграції з країнами, що не користуються допомогою Співтовариства, у разі необхідності, згідно з цим Регламентом;
- (ш) надання підтримки в післякризових ситуаціях, включаючи підтримку біженців і бездомних людей; допомога в підготовці до надзвичайних ситуацій;
- (щ) заохочення спілкування та сприяння обміну між партнерами, що стосується заходів і діяльності, яка фінансується відповідно до програм;
- (я) розгляд спільних тематичних проблем у сферах, що викликають спільне занепокоєння; будь-які інші цілі, сумісні зі сферою дії цього Регламенту.

Стаття 3

Політичні рамки

1. Угоди про партнерство і співробітництво, асоційовані угоди та інші існуючі й майбутні угоди, які визначають відносини з партнерськими країнами, а також відповідні комюніке Комісії і висновки Ради, що встановлюють керівні принципи для політики Європейського Союзу щодо цих країн, є загальними політичними рамками для програмування допомоги Співтовариства, відповідно до цього Регламенту. Під час визначення пріоритетів допомоги Співтовариства в першу чергу необхідно використовувати спільно затверджені плани дій та інші рівнозначні документи.
2. Якщо не існує жодної з угод, названих у пункті 1, між Європейським Союзом і партнерськими країнами, допомога Співтовариства може надаватися за умови, що

вона буде корисною для досягнення цілей політики Європейського Союзу, і повинна програмуватися на основі цих цілей.

Стаття 4

Взаємодоповнення, партнерство і співфінансування

1. Згідно з цим Регламентом, допомога Співтовариства, як правило, доповнює чи підтримує відповідні національні, регіональні чи місцеві стратегії і заходи.
2. Відповідно до цього Регламенту, допомога Співтовариства, як правило, встановлюється в партнерстві між Комісією і бенефіціарами. Партнерство залучає, залежно від ситуації, національні, регіональні та місцеві органи влади, економічних і соціальних партнерів, громадянське суспільство й інші відповідні органи.
3. Країни-бенефіціари залучають, залежно від ситуації, відповідних партнерів на відповідному територіальному рівні, зокрема регіональному і місцевому, до підготовки, імплементації та моніторингу програм і проектів.
4. Згідно з цим Регламентом, допомога Співтовариства, як правило, дофінансовується країнами-бенефіціарами через державні кошти, внески інших бенефіціарів та з других джерел. Вимоги дофінансування можуть бути відмінені у відповідно обґрунтованих випадках і, при потребі, для підтримки розвитку громадянського суспільства та неурядових організацій для заходів, спрямованих на сприяння правам людини й основним свободам та підтримку демократизації.

Стаття 5

Узгодженість, сумісність і координація

1. Програми і політика, що фінансуються відповідно до цього Регламенту, повинні відповідати політиці Європейського Союзу. Вони мусять відповідати угодам, підписаним Співтовариством і його державами-членами та партнерськими країнами, а також мають поважати зобов'язання, відповідно до багатосторонніх угод і міжнародних конвенцій, сторонами яких вони є, включаючи зобов'язання

у сферах прав людини, демократії та якісного управління.

2. Комісія та держави-члени забезпечують узгодженість між допомогою Співтовариства, що надається відповідно до цього Регламенту, та фінансовою допомогою, яка надається Співтовариством та державами-членами через інші внутрішні та зовнішні фінансові інструменти та Європейським інвестиційним банком.

3. Комісія та держави-члени забезпечують координацію своїх відповідних програм допомоги з метою підвищення ефективності у її наданні, згідно з керівними принципами, для посилення операційного координування у сфері зовнішньої допомоги і гармонізації політики і процедур. Координація включає регулярні консультації та часті обміни відповідною інформацією протягом різних етапів циклу надання допомоги, зокрема на проектному рівні, і є важливим кроком у процесі програмування держав-членів і Співтовариства.

4. Комісія у тісній співпраці з державами-членами здійснює необхідні кроки для забезпечення належної координації та співпраці з багатосторонніми і регіональними організаціями та установами, такими, як міжнародні фінансові установи, установи ООН, фонди та програми, і донори не з ЄС.

РОЗДІЛ II

ПРОГРАМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ КОШТІВ

Стаття 6

Види програм

1. Відповідно до цього Регламенту, допомога Співтовариства буде надаватися через:
 - (а) стратегічні документи для однієї країни, декількох країн та транскордонні і багаторічні індикативні програми, про які йдеться у статті 7 і які стосуються до:
 - (і) програм для однієї чи багатьох країн, які мають відношення до допомоги для однієї партнерської країни чи регіональної та субрегіональної співпраці між однією або більше партнер-

- ськими країнами, в яких можуть брати участь держави-члени;
- (ii) програм транскордонного співробітництва, які мають відношення до співпраці між однією чи декількома державами-членами і однією чи кількома партнерськими країнами, що відбувається в регіонах, які межують із зовнішнім кордоном Співтовариства;
- (б) спільних операційних програм для транскордонного співробітництва, про які йдеться у статті 9, щорічних програм дій, про які йдеться у статті 12, та спеціальних заходів, названих у статті 13.
2. Програми для декількох країн можуть включати заходи міжрегіонального співробітництва. Для цілей цього Регламенту міжрегіональна співпраця означає співпрацю між державами-членами і партнерськими країнами, що стосується спільних проблем, з метою спільної вигоди і відбувається будь-де на території держав-членів і партнерських країн.

Стаття 7

Програмування і розподіл коштів

1. Для програм для однієї чи багатьох країн приймаються стратегічні документи відповідно до процедури, вказаної у статті 26 (2). Стратегічні документи повинні відображати політичні рамки і плани дій, згадані у статті 3, і відповідати принципам та умовам, вказаним у статтях 4 і 5. Стратегічні документи приймаються на період, який відповідає пріоритетам, встановленим політичними рамками, і повинні містити багаторічні індикативні програми, включаючи індикативний багаторічний фінансовий розподіл і пріоритетні цілі для кожної країни чи регіону, що відповідають цілям, визначеним статтею 2(2). Вони підлягають середньотерміновому перегляду чи, у разі необхідності, в інший час і можуть переглядатися відповідно до процедури, встановленої статтею 26(2).
2. Встановлюючи програми для однієї чи багатьох країн, Комісія визначає розподіл коштів для кожної програми, використовуючи прозорі й об'єктивні критерії та беручи до уваги особливі характеристики і потре-

би відповідної країни чи регіону, рівень прагнень щодо партнерства Європейського Союзу з конкретною країною, прогрес в імplementації погоджених цілей, включаючи цілі щодо управління і реформ, і можливість управління та освоєння допомоги Співтовариства.

3. Виключно для транскордонної співпраці, з метою створення переліку спільних операційних програм, згаданих у статті 9(1), індикативного багаторічного розподілу і територіальних одиниць, що можуть брати участь у кожній програмі, один чи більше, при потребі, стратегічних документів буде прийнято відповідно до процедури, визначеної статтею 26(2). Такі стратегічні документи розробляються, враховуючи принципи та умови, визначені статтею 4 і 5, і приймаються, в основному, на період до 7 років з 1 січня 2007 року до 31 грудня 2013 року.

4. Комісія визначає розподіл коштів для програм транскордонної співпраці, беручи до уваги об'єктивні критерії, такі, як населення прийнятих територій, інші фактори, що впливають на інтенсивність співпраці, включаючи особливі характеристики прикордонних зон і можливість управління та освоєння допомоги Співтовариства.

5. Європейський фонд регіонального розвитку робить внесок у програми транскордонного співробітництва, що створені і впроваджуються згідно з положеннями цього Регламенту. Розмір внеску Європейського фонду регіонального розвитку для кордонів з партнерськими країнами встановлюється відповідними положеннями Регламенту Ради (ЄС) №1083/2006 від 11 липня 2006 року, який визначає загальні положення Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду і Фонду гуртування⁹.

6. У разі кризи чи загрози демократії, верховенству права, правам людини і основним свободам, під час природних або техногенних катастроф може використовуватися надзвичайна процедура для проведення одноразового перегляду стратегічних документів. Цей перегляд повинен забезпечувати узгодженість між допомогою Співтовариства, що надається згідно з цим Регламентом, та допомогою, що надається

⁹ Офіційний вісник L 210, 31.7.2006, ст.25.

відповідно до інших фінансових інструментів Співтовариства, включаючи Регламент (ЄС, Євратом) Європейського Парламенту і Ради щодо створення Інструменту стабільності¹⁰.

РОЗДІЛ III ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стаття 8

Географічна прийнятність

1. Програми транскордонного співробітництва, визначені у статті 6(1)(a)(ii), можуть стосуватися вказаних нижче прикордонних регіонів:

- (а) усі територіальні одиниці, що відповідають рівню 3 чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики (NUTS) вздовж сухопутного кордону між державами-членами і партнерськими країнами;
- (б) усі територіальні одиниці, що відповідають рівню 3 чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики вздовж морських перетинів особливого значення;
- (в) усі прибережні територіальні одиниці, що відповідають рівню 2 чи еквівалентному рівню Переліку територіальних одиниць для статистики, що знаходяться поблизу морського басейну, спільного для держав-членів і партнерських країн.

2. З метою забезпечення продовження існуючої співпраці, в інших вмотивованих випадках територіальні одиниці, що прилягають до одиниць, перерахованих у пункті 1, можуть брати участь у програмах транскордонного співробітництва відповідно до умов, визначених у стратегічних документах, які згадані у статті 7(3).

3. Якщо програми створені відповідно до параграфу 1(б), Комісія може, за згодою партнерів запропонувати, щоб участь у співпраці була поширена на всю територію територіальних одиниць 2 рівня Переліку територіальних одиниць для статистики, на яких знаходяться територіальні одиниці 3 рівня Переліку.

4. Перелік морських перетинів особливо-го значення визначається Комісією у стратегічних документах, вказаних у статті 7(3), на основі відстані й інших важливих географічних та економічних критеріїв.

Стаття 9

Програмування

1. Відповідно до цього Регламенту, транскордонне співробітництво здійснюється у рамках багаторічних програм, що стосуються співпраці для кордону чи групи кордонів, і містять багаторічні заходи, які спрямовані на виконання цілісної групи пріоритетів і можуть впроваджуватися за підтримки допомоги Співтовариства (далі — спільні операційні програми). Спільні операційні програми базуються на стратегічних документах, вказаних у статті 7(3).

2. Спільні операційні програми для сухопутних кордонів і морських перетинів особливого значення створюються для кожного кордону на відповідному територіальному рівні і містять прийнятні територіальні одиниці, що належать одній чи декільком державам-членам і одній або кільком партнерським країнам.

3. Спільні операційні програми для морських басейнів повинні бути багатосторонніми і містити прийнятні територіальні одиниці, які мають спільний морський басейн, що належить декільком країнам-учасникам, включаючи принаймні одну державу-член і одну партнерську країну, беручи до уваги інституційні системи і принцип партнерства. Вони можуть містити двосторонню діяльність, яка підтримує співпрацю між однією державою-членом і однією партнерською країною. Ці програми повинні тісно координуватися із програмами міждержавної співпраці, географічне покриття яких частково співпадає і які були створені в Європейському Союзі відповідно до Регламенту (ЄС) №1083/2006.

4. Спільні операційні програми розробляються державами-членами і відповідними партнерськими країнами на відповідному територіальному рівні, згідно з їх інституційними системами і врахуванням принципу партнерства, вказаного у статті 4. Вони, як правило, охоплюють період у 7 років,

¹⁰ Ще не опублікований в Офіційному віснику.

починаючи з 1 січня 2007 року до 31 грудня 2013 року.

5. Інші країни, що не беруть участі у програмах, але мають спільний морський басейн, у якому створена спільна операційна програма, можуть бути приєднані до такої спільної операційної програми і отримувати вигоду від допомоги Співтовариства відповідно до умов, визначених правилами імплементації, зазначеними у статті 11.

6. Протягом одного року з моменту затвердження стратегічних документів, названих у статті 7(3), країни-учасники повинні разом подати Комісії пропозиції щодо спільних операційних програм. Комісія приймає кожну таку програму після оцінки її відповідності до даного Регламенту і правил імплементації.

7. Спільні операційні програми можуть переглядатися з ініціативи країн-учасників прикордонних регіонів, що беруть участь, чи Комісії, щоб врахувати зміни в пріоритетах співпраці, соціально-економічного розвитку, результати, досягнуті від імплементації відповідних заходів та процесу моніторингу та оцінки, і потребу узгодити суму доступної допомоги і перерозподілити ресурси.

8. Після прийняття спільних операційних програм Комісія повинна укласти фінансову угоду з партнерськими країнами згідно з відповідними положеннями Регламенту Ради (ЄС, Євратом) №1605/2002 від 25 червня 2002 року щодо Фінансового регламенту, що застосовується до загального бюджету Європейських Співтовариств¹¹. Фінансова угода мусить містити правові положення, необхідні для імплементації спільної операційної програми і повинна бути підписана спільним органом управління, вказаним у статті 10.

9. Країни-учасники, враховуючи принципи партнерства, повинні разом вибирати ті дії, які відповідають пріоритетам і заходам спільної операційної програми, котрій буде надаватися допомога Співтовариства.

10. В окремих і належним чином виправданих випадках, якщо:

(а) спільна операційна програма не може бути створена у зв'язку з проблема-

ми, що виникають у результаті відносин між країнами-учасниками чи між Європейським Союзом і партнерською країною;

(б) до 30 червня 2010 року, щонайпізніше, країни-учасники ще не подали Комісії спільної операційної програми;

(в) партнерська країна не підписала фінансової угоди протягом року після затвердження програми;

(г) спільна операційна програма не може впроваджуватись у зв'язку з проблемами, що виникають через відносини між країнами-учасниками,

Комісія, після консультацій з відповідною державою-членом (державами-членами), повинна зробити відповідні кроки для надання можливості відповідній державі-члену використати внесок Європейського фонду регіонального розвитку для програми, згідно з Регламентом (ЄС) №1083/2006.

Стаття 10

Управління програмами

1. Спільні операційні програми, загалом, повинні імплементуватися через спільне управління спільним органом управління, що знаходиться у державі-члені. Органу спільного управління може допомагати спільний технічний секретаріат.

2. Країни-учасники можуть запропонувати Комісії, щоб спільний орган управління був розташований у партнерській країні, гарантуючи, що цей орган може повністю застосовувати критерії, визначені відповідними положеннями Регламенту (ЄС, Євратом) №1605/2002.

3. Для цілей цього Регламенту «спільний орган управління» означає будь-який державний чи приватний орган, включаючи саму державу, на національному, регіональному чи місцевому рівні, призначений спільно державою-членом (чи державами) і партнерською країною (чи країнами), що підпадають під сферу дії спільної операційної програми. Цей орган має фінансову та адміністративну можливості управляти допомогою Співтовариства і правоздатність укладати угоди, необхідні для цілей даного Регламенту.

¹¹ Офіційний вісник L 248, 16.9.2002, ст.1.

4. Спільний орган управління несе відповідальність за управління та імплементацію спільної операційної програми, відповідно до принципу якісного технічного і фінансового управління, і за забезпечення законності і неперервності своєї діяльності. З цієї метою орган повинен створити відповідне управління, системи і стандарти контролю та бухгалтерського обліку.

5. Система управління і контролю спільної операційної програми повинна передбачати належний розподіл функцій управління, сертифікації та аудиту, шляхом належного розмежування обов'язків у межах спільного органу управління або через призначення окремих органів для проведення сертифікації й аудиту.

6. З метою належної підготовки спільної операційної програми до імплементації, після прийняття спільної операційної програми і до підписання фінансової угоди Комісія може дозволити спільному органу управління використати частину бюджету програми для того, щоб розпочати фінансування діяльності програми, зокрема на поточні видатки органу управління, технічну допомогу та інші підготовчі заходи. Детальні умови такого підготовчого етапу повинні бути внесені у правила імплементації, вказані у статті 11.

Стаття 11

Правила імплементації

1. Правила імплементації, що встановлюють спеціальні положення для імплементації цього Розділу, повинні бути прийняті, відповідно до процедури, визначеної статтею 26(2).

2. Питання, які є предметом правил імплементації, повинні містити, зокрема, наступне: частка дофінансування, підготовка спільних операційних програм, функції спільних органів та їх розподіл, роль і функції комітету з моніторингу та комітету з відбору і спільного секретаріату, прийнятність видатків, спільний відбір проектів, підготовка стадія, технічне і фінансове управління допомогою Співтовариства, фінансовий контроль та аудит, моніторинг і оцінка, візуальна доступність та інформаційна діяльність для потенційних бенефіціарів.

РОЗДІЛ IV

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Стаття 12

Прийняття програм дій

1. Програми дій, розроблені на основі стратегічних документів, вказаних у статті 7(1), повинні прийматися відповідно до процедури, зазначеної статтею 26(2), як правило, на щорічній основі.

У виняткових випадках, наприклад, коли програма дій ще не прийнята, Комісія може на основі стратегічних документів чи багаторічних індикативних програм, вказаних у статті 7, приймати заходи, не передбачені в програмі дій, використовуючи такі ж правила і процедури, як і до програм дій.

2. Програми дій повинні визначати цілі, що мають бути досягнуті, сферу впливу, очікувані результати, процедури управління і загальну суму планованого фінансування. Вони повинні враховувати уроки, засвоєні під час імплементації допомоги Співтовариства в минулому, повинні містити опис дій, що фінансуватимуться, зазначення суми, призначеної для кожної дії і приблизний період реалізації, мають включати визначення виду індикаторів виконання, моніторинг яких повинен проводитися, якщо впроваджені заходи фінансуються у межах програм.

3. Для транскордонної співпраці Комісія приймає спільні програми відповідно до процедур, зазначених у статті 9.

4. Комісія представляє програми дій та спільні програми транскордонного співробітництва Європейському Парламенту і державам-членам з метою інформування протягом одного місяця від моменту прийняття.

Стаття 13

Прийняття спеціальних заходів, не передбачених у стратегічних документах чи багаторічних індикативних програмах

1. У разі непередбачених, але належним чином обґрунтованих потреб чи обставин Комісія приймає спеціальні заходи,

не передбачені у стратегічних документах чи багаторічних індикативних програмах (далі — спеціальні заходи).

Спеціальні заходи можуть також використовуватися для фінансування діяльності, спрямованої на полегшення переходу від допомоги у надзвичайних ситуаціях до довготермінової діяльності з розвитку, включаючи ту діяльність, що спрямована на забезпечення належної підготовки громадськості до кризових ситуацій.

2. Коли видатки на такі заходи перевищують 10 000 000 євро, Комісія приймає їх відповідно до процедури, зазначеної в статті 26(2).

Немає необхідності застосовувати процедуру, вказану в статті 26(2), для внесення поправок до спеціальних заходів, таких як технічні узгодження, збільшення періоду імплементації, перерозподіл коштів у межах прогнозованого бюджету чи збільшення його розміру не більше, як на 20% від початкового, якщо такі поправки не впливають на початкові цілі, визначені в рішенні Комісії.

3. Спеціальні заходи повинні визначати цілі, що мають бути досягнуті, сферу діяльності, очікувані результати, процедури управління, які використовуються, і загальну суму планованого фінансування. Вони мусять містити опис дій, що фінансуватимуться, суму для кожної дії і приблизний період імплементації, мають включати визначення виду індикаторів виконання, моніторинг яких буде проводитись у процесі імплементації спеціальних заходів.

4. Комісія повинна надіслати перелік спеціальних заходів, вартість яких не перевищує 10 000 000 євро, Європейському Парламенту і державам-членам для їх інформування протягом одного місяця з моменту прийняття рішення.

Стаття 14

Прийнятність

1. Відповідно до цього Регламенту для цілей імплементації програм дій, спільних програм транскордонного співробітництва та спеціальних заходів фінансування можуть отримувати:

(а) партнерські країни, регіони та їх інституції;

- (б) децентралізовані органи в партнерських країнах, такі як регіони, департаменти, провінції та муніципалітети;
- (в) спільні органи, створені партнерськими країнами і регіонами та Співтовариством;
- (г) міжнародні організації, включаючи регіональні організації, установи ООН, департаменти і місії, міжнародні фінансові установи та банки розвитку, залежно від того, наскільки вони сприяють реалізації цілей цього Регламенту;
- (г) інституції та органи Співтовариства, але лише для цілей імплементації заходів підтримки, вказаних у статті 16;
- (д) агентства Європейського Союзу;
- (е) утворення та органи держав-членів, партнерських країн і регіонів та будь-яких інших третіх країн, що відповідають правилам доступу до зовнішньої допомоги Співтовариства, вказаним у статті 21, залежно від того, наскільки вони сприяють реалізації цілей цього Регламенту:
 - (і) державні або напівдержавні органи, органи місцевої влади чи адміністрації або їх об'єднання;
 - (ii) компанії, фірми й інші приватні організації та бізнес;
 - (iii) фінансові інституції, що надають гранти, сприяють і фінансують приватні інвестиції в партнерських країнах і регіонах;
 - (iv) недержавні утворення, як це визначено в пункті (є);
 - (v) фізичні особи;
- (є) такі недержавні утворення:
 - (і) неурядові організації;
 - (ii) організації, що представляють національні та/або етнічні меншини;
 - (iii) групи місцевих громадян та асоціації ремісників;
 - (iv) кооперативи, профспілки, організації, що представляють економічні і соціальні інтереси;
 - (v) місцеві організації (включаючи мережі), залучені до децентралізованої регіональної співпраці та інтеграції;
 - (vi) організації споживачів, жіночі та молодіжні організації, навчальні, культурні, дослідницькі й наукові організації;
 - (vii) університети;

- (viii) церкви та релігійні організації і спільноти;
- (ix) мас-медіа;
- (x) транскордонні асоціації, неурядові асоціації та незалежні фундації.

2. У разі особливої необхідності для досягнення цілей цього Регламенту допомога Комісії може бути надана іншим органам чи утворенням, які чітко не вказані в цій статті.

Стаття 15

Види заходів

1. Допомога Співтовариства використовується для фінансування програм, проектів і будь-яких заходів, що сприяють досягненню цілей цього Регламенту.
2. Допомога Співтовариства може також використовуватися:
 - (а) для надання технічної допомоги і цільових адміністративних заходів, включаючи ті заходи із співпраці, які залучають експертів державного сектора, направлених із держав-членів і їх регіональних та місцевих органів влади, залучених до програми;
 - (б) для фінансування інвестицій та діяльності, пов'язаної з інвестиціями;
 - (в) для внесків у Європейський інвестиційний банк чи у інші фінансові посередники, відповідно до статті 23, для фінансових позик, вкладень в акції, гарантійні чи інвестиційні фонди;
 - (г) для програм погашення боргів у виключних випадках, відповідно до погодженої на міжнародному рівні програми погашення боргів;
 - (г) для секторної чи загальної підтримки бюджету, якщо управління бюджетними видатками у партнерській країні є достатньо прозорим, надійним, ефективним і вона має належно сформульовану секторну чи макроекономічну політику, затверджену її основними донорами, включаючи, при потребі, міжнародні фінансові установи;
 - (д) для надання субсидій по процентних ставках, зокрема для екологічних позик;
 - (е) для надання страхування від некомерційних ризиків;
 - (є) для внеску в фонд, створений Співто-

вариством, його державами-членами, міжнародними і регіональними організаціями, іншими донорами чи партнерськими країнами;

- (ж) для внесків у статутний капітал міжнародних фінансових установ чи регіональних банків із розвитку;
 - (з) для надання коштів, необхідних для ефективного адміністрування і нагляду за проектами і програмами, країнам, які користуються допомогою Співтовариства;
 - (и) для фінансування мікропроектів;
 - (і) для заходів, спрямованих на продовольчу безпеку.
3. Загалом, допомога Співтовариства не може використовуватися для податків, митних та інших фіскальних зборів.

Стаття 16

Заходи підтримки

1. Фінансування Співтовариства може також покривати видатки, пов'язані з підготовкою, продовженням, моніторингом, аудитом і оцінкою, які безпосередньо необхідні для імплементації цього Регламенту і досягнення його цілей, наприклад дослідження, зустрічі, інформування, підвищення рівня поінформованості, публікації та тренінги, включаючи тренінги та навчання для партнерів, які надають їм можливість брати участь у різних стадіях програми, видатки, пов'язані з комп'ютерними мережами для обміну інформацією та будь-які інші видатки, пов'язані з адміністративною і технічною допомогою, які Комісія може зазнати для управління програмою. Фінансування також може покривати видатки Делегацій Комісії щодо адміністративної підтримки, необхідної для управління діями, що фінансуються відповідно до цього Регламенту.
2. Ці заходи підтримки не обов'язково покриваються багаторічним програмуванням і, таким чином, можуть фінансуватися за межами сфери дії стратегічних документів і багаторічних індикативних програм. Тим не менше, вони також можуть фінансуватися відповідно до багаторічних індикативних програм. Комісія приймає заходи для підтримки, які не передбачені багаторічними індикативними програмами відповідно до статті 13.

Стаття 17

Співфінансування

1. Заходи, що фінансуються згідно з цим Регламентом, повинні бути прийнятні для співфінансування, зокрема:

- (а) державами-членами, їх регіональними та місцевими органами влади, а також державними і напівдержавними агентствами;
- (б) країнами Європейської економічної зони, Швейцарією й іншими країнами-донорами, зокрема їх державними і напівдержавними агентствами;
- (в) міжнародними організаціями, включаючи регіональні організації, і зокрема міжнародними і регіональними фінансовими установами;
- (г) компаніями, фірмами, іншими приватними організаціями і бізнесом та другими не-державними утвореннями;
- (ґ) партнерськими країнами і регіонами, які отримують фінансування.

2. У випадку паралельного співфінансування, проект чи програма діляться на низку чітко визначених підпроектів, кожен із яких фінансується іншим партнером, що надає співфінансування таким чином, щоб можна було чітко визначити кінцеве використання фінансування. У випадку спільного співфінансування загальна вартість проекту чи програми розподіляється між партнерами, що надають співфінансування, а ресурси об'єднуються, щоб не можливо було визначити джерело фінансування для будь-якої конкретної діяльності, що здійснюється в рамках проекту чи програми.

3. У випадку спільного співфінансування, Комісія може отримувати і управляти коштами від імені органів, перелічених у параграфі 1(а), (б) і (в), з метою впровадження спільних заходів. Таке фінансування розглядається як дохід на цільові витрати відповідно до статті 18 Регламенту (ЄС, Євратом) №1605/2002.

Стаття 18

Процедури управління

- 1. Комісія повинна реалізовувати дії, відповідно до цього Регламенту згідно з Регламентом (ЄС, Євратом) №1605/2002.
- 2. Комісія може передавати обов'язки органів державної влади, зокрема обов'яз-

ки щодо реалізації бюджету, органам, переліченим у статті 54(2)(с) Регламенту (ЄС, Євратом) №1605/2002, якщо останні мають визнаний міжнародний авторитет, відповідають встановленим на міжнародному рівні системам управління та контролю і діють під наглядом державних органів.

3. Комісія може укладати рамкові угоди з партнерськими країнами, в яких повинні передбачатися всі заходи, необхідні для забезпечення ефективної імплементації допомоги Співтовариства та захисту його фінансових інтересів.

4. У випадку децентралізованого управління Комісія може прийняти рішення про використання процедури закупівлі чи про грантові процедури партнерської країни-бенефіціара або регіону за умови, що:

- (а) процедури партнерської країни-бенефіціара чи регіону відповідають принципам прозорості, пропорційності, рівності і недискримінації та запобігають будь-якому конфліктові інтересів;
- (б) партнерська країна-бенефіціар чи регіон беруть на себе зобов'язання регулярно перевіряти, чи дії, що фінансуються з бюджету Співтовариства, належно імплементуються. Також вони вживають необхідних заходів для запобігання порушенням і шахрайству і, у разі необхідності, правових заходів, щоб повернути кошти, використані нена належним чином.

Стаття 19

Бюджетні зобов'язання

- 1. Бюджетні зобов'язання беруться на основі рішень, прийнятих Комісією відповідно до статті 9(6), 12(1), 13(1) і 16(2).
- 2. Бюджетні зобов'язання для заходів, що триватимуть більше одного фінансового року, можуть бути розділені на річні платежі, розподілені на кілька років.
- 3. Фінансування Співтовариства може мати одну з таких правових форм: фінансові угоди, грантові контракти, контракти на закупівлі, трудові угоди.

Стаття 20

Захист фінансових інтересів Співтовариства

- 1. Будь-які угоди, укладені на основі

цього Регламенту, повинні містити положення, що забезпечують захист фінансових інтересів Співтовариства, зокрема це стосується порушень, шахрайства, корупції та будь-якої іншої протизаконної діяльності, відповідно до Регламентів Ради (ЄС, Євратом) №2988/95 від 18 грудня 1995 року щодо захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств¹² і (Євратом, ЄС) №2185/96 від 11 листопада 1996 року стосовно оперативних перевірок та інспекцій, що проводяться Комісією з метою захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств від шахрайства та інших порушень¹³ та Регламенту (ЄС) №1073/1999 Європейського Парламенту і Ради від 25 травня 1999 року щодо розслідувань, які проводяться Європейською службою боротьби з шахрайством¹⁴.

2. Угоди повинні чітко уповноважувати Комісію і Суд аудиторів проводити аудит, включаючи аудит документів чи оперативний аудит будь-якого підрядника чи субпідрядника, котрі отримали допомогу Співтовариства. Вони мусять також чітко уповноважувати Комісію проводити оперативні перевірки та інспекції, як це передбачено Регламентом (Євратом, ЄС) №2185/96.

3. Усі контракти, укладені в результаті імплементації допомоги Співтовариства, повинні передбачати права Комісії і Суду аудиторів відповідно до параграфа 2 під час та після виконання контрактів.

Стаття 21

Участь у тендерах і контрактах

1. Участь в отриманні контрактів на закупівлю чи грантових контрактів, що фінансуються відповідно до цього Регламенту, повинна бути відкрита для всіх фізичних осіб, які є громадянами, юридичних осіб, що перебувають на території, держав-членів Співтовариства, країни-бенефіціара згідно з цим Регламентом, країни— бенефіціари Інструменту надання допомоги перед вступом, що створений Регламентом Ради

(ЄС) №1085/2006 від 17 липня 2006 року, що створює Інструмент надання допомоги перед вступом¹⁵, або країни-члена Європейської економічної зони.

2. Комісія може, у відповідно обґрунтованих випадках, дозволити участь фізичних осіб, які є громадянами, юридичних осіб, що перебувають на території, країни, яка має традиційні економічні, торгівельні чи географічні зв'язки зі сусідніми країнами, і дозволити використання матеріалів різного походження.

3. Участь в отриманні контрактів на закупівлю чи грантових контрактів, які фінансуються згідно з цим Регламентом, повинна також бути відкритою для усіх фізичних осіб, які є громадянами, чи юридичних осіб, які знаходяться на території, будь-якої іншої країни, окрім зазначених у параграфі 1, якщо був встановлений взаємний доступ до їх зовнішньої допомоги. Взаємний доступ мусить надаватися, якщо країна визнає, на рівних умовах, прийнятність держави-члена і відповідної країни-одержувача допомоги.

Взаємний доступ до зовнішньої допомоги Співтовариства встановлюється шляхом спеціального рішення щодо конкретної країни чи регіональної групи країн. Таке рішення приймається Комісією відповідно до процедури, визначеної статтею 26(2). Термін його дії повинен бути не менше одного року.

Надання взаємного доступу до зовнішньої допомоги Співтовариства повинно базуватися на порівнянні між Співтовариством та іншими донорами і мусить проходити на секторному рівні або рівні цілої країни: чи це буде донор, чи країна-отримувач. Рішення про надання такої взаємності донорській країні повинно ґрунтуватися на прозорості, відповідності і пропорційності допомоги, що надається цим донором, включаючи її кількісні та якісні характеристики. Мають проводитися консультації з країнами-бенефіціарами в процесі, описаному в цьому параграфі.

¹² Офіційний вісник L 312, 23.12.1995, ст.1.

¹³ Офіційний вісник L 292, 15.11.1996, ст.2.

¹⁴ Офіційний вісник L 136, 31.5.1999, ст.1.

¹⁵ Офіційний вісник L 210, 31.7.2006, ст.82.

4. Участь у наданні контрактів на закупівлю чи грантових контрактів, що фінансуються згідно з цим Регламентом, повинна бути відкритою для міжнародних організацій.

5. Експерти, запропоновані в контексті процедур надання контрактів, не повинні відповідати вимогам громадянства, встановленим вище.

6. Усі матеріали, придбані відповідно до контрактів згідно з цим Регламентом, повинні походити зі Співтовариства чи країни, що є прийнятною, відповідно до цієї статті. Термін «походження» для цілей цього Регламенту визначений у відповідному законодавстві Співтовариства щодо правил походження для митних цілей.

7. Комісія може, у відповідно обґрунтованих, виняткових випадках, дозволити участь фізичних осіб, які є громадянами, і юридичних осіб, що знаходяться на території інших країн, окрім зазначених у параграфах 1, 2 і 3, чи дозволити придбання матеріалів іншого походження, ніж це зазначено в параграфі 6. Такі винятки можуть бути обґрунтовані на основі недоступності товарів і послуг на ринках відповідної країни, надзвичайною терміновістю, чи, якщо правила прийнятності роблять реалізацію проекту, програми чи дії неможливою або надзвичайно важкою.

8. Якщо фінансування Співтовариства покриває дію, що впроваджується через міжнародну організацію, участь у відповідних контрактних процедурах є відкритою для усіх фізичних та юридичних осіб, прийнятих відповідно до параграфа 1, 2 і 3, а також для усіх фізичних та юридичних осіб, які прийнятні згідно з правилами такої організації, забезпечуючи рівність усіх донорів. Такі ж правила використовуються щодо матеріалів та експертів.

Якщо фінансування Співтовариства покриває дію, що співфінансується державою-членом, третьою країною (за умови взаємності), як це визначено параграфом 3, чи регіональною організацією, та участь у відповідних контрактних процедурах повинна бути відкритою для усіх фізичних та юридичних осіб, які є прийнятними, відповідно до параграфів 1, 2 і 3, а також для усіх фізичних та юридичних осіб, прийнятих згідно з правилами такої держави-члена, третьої країни чи регіональної організації.

Такі ж правила застосовуються щодо матеріалів та експертів.

9. Якщо допомога Співтовариства згідно з цим Регламентом управляється спільним органом управління, як зазначено в статті 10, та застосовуються правила закупівель, визначені у правилах імплементації, вказаних у статті 11.

10. Субпідрядники, котрі надають контракти згідно з цим Регламентом, повинні поважати основні трудові стандарти, визначені відповідними конвенціями Міжнародної організації праці.

11. Параграфи 1-10 не повинні обмежувати участь усіх категорій прийнятих організацій через їх природу чи місцезнаходження в контексті цілей дії.

Стаття 22

Попереднє фінансування

Кошти, отримані від процентів за авансовими платежами бенефіціара повинні вираховуватися із загальної суми остаточного платежу.

Стаття 23

Фінансування, доступне для Європейського інвестиційного банку чи інших фінансових посередників

1. Фінансуванням, вказаним у статті 15(2), керують фінансові посередники, Європейський інвестиційний банк чи будь-який інший банк або організація, які мають право такого управління.

2. Комісія приймає умови імплементації для параграфа 1 в індивідуальному порядку, щоб визначити розподіл ризиків, винагороду посередника, який відповідає за імплементацію, використання і повернення прибутків від фінансування та завершення дії.

Стаття 24

Оцінка

1. Комісія регулярно оцінює результати географічної і транскордонної політики та програми, секторної політики, ефективність програмування, щоб переконатися, чи досягнуто цілей і щоб мати змогу зробити рекомендації для покращення майбутніх дій.

2. Комісія повинна надсилати важливі звіти з оцінки комітету, вказаному в статті 26, для обговорення. Звіти й обговорення повинні впливати на зміст програми та розподіл ресурсів.

РОЗДІЛ V ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 25

Річний звіт

Комісія повинна оцінювати прогрес, досягнутий в імplementації заходів, згідно з цим Регламентом, і мусить подавати Європейському Парламенту і Раді річний звіт щодо імplementації допомоги Співтовариства. Цей звіт має також подаватися Європейському економічному і соціальному комітету та Комітету регіонів. Він повинен містити інформацію, що стосується попереднього року, щодо фінансованих заходів, результатів моніторингу й оцінки та імplementації бюджетних зобов'язань і платежів, з розподілом видатків по країнах, регіонах та сферах співпраці.

Стаття 26

Комітет

1. Комісії допомагає комітет.
2. Коли робиться посилання на цей параграф, то повинні застосовуватися статті 4 і 7 Рішення 1999/468/ЄС.

Період, зазначений у статті 4(3) Рішення 1999/468/ЄС, встановлюється тривалістю у 30 днів.

3. Комітет затверджує свої правила процедури.
4. Спостерігач Європейського інвестиційного банку бере участь у засіданнях комітету щодо питань, які стосуються Європейського інвестиційного банку.
5. З метою полегшення діалогу з Європейським Парламентом, Комісія повинна регулярно інформувати Європейський Парламент про засідання комітету і надавати відповідні документи, включаючи порядок

денний, проекти заходів і резюме протоколу засідань, і відповідно до статті 7(3) Рішення 1999/468/ЄС.

Стаття 27

Участь третьої країни, не вказаної у Додатку

1. Для забезпечення узгодженості й ефективності допомоги Співтовариства, Комісія може вирішити, приймаючи програми дій, вказані у статті 12, чи спеціальні заходи, визначені статтею 13, що країни, території і регіони, прийнятні для отримання допомоги, відповідно до інших інструментів зовнішньої допомоги Співтовариства і Європейського фонду розвитку, є прийнятними і для заходів, згідно з цим Регламентом, якщо проект чи програма, що імplementуються, мають глобальний, регіональний або транскордонний характер.
2. Положення щодо можливості фінансування у такий спосіб може бути включене до стратегічних документів, вказаних у статті 7.
3. Положення статті 14 стосовно прийнятності і положень статті 21 щодо участі в процедурах закупівлі можуть бути адаптовані, щоб дати можливість відповідним країнам, територіям чи регіонам брати участь у цих процедурах.
4. Для програм, що фінансуються відповідно до положень різних інструментів зовнішньої допомоги ЄС, участь у процедурі закупівель може бути відкритою для всіх фізичних і юридичних осіб країн, прийнятих згідно з різними інструментами.

Стаття 28

Нагляд за допомогою Співтовариства

1. Без шкоди для положень щодо нагляду за допомогою, які містяться у договорах про партнерство і співробітництво та асоційованих угодах із партнерськими країнами і регіонами, за умови, що партнерська країна не дотримується принципів, вказаних у статті 1, Рада, кваліфікованою більшістю, на пропозицію Комісії, може зробити відповідні кроки щодо будь-якої допомоги Співтовариства, яка надається партнерській країні відповідно до цього Регламенту.
2. У таких випадках допомога Співтова-

риства повинна першочергово бути використаною для підтримки недержавних утворень, для заходів, що спрямовані на сприяння правам людини і основним свободам та підтримку процесу демократизації у партнерських країнах.

Стаття 29

Розмір фінансування

1. Розмір фінансування для імплементації цього Регламенту на період 2007-2013 років складає 11 181 000 000 і розподілений таким чином:
 - (а) мінімум 95% фінансування буде надано програмам для однієї чи багатьох країн, вказаним у статті 6(1)(a)(i);
 - (б) до 5% фінансування буде надано програмам транскордонного співробітництва, вказаним у статті 6(1)(a)(ii).
2. Річні асигнування будуть визначені бюджетними органами влади у рамках обмежень фінансової мережі.

Стаття 30

Перегляд

Комісія повинна подати Європейському Парламенту і Раді до 31 грудня 2010 року звіт із оцінкою імплементації цього Регла-

менту протягом перших трьох років, із, у випадку необхідності, законодавчою пропозицією щодо необхідних змін до Регламенту, включаючи фінансовий розподіл, вказаний у статті 29(1).

Стаття 31

Анулювання

1. З 1 січня 2007 року анулюються Регламенти (ЄЕС) №1762/92, (ЄС) №1734/94 і (ЄС) №1488/96.
2. Анульовані регламенти продовжуватимуть застосовуватися для правових дій і зобов'язань по бюджетних роках, що передують 2007 року.

Стаття 32

Набрання чинності

Регламент повинен набрати чинності через 20 днів після його опублікування в Офіційному віснику Європейського Союзу.

Він діятиме з 1 січня 2007 року до 31 грудня 2013 року.

Цей Регламент є обов'язковим для виконання в усіх його положеннях і прямо застосовується в усіх державах-членах.

Вчинено у Страсбурзі, 24 жовтня 2006 року.

Від Європейського Парламенту
Президент
Дж.Боррель Фонтеллес

Від Ради
Президент
П.Лехтомакі

ДОДАТОК

ПАРТНЕРСЬКІ КРАЇНИ, ВКАЗАНІ У СТАТТІ 1

Азербайджан
Алжир
Білорусь
Вірменія
Грузія
Єгипет

Ізраїль
Йорданія
Ліван
Лівія
Марокко
Молдова

Палестинська влада Західного Берегу і Сектору Газа
Російська Федерація
Сирія
Туніс
Україна

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА
(ІЕСП)

СХІДНА РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА
СТРАТЕГІЧНИЙ ДОКУМЕНТ
2007-2013

Зміст

Резюме

Перелік скорочень

1. ЦІЛІ СПІВРОБІТНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ/ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

- 1.1 Обґрунтування регіонального підходу
- 1.2 Східний регіон ІЄСП
- 1.3 Загальні цілі зовнішньої політики ЄС
- 1.4 Стратегічні цілі співробітництва Європейського Союзу/Європейського Співтовариства з Східним регіоном ІЄСП

2. АНАЛІЗ РЕГІОНУ, СПІЛЬНІ ТРУДНОЩІ ПАРТНЕРСЬКИХ КРАЇН

- 2.1 Опис регіону
- 2.2 Спільні труднощі: політичні, економічні, соціальні та екологічні питання
- 2.3 Перспективи співробітництва між партнерами

3. ОГЛЯД МИНУЛОГО ТА ПОТОЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, КООРДИНАЦІЇ ТА УЗГОДЖЕНОСТІ ДІЙ ЄС

- 3.1 Регіональна програма ТАСІС
 - 3.1.1 Стале управління природними ресурсами
 - 3.1.1.1 Вода
 - 3.1.1.2 Біологічне різноманіття та стале управління природними ресурсами
 - 3.1.1.3 Зміна клімату
 - 3.1.2 Сприяння торговельним та інвестиційним потокам
 - 3.1.2.1 Нафтові та газові мережі
 - 3.1.2.2 Співробітництво у транспортній сфері
 - 3.1.3 Юстиція, свобода і безпека
- 3.2 Інші донори
- 3.3 Засвоєні уроки
- 3.4 Узгодженість політики співробітництва ЄС з іншими основними політиками ЄС (принцип «поєднання різних політик»)

4. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ ЄС

- 4.1 Стратегія реагування
- 4.2 Інструменти і засоби

ДОДАТОК I: Регіональний огляд навколишнього середовища

ДОДАТОК II: Східний регіон ІЄСП — короткий огляд

РЕЗЮМЕ

Цей Регіональний стратегічний документ (РСД) для Східного регіону Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП) діє впродовж 2007-2013 років. Він має на меті доповнити Стратегічні документи по країнах (СД), які розроблені для кожної країни регіону (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Молдова, Російська Федерація та Україна). Ці СД є первинними стратегічними документами у співпраці ЄС зі східними країнами ІЕСП, і тому РСД перш за все стосується допомоги на регіональному рівні в межах Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП)¹. ІЕСП був створений для підтримки зони процвітання і добросусідства ЄС та країн-партнерів, що підпадають під дію Європейської політики сусідства (ЄПС) та чотирьох спільних просторів, погоджених з Росією.

Головною метою Співробітництва ЄС у даному регіоні є розвиток близьких відносин, що виходять за межі переднього рівня співпраці і прямують до поступової економічної інтеграції та поглиблення політичного співробітництва.

Підтримка ЄС впродовж дії даної стратегії у цьому регіоні буде спрямована на поглиблення співробітництва в основних сферах у самому регіоні, між країнами регіону та ЄС і на надання допомоги, якщо вона на регіональному рівні є більш доцільною чи доповнює допомогу на національному.

Згідно зі Східною регіональною індикативною програмою (ІП) ІЕСП на 2007-2010 роки допомога буде надаватися для 5 стратегічних категорій:

- i) мережі, зокрема транспортні та енергетичні;
- ii) навколишнє середовище і лісове господарство;
- iii) управління кордонами та міграційна політика, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця;
- iv) міжлюдські контакти, інформування та підтримка;
- v) протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя та легка зброя.

Додатково до допомоги через Східну регіональну програму ІЕСП, Стратегічні

документи та Індикативні програми будуть також розроблені для Південного регіону ІЕСП, разом з розширеною Програмою ІЕСП, що охоплюватиме ширші міжгалузеві сфери.

Регіональний стратегічний документ ІЕСП для Східного регіону був розроблений після консультацій із державними органами партнерських країн регіону, державами-членами та іншими фінансовими організаціями під час процесу підготовки.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ПД	План дій
ППМ	Протипіхотні міни
ЧМЕС	Економічна співпраця у Чорному морі
ЦА	Центральна Азія
ТКС	Транскордонне співробітництво
МЧР	Механізм чистого розвитку
СЗБП	Спільна зовнішня політика та політика безпеки
СНД	Співдружність незалежних держав
СД	Стратегічний документ
ІРСЕС	Інструмент з розвитку співробітництва та економічної співпраці
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
СЕКЦА	Східна Європа, Кавказ і Центральна Азія
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ЄПС	Європейська політика сусідства
ІЕСП	Інструмент європейського сусідства і партнерства
ВЗВ	Вибухові залишки війни
ЄС	Європейський Союз
ВІ	Водна ініціатива Європейського Союзу
ЗЛПУ	Міністерська конференція щодо застосування лісового права та управління для Європи і Північної Азії
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ГУАМ	Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова
ІКАО	Міжнародна організація цивільної авіації
МФУ	Міжнародна фінансова установа
МОП	Міжнародна організація праці
ММО	Міжнародна морська організація

¹ Регламент (ЄС) № 1638/2006 Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 2006 року.

МТНГЄ	Міждержавне транспортування нафти і газу в Європу
ІП	Індикативна програма
ІПВ	Інструмент підготовки до вступу в ЄС
ЮВС	Юстиція та внутрішні справи
МЕДА	Фінансовий інструмент Європейського Союзу з імплементації європейсько-середземноморського партнерства
НУО	Неурядова організація
НІП	Національна індикативна програма
ННД	Нові незалежні держави
ПСП	Програма сусідства і партнерства (наступник Програм сусідства)
ІЯБ	Інструмент ядерної безпеки
УПС	Угода про партнерство і співробітництво
РЕЦ	Регіональний екологічний центр
РСД	Регіональний стратегічний документ
СЗЛЗ	Стрілецька зброя та легка зброя
ІС	Інструмент стабільності
МСП	Малі та середні підприємства
ТАСІС	Технічна допомога Співдружності незалежних держав (попередник ІЕСП)
ТТМ	Транс'європейські транспортні мережі
ДТ	Допомога, пов'язана з торгівлею
ТКЕКА	Транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія
ПРООН	Програма Розвитку ООН
ЄЕК ООН	Європейська економічна комісія ООН
СБ	Світовий Банк
ВМО	Всесвітня митна організація
ЗМЗ	Зброя масового знищення
СОТ	Світова організація торгівлі

1. ЦІЛІ СПІВРОБІТНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ/ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА

1.1 Обґрунтування регіонального підходу

Європейська політика сусідства (ЄПС) та чотири спільні простори, погоджені з Росією, забезпечують рамки тісніших взаємовідносин між Європейським Союзом та сусідніми країнами. Ці рамки, щодо країн

ЄПС, діють на двосторонньому рівні через Плани дій, погоджені з партнерськими країнами, та підтримуються шляхом допомоги ЄС на національному рівні. Однак деякі цілі вимагають співробітництва та допомоги на регіональному рівні. Тому регіональна стратегія повинна доповнювати національні програми в реалізації ними цілей ЄПС.

Регіональні стратегії/програми, які впродовж останніх десяти років фінансувалися ТАСІС, були важливим інструментом для вирішення питань регіонального характеру та сприяння міждержавній співпраці щодо регіональних питань. Окрім того, регіональні платформи можуть підвищувати ефективність зовнішніх аспектів політики ЄС. Таким чином, існують обґрунтовані причини для продовження у 2007-2013 роках Регіональної програми в Східному регіоні ІЕСП поряд із державною допомогою, відповідно до ІЕСП. З метою забезпечення взаємодоповнення, візуальної доступності й ефективності деякі аспекти повинні підпадати під нову розширену програму ІЕСП.

Багато труднощів, що стоять перед країнами регіону, як-от: розвиток транснаціональних коридорів, управління транскордонними річками та басейнами, боротьба з тероризмом та міжнародною організованою злочинністю, — носять невід'ємний транскордонний характер і іноді можуть вирішуватися лише спільними зусиллями на регіональному рівні. Ці транскордонні труднощі наблизилися до кордонів ЄС після його розширення у 2004 році. Довготривалий характер регіональних труднощів вимагає продовження та узгодженості з попередніми регіональними стратегіями та допомогою ЄС. Деякі сильні сторони регіону можуть розвиватися лише через регіональне співробітництво, особливо в енергетичній та транспортній сферах. Більше того, в регіоні, починаючи з 90-х років, з'явилась низка регіональних і субрегіональних організацій та форумів. Окремі з них сьогодні є достатньо розвиненими, щоб забезпечення основу для посиленої міждержавної співпраці.

1.2 Східний регіон ІЕСП

Регіональний стратегічний документ (РСД) охоплює сім східноєвропейських країн та країн Південного Кавказу, що підпадають під дію ІЕСП, а саме Україну, Біло-

русь, Молдову, Вірменію, Азербайджан, Грузію та Росію. Кожна з цих держав має свій Стратегічний документ (СД) та Національну індикативну програму (НІП), тому Регіональний стратегічний документ (РСД) повинен розглядатися та використовуватися у контексті цих особливих для країни документів. Для уникнення непотрібного дублювання, дана Регіональна стратегія включає лише власне міжсекторні регіональні питання, труднощі та шляхи їх розв'язання. Відповідні Стратегічні документи для країн визначають всебічну стратегію ЄС для цих країн.

П'ять країн Центральної Азії, охоплені попереднім Регіональним стратегічним документом ТАСІС та Індикативною програмою на 2000-2006 роки, з 2007 року охоплюються в першу чергу Регіональним стратегічним документом для Центральної Азії та пов'язаною з ним Індикативною програмою, а також допомогою ЄС Центральної Азії згідно з Інструментом розвитку співробітництва (ІРС). З метою забезпечення безперервності дії Регіональної програми співробітництва на 2000-2006 роки та взаємопов'язаної допомоги згідно з Регіональною програмою ТАСІС п'ять республік Центральної Азії — Казахстан, Киргизька республіка, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан — можуть скористатися фінансуванням через Східну регіональну програму ІЄСП, відповідно до статті 27 Регламенту ІЄСП². Основи поділу фінансування між ІЄСП та ІРС інструментами визначені Індикативною програмою.

1.3 Загальні цілі зовнішньої політики ЄС

ЄС сприяє розвитку своїх цінностей та інтересів, виступаючи одночасно континентальною силою і світовим економічним та політичним гравцем та використовуючи різноманітні інструменти: починаючи зі Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗБП), допомоги та торгівлі, з

одного боку, та закінчуючи зовнішнім виміром внутрішньої політики ЄС, з другого.

ЄС прагне, зокрема, сприяти розвитку демократії та прав людини, а також процвітання, єдності, безпеці та сталому розвитку у світі.

У наданні фінансової допомоги визначення принципу «поєднання різних політик» є дуже важливим для ЄС. Це означає, що для досягнення цілей ЄС у стратегічних зовнішніх відносинах, необхідною є узгодженість політик між різними доступними інструментами, які стосуються даного регіону.

Цілі політики розвитку

Політика розвитку ЄС керується домінуючою ціллю — зниженням рівня бідності поряд із додатковими цілями підтримки якісного управління та поваги до прав людини³. У той же час вона наголошує на необхідності диференційованого підходу залежно від контексту і потреб.

1.4 Стратегічні цілі співробітництва Європейського Союзу/Європейського Співтовариства з Східним регіоном ІЄСП

Національні, субрегіональні, регіональні та глобальні стратегічні цілі окреслюють підхід Європейського Союзу/Європейського Співтовариства до співробітництва зі Східним регіоном ІЄСП. Головними регіональними стратегічними цілями ЄС є впровадження Європейської політики сусідства (ЄПС) та угоди щодо Чотирьох спільних просторів із Росією та сприяння співпраці у регіоні. Крім цих стратегічних цілей для регіону, ЄС має й особливі галузеві цілі, в яких регіональна складова — надзвичайно важлива. Перша з них — сталий розвиток та охорона навколишнього середовища, вони базові для законодавства і політики ЄС. Друга — потреба у забезпеченні диверсифікації та безпеки постачання енергії до ЄС, а Східний регіон ІЄСП є ключовим у

² «Для забезпечення узгодженості й ефективності допомоги Співтовариства, Комісія може вирішити, приймаючи програми дій, вказані у статті 12, чи спеціальні заходи, визначені статтею 13, що країни, території і регіони, прийнятні для отримання допомоги, відповідно до інших інструментів зовнішньої допомоги Співтовариства і Європейського фонду розвитку, є прийнятними і для заходів, згідно з цим Регламентом, якщо проект чи програма, що імплементуються, мають глобальний, регіональний або транскордонний характер.»

³ Основні засади політики розвитку ЄС визначені в Спільній заяві Ради та представників урядів держав-членів в рамках Ради «Європейський консенсус щодо розвитку» (див: http://europa.eu.int/comm/development/body/development_policy_statement/index_en.htm)

цьому плані. І нарешті, подальший розвиток транспортних зв'язків між розширеним Європейським Союзом та його сусідніми країнами є необхідний у зв'язку з посиленням торговельних відносин.

ЄС також розглядає безпеку та якісне управління як основні цілі. У Європейській стратегії безпеки від 12 грудня 2003 ЄС визнав, що, будучи союзом 25 держав із населенням понад 450 млн. жителів, і виробляючи $\frac{1}{4}$ світового валового внутрішнього продукту (ВВП), він є беззаперечним лідером на світовій арені. Однією з основних складових Європейської стратегії безпеки є потреба для ЄС «сприяти тому, щоб на схід від Європейського Союзу і вздовж його кордонів в Середземномор'ї існувало коло країн з якісним управлінням, з якими ми могли б підтримувати відносини тісної співпраці». Крім цього, Європейська стратегія безпеки чітко визнає важливість сприяння міжнародному порядку, що базується на ефективному принципі багатосторонніх відносин.

2. АНАЛІЗ РЕГІОНУ, СПІЛЬНІ ТРУДНОЩІ ПАРТНЕРСЬКИХ КРАЇН

Цей розділ зосереджує увагу лише на основних факторах та питаннях регіону загалом, оскільки детальний аналіз країн міститься у Стратегічних документах для кожної держави.

2.1 Опис регіону

Східний регіон ІЄСП — це регіон різних держав, які, будучи країнами колишнього Радянського Союзу, мають спільну історію. Впродовж років, від часу розвалу Радянського Союзу різноманітність процесів перехідного періоду почала виявлятися все більше. Тоді, як Росія здійснила значний поступ в економічному рості, не спостерігається прогрес у демократичному єднанні, верховенстві права, розвитку громадянського суспільства. У Білорусі демократія не прижилася через централізацію влади президентом, а права людини, зокрема свобода слова, стали ще більш обмеженими. Звіт Офісу демократичних інституцій і прав людини (ODIHR) про президентські вибори у березні 2006 року у цій країні визнав

їх недійсними. Ще значна частка економіки Білорусі залишається під державним контролем. У той час Україна та Грузія, пройшовши через достатньо мирні «Помаранчеву» та революцію «троянд», спрямували свій погляд у бік Європейського Союзу. Молдова також здійснила поступ у розширенні співробітництва з Європейським Союзом у рамках ЄПС. Однак, вона й надалі має найнижчий у Європі ВВП. Україна і Молдова зобов'язалися вжити заходів щодо успішного вирішення ситуації у Придністров'ї та звернулися до ЄС за наданням допомоги для моніторингу їх спільного кордону. Вірменія здійснила економічний поступ і конституційні реформи, але все ще залишається у стані конфлікту з Азербайджаном стосовно Нагірного Карабаху. Крім цих нерозв'язаних питань між Вірменією й Азербайджаном, Грузія також має труднощі із сепаратистським контролем над Абхазією й Південною Осетією.

Хоча угода між Росією та Грузією про виведення до 2008 року російських військових баз з Грузії, підписана в травні 2005 року, демонструє певний прогрес у відносинах останньої з північним сусідом, однак підтримка Росією двох сепаратистських регіонів Абхазії та Південної Осетії робить нормалізацію стосунків дуже проблемною.

2.2 Спільні труднощі: політичні, економічні, соціальні та екологічні питання

Імплементація Європейської політики сусідства (ЄПС) та угоди щодо «Чотирьох спільних просторів» з Росією

Мета ЄПС, що розпочалась у контексті розширення 2004 року, поділитися стабільністю, безпекою та процвітанням Європейського Союзу з сусідніми країнами у відмінний від членства в ЄС спосіб. Плани дій (ПД) підписані чи будуть підписані з усіма країнами ЄПС, що охоплюються цим РСД. Росія надала перевагу іншому процесу зближення з ЄС — шляхом спільної роботи в рамках «Чотирьох спільних просторів». Хоча різні Плани дій є спеціальними для кожної країни, існує вибір для РСД у підтримці тих аспектів Планів дій, які є близькими та можуть краще розвиватися через поєднання двосторонніх та багатосторонніх заходів.

Регіональне співробітництво

Крім поглиблення двосторонньої співпраці, ЄС розглядає співробітництво між самими партнерськими країнами ЄПС як важливу політичну ціль. Допмагаючи країнам-бенефіціарам у зосередженні на спільних проблемах, регіональний підхід ЄС має потенціал до збільшення довіри між партнерськими країнами і, тим самим, сприяє посиленню безпеки, стабільності та процвітання в регіоні.

Іншою важливою ціллю Європейської політики сусідства є посилення міжлюдських контактів між партнерськими країнами та ЄС, а також між самими партнерськими країнами. Одним з дуже важливих питань, яке постало під час консультацій щодо цієї Регіональної стратегії, було те, що хоча контакти та взаємовідносини між деякими країнами регіону налагодити складно (в основному, з політичних причин), однак часто можна побудувати стосунки між державними інституціями, представленими на експертному рівні, громадськими організаціями й окремими людьми. Це, у свою чергу, сприятиме довготривалому покращенню регіональної співпраці, що відбувається за принципом «знизу вгору».

Конфлікти

Історія регіону містить окремі приклади нестабільності та конфліктів, низку невирішених «заморожених» конфліктів. Десятиріччя конфліктів і нестабільності в Чечні значно зруйнувало цивільну інфраструктуру та завдало шкоди державному управлінню й верховенству права. Масове безробіття та розвал систем соціального забезпечення призвели до зростання рівня бідності, залежності від соціальних пільг і гуманітарної допомоги. Й надалі існує ризик продовження нестабільності, яка згодом торкнеться Північного Кавказу. На Південному Кавказі між Грузією та Росією склалися непрості відносини через сепаратистські регіони Абхазію та Південну Осетію. У той же час Вірменія й Азербайджан конфліктують щодо Нагірного Карабаху. Водночас Молдова й Україна успішно співпрацюють у вирішенні проблеми Придністров'я, однак відносини з Росією щодо даного питання залишаються складними.

Внаслідок минулих і сьогоdnішніх конфліктів майже всі держави регіону тією чи

іншою мірою відчують труднощі через наявність протипіхотних мін і вибухових залишків війни. У деяких частинах регіону це становить серйозну загрозу населенню та довкіллю, тому дії в цьому напрямку потребують посиленої співпраці та координації між країнами регіону і значною мірою залежатимуть від вирішення «заморожених» конфліктів.

Юстиція, свобода і безпека

Складні проблеми існують щодо боротьби з організованою злочинністю. Великі частини регіону є основними шляхами для контрабанди й незаконної торгівлі забороненою стрілецькою зброєю та легкою зброєю, людьми, незаконними наркотиками. Торгівля людьми — найбільша проблема більшості держав регіону. Вдосконалення управління кордонами є ключовим у розв'язанні цього питання. На даний час багато кордонів є небезпечні, погано функціонують чи управляються за корупційними схемами. Корупція серед працівників правоохоронних органів впливає на діяльність багатьох інституцій. Політика міграції, в тому числі й надання притулку, потребує удосконалення. Наркотики — серйозна проблема тих країн регіону, через які проходить героїновий шлях із Афганістану до ЄС. Внутрішній та міжнародний тероризм також становить проблему в регіоні.

Управління та демократія

Регіон характеризується різними рівнями демократичної консолідації та державного управління. Загалом він має значні труднощі через корупцію та неякісне управління. Ці питання ЄС перш за все вирішує на національному рівні.

Економічне середовище та бізнес

Усі країни регіону мають спільні проблеми та можливості у зв'язку з глобалізацією та зростаючою лібералізацією торгівлі. Вони всі відчують потребу економічного оздоровлення та диверсифікації своїх економік із метою створення робочих місць на виробництві та у сфері обслуговування, які зможуть дати собі раду з новими технологіями та товарами. Майже усі держави регіону є членами СОТ або стоять на шляху вступу до неї. Таким чином, вони змушені будуть впроваджувати зобов'язання, пов'язані з членством, і/або бути уповноваже-

ними брати участь в переговорах загалом. У контексті ЄПС та Спільних просторів із Росією, кращий доступ до ринків ЄС сприятиме сталому економічному розвитку. Багато країн постали перед питанням адаптації свого управлінського середовища, з метою, щоб, наприклад, вдосконалити корпоративне управління та стабілізувати фінансові системи, та з метою наближення до стандартів ЄС. У той же час експортери стоять перед ще однією проблемою — адаптацією своїх товарів до регулятивних вимог ЄС, особливо у сфері охорони здоров'я та навколишнього середовища. Всі ці питання матимуть вплив на поступову інтеграцію даних країн у єдиний ринок, що є основною ціллю Європейської політики сусідства.

Ще одним питанням для багатьох країн регіону залишається проблема поєднання макроекономічної та фінансової стабільності поряд з економічною диверсифікацією та структурною реформою, стимулювання ширшої інтеграції країн у світову економіку.

Охорона навколишнього середовища⁴

Держави регіону опинилися перед низкою екологічних проблем глобального, регіонального та транскордонного характеру. Ключові питання стосуються якості води і повітря, управління відходами (у тому числі радіоактивними), охорони природи, промислового забруднення, нераціонального використання енергії, земельних ресурсів, забруднення Балтійського, Баренцевого, Каспійського та Чорного морів. Що стосується зміни клімату, то держави повинні імплементувати Рамкову конвенцію ООН зі зміни клімату та Кіотський протокол. Найбільшими поглиначами парникових газів у регіоні є велика кількість лісів. Погіршення стану земель та опустелення — також значна проблема, зокрема на Південному Кавказі.

Країни регіону ратифікували більшість відповідних міжнародних і регіональних конвенцій, хоча є окремі винятки. Держави беруть участь у процесі «Довкілля для Європи», у складовій Водної ініціативи ЄС для Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії. Деякі з партнерських країн є учасни-

ками Цільової робочої групи Дунай-Чорне море (DABLAS) .

Цілі щодо зменшення екологічних ризиків та забруднення і сприяння більш сталому використанню природних ресурсів чітко визначені в Угодах про партнерство і співробітництво з партнерськими країнами регіону. Охорона навколишнього середовища є також ключовою сферою у рамках Європейської політики сусідства. Таким чином, всі погоджені Плани дій ЄПС містять заходи щодо покращення управління навколишнім середовищем, сприяють вирішенню особливих екологічних питань і підтримують міжнародну, регіональну та транскордонну співпрацю з питань охорони довкілля.

Впродовж останнього десятиріччя у регіоні було зроблено певні кроки стосовно реформування екологічних інституцій, політики й законодавства, схвалено різні стратегії та плани дій. Застосування екологічного законодавства й багатосторонніх угод із питань довкілля, стратегічне планування та пріоритизація в умовах браку ресурсів і конкуруючих потреб все залишаються проблематичними. Однак були й успішні проекти, наприклад Регіональні екологічні центри.

ЄС та національні дослідницькі інститути регіону певний період часу співпрацювали у своїх дослідженнях. 7-а Європейська дослідницька рамкова програма на 2007-2013 роки повинна об'єднати наукове співробітництво в цій сфері. Особливу увагу можна приділити зростанню дослідницьких можливостей щодо навколишнього середовища і, водночас, росту технологічних інновацій та сприянню передачі технологій.

Лісове господарство

Регіон має близько 30% світових лісів і є важливою складовою глобальної системи підтримки життя. Лісоматеріали регіону становлять 20% світової торгівлі деревиною, а це майже 25 млрд. доларів на рік, зростає попит на лісопродукти з даного регіону, що призводить до збільшення навантаження на ресурсну базу. Існує потреба у розвитку стратегій та регіональної співпраці у даній сфері на основі спільного розуміння проблеми злочинності в галузі лісового

⁴ Повний текст Регіонального огляду навколишнього середовища включений в Додаток 1.

господарства, зокрема незаконна вирубка, подальша торгівля та корупція, яка нівелює всі заходи щодо впровадження сталого управління лісами.

Беручи до уваги, що Йоганнесбурзький Всесвітній саміт зі сталого розвитку визначив цілі та зобов'язання щодо біологічного різноманіття й управління лісами, конференції з питань довкілля у рамках процесу «Довкілля для Європи» розробили подальші плани дій та заходи, які держави Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії вирішили впроваджувати для досягнення цих цілей.

Енергетика

У майбутньому ЄС розглядає зростання своїх енергетичних потреб і, відповідно, імпорту енергоресурсів. Завдяки значним вуглеводним ресурсам та географічному розташуванню, Чорноморські держави, держави Каспійського узбережжя та сусідні держави відіграють головну роль як країни-виробники та транзитні країни. Це визначено в Зеленій книзі Комісії «До Європейської стратегії для безпеки енергопостачання» (2000 рік) та далі розвинуто в Комюніке Європейської Комісії «Щодо розвитку енергетичної політики для розширеного ЄС» (2003 рік) та Комюніке «Про Європейську політику сусідства» (2004), а також в енергетичних політиках партнерських країн регіону Чорного та Каспійського морів. Зелена книга Комісії щодо енергетичної політики (весна 2006 року) зазначає зростання важливості співпраці.

Для продовження цих політичних ініціатив, на урядовій конференції в Баку у листопаді 2004 року Європейська Комісія та 12 країн регіону Каспійського та Чорного морів погодилися розпочати нову співпрацю, спрямовану на поступову інтеграцію своїх енергетичних ринків («Бакинська ініціатива»). Згідно з угодою між країнами-учасниками, було створено 4 робочі групи з наступних питань:

1. створення гармонізованих ринків електроенергії та вуглеводнів;
2. безпека виробництва, передачі та постачання енергії;
3. сталий розвиток, включаючи енерго-

ефективність, енергозбереження та питання відновлюваної енергетики, а також екологічні аспекти виробництва, транспортування та використання енергії;

4. спрощення доступу інвестицій в енергопроекти спільного інтересу.

З метою забезпечення узгодженості й ефективності допомоги Співтовариства в енергетичній сфері⁵, слід забезпечити, у разі необхідності, участь відповідних країн і регіонів, зокрема щодо діяльності в рамках «Бакинської ініціативи» та Енергетичного співтовариства.

Транспорт

Основні проблеми в цій галузі полягають у приєднанні партнерських країн до Транс'європейських мереж (ТЄМ) та інтеграції в Пан'європейські коридори; зростаючій інтеграції транспортних ринків країн Центральної Азії та східних країн ІЄСП; поступовому наближенню до правових рамок і стандартів ЄС, сприянні сталим транспортним режимам та ефективному впровадженню міжнародних угод у транспортній галузі; вдосконаленні можливостей взаємодії залізничних мереж і безпеки на дорогах; покращенні безпеки польотів та управлінні рухом повітряного транспорту з одночасним приведенням морської та повітряної безпеки до міжнародних стандартів; впровадженні міжтранспортних концепцій, таких як «Морські шляхи» у країнах регіону з береговою лінією.

На Міністерській конференції щодо транспортних питань, яка відбулася в Баку між ЄС, державами Чорного та Каспійського морів 14 листопада 2004 року, було вирішено створити чотири наступні експертні робочі групи, що мають провести свої зустрічі до кінця 2005 року:

1. Інфраструктура (NB: Обговорення проходитимуть на основі рекомендацій «Групи високого рівня з питань розширення головних транс'європейських транспортних осей на сусідні держави та регіони» і будуть містити обговорення застосування навігаційної супутникової системи Галілео, вплив розширення ЄС, екологічний вплив транспорту);
2. Залізничний та автомобільний транспорт (в тому числі безпека на дорогах,

⁵ Стосується статті 27 Регламенту про ІЄСП.

- взаємодія залізничних мереж, перевезення небезпечних вантажів);
3. Авіація (в тому числі двосторонні відносини, безпека повітряних польотів, управління рухом повітряного транспорту, права на перевезення);
 4. Безпека всіх видів транспорту.

На квітень 2006 року запланована Міністерська конференція для підведення підсумків та прийняття рекомендацій чотирьох Робочих груп. Також було погоджено, що інституція ТКЕКА (транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія) (TRACECA) буде і надалі використовуватись як координаційний механізм для розвитку та посилення транспортної співпраці в регіоні.

2.3 Перспективи співробітництва між партнерами

Прийняття Планів дій ЄПС визначило політичний порядок денний в усіх країнах ЄПС (крім Білорусі, з якою підписання спільного Плану дій неможливе на даний час), базуючись на спільному прагненні пошуку подальшої економічної та регуляторної інтеграції з ЄС. Подібна ціль, хоча й інша за масштабом, визначена в процесі «Чотирьох спільних просторів» з Росією. Очікується, що зближення цих двосторонніх процесів позитивно вплине на бажання країн ЄПС і Росії співпрацювати між собою. РСД спрямований на подальше посилення регіональних механізмів, створених у рамках імплементації попередньої Регіональної стратегії, і базується на них Це, наприклад, Бакинська Міністерська конференція із питань транспорту та енергетики в 2004 році, Міжурядова конференція ТКЕКА⁶, координація Водної ініціативи тощо.

Деякі країни ЄПС, що підпадають під дію ІЄСП, уже є членами регіональних груп, як-от ГУАМ⁷ та ЧЕС⁸. Однак ці регіональні організації ще не довели свою здатність залучати країни-учасниці до сталих і ціле-

спрямованих регіональних ініціатив. РСД повинен сприяти розвитку ініціатив регіональної співпраці, беручи до уваги, при можливості, забезпечення фінансової допомоги для спеціальних проектів, згідно з пріоритетами РСД.

Участь Росії у попередній регіональній програмі була відносно обмеженою, окрім деяких винятків, зокрема, участь Росії у Цільовій групі Балтійського моря з організованої злочинності. Однак поступ продовжується і напрямки допомоги на 2007-2010 роки мають безпосереднє відношення до реалізації Чотирьох спільних просторів, погоджених із Росією.

Тим не менше, існують певні перспективні сфери для співпраці. Наприклад, на Південному Кавказі робота Регіонального екологічного центру стала поштовхом до доброї співпраці та політичних зобов'язань високого рівня щодо існуючих проблем. У рамках Процесу Содеркопінк Білорусь, Молдова й Україна плідно співпрацювали з державами-членами ЄС та міжнародними організаціями з питань міграції та надання притулку, у той час, як відповідні міністерства усіх країн СНД брали активну участь у Будапештському процесі з питань попередження неорганізованої міграції та впровадження систем організованої міграції у розширеному європейському регіоні. Наукова та технічна співпраця (НТС) може бути засобом сприяння кращому порозумінню між населенням і політикою.

3. ОГЛЯД МИНУЛОГО ТА ПОТОЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА, КООРДИНАЦІЇ ТА УЗГОДЖЕНОСТІ ДІЙ ЄС

3.1 Регіональна програма TACIS

3.1.1 Стале управління природними ресурсами

Починаючи з 1992 року, програма TACIS працювала з країнами регіону

⁶ ТКЕКА — це східно-західний транспортний коридор від Центральної Азії до Європи, що проходить через Каспійське та Чорне моря. Включає в себе автомобільні, залізничні та морські сполучення. Проходить через 8 ННД (5 — Центральна Азія та 3 — Південний Кавказ) плюс Україна, Молдова, Болгарія, Румунія, Туреччина. Програма діє з 1993 року та Базова багатостороння угода (ББУ) була підписана в 1998 році (крім Туркменістану). ББУ створила нові міжурядові структури, наприклад Міжурядову Комісію та Постійний секретаріат в Баку, а також офіс технічної підтримки в Одесі. Європейський Союз надає фінансову допомогу для ТКЕКА через програму TACIS.

⁷ Грузія, Україна, Вірменія, Азербайджан, Молдова.

⁸ Чорноморське економічне співробітництво.

щодо питань навколишнього середовища. На регіональному рівні основну увагу було спрямовано на водні питання, зокрема — регіональні моря. Це відбувалося одночасно з підтримкою політики та планів із питань довкілля, освітою та обізнаністю щодо охорони навколишнього середовища, діяльністю неурядових організацій, через регіональні екологічні центри. Впродовж десяти років, до 2002 року, на співробітництво в сфері охорони навколишнього середовища було спрямовано $\frac{1}{4}$ з 484 млн. євро регіональних програм ТАСІС.

Регіональна індикативна програма ТАСІС на 2004-2006 роки визначила індикативний бюджет у сумі 50 млн. євро на трирічний період. Цей бюджет спрямований, головним чином, на Стале управління природними ресурсами як пріоритетну галузь. Співробітництво з ЄС впродовж цього часу орієнтувалося на допомогу у розвитку сталого використання природних ресурсів та підвищення їх ефективності, зокрема щодо води, лісів, енергії, покращення умов навколишнього середовища та здоров'я. У той же час воно було спрямоване на стимулювання економічного розвитку, вкладу в стабільність і безпеку в регіоні. Вода, біологічне різноманіття, стале використання природних ресурсів та зміна клімату були трьома підпріоритетами на цей період.

ЄС бере участь у процесі «Довкілля для Європи», створеному 1989 року для пан'європейської екологічної співпраці з метою інтегрування екологічних питань у політичну та економічну реструктуризацію Східної Європи, Південного Кавказу та Центральної Азії. Європейська Комісія також співочолює Цільову групу програми дій із навколишнього середовища, сформовану для сприяння реформі політики та побудови інституцій у регіоні. Тільки тверда політична підтримка регіональних ініціатив, зокрема тих, що стосуються регіональних морів, може забезпечити сталість і залучення зацікавлених осіб до проектів, які будуть впроваджуватися.

3.1.2 Сприяння торговельним та інвестиційним потокам

Регіональна допомога ЄС, відповідно до цього пріоритету, спрямована на три підпріоритети: нафтові та газові мережі; спів-

робітництво в транспортній сфері; розвиток електронних планів та імплементація інформаційного суспільства.

Регіональна співпраця з питань нафтових і газових мереж здійснюється в рамках Програми INOGATE. З 2002 по 2006 роки ЄС виділив 26 млн. євро для цього під пріоритету, відповідно до Регіональної програми ТАСІС. Допомога зосередилася головним чином на наступних сферах: залучення грантів, щоб стимулювати міжнародні фінансові установи до інвестування в нафтові та газові проекти; гармонізація стандартів із питань нафти та газу країн-учасниць зі стандартами Європейського Союзу; забезпечення пріоритетних втручань із метою зменшення критичних втрат газу.

Внаслідок урядової конференції «Співробітництво в сфері енергетики між ЄС, державами Каспійського узбережжя та сусідніми країнами», яка відбулася в Баку у листопаді 2004 року, регіональна енергетична співпраця, що раніше базувалася виключно на використанні вуглеводнів, почала включати в себе електроенергетику, ефективне використання енергії та відновлювану енергетику.

Згідно з Регіональною індикативною програмою ТАСІС на 2004-2006 роки, 22 млн. євро було виділено на транспорт, разом з 7 млн. євро від Центральноазійської індикативної програми. Таким чином, починаючи з 1993 року, загальна сума коштів, спрямованих і витрачених на транспортні проекти ЄС, становить 150 млн. євро. Вони були використані через структуру ТКЕКА. Фінансування ЄС транспортної сфери через Регіональну програму ТАСІС зосереджувалося на фінансуванні техніко-економічних обґрунтувань та інших невеликих небанківських складових проектів автомобільної, морської та залізничної інфраструктури в Східному регіоні ІЄСП та регіоні Центральної Азії. Крім цього додаткового фінансування для міжнародних фінансових установ і національних співфінансованих проектів інфраструктури, діяли проекти розвитку спільної транспортної політики та забезпечення навчань і підвищення тренінгових можливостей.

3.1.3. Юстиція, свобода і безпека

У попередній програмний період 2000-2006 років, відповідно до Регіональної про-

грами TACIS, 85 млн. євро було витрачено на діяльність у сфері юстиції, свободи і безпеки (ЮСБ). Крім цього, здійснювалося постійне основне фінансування згідно з національними програмами відповідно до пілотної бюджетної лінії B7-667 (притулок і міграція) та її наступника — тематичної програми AENEAS (притулок і міграція). Ця діяльність зосереджується на 3-х головних пріоритетних сферах: боротьба з транснаціональною організованою злочинністю, управління кордоном та міграційною політикою, політика надання притулку.

У пріоритетній сфері транснаціональної організованої злочинності основна увага регіону спрямована на боротьбу з торгівлею наркотиками та незаконною торгівлею людьми. У сфері управління кордонами діяльність полягає у підтримці партнерських країн у реформуванні національних систем управління кордонами та перетворенні їх у сучасні організації, які є наближеними до стандартів ЄС та кращої практики через інституції та проекти розширення можливостей і постачання сучасного обладнання. Проекти у сфері управління міграцією, в тому числі управління наданням притулку, впроваджувалися у західних ННД та Центральній Азії. Ця діяльність полягає у вдосконаленні законодавчої бази, підтримці відповідних організацій і системи згідно зі стандартами ЄС та міжнародними, у зростанні можливостей посадових осіб, відповідальних за питання міграції і надання притулку.

3.2 Інші донори

Регіональні програми такого типу мають небагато донорів, оскільки більшість з них використовує програми національного рівня. Всю інформацію про це можна знайти у відповідних Стратегічних документах по країнах. Однак окремі держави мають програми з регіональним виміром. Державний департамент США реалізує проекти щодо управління кордонами на Південному Кавказі, що стосуються головним чином питань безпеки. Великобританія планує проекти для Центральної Азії, Південного Кавказу та Молдови на регіональному рівні, проте впроваджує їх на національному. Великобританія має намір завершити надання допомоги Південному Кавказу до кінця 2007 року. Починаючи з 2001 року,

Міністерство Німеччини з розвитку співробітництва забезпечує допомогу регіону в рамках своєї Кавказької ініціативи.

ЄС співпрацює із міжнародними фінансовими установами, донорами й іншими партнерами щодо оперування екологічних програм і сприяння інвестиціям у цій сфері. Європейський інвестиційний банк, власний банк ЄС, в 2001 році був уповноважений надавати субсидії в сумі до 100 млн. євро на вибрані екологічні проекти в північно-західній Росії, які тісно пов'язані з проектами TACIS. До 2007 року 500 млн. євро фінансування ЄІБ будуть надані Росії, Україні, Білорусі та Молдові на розвиток транспортної й енергетичної інфраструктури, телекомунікацій та охорону навколишнього середовища. Європейський банк реконструкції та розвитку, в якому ЄС та його держави-члени є головними акціонерами, теж тісно співпрацює з TACIS, часто фінансуючи великі проекти з навколишнього середовища, для яких TACIS розробляє техніко-економічні обґрунтування й веде іншу підготовчу роботу.

TACIS разом із міжнародними фінансовими установами, в тому числі Світовим банком, бере участь у Спільній програмі з навколишнього середовища для допомоги країнам регіону в об'єднанні інвестицій у головні інвестиційні проекти з навколишнього середовища, долаючи, таким чином, обмежені фінансові ресурси. Завдання TACIS полягає у фінансуванні попередніх досліджень, необхідних перед прийняттям рішення щодо кредитування таких проектів.

ЄС співпрацює зі Світовим банком у багатьох проектах, наприклад розвитку альтернативних джерел енергії у Вірменії, у зв'язку із закриттям атомної станції Медзамор. Робота ЄС також частково співпадає та доповнює, наприклад, проекти Світового банку щодо охорони навколишнього середовища у сільській місцевості в Азербайджані, постачання води та водовідведення у сільській місцевості в Киргизії та Узбекистані.

ЄС залучив на початковому етапі стратегії на 2007-2013 роки усіх відповідних донорів, включаючи держави-члени. Конструктивні та відкриті обговорення відбулися з усіма головними учасниками. Теперішні і майбутні пріоритети інших донорів були враховані у цій стратегії задля забезпечення

узгодженості. На етапі розробки стратегії та програмування не було виявлено великих ризиків щодо дублювання зусиль.

3.3 Засвоєні уроки

Реалізація Регіональної стратегії на 2000-2006 роки в багатьох випадках була ефективною при створенні системи регіональних мереж (наприклад у транспортній та енергетичній сферах) у Східній Європі, на Кавказі та у Центральній Азії. Вона діє як катализатор становлення деяких нових регіональних механізмів, таких, як міжурядова конференція ТКЄКА або Конвенція щодо Каспійського моря. Останні досягли відповідного рівня і згодом можуть стати самостійними процесами.

Ці позитивні результати свідчать про те, що, незважаючи на існування регіональних «заморожених конфліктів» та політичне напруження між країнами, існує значний потенціал для розвитку регіональної співпраці в регіоні Східної Європи, Кавказу і Центральної Азії, оскільки є спільні проблеми, які можна вирішити лише на регіональному рівні.

Спрямовуючи свій погляд на впровадження стратегії 2000-2006 років в минулому, найбільш успішними видаються проекти, що користувалися високою політичною підтримкою регіональних інституційних структур. З іншого боку, проекти, які реалізовувалися за підходом «зверху вниз» (наприклад, як результат індивідуальних вимог країн-членів на протидію багатостороннім політичним структурам), носили ізольований характер і навіть, будучи успішними, не забезпечували додатковий результат у регіоні.

В останніх оцінках⁹ зазначається, що партнерські країни не сприймають Регіональні програми як власні. Це було перешкодою їхньої ефективної імплементації в деяких сферах на регіональному рівні. Наприклад, сфера навколишнього середовища недоотримувала допомогу від урядів партнерських країн (окрім самих міністерств із навколишнього середовища) та відчувала відсутність політичної підтримки з боку ЄС¹⁰. Майбутня допомога в цій сфері повинна полягати у більш чіткому визна-

ченні проблем із навколишнього середовища для їх вирішення.

Таким чином, майбутня стратегія ІЄСП повинна реалізовуватися за максимальної підтримки ініціатив, які переконливо опираються на існуючу політичну волю країн-бенефіціарів щодо співпраці на регіональній основі, або ініціатив, що містять дії стосовно пришвидшення реалізації загальнополітичних зобов'язань у визначених сферах. Цей підхід, використовуючи взяті партнерськими країнами зобов'язання щодо ширших ініціатив, сприятиме посиленню відповідальності держав за реалізацію програм. Вибір між підтримкою на регіональному чи національному рівні повинен враховувати додаткові вимоги регіональної співпраці. Цей фактор є також важливим стосовно можливостей використання фінансування міжнародних фінансових установ. Міжнародні фінансові установи загалом надають перевагу двосторонній співпраці перед багатосторонньою через чітке визначення відповідальності. Тільки тверда політична підтримка, як у випадку з ТКЄКА, може забезпечити достатню довіру для залучення фінансування Міжнародними фінансовими установами на регіональному рівні.

Іншим важливим аспектом, який необхідно взяти до уваги в майбутньому РСД, є шлях імплементації регіональної стратегії. Через наявність багатьох зацікавлених осіб та широке географічне покриття проблемним, однак надзвичайно важливим питанням є ефективне послідовне впровадження різних етапів проектного циклу. Нечіткий характер, притаманний Регіональній стратегії, вимагає чітких та ефективних координаційних механізмів для забезпечення належного рівня інформування та залучення різних учасників.

3.4. Узгодженість політики співробітництва ЄС з іншими основними політиками ЄС (принцип «поєднання різних політик»)

На відносини з країнами регіону впливає ряд інших політик Співтовариства, що робить вибір принципу «поєднання різних політик» дуже важливим. Це особливо торкається Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗБП), юстиції, свобо-

⁹ Наприклад, DRN, оцінка Регламенту Ради 99/2000 (TACIS) та її реалізація, розд. 1, с. 80

¹⁰ там же, с. 82

ди та безпеки, торгівлі, енергетики, транспорту й охорони навколишнього середовища. Питання, пов'язані з інформаційними і комунікаційними технологіями, не менш важливі. Підхід до кожної держави повинен бути особливим, має враховувати індивідуальні характеристики кожної країни та її відносини з ЄС. Детальне обговорення принципу «поєднання різних політик» для кожної країни міститься у відповідних Стратегічних документах по країнах.

4. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ ЄС

4.1 Стратегія реагування

Основні цілі

Стратегія реагування Комісії для Східної регіональної програми ІЕСП базується на стратегічних цілях, визначених у Розділі 1, і стосується вирішення проблем регіону, сформульованих у Розділах 2 і 3. Головними цілями регіональної стратегії є:

- Спрощення та удосконалення співпраці у сферах взаємних інтересів і вигод між самими партнерськими країнами та між ЄС і партнерськими країнами. Це доповнює ціль окремих національних стратегій щодо розвитку тісних взаємовідносин із партнерськими країнами ЄПС, які стоять вище попередніх рівнів співпраці та спрямовані на поступову економічну інтеграцію й поглиблення політичного співробітництва, а також реалізацію цілей Чотирьох спільних просторів із Росією.

Керуючись цією метою, Східна регіональна програма ІЕСП повинна надавати допомогу для досягнення спільних цілей ЄПС та Спільних просторів з чітким наданням переваги надання допомоги на регіональному рівні. Ця перевага може бути дієвою формою для досягнення кінцевих цілей, в тому числі заохочення активнішої співпраці в регіоні, досягнення ефекту масштабу і/або уникнення дублювання зусиль.

Допомога, спрямована на реалізацію цих політичних цілей, буде більш ефективною, якщо надаватиметься обмеженій кількості сфер, вибраних на основі таких критеріїв: i) стратегічна важливість у контексті співпраці між ЄС та регіоном, в тому числі

залучення партнерських країн та цілі співробітництва; ii) відносна перевага ЄС у ролі донора, який має досвід надання допомоги в минулому; iii) відносна перевага у наданні допомоги на регіональному рівні, порівняно з національним; iv) взаємодоповнення з національними стратегіями; v) взаємодоповнення зі стратегіями та діями інших донорів, в тому числі міжнародних фінансових установ; vi) узгодження політики співпраці ЄПС з іншими основними політиками ЄС (принцип «поєднання різних політик»). Крім цього, для ведення моніторингу імплементації і результатів заходів зі співпраці необхідна порівняльна регіональна статистика на основі європейських стандартів.

Стратегія реагування в багатьох сферах є прямим результатом попередньої допомоги. У цьому напрямку, з метою досягнення максимальної концентрації та ефективності всіх програм і залучення партнерів, можливим є розбудовування існуючих і нових механізмів і сприяння їх розвитку.

Європейська Комісія відіграє ключову роль у примноженні результатів через надання допомоги регіонові. Через ЄПС та Спільні простори ЄС здатен діяти як посередник, фасилітатор і пришвидшувач процесів, що вигідне як для нього самого, так і для партнерських країн. Жоден інший донор у регіоні не займає такої ключової позиції сусіда і партнера. Таким чином, допомога ЄС є унікальним рушієм змін і поступу в ключових сферах і галузях у регіоні.

Гендерне питання, як міжгалузеве, буде інтегроване, наскільки це можливо, у зміст всіх програм.

Ключові питання

1) Мережі

Допомога ЄС у цій сфері буде зосереджена на підтримці транспортної й енергетичної галузей, згідно з політикою, погодженою Міністерськими конференціями з питань транспорту й енергетики ЄС-Чорне море-Каспійський басейн 2004 року та відповідними експертними робочими групами. Цей процес базується на діяльності, відповідно до програм ТКЕКА та INOGATE, у минулому. У транспортній сфері сюди можна додати допомогу з приєднання транспортних мереж ЄС з головними осями Транс'європейських мереж (ТЄМ), діяль-

ність у регіоні з підтримки поступового наближення до стандартів і законодавства ЄС, ефективну імплементацію міжнародних угод у транспортній сфері, в тому числі безпеку польотів, управління рухом повітряного транспорту та його безпека, морська безпека, безпека на дорогах та взаємодію залізничних мереж, якщо є вагомні переваги у наданні допомоги на регіональному рівні. До того ж іноземні інвестиції можуть бути підсилені підтримкою регіонального зближення політики та наближення до норм та стандартів ЄС. В енергетичній сфері допомога Каспійському процесу буде відбуватися одночасно з допомогою у реформуванні енергетичної галузі, в тому числі у законодавчому та регуляторному наближенні до *acquis* ЄС у сфері енергетики, сприянні розвитку та вдосконаленні необхідної інфраструктури, поступовій інтеграції енергоринків регіону в енергетичні ринки ЄС.

Також можливою є підтримка регіональної співпраці між малими і середніми підприємствами з метою росту інвестиційних можливостей та для доповнення діяльності в рамках національних програм у галузі регуляторної реформи, яка має створити необхідну законодавчу систему для інвестицій, і є особливо необхідною в енергетичному секторі.

2) Охорона навколишнього середовища і лісове господарство

Досвід показує, що охорона навколишнього середовища є тією сферою, де робота в регіоні створює додаткову цінність, а співпраця розвивається, незважаючи на політичне напруження. Крім цього, це створює можливості для залучення приватного сектора та громадянського суспільства. Спільні дослідження під егідою дослідницьких програм ЄС є позитивним прикладом транскордонної співпраці з питань довкілля.

ЄС надає допомогу з питань навколишнього середовища як на регіональному, так і на національному рівнях. Регіональна підтримка виправдовує себе, за необхідності вирішувати разом проблеми навколишнього середовища транскордонного характеру. Однак конкретні інвестиції, у більшості випадків, повинні передбачатися на національному рівні. Таким чином, Регіональна допомога ЄС із питань довкілля буде зосереджуватися на багатосторонніх екологіч-

них угодах, управлінні водними ресурсами й охороні природи, в тому числі й лісів.

Щодо багатосторонніх екологічних угод, то підтримка для їх імплементації буде надаватися на регіональному рівні та партнерськими країнами. В управлінні водними ресурсами ключовими питаннями залишаються якість і постачання води, а також водовідведення. Вони будуть вирішуватися з допомогою співробітництва щодо регіональних морів та за підтримки існуючих регіональних механізмів, таких, як Водна ініціатива ЄС (BI). У сфері охорони природи підтримка надаватиметься збереженню біологічного різноманіття та вирішенню проблеми погіршення земель, а також галузі лісового господарства, зокрема через Процес застосування лісового права та управління (ПЗЛСУ)(FLEG).

Передбачається підтримка у сфері зміни клімату та промислового забруднення, якщо регіональний вимір виправданий.

Допомога буде надаватися у сфері розвитку громадянського суспільства, інформації, оцінки та моніторингу, беручи до уваги діяльність Регіональних екологічних центрів.

Співпраця з міжнародними фінансовими установами повинна зосереджуватися на підготовці проектів екологічної інфраструктури. Такі проекти будуть, у переважній більшості, впроваджуватися на національному рівні. Можливий є розгляд субсидій під проценти.

3) Управління кордоном та міграцією, боротьба з організованою злочинністю, митниця

Хоча кожна з цих сфер вимагає втручання та дій на національному рівні, існують і можливості регіональної діяльності внаслідок: а) транскордонної природи цих сфер і спільних проблем; б) ефекту масштабу певної діяльності, наприклад навчання на регіональному та субрегіональному рівнях; в) більшої можливості для співпраці та контактів, які дана діяльність забезпечує партнерським країнам; г) потреби у надійній порівняльній регіональній статистиці відповідно до європейських стандартів.

Допомога у цій сфері зосереджуватиметься на підтримці ініціатив регіонального управління кордонами і міграцією.

У боротьбі з міжнародною організованою злочинністю підтримка полягатиме у співпраці між самими партнерськими країнами, а також між партнерськими країнами та ЄС, та у сприянні росту потенціалу для підтримки існуючих та майбутніх регіональних ініціатив. Окрема увага буде зосереджена на заходах, спрямованих на боротьбу з незаконною торгівлею людьми. У митній сфері допомога надаватиметься для вдосконалення міжнародних погоджених норм і стандартів з метою гарантування безпеки міжнародної торговельної системи постачання та для заохочення співпраці між митними адміністраціями, зокрема на кордонах.

4) Міжлюдська діяльність, інформація та підтримка

Крім співпраці між урядами, важливим є заохочення співпраці між громадянським суспільством у регіоні і між партнерськими країнами та ЄС. Співпраця між громадянським суспільством у ЄС та громадянським суспільством партнерських країн і між громадянським суспільством самих партнерських країн надзвичайно важлива там, де важко налагоджується міжурядове співробітництво. Допомога у цій сфері забезпечить підтримку між громадськими організаціями співпраці в регіоні та суб-регіонах.

Діяльність щодо інформації та підтримки також підтримуються цією програмою.

5) Протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя та легка зброя

Внаслідок минулих, сьогоdnішніх та «заморожених конфліктів» багато держав Східного регіону ІЕСП зосередили на своїх територіях запаси протипіхотних мін та легкої зброї, боєприпасів, розташування, розміри та контроль над якими є головною загрозою для даного й інших регіонів. Протипіхотні міни, вибухові залишки війни (боєприпаси, боєприпаси та снаряди, що не вибухнули...) й надалі становлять значну небезпеку для населення, є перешкодою для сталого управління. З 2001 року діяльність щодо протипіхотних мін підпадає під дію Регламенту щодо протипіхотних мін¹¹. Також були запроваджені дві Стратегії дій ЄС та Індикативні програми щодо мін у 2002-2004 та 2005-2007¹² роках відповідно.

Вони мали власне індикативне фінансування, згідно з Регламентом щодо протипіхотних мін. У зв'язку зі спрощенням нормативно-правової бази щодо надання зовнішньої допомоги, для ІЕСП необхідним є надання фінансової допомоги у цій сфері. Ця допомога буде продовженням Стратегій дій Європейського Союзу щодо мін, але може, при потребі, містити діяльність стосовно знищення вибухових залишків війни та незаконного поширення й наявності стрілецької зброї та боєприпасів одночасно з непоширенням ЗМЗ (Зброї масового знищення) та її засобів доставки.

У цьому контексті, належну увагу слід приділити досягненню більшого синергетичного ефекту у різних сферах дослідницької діяльності, яка має однакову тематику, зокрема Спільним дослідницьким центром (DG JRC) та шляхом розширення міжнародних дослідницьких центрів, як-от: Український науково-технологічний центр (УНТЦ) та Міжнародний науково-технічний центр (МНТЦ). Щодо звичайних видів зброї, то допомога може містити боротьбу із забороненою торгівлею та розповсюдженням стрілецької та легкої зброї.

Незважаючи на те, що це вимагатиме заходів національного характеру, доцільно фінансувати діяльність у цій сфері через регіональну програму, шляхом об'єднання технічних знань і досвіду. Крім цього, втручання у дану сферу часто вимагає дуже тісної співпраці як у політичному, так і в практичному плані між партнерськими країнами, зокрема із залученням проблемних регіонів. З огляду на вищесказане регіональний підхід дозволяє більшу гнучкість, координацію й ефективність і, таким чином, доречніший, аніж національний підхід.

4.2 Інструменти та засоби

Починаючи з 2007 року, допомога ЄС здійснюватиметься за допомогою нового набору інструментів. У той час, як Інструмент європейського сусідства і партнерства (ІЕСП), включаючи його національні, транснаціональні/регіональні, транскордонні та тематичні складові, буде новим кардинальним засобом забезпечення допо-

¹¹ ЄС 1724/2001 & 1725/2001 від 23 липня 2001 року

¹² Див. http://ec.europa.eu/comm/external_relations/mine/intro/strategy/htm

моги державам регіону ЄПС, певні заходи, особливо в сфері недопущення конфліктів і кризового управління та їх вирішення, можуть підтримуватися, відповідно до майбутнього Інструменту зі стабільності. Крім цього, ядерна безпека буде забезпечуватися Інструментом з ядерної безпеки.

Субсидії по процентних ставках можуть сприяти інвестиціям міжнародних фінансових установ у сферах навколишнього середовища, енергетики та транспорту. Щодо навколишнього середовища, то актуальні такі сектори: управління водними ресурсами, управління відходами та промислове забруднення. В енергетичному секторі можливими сферами є відновлювані енергетичні ресурси й енергоефективність. Інвестиції в енергетичну інфраструктуру/мережу повинні, головним чином, бути комерційними операціями. Однак в окремих випадках, якщо існують особливі інтереси ЄС (наприклад безпека та енергопостачання) та проблемно розпочати проект, субсидії по процентних ставках можуть бути розглянуті для окремих проектів. У транспортній сфері такі субсидії повинні зосереджуватися на акумулюванні коштів для критичної інфраструктури, особливо на транскордонні заходи стосовно пріоритетних напрямків. Розгляд даних субсидій мусить містити застереження з метою уникнення небажаних наслідків.

Національний розподіл ІЕСП

Допомога, що надається згідно з національними пакетами ІЕСП, зосереджується на стратегічних пріоритетах, де допомога надається найбільш ефективно на національному рівні. Деталі кожної програми особливі для окремої країни містяться у відповідних Стратегічних документах по країнах (СД) та Національних індикативних програмах (НІП).

Транскордонне співробітництво (ТКС) ІЕСП/Програми сусідства та партнерства (ПСП)¹³

Програми сусідства і партнерства (ПСП) будуть спрямовані на підтримку транскордонного співробітництва між партнерськими країнами ІЕСП, державами-членами ЄС, країнами-кандидатами

та потенційними кандидатами, згідно з Інструментом підготовки до вступу в ЄС (ІПВ). Програми партнерства і співробітництва базуватимуться на двох типах програм: двосторонніх програмах (за участю двох держав, що мають спільний кордон) та багатосторонніх програмах (наприклад для Чорного моря). Особливі цілі та питання, які стосуються кожної з програм, будуть визначені з огляду на місцеву перспективу самими партнерами ПСП, і відображатимуть місцеві пріоритети.

Міжрегіональна програма ІЕСП

З метою забезпечення узгодженості, візуалізації й управлінської ефективності Міжрегіональна програма ІЕСП буде містити діяльність, яка найкраще реалізовувалася б однаково для усіх сусідніх країн, в тому числі держав Південного та Східного регіонів ІЕСП. Прикладами є програми TAIEH, TEMPUS та нова освітня програма.

Тематичні програми ІЕСП

Згідно з новими інструментами передбачається п'ять тематичних програм. З них програми «Міграція та надання притулку» (ex-Aeneas) і «Недержавні учасники та місцеві органи влади» є особливо важливими для Східного регіону ІЕСП. Тематична програма «Недержавні учасники та місцеві органи влади» з огляду на співробітництво громадянського суспільства є особливо важливою. Ймовірно, що тематична програма «Продовольча безпека» буде продовжена на короткий перехідний період у певних державах регіону. Тематична програма з навколишнього середовища та сталого використання природних ресурсів, включаючи й енергетику, також залишається важливою для регіону. Тим не менше, питання навколишнього середовища, міграцій та надання притулку також розглядатимуться відповідно до національних і регіональних пакетів ІЕСП, а додаткова тематична діяльність буде проводитися лише у разі створення додаткової цінності.

Інструмент з демократії та прав людини

Починаючи з 2007 року, Європейська ініціатива з демократії і прав людини (EIDHR) буде замінена іншим інструмен-

¹³ Детальна інформація — в окремому Стратегічному документі транскордонного співробітництва/Індикативній програмі.

том, особливо важливим для Східного регіону ІЄСП. Інструмент із демократії та прав людини забезпечуватиме підтримку свободи висловлювань і зібрань, захист захисників прав людини; заходи, спрямовані проти тортур; захист прав людини, запобігання конфліктам та сприятиме демократичним реформам; вдосконаленню міжнародних рамок прав людини; спостереженню за проведенням виборів.

Інструмент з ядерної безпеки

Після 2006 року допомога ЄС у сфері ядерної безпеки буде забезпечуватися, згідно з новим відповідним інструментом. Очікується, що підтримка надаватиметься для вдосконалення безпеки на атомних станціях, для атомних регуляторів, управління в надзвичайних ситуаціях і проектів відновлення Чорнобиля.

Інструмент зі стабільності

Головною метою Інструменту зі стабільності є забезпечення ефективної, вчасної, гнучкої та інтегрованої відповіді на виникнення критичних ситуацій, криз і тривалої політичної нестабільності. Окрім нещодавнього прогресу в деяких сферах, як-от Придністровський конфлікт, кілька «заморожених конфліктів» продовжує існувати в Східному регіоні ІЄСП. Майбутня підтримка зусиль для вирішення таких конфліктів буде забезпечуватися, відповідно до Інструменту зі стабільності.

ДОДАТОК I

СХІДНИЙ РЕГІОН ІЄСП РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД НАКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Опис стану навколишнього середовища

Держави регіону стикаються із низкою глобальних, регіональних і транскордонних проблем із питань навколишнього середовища. Ключовими питаннями є якість повітря та води, управління відходами (в тому числі радіоактивними), охорона природи, промислове забруднення, неефективне використання енергії, земель, забруднення Балтійського, Баренцевого, Каспійського та

Чорного морів. У зв'язку зі зміною клімату державам потрібно забезпечити імплементацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу. Росія має великі поглиначі парникових газів, завдяки наявності великих лісових масивів, хоча системи прав власності та управління все ще неефективні. Погіршення якості землі й опустелення також є важливою проблемою, особливо у регіоні Південного Кавказу.

Крім погіршення умов навколишнього середовища, забруднення повітря створює соціальні проблеми та проблеми зі здоров'ям, зокрема у містах, де транспорт є важливим джерелом забруднення.

Щодо якості води головною проблемою є використання та захист вод спільного використання, наприклад ріки Дунаю, системи річок Кура-Араск, Чорного та Азовського морів. Проблеми стосуються як кількості, так і якості води. На якість води впливають скиди стічних міських і промислових вод, сільськогосподарських стоків відпрацьованої води та забруднення нафтою берегової лінії, що становить загрозу здоров'ю й навколишньому середовищу, в тому числі втрату біологічного різноманіття. Існуюча інфраструктура збору стічних вод та їх переробки потребує удосконалення одночасно зі створенням нових об'єктів.

Відсутність належних підходів в управлінні відходами та відповідної інфраструктури є серйозною проблемою у цілому регіоні. Попередження утворення, збір, переробка, відновлення й остаточне видалення потребують удосконалення. У деяких країнах існують проблеми зі зберіганням застарілих пестицидів.

У сфері охорони природи головною проблемою є створення заповідних територій з ефективним управлінням. Незаконне вирубування дерев призводить до економічних втрат і втрат біологічного різноманіття.

У сфері використання землі вирубка лісових масивів і застарілі способи діяльності у сільському господарстві спричинюють погіршення якості земель й опустелення, особливо у регіоні Південного Кавказу.

Щодо глобальних екологічних питань, швидкий економічний ріст деяких країн регіону може збільшити викиди парни-

кових газів (ВПП). Держави даного регіону є сторонами Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу і повинні імплементувати їхні положення (наприклад щодо моніторингу та звітності), а також мають застосовувати гнучкі механізми Кіотського протоколу.

2. Екологічна політика

Упродовж минулих десяти років у регіоні були здійснені кроки щодо реформування екологічних інституцій, політики та законодавства, прийняті різні стратегії та плани дій. Однак стратегічне планування і розстановка пріоритетів, з огляду на недостатність ресурсів і зростаючі потреби країн, продовжують залишатися значною проблемою регіону. Часто немає реалістичних стратегій імплементції, зокрема і щодо фінансування. Під час розробки екологічних програм недостатньо уваги приділяється залученню зацікавлених осіб та підтримці екологічної реформи. Проблемаю також є інтегрування екологічних питань в інші напрямки політики, незважаючи на значні відмінності в регіоні.

3. Екологічне законодавство та його імплементція

Ситуація з імплементцією екологічного законодавства відрізняється в регіоні, однак у багатьох випадках потребує подальшої розробки, особливо з огляду на його імплементцію. Часто необхідно переглянути стандарти викидів. Держави регіону відчують труднощі з імплементцією та дотриманням законодавства з навколишнього середовища через недостатність адміністративних можливостей і фінансових ресурсів.

Загалом у регіоні рівень участі громадськості й обізнаність щодо питань довкілля не завжди дають можливість громадськості повністю відігравати роль у розвитку і застосуванні політики та законодавства з навколишнього середовища.

Регіональні екологічні центри (РЕЦ) у регіоні мають на меті допомогти у вирішенні екологічних питань шляхом сприяння співпраці між різними зацікавленими сторонами, в тому числі НУО, урядовими органами, місцевими громадами та бізнес

середовищем. Регіональні екологічні центри (РЕЦ) прагнуть сприяти участі громадськості в процесі прийняття рішень, що стосуються довкілля.

4. Адміністративні можливості

З метою забезпечення імплементції та застосування екологічного законодавства і багатосторонніх екологічних угод, посилення адміністративних можливостей, стратегічне планування, збір даних і моніторинг є суттєвими проблемами для країн регіону. В цьому плані важливий процесуальний розвиток, збільшення фінансових ресурсів і навчання персоналу.

Вирішення проблем транскордонного забруднення є комплексним і проблематичним питанням, включаючи забезпечення інституційних та правових рамок для їх ефективного вирішення. Багато країн потребує посилення процедур для імплементції зобов'язань, згідно з міжнародними екологічними угодами, та можливостей для імплементції міжнародних проектів, які фінансуються міжнародними організаціями й донорами. Підтримка діяльності секретаріатів міжнародних Конвенцій також сприятиме спрощенню процесу.

5. Регіональні та міжнародні процеси

Держави регіону ратифікували відповідні міжнародні та регіональні конвенції (стосовно останніх, особливе значення мають Конвенції ЄЕК ООН), в яких вони є підписантами, за деякими винятками: Конвенція Еспо щодо оцінки впливу на навколишнє середовище (Росія), Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Грузія, Вірменія), Організація конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень, доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Росія), Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі (Україна) та Рамкової конвенції з захисту морського середовища Каспійського моря (Азербайджан).

Регіональна співпраця здійснюється щодо транскордонного управління водними ресурсами. Україна і Молдова є учасниками Міжнародної комісії із захисту ріки Дунай (МКЗДР) (IDPDR), створеної з метою імплементції Конвенції зі співробітництва

щодо охорони та сталого використання ріки Дунай. Росія, Україна та Грузія — члени Комісії із захисту Чорного моря, метою якої є імплементація Конвенції із захисту Чорного моря від забруднення. Росія та Азербайджан беруть участь у регіональному співробітництві, згідно з Каспійською екологічною програмою.

Україна, Росія, Молдова та Грузія є членами Цільової робочої групи Дунай-Чорне море (DABLAS), яка забезпечує основу співпраці між міжнародними фінансовими установами, донорами та бенефіціарами щодо питань захисту водних ресурсів і питань, пов'язаних із водними питаннями Дунаю й Чорного моря. Головною метою є заохочення стратегічного фокусу на використанні фінансування та забезпеченні координації між усіма фінансовими інструментами, що діють у регіоні.

Складова Водної ініціативи ЄС у Східній Європі, Кавказі та Центральній Азії, регіональна складова Водної ініціативи ЄС, як було погоджено на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку у 2002 році, охоплює всі держави регіону. Ініціатива має на меті сприяти покращеному управлінню водними ресурсами та координувати дії зацікавлених сторін.

Процес «Довкілля для Європи» є багатосторонньою системою, створеною у 1989 році з метою підвищення обізнаності з питань, що стосуються навколишнього середовища, країн Центральної та Східної Європи, які вийшли з-під старих режимів та прямували в бік ЄС. Основна діяльність цього процесу відбувається в рамках Цільової групи, яку співочолюють Комісія та міністри з навколишнього середовища ННД.

Держави регіону беруть участь у Процесі застосування лісового права й управління (ПЗЛПУ) (FLEG), який стосується захисту та сталості лісів Східної Європи та Південного Кавказу.

6. Ключові сфери навколишнього середовища, які потребують заходів

Перед країнами регіону стоїть ряд проблем глобального, регіонального та транскордонного характеру. Головні питання містять у собі якість води та повітря, управ-

ління відходами (в тому числі радіоактивними), охорону природи, промислове забруднення, неефективне використання енергії, земель, забруднення Балтійського, Баренцевого, Каспійського та Чорного морів. Стосовно питань зміни клімату, країни повинні імплементувати Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату та Кіотський протокол. Основні поглиначі викидів парникових газів існують завдяки великій кількості лісових масивів у регіоні. Погіршення якості землі й опустелення є особливо проблемним для регіону Південного Кавказу.

З метою забезпечення імплементації та застосування екологічного законодавства й міжнародних екологічних угод необхідно посилити адміністративні можливості, стратегічне планування, встановлення пріоритетів і моніторинг.

Посилення участі громадськості та обізнаність з питань довкілля є важливими для розвитку й імплементації екологічної політики. У цьому плані, Регіональні екологічні центри у регіоні можуть допомогти підвищити рівень обізнаності й захисту, будучи форумом співпраці між різними зацікавленими сторонами.

Іншими сферами стратегічного значення є визначення можливостей для посилення регіональної та субрегіональної співпраці та зближення екологічного законодавства. Рамкові директиви ЄС щодо якості води і повітря, управління відходами містять у собі важливі принципи та стандарти, які сприятимуть розвиткові політики у східному регіоні ІЄСП. З цим також пов'язане питання дотримання міжнародних екологічних угод.

Щодо Європейської політики сусідства (ЄПС), то ключовими сферами, які потребують заходів, є положення стосовно довкілля Планів дій, погоджених на даний момент з Україною та Молдовою. Вони визначають ряд пріоритетів для дій щодо управління в сфері охорони довкілля й особливу діяльність щодо міжнародного та регіонального співробітництва з екологічних питань. Прогрес в імплементації Планів дій також є важливим для досягнення цілей Угод про партнерство та співробітництво, які ЄС уклав із цими країнами. Тривають консультації з Вірменією, Азербайджаном та Грузією щодо підписання Планів дій ЄПС. ЄПС

охоплює і Білорусь, однак ЄС та Білорусь не уклали між собою договірних відносин, необхідних для подальшого розвитку стосунків. ЄПС не охоплює Росії, хоча питання довкілля входять у Спільний економічний

простір у рамках Угоди про партнерство і співробітництво.

ДОДАТОК II СХІДНИЙ РЕГІОН ІЕСП — КОРОТКИЙ ОГЛЯД

Територія — 17 890 100 кв.км

Населення — 220 722 364

Густота населення — 12,3 на кв.км

Населення основних міст:

Москва (у межах міста) — 10 415 400 (2005 рік)

Тбілісі — 1 328 000 (2005 рік)

Київ — 2 678 000 (2005 рік)

Єреван — 1 102 000 (2003 рік)

Кишинів — 716 700 (2004 рік)

Баку — 1 839 800 (2003 рік)

Мінськ — 1 765 800 (2004 рік)



Економічні та соціальні показники

Показник	Країна									
	Україна	Молдова	Білорусь	Грузія	Вірменія	Азербайджан	Росія	Загальні/середні дані	Загальні/середні дані	Загальні/середні дані (без Росії)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Площа, км.кв.	579 350	32 880	207 480	69 490	29 800	82 600	16 888 500	17 890 100	1 001 600	
Населення	48 007 900	4 217 700	9 832 358	4 521 000	3 049 658	8 279 540	142 814 208	220 722 364	77 908 156	
Густота населення, на км.кв.	83	128	47	65	108	100	8	12,3	77,8	
Зміни у населенні, за рік	-0,7	-0,5	-0,5	-1	-0,2	0,6	-0,4	-0,4	-0,4	
ВВП у поточних доларах США (млрд.)	65,1	2,6	22,8	5,1	3,5	8,5	582,4	690 (заг.) 98,6 (сер.)	107,6 (заг.) 17,9 (сер.)	
ВВП за паритетом купівельної спроможності у поточних доларах США (млрд.)	303,3	7,3	67,9	13,5	12,9	34,6	1408,6	1848,1(заг.) 264 (сер.)	439,5 (заг.) 73,25 (сер.)	
ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення \$ (тис.)	6,3	1,7	6,9	3	4,2	4,2	9,9	5,2(сер.)	4,4(сер.)	
Експорт товарів і послуг (% від ВВП)	53	50	77	32	35	44	26	45,3	48,5	
Імпорт товарів і послуг (% від ВВП)	51	79	81	46	50	66	19	56	62,2	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Інфляція, споживчі ціни, річний %	9	13	18	6	7	3	11	9,6	9,3
Рівень писемності серед населення, старшого 15 років %	99,6	96,2	99,6	-	-	-	99	-	-
Відвідування початкової школи (%)	84	79	94	89	94	80	90	87,1	86,7
Відвідування середньої школи (%)	85	69	85	61	83	76	-	-	-
Очікувана тривалість життя при народженні (роки)	68	67,7	68	70,5	71,5	66,9	65,3	68,3	68,8
Рівень смертності < 5 років (на 1000 народжень)	20	32	17	45	33	91	21	37	39,7
Рівень материнської смертності (на 100 000 народжень)	35	36	35	32	55	94	67	50,6	47,8
Щеплення дітей віком один рік (від кору, %)	99	96	99	73	94	98	96	93,6	93,2
Щеплення дітей віком один рік (від туберкульозу, %)	98	98	99	87	92	99	97	95,7	95,5
Пологи під наглядом кваліфікованого персоналу (%)	100	99	100	-	-	-	-	-	-
Населення з доступом до покращених джерел води (%)	98	92	100	76	92	77	96	90,1	89,2

Дані: Світовий банк і ПРООН, найновіші доступні дані.

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА
(ІЄСП)

**ІНДИКАТИВНА ПРОГРАМА
ДЛЯ СХІДНОГО РЕГІОНУ ІЄСП**

2007-2010 рр.

Держава/регіон: Східний регіон ІЄСП

Бюджетні роки: 2007-2010

Бюджетна лінія: 19 08 01 03

Правова база: (ЄС) 1638/2006

Бюджет: 223,5 млн. євро

Служба програмування: Генеральний директорат із зовнішніх відносин, відділ E/2

Керівник відділу: Хілде Хардеман

Координатор: Стів Балок

Зміст

1. СТРАТЕГІЧНИЙ ДОКУМЕНТ ЄС ДЛЯ СХІДНОГО РЕГІОНУ ІЄСП НА 2007-2013 рр.
2. ІНДИКАТИВНИЙ БЮДЖЕТ
3. Пріоритетна сфера 1: МЕРЕЖІ
 - 3.1 Стратегічний контекст і обґрунтування
 - 3.2 Підпріоритети
 - 3.2.1 Транспорт
 - 3.2.2 Енергетика
 - 3.2.3 Регіональна співпраця МСП
4. Пріоритетна сфера 2: ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА І ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО
5. Пріоритетна сфера 3: УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ ТА МІГРАЦІЄЮ, БОРОТЬБА З ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ, МИТНИЦЯ
6. Пріоритетна сфера 4: МІЖЛЮДСЬКІ КОНТАКТИ, ІНФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМКА
 - 6.1 Міжлюдська діяльність
 - 6.2 Інформування та підтримка
7. Пріоритетна сфера 5: ПРОТИПІХОТНІ МІНИ, ВИБУХОВІ ЗАЛИШКИ ВІЙНИ, СТРІЛЕЦЬКА ЗБРОЯ І ЛЕГКА ЗБРОЯ

1. СТРАТЕГІЧНИЙ ДОКУМЕНТ ЄС ДЛЯ СХІДНОГО РЕГІОНУ ІЕСП на 2007-2013 рр.

Стратегічний документ ЄС для Східного регіону ІЕСП (РСД) на 2007-2013 рр. був офіційно прийнятий Комісією 7 березня 2007 року. Під час процесу його розробки відбувалися консультації з державами-членами та іншими донорами.

Головними цілями регіональної допомоги ЄС у Східному регіоні ІЕСП є:

- Спрощення та розвиток співпраці у сферах взаємного інтересу та вигоди між самими партнерськими країнами та ЄС і партнерськими країнами. Це доповнює цілі відповідних національних стратегій для розвитку більш тісних взаємовідносин з партнерськими країнами ЄПС, виходячи за межі попереднього рівня співпраці в напрямку поступової економічної інтеграції та поглиблення політичної співпраці, а також доповнює цілі, визначені Чотирма спільними просторами з Росією.
- Надання допомоги для реалізації цілей ЄПС та цілей Спільних просторів, якщо існують вагомі переваги в такій допомозі на регіональному рівні. Перевага може полягати в кращому досягненні кінцевих цілей, в тому числі з метою посилення співпраці в регіоні, для досягнення ефекту масштабу і/або уникнення дублювання зусиль.

РСД містить огляд майбутніх пріоритетних сфер діяльності на регіональному рівні. Національні Стратегічні документи (СД), запропоновані для кожної країни, містять загальний огляд всіх інструментів та програм.

Індикативна програма (ІП) для Східного регіону ІЕСП на 2007-2010 роки детальніше визначає напрямки впливу, відповідно до пакету для Східного регіону, нового Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП). Крім цього, разом із широкою Регіональною стратегією ІЕСП та Індикативною програмою для всіх країн ІЕСП буде діяти еквівалентна Стратегія для

Південного регіону ІЕСП та Індикативна програма, які охоплюватимуть країни ІЕСП Середземномор'я та Середнього Сходу.

П'ять республік Центральної Азії, які підпадали під дію попередніх РСД та Індикативної програми ТАСІС на 2000-2006 рр., з 2007 року будуть охоплюватися, в першу чергу, Регіональним стратегічним документом для Центральної Азії та відповідною Індикативною програмою, а також підпадатимуть під допомогу ЄС Центральній Азії згідно з Інструментом розвитку співробітництва (ІРС). З метою продовження дії Регіональної програми співпраці на 2000-2006 рр., а також пов'язаної з нею допомоги, згідно з Регіональною програмою ТАСІС, п'ять республік Центральної Азії — Казахстан, Киргизька республіка, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан — можуть також користуватися фінансуванням через Регіональну програму для Східного регіону ІЕСП, на основі ст. 27 Регламенту про ІЕСП¹.

Принципи фінансування участі республік Центральної Азії в програмах ІЕСП через Програму для Східного регіону ІЕСП повинні передбачати, у кожному випадку, наступне:

- 1) міжрегіональна співпраця повинна давати чіткі додаткові вигоди, з точки зору розбудови існуючих зв'язків, діяльності та структур, чи поглиблення співробітництва між регіонами;
- 2) якщо «центром тяжіння» діяльності є Східний регіон ІЕСП, коли більша частина діяльності відбувається в Східному регіоні ІЕСП, то фінансування може надаватися через інструмент ІЕСП;
- 3) якщо діяльність, в основному, відбувається на території чи для блага республік Центральної Азії, вона повинна фінансуватися через Інструмент розвитку співробітництва;
- 4) повинен бути чіткий та узгоджений зв'язок між Регіональною стратегією для Центральної Азії Інструменту розвитку співробітництва та Індикативною програмою.

¹ Для забезпечення узгодженості та ефективності допомоги Співтовариства, Комісія може вирішити, приймаючи програми дій, вказані в статті 12, чи спеціальні заходи, визначені в статті 13, що країни, території і регіони, прийнятні для отримання допомоги відповідно до інших інструментів зовнішньої допомоги Співтовариства і Європейського фонду розвитку, є прийнятними для заходів, відповідно до цього Регламенту, якщо проект чи програма, що імплементуються, мають глобальний, регіональний чи транскордонний характер.

Впродовж 4 років допомога, згідно з Програмою ІЕСП для Східного регіону, охоплена цією Індикативною програмою, буде зосереджуватися на наступних п'яти пріоритетних сферах: i) мережі, особливо енергетичні та транспортні; ii) навколишнє середовище та лісове господарство; iii) управління кордонами та міграцією, боротьба з міжнародною злочинністю, митниця; iv) міжлюдська діяльність; v) протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя і легка зброя.

В усіх сферах співпраці забезпечується злагодженість політик ЄС, взаємодоповнюваність у межах ЄС та з іншими донорами, а також між різними програмами та інструментами ЄС.

2. ІНДИКАТИВНИЙ БЮДЖЕТ

Впродовж періоду дії Індикативної програми для Східного регіону ІЕСП на 2007-2010 рр. буде виділено фінансування ЄС у розмірі 223,5 млн.євро². Необхідно зауважити, що ці індикативні асигнування розраховані на 4-річний період дії індикативної програми загалом, а Річні плани дій можуть мати різні асигнування щороку.

Пріоритетна сфера діяльності 1:

Мережі (25-35%)

Підпріоритет 1: Транспорт

Підпріоритет 2: Енергетика

Підпріоритет 3: Діяльність малих і середніх підприємств (МСП)

Пріоритетна сфера діяльності 2:

Навколишнє середовище і лісове господарство (25-35%)

Пріоритетна сфера діяльності 3:

Управління кордонами та міграцією, боротьба з організованою злочинністю, митниця (20-30%)

Пріоритетна сфера діяльності 4:

Міжлюдська діяльність, інформування та підтримка (10-15%)³

Пріоритетна сфера діяльності 5:

Протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя і легка зброя (5-10 %)

Перерозподіл коштів між пріоритетними сферами можливий в межах, визначених відповідним законодавством.

Субсидії по процентних ставках можуть сприяти інвестиціям міжнародних фінансових установ у сферах навколишнього середовища, енергетики та транспорту, згідно з обґрунтуванням у Регіональному стратегічному документі для Східного регіону ІЕСП на 2007-2013 рр.

3. **Пріоритетна сфера діяльності 1: Мережі**

3.1 **Стратегічний контекст і обґрунтування**

Посилена економічна та регуляторна інтеграція між ЄС та країнами ІЕСП, згідно з ЄПС/Чотирма спільними просторами, в майбутньому повинна привести до збільшення та стабілізації торгівлі та інвестиційних відносин між ЄС та цим регіоном. З огляду на вищесказане, важливим і вигідним для ЄС та партнерських країн ІЕСП є подальший розвиток транспортних зв'язків, включаючи енергетику та транспорт. Це співпадає з цілями майбутнього комюніке Комісії щодо розширення Транс'європейських транспортних коридорів, висновків Міністерської регіональної конференції в Баку, яка відбулася в листопаді 2004 року, досягнутої угоди між ЄС та Російською Федерацією щодо Чотирьох спільних просторів.

В енергетичному секторі ЄС та 12 партнерських країн на Бакинській міністерській конференції з енергетики, яка відбувалася паралельно з Міністерською транспортною конференцією, спільно погодилися підтримувати поступовий розвиток регіональних ринків енергії та їх регулювання в Прикаспійських і сусідніх із ними країнах з метою полегшення в майбутньому поступової інтеграції цих енергоринків із ринком ЄС; підвищити можливості для залучення фінансування нової енергетичної інфраструктури; розробити політику ефективного енергоспоживання та її імплементацію; спростити досягнення цілей співпраці шляхом використання існуючих структур Програми INOGATE.

² Принаймні 21,5 млн. євро призначені спеціально для співпраці з ЄБРР та ЄІБ, а як мінімум 9,8 млн.євро для діяльності з інформування та підтримки.

³ Принаймні 9,8 млн.євро призначені для Заходів з інформування та підтримки відповідно до цього пріоритету.

Була також визнана важливість посилення регіональної співпраці в енергетичній сфері для досягнення сталого економічного та соціального розвитку і для сприяння миру, стабільності та процвітання в регіоні.

Посилення торгівлі та інвестицій є основою як Європейської політики сусідства, так і Чотирьох спільних просторів, погоджених із Росією. Кращий доступ до європейських ринків, розширення можливостей для іноземних інвестицій у партнерських країнах дає їм додаткову змогу для сталого економічного розвитку. Підтримка Європейським Союзом мереж між малими і середніми підприємствами ЄС та ІЄСП сприятиме активізації взаємовигідного обміну інформацією та посиленню прямих іноземних інвестицій та можливостей експорту.

Щодо регіону загалом, необхідно зауважити, що національні програми також будуть надавати допомогу, зокрема для наближення законодавства та галузевих реформ. У імplementації цієї Регіональної індикативної програми потрібно забезпечити тісну й ефективну координацію із заходами, які фінансуються відповідними національними індикативними програмами.

Для забезпечення злагодженої й ефективної допомоги Співтовариства в енергетичному секторі необхідно гарантувати участь відповідних країн і регіонів, зокрема щодо діяльності в рамках «Бакинської ініціативи» та Енергетичного співтовариства.

3.2.1 Підпріоритет 1: Транспорт

а) Довгостроковий вплив

Посилити довгострокову співпрацю між партнерськими країнами регіону та ЄС, а також між самими партнерськими країнами шляхом вирішення ключових транспортних питань та через регіональне зближення політик і наближення до норм і стандартів ЄС.

б) Особливі цілі

- Об'єднання партнерських країн з транспортними мережами ЄС, шляхом поєднання з Транс'європейськими транспортними мережами (ТЄМ) та Пан'європейськими коридорами, згідно з рекомендаціями Групи високого рівня

щодо розширення Транс'європейської транспортної системи на сусідні держави та регіони.

- Надання допомоги на регіональному рівні з метою поступової інтеграції транспортних ринків країн Центральної Азії та східних країн ІЄСП, послідовного наближення регіональної політики до норм та стандартів ЄС, ефективної імplementації міжнародних угод у транспортній сфері, в тому числі тих, що стосуються транспортної безпеки, екологічних стандартів, вдосконалення правового забезпечення і стандартів безпеки в автомобільних та залізничних секторах транспорту, покращення можливостей взаємодії залізничних мереж.
- Вдосконалення заходів і послуг у сферах безпеки польотів та налагодження управління повітряним рухом, безпеки на повітряному та морському транспорті, згідно з міжнародними стандартами.
- Впровадження взаємодії між наземними сполученнями та морськими перевезеннями на короткі відстані, в тому числі такими, як концепція ЄС «Морські шляхи», і використання міжнародно прийнятих форм Полегшення Міжнародної морської організації (ІМО FAL).

в) Очікувані результати

- Посилення транспортних потоків; інституціоналізована співпраця в сфері транспортної безпеки, особливо щодо авіа-, морського та наземного транспорту і стосовно безпеки постачання, імplementація усіх міжнародних рекомендацій з безпеки (ІКАО, ММО, ЄЕК ООН, Всесвітня митна організація (ВМО), МОП тощо) та рекомендацій ЄС щодо безпеки на усіх видах транспорту.
- Визначення реальних робочих програм з посилення співробітництва щодо відновлення існуючої та створення нової пріоритетної транспортної інфраструктури, яка базується, зокрема, на рекомендаціях Групи високого рівня (тобто зв'язки між Транс'європейськими транспортними мережами, ТКЄКА, Пан'європейськими та іншими коридорами) для здійснення фінансування

економічно та екологічно доцільних взаємовигідних інвестицій.

- Конкретні заходи, які свідчать про зростання розуміння екологічного впливу транспорту та розвитку механізмів екологічного контролю.
- Конкретні заходи, які свідчать про зростання розуміння впливу від розширення ЄС на потоки товарів між ЄС, прибережними країнами Каспійського та Чорного морів, сусідніми країнами.
- Відчутний прогрес внаслідок посиленої співпраці в транспортній та залізничній сферах із таких питань, як гармонізація соціальних правил, правил доступу до технічних і професійних вимог, вимог безпеки дорожнього руху, спільного функціонування залізничних мереж, транспортування небезпечних вантажів, в тому числі гідровуглеводнів, з метою поступової гармонізації мереж.
- Посилення двосторонніх зв'язків і регіонального співробітництва в сфері авіації щодо спільних політичних цілей, покращення послуг повітряної навігації і безпеки, управління повітряним рухом, діючих вимог до безпеки польотів та правил безпеки аеропортів.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

Наступне розширення і стале співробітництво та механізми співробітництва між партнерськими країнами в галузі транспорту; значне зростання транспортних потоків.

Рівень особливих цілей

- Збільшення інвестицій з боку міжнародних фінансових установ, комерційних та урядових структур у проекти інфраструктури.
- Імплементация рекомендацій Групи високого рівня щодо розширення транс'європейської транспортної системи на сусідні країни і регіони.
- Посилення інтеграції транспортних ринків східних країн ІЄСП та країн Центральної Азії.
- Збільшення зближення із правовою системою та стандартами ЄС, ефективна імплементация міжнародних угод у транспортній сфері, в тому числі — транспортній безпеці.

- Впровадження передового досвіду та міжнародних стандартів у сферах безпеки польотів і морської безпеки.

3.2.2 Підпріоритет 2: Енергетика

а) Довгостроковий вплив

Посилити регіональне співробітництво та співпрацю з ЄС і, можливо, Енергетичним співтовариством у сферах енергопостачання і попиту, безпеки енергетичних систем, поступової інтеграції енергетичних ринків.

б) Особливі цілі

- Удосконалення управління енергопостачанням і попитом шляхом регіональної інтеграції ефективних і сталих енергосистем, в тому числі енергоефективності, передачі технологій і диверсифікації джерел у регіоні та з ЄС.
- Посилення безпеки енергопостачання шляхом:
 - розширення та модернізації існуючої інфраструктури;
 - заміни інфраструктури атомних станцій попередніх поколінь на безпечніші та екологічніші традиційні джерела енергії;
 - розвиток нової енергетичної інфраструктури, зокрема, взаємодії мереж;
 - впровадження сучасних систем операційного моніторингу.
- Сприяння фінансуванню комерційно й екологічно доцільних взаємовигідних інвестицій на основі об'єктивних попередньо визначених критеріїв.
- Забезпечення поступового зближення норм і стандартів, а також узгодженості політик з огляду на створення реального інтегрованого ринку енергії, згідно з законодавчими та регулятивними схемами.

в) Очікувані результати

- Вдосконалене управління енергією та інфраструктурою
- Підвищення операційної безпеки та надійності, зменшений вплив енергосистем на навколишнє середовище
- Збільшене фінансування з боку МФУ
- Прогрес у реформуванні енергетичного сектора

- Збільшення торгівлі, інвестицій та передачі технологій і диверсифікації джерел у регіоні та з ЄС.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

- Посилення регіональної співпраці в енергетичному секторі, в тому числі збільшення торгівлі, інвестицій та передачі технологій і диверсифікації ресурсів
- Вдосконалення безпеки
- Поступова інтеграція енергоринків
- Покращення співвідношення споживання енергії на одиницю ВВП (співвідношення енергоємності) до рівнів ОЕСР (Організація з економічного співробітництва та розвитку)/МАЕ (Міжнародне агентство енергії).

Рівень особливих цілей

- Кількісно вимірюваний прогрес у зростанні безпеки, ефективності, сталості та екологічності енергосистем
- Збільшення фінансування, залученого від міжнародних фінансових установ
- Впровадження реформ на енергоринках окремих держав.

3.2.3 Підпріоритет 3:

Регіональна співпраця мсп

а) Довгостроковий вплив

Тісніша співпраця між малими і середніми підприємствами ЄС та партнерських країн, малими і середніми підприємствами самих партнерських країн з метою посилення сталого економічного розвитку.

б) Особливі цілі

- Встановлення тісніших зв'язків між МСП ЄС та країн ІЕСП, щоб сприяти взаємній торгівлі й інвестиціям,
- Посилення відносин з партнерами ЄС з метою покращення взаємної торгівлі, передачі технологій (найкращі наявні технології (ННТ)) та інвестицій;
- Обмін передовим досвідом.

в) Очікувані результати

- Тісніші зв'язки між бізнесом в країнах ІЕСП та ЄС, сталі партнерські відносини між МСП, що підтримують обмін досвідом.

- Глибше розуміння та зростаючі можливості МСП регіону ІЕСП та ЄС.
- Збільшення перспектив для прямих іноземних інвестицій та можливостей експорту, особливо для МСП.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

- Збільшення економічних можливостей співпраці між партнерськими країнами/ЄС.

Рівень особливих цілей

- Існування діючих структур для встановлення та підтримки бізнес-зв'язків і відносин.
- Кількість нових контактів для МСП.

4. Пріоритетна сфера 2:

Охорона навколишнього середовища і лісове господарство

Стратегічний контекст і обґрунтування

Охорона навколишнього середовища, включаючи збереження біорізноманіття, охорону природи та боротьбу з погіршенням якості земель, стали управління природними ресурсами, є головними проблемами в регіоні. Підтримка регіональної співпраці буде зосереджена на основних процесах в лісовому та водному секторах, регіональній співпраці з питань промислового забруднення та зміни клімату, інформуванні та співробітництві громадськості у сфері навколишнього середовища. У цій важливій сфері дослідження — головна складова відповідної розробки та реалізації політики. У цьому контексті необхідною є наявність життєздатної дослідницької інфраструктури та можливість надання допомоги ЄС.

Діяльність у сфері навколишнього середовища також несе значні економічні та соціальні вигоди. Дієва політика щодо питань довкілля сприяє економічній ефективності й підвищенню продуктивності, наприклад через використання більш чистих та сучасних технологій і техніки управління, а також шляхом дотримання визнаних на міжнародному рівні стандартів. Це полегшує доступ до закордонних ринків, покращує інвестиційний клімат та приваблює нові процеси, які приносять економічні вигоди, зменшуючи неефективне використання енергії, водних ресурсів і

сировини. Одночасно знижуються майбутні витрати на очищення, ризики аварій та виникнення хвороб, пов'язаних із впливом навколишнього середовища, які спричиняють захворювання, підрив процесів реформ і втрату продуктивності.

У сфері використання водних ресурсів, допомога ЄС надаватиме підтримку регіональним аспектам Водної ініціативи ЄС, в тому числі інтегрованому управлінню водними ресурсами та управлінню басейнами транскордонних річок. Допомога також може зосереджуватися на визначенні пріоритетів дій у даній сфері, залученні інвестицій міжнародних фінансових установ у водну інфраструктуру, співпрацю з питань регіональних морів, зокрема Чорного моря. Регіональна підтримка для дотримання багатосторонніх екологічних угод пов'язана з цими сферами міжнародної співпраці.

Зміна клімату є однією з чотирьох пріоритетних сфер Шостої програми дій з навколишнього середовища ЄС і динамічно важлива в контексті розширеного ЄС. Таким чином, регіональна співпраця зосереджуватиметься на імплементації Кіотського протоколу та його гнучких механізмів, тобто спільному впровадженні і механізмові розвитку, торгівлі викидами, регіональних дослідженнях та семінарах для підтримки цих пріоритетів. Дана робота буде продовженням компоненту зміни клімату Регіональної індикативної програми TACIS на 2004-2006 рр.

У листопаді 2005 року в Санкт-Петербурзі відбулася Міністерська конференція з питань дотримання лісового законодавства та управління для Європи і Північної Азії (FLEG). На ній було прийнято Декларацію, яка підтверджує, що питання управління лісами та торгівля деревиною є сферою національного занепокоєння в рамках ширшого державного управління та розвитку. Регіональна допомога ЄС у цій сфері буде зосереджуватися на пріоритетах, визначених Індикативним планом дій міністерського процесу FLEG, який окреслює спільні стратегії боротьби з нелегальною вирубкою та імпортом деревини, посилення регіонального співробітництва у застосуванні лісового законодавства між урядами та приватним сектором.

Екологічні дослідження є тією сферою діяльності, в якій співпраця в минулому

була більш ефективною. Успішні Європейські рамкові програми досліджень і розвитку сприяли інтеграції наукових спільнот у сфері досліджень навколишнього середовища. У майбутньому можуть бути посилені ініціативи в сферах, пріоритетних для Східних держав, наприклад біологічне різноманіття, лісове господарство, зміна клімату, вода, погіршення якості земель, відходи та розвиток міста. Співробітництво у наукових і технологічних дослідженнях може стати вагомим засобом вирішення екологічних проблем, а також міститиме інструменти та методології для моніторингу, прийняття рішень й оцінки впливу на здоров'я.

Підвищення інформованості та регіональна і субрегіональна співпраця між НУО є особливо важливими в екологічній сфері, оскільки співробітництво на вищих рівнях інколи проблематичне. Позитивні перспективи для співпраці в екологічній сфері, а також зміни знизу у поведінці та практиці можуть призвести до значних змін. Регіональна допомога у цій сфері може містити наступну підтримку для зростання рівня поінформованості з екологічних питань у регіоні, сприяння співпраці громадянського суспільства з огляду на існуючі механізми, наприклад Регіональні екологічні центри (вони повинні автономно діяти після 2009 року).

а) Довгостроковий вплив

Покращення сталого використання та управління природними ресурсами, в тому числі збереження біорізноманіття, охорона природи, заходи, спрямовані проти погіршення якості земель, зменшення наслідків зміни клімату, посилення співробітництва та обізнаності з екологічних питань.

б) Особливі цілі

- Підтримка регіональних аспектів Водної ініціативи ЄС, регіональних морів, в тому числі:
- Інтегроване управління водними ресурсами і транскордонне управління ріками.
- Підтримка співробітництва щодо Чорного моря та інших регіональних морів Східного регіону ІЕСП, спрямована на інституційну підтримку і пріоритизацію інвестицій та залучення фінансування МФУ.

- Залучення інвестицій МФУ у водну інфраструктуру.
- Стратегічна робота з пріоритизації та підготовки заходів.
- Надання регіональної підтримки імплементації Кіотського протоколу, в тому числі:
 - Допомога у моніторингу і звітуванні та Кіотські механізми (Механізм спільного впровадження й механізм чистого розвитку (МЧР)).
 - Регіональна допомога щодо адаптації політики та торгівлі викидами.
- Підтримка вдосконаленого та сталого управління лісами й лісовими ресурсами, іншими природними зонами, тісніша регіональна співпраця через допомогу регіональним аспектам індикативних дій, відповідно до міністерського процесу FLEG, в тому числі:
 - Внесення змін до лісового законодавства та підзаконних актів з метою боротьби з нелегальною вирубкою і корупцією, створення умов для сталого управління лісами та їх використання на основі гнучких та економічно ефективних рішень.
 - Визначення найбільш вразливих щодо незаконної торгівлі лісоматеріалами транскордонних територій і співпраця з метою зменшення їх вразливості до транскордонної торгівлі нелегальною продукцією шляхом застосування митного законодавства, систем визначення шляхів нелегального постачання на усіх її ділянках, вдосконаленням баз даних щодо транскордонної торгівлі.
 - Підтримка збереження біологічного різноманіття, охорона природи, заходи, спрямовані проти погіршення якості земель
- Підвищення обізнаності з питань навколишнього середовища в регіоні шляхом регіональної та субрегіональної співпраці громадянського суспільства.

в) Очікувані результати

- Посилена імплементація Водної ініціативи ЄС.
- Якісніше впровадження, моніторинг і звітність у рамках Кіотського протоколу.
- Удосконалена практика та сталий розвиток у лісовій галузі, посилення регіо-

нальної співпраці через процес FLEG.

- Покращення збереження біорізноманіття, охорони природи, заходів, спрямованих проти погіршення якості землі.
- Підвищення обізнаності з питань навколишнього середовища та співпраці громадянського суспільства.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

- Підвищення регіональної співпраці та зобов'язань щодо сталого використання та управління природними ресурсами, зменшення впливу зміни клімату, підвищення співробітництва та обізнаності в питаннях довкілля

Рівень особливих цілей

- Збільшення інвестицій МФУ у водний сектор.
- Встановлення транскордонних механізмів управління ріками та підвищення співробітництва з питань регіональних морів.
- Посилена імплементація Кіотських механізмів моніторингу.
- Зменшення викидів парникових газів у партнерських країнах.
- Впровадження реформ лісового законодавства.
- Зменшення незаконної вирубки лісів та торгівлі нелегальною деревиною.
- Посилене збереження біологічного різноманіття.
- Зменшення темпів погіршення якості земель.
- Підвищення обізнаності та співпраці громадянського суспільства з питань навколишнього середовища.

5. Пріоритетна сфера 3:

Управління кордонами та міграцією, боротьба з міжнародною організованою злочинністю, митниця

Стратегічний контекст і обґрунтування

Для ЄС, як зазначається у Регіональному стратегічному документі для Східного регіону ІЄСП, безпека та якісне управління є головними цілями. Одним із центральних

елементів Європейської стратегії безпеки⁴ є потреба у «підтримці кола держав із якісним управлінням на сході Європейського Союзу та кордонах Середземного моря...» У контексті імплементації Гаагської програми, ЄС має на меті поширення цінностей свободи, безпеки та справедливості на територію партнерських країн. Крім цього, ЄС має зобов'язання, згідно з міжнародними конвенціями, підтримувати боротьбу з організованою злочинністю (в тому числі незаконною торгівлею та поширенням стрілецької зброї та легкої зброї), з тероризмом (в тому числі з поширенням зброї масового знищення і засобів її доставки). Співпраця з питань управління кордонами та міграції є ключовою складовою вищезазначеного та сприяє регіональній стабільності.

У той час, як допомога у сферах надання притулку та міграції, міжнародної організованої злочинності, судової реформи забезпечується Програмами ЄС на національному рівні, регіональна допомога є важливим додатком і посилює регіональне співробітництво, потенціал сталих механізмів співпраці, підвищення ефективності певних видів діяльності, таких, як, наприклад, навчання.

Багато кордонів між партнерськими країнами в регіоні все ще погано контролюються. Це відбувається частково через зміну ролі прикордонних служб, оскільки країни переходять до ринкової економіки і демократії, і, певною мірою, через недофінансування цих служб. Наведені факти, плюс географічне розташування регіону між ЄС та Азією, слабкі інституційні можливості в управлінні міграцією, погіршення стану справ із правами людини у певних державах, означають, що існує необхідність надання допомоги у сфері законної та незаконної міграції.

Питання надання притулку, міграція, боротьба з міжнародною та організованою злочинністю, фінансовими злочинами, тероризмом тісно пов'язані з питаннями кордону. Через частину регіону пролягають головні шляхи нелегальної торгівлі та контрабанди забороненою стрілецькою зброєю та легкою зброєю, матеріалами, пов'язаними зі зброєю масового знищення, забороненими наркотиками, людьми. У той час, як вирі-

шення даних питань вимагає втручання на національному рівні, зокрема шляхом встановлення законодавчих і судових рамок, через вирішення питань корупції і пов'язане з удосконаленням управління кордонами, прогрес у цій сфері може бути досягнутий шляхом надання допомоги для регіональної співпраці між правоохоронними органами та через встановлення регіональних систем зі зміцнення та посилення такого співробітництва.

Тоді, як реформа митниці є питанням, що, перш за все, вимагає дій на національному рівні, то втручання на регіональному рівні, наприклад регіональні навчання щодо систем та передового досвіду, можуть служити додатковою перевагою для посилення регіональної співпраці у цій сфері.

а) Довгостроковий вплив

Посилення систем управління кордонами, міграцією та наданням притулку, зростання співпраці, боротьба з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом шляхом оптимізації всіх існуючих інструментів, зокрема у питаннях незаконної торгівлі та контрабанди забороненої стрілецької зброї, матеріалів, пов'язаних зі зброєю масового знищення, наркотиків, торгівлі людьми, відмивання грошей, в тому числі впровадження ефективних систем Фінансової розвідки.

б) Особливі цілі

- Створення та вдосконалення інтегрованих систем управління кордонами.
- Удосконалення управління міграцією, в тому числі надання притулку.
- Посилення регіональної співпраці й обміну інформацією і досвідом у межах регіону, а також з державами-членами ЄС.
- Додаткові національні програми розширення можливостей через регіональне розширення можливостей та передача ноу-хау.
- Удосконалення співпраці між митними адміністраціями, особливо на кордоні, і покращення використання спільної практики.

в) Очікувані результати

- Більш ефективне, безпечне та резуль-

⁴ Європейська Стратегія безпеки була прийнята Європейською Радою у грудні 2003 року.

тативне управління кордонами і, як результат, зростання стабільності й безпеки в регіоні.

- Встановлення і вдосконалення регіональних чи субрегіональних механізмів співпраці для співробітництва правоохоронних органів, прикордонних служб, судової влади і співпраці у сфері управління наданням притулку та міграцій.
- Ріст ефективності і технічних можливостей правоохоронних органів, судової влади, прикордонних служб, служб надання притулку і міграції, митниці.
- Краще розуміння та інформованість щодо міграційних потоків, посилення співпраці у даній сфері.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

Вдосконалення систем співпраці та управління кордонами, міграцією, боротьба з міжнародною організованою злочинністю й тероризмом шляхом посилення співробітництва у регіоні.

Рівень особливих цілей

- Регіональні навчальні програми/сесії.
- Збільшення кількості виявлених незаконних іммігрантів.
- Зменшення часу перетину кордону.
- Дієві процедури визначення статусу біженців, згідно з міжнародними стандартами.
- Збільшення числа розглянутих звернень щодо надання притулку у співвідношенні до усіх звернень.
- Посилення співпраці та встановлення її механізмів.
- Збільшення кількості виявлень фінансових злочинів.
- Вдосконалене визначення жертв незаконної торгівлі людьми.
- Збільшення кількості виявлень незаконних торговців.
- Покращення технічного забезпечення та рівня знань.
- Запровадження систем моніторингу за міграцією.
- Вдосконалення і гармонізація даних, особливо у сфері міграцій.

6. Пріоритетна сфера 4:

Міжлюдська діяльність, інформація та підтримка

6.1 Міжлюдська діяльність

Стратегічний контекст та обґрунтування

Впродовж попереднього програмного періоду стало очевидним, що існує великий потенціал для співробітництва між громадянським суспільством цих державами та з ЄС, хоча є проблеми у співпраці між деякими країнами регіону на офіційному й політичному рівнях з огляду на існуючу політичну ситуацію. Характер попередньої допомоги ЄС спричинив труднощі у наданні такої допомоги для посилення співпраці, за винятком окремих галузей. Цей пріоритет потребує порівняно малого відсотка регіонального фінансування для допомоги у розвитку співпраці між громадськими організаціями на регіональному й субрегіональному рівнях, посилюючи таким чином співпрацю знизу вгору між державами регіону та ЄС. Інші неурядові учасники, наприклад представницькі платформи, організації приватного сектора, професійні організації, профспілки, освітні організації та релігійні групи, також можуть охоплюватися такими програмами. Сфери даної співпраці можуть містити, однак не обмежуватися, наукові дослідження, охорону здоров'я та інфекційні хвороби, політику споживання, освіту і навчання, соціальний сектор, обізнаність з питань людей із особливими потребами, навколишнє середовище, підтримку незахищених груп населення, інтеграцію жінок у соціальне та економічне життя тощо. Це є додатковим елементом до Програм сусідства та партнерства ІЕСП, які діють між партнерськими країнами та державами ЄС і майбутніми його членами та фінансуються через програму транскордонного співробітництва ІЕСП.

а) Довгостроковий вплив

Посилення регіональної співпраці шляхом сприяння міжлюдським контактам.

б) Особливі цілі

- Посилення співпраці між людьми та громадськими організаціями різних держав у регіоні, між ними та ЄС для встановлення сталих контактів й спіль-

них ініціатив, дій та механізмів.

в) Очікувані результати

- Транскордонні контакти між громадськими організаціями і людьми.
- Події, на яких збираються організації та люди з різних партнерських країн.
- Можливі спільні транскордонні ініціативи громадянського суспільства.

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

- Зростаючі та сталі транскордонні контакти між людьми.

Рівень особливих цілей

- Встановлення транскордонних контактів між людьми за сприяння ЄС.
- Кількість успішних транскордонних подій.
- Сприяння ініціативам чи механізмам для транскордонної співпраці громадянського суспільства.
- Кількість спільних дій, реалізованих громадськими організаціями.
- Кількість сформованих міжнародних груп.
- Підвищення обізнаності про транскордонні аспекти діяльності громадянського суспільства.

6.2 Інформування та підтримка

Стратегічний контекст та обґрунтування

Буде створена посилена програма для інформування про ЄПС у партнерських країнах (та про Стратегічне партнерство ЄС-Росія в Росії), із залученням громадськості та суб'єктів, які формують суспільну думку, приділяючи особливу увагу недержавним організаціям. Дана діяльність також буде мати на меті сприяння розумінню країн розробниками політики ЄС та зацікавленими сторонами, а також сприяння розумінню політики ЄС у регіоні через відповідні неурядові організації (НУО) та недержавних партнерів, які можуть проводити інформаційну діяльність та обмін знаннями.

Підтримка також може бути надана відповідним НУО та недержавним партнерам, які можуть проводити інформаційну діяльність й обмін знаннями з метою підвищення обізнаності про регіон у Європі і/або про політику ЄС у регіоні. Ця діяль-

ність може містити конференції, семінари, публікації, інформаційні кампанії, обміни візитами та акції, що сприяють підвищенню обізнаності.

Фінансування буде надаватися для підтримки заходів, необхідних для імплементації Регламенту про ІЄСП та досягнення його цілей, роблячи надання такої допомоги ефективнішим.

Виділено принаймні 9,8 млн.євро на Заходи підтримки й інформування.

а) Довгостроковий вплив

Обізнаність та позитивне сприйняття ЄПС; ефективна підтримка ЄПС.

б) Особливі цілі

- Покращення взаєморозуміння між громадянами ЄС та партнерських країн.
- Ефективна імплементація програм ІЄСП.

в) Очікувані результати

- Ріст обізнаності про ЄПС у партнерських країнах.
- Безперешкодна імплементація програм, що фінансуються, відповідно до Регламенту про ІЄСП, для підтримки ЄПС та Стратегічного партнерства з Росією.

г) Показники виконання

- Візуалізація в партнерських країнах програм, діяльності і залучених партнерів, за результатами опитування;
- Знання про ЄПС і ставлення до неї у партнерських країнах, за результатами опитування;
- Ефективна імплементація допомоги, згідно з ІЄСП, за результатами моніторингу й оцінок.

7. Пріоритетна сфера 5: Протипіхотні міни, вибухові залишки війни, стрілецька зброя і легка зброя

Стратегічний контекст та обґрунтування

У результаті конфліктів у регіоні впродовж останніх двадцяти років більшість держав Східного регіону ІЄСП опинилася перед проблемами наслідків незаконного

виробництва, переміщення й обігу стрілецької зброї, легкої зброї, боєприпасів, їх надмірного накопичення та неконтрольованого поширення. Ці загрози посилюються фактором наявності протипіхотних мін та інших вибухових залишків війни. Такий збройний спадок становить непередбачувану і неконтрольовану загрозу для усього цивільного населення.

Починаючи з 2001 року діяльність щодо знищення протипіхотних мін була частиною Регламенту про протипіхотні міни. Відтоді діяли дві Стратегії дій ЄС щодо мін (2002–2004 рр.) та Індикативні програми (2005–2007 рр.)⁵. Ці стратегії мали власне індикативне фінансування, згідно з Регламентом про ППМ. На Першій конференції щодо Договору про заборону використання мін, «Саміт у Найробі щодо світу без мін, який відбувся у 2004 році», ЄС виступив із заявою про наміри та віру у здатність міжнародної спільноти досягти повного контролю над загрозами, які несуть у собі протипіхотні міни. У зв'язку зі спрощенням правил зовнішньої допомоги, ІЕСП може фінансувати наступну допомогу у даній сфері, а регіональний механізм фінансування є найбільш дієвим шляхом її реалізації у Східному регіоні ІЕСП. Допомога надходитиме від Стратегії дій ЄС щодо мін, однак може, при потребі, містити діяльність стосовно ліквідації вибухових залишків війни, нелегального розповсюдження та наявності малої зброї та боєприпасів, а також нерозповсюдження зброї масового знищення і механізмів їх доставки.

Підтримка у цій сфері повинна бути об'єктом зусиль країн-бенефіціарів щодо Договору про заборону використання мін і Конвенції про заборону хімічної зброї та

відповідних Протоколів. Однак, якщо наявна гуманітарна потреба у діях в цій сфері, то вона і буде переважаючою.

а) Довгостроковий вплив

Зменшення впливу протипіхотних мін, вибухових залишків війни, стрілецької зброї і легкої зброї у контексті посиленої локальної безпеки і регіональної довіри.

б) Особливі цілі

- Зменшення загрози від недбало розміщеної та нерегульованої зброї.
- Зменшення кількості постраждалих і допомога у соціально-економічній адаптації.
- Посилення місцевого та регіонального впливу на можливості ефективного управління.

в) Очікувані результати

- Досягнення вищезазначених цілей разом із продовженням дії попередніх Стратегій дій ЄС щодо мін і Стратегії ЄС щодо стрілецької зброї та легкої зброї (SALW).

г) Показники виконання

Рівень довгострокового впливу

- Зменшення загрози та зростання можливостей для вирішення питань, пов'язаних із недбало розміщеною та нерегульованою зброєю.

Рівень особливих цілей

- Зменшення загрози від недбало розміщеної та нерегульованої зброї.
- Успішне зменшення кількості постраждалих.
- Зростання місцевих і регіональних можливостей.

⁵ Див. http://europa.eu.int/comm/external_relations/mine/intro/strategy.htm

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА
(ІЕСП)

УКРАЇНА

Стратегічний документ

2007 - 2013 рр.

Зміст

РЕЗЮМЕ

1. ЗАВДАННЯ СПІВПРАЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ/
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА З УКРАЇНОЮ
 - 1.1 Загальні зовнішньополітичні цілі ЄС
 - 1.2 Стратегічні завдання співпраці Європейського Союзу/
Європейського Співтовариства з Україною
2. ОГЛЯД ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО УКРАЇНИ
 - 2.1 Загальні аспекти
 - 2.2 Внутрішня політика
 - 2.3 Зовнішня політика
3. ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА СИТУАЦІЯ
 - 3.1 Аналіз політичної ситуації
 - 3.2 Аналіз економічної ситуації та структури торгівлі
 - 3.3 Аналіз соціального розвитку
 - 3.4 Аналіз екологічної ситуації
4. ОГЛЯД ДОПОМОГИ, ЩО НАДАВАЛАСЬ ЄС РАНІШЕ
І НАДАЄТЬСЯ ЗАРАЗ
 - 4.1 Допомога ЄС Україні протягом 1991-2006рр.
 - 4.2 Основні уроки, засвоєні для нового програмного циклу
 - 4.3 Взаємодоповнюваність і координація з іншими донорами
 - 4.4 Узгодженість політики співпраці ЄС з іншими ключовими
політиками ЄС («поєднання різних політик»)
5. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ ЄС
 - 5.1 Основні завдання
 - 5.2 Інструменти і засоби

ДОДАТКИ:

- Додаток 1.* Список аббревіатур та скорочень
- Додаток 2.* Коротко про Україну
- Додаток 3.* Україна — національний екологічний огляд
- Додаток 4.* Пріоритети інших донорів, включаючи держави-члени
- Додаток 5.* Врахування принципу «поєднання різних політик»
у контексті Стратегічного документу
- Додаток 6.* Допомога ЄС Україні протягом 1991-2006рр.

РЕЗЮМЕ

Цей Стратегічний документ (СД) розроблений для України на період 2007 – 2013рр. Уся допомога Україні протягом цього часу, в основному, надаватиметься в межах нового Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП), який розробляється з метою сприяння розвитку зони процвітання та добросусідства між Європейським Союзом і партнерськими країнами, що підпадають під дію Європейської політики сусідства (ЄПС).¹

Після подій кінця 2004 року, що призвели до Помаранчевої революції, Україна невпинно продовжувала впровадження низки амбіційних реформ для впровадження демократії та ринкової економіки у країні та наближення України до ЄС.

Основним завданням співпраці України та ЄС на цьому етапі є розвиток щораз тісніших стосунків, які виходять за рамки попередньої співпраці з метою поступової економічної інтеграції та глибшого політичного співробітництва, включаючи зовнішню політику та політику безпеки.

Допомога ЄС протягом періоду, окресленого даною Стратегією, матиме на меті підтримку впровадження Україною цілої низки амбіційних реформ на підставі політичних завдань, визначених Угодою про партнерство і співробітництво (УПС) від квітня 1998р. і Планом дій Україна – ЄС від лютого 2005р.

Національна індикативна програма (НІП) терміном на 2007-2010рр. трансформувє вищеназване у підтримку трьох основних сфер:

- i) демократичний розвиток та якісне управління;
- ii) регуляторні реформи і зміцнення адміністративного потенціалу;
- iii) розвиток інфраструктури, зокрема у сфері транспорту, енергетики, навколишнього середовища, при тісній співпраці з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) та іншими міжнародними фінансовими установами.

Цей новий Стратегічний документ для України був розроблений при тісній

співпраці з українськими органами влади і цілком відображає національні пріоритети. Під час розробки документу проведено консультації з державами-членами, іншими донорами та громадськими організаціями.

1. ЗАВДАННЯ СПІВПРАЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ/ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВА- РИСТВА З УКРАЇНОЮ

1.1. Загальні зовнішньополітичні цілі ЄС

ЄС впроваджує свої цілі та інтереси, діючи як світовий економічний і політичний гравець, використовуючи різні інструменти: від Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, допомоги і торгівлі до зовнішнього виміру внутрішньої політики ЄС.

Зокрема, ЄС намагається сприяти процвітання, солідарності, безпеці і сталому розвитку у світі.

Для ЄС велике значення має правильне визначення принципу «поєднання різних політик». Йдеться про те, що в світлі стратегічних завдань зовнішніх відносин ЄС, необхідно забезпечити послідовність політики, яка стосується усіх доступних інструментів у роботі з Україною.

1.2. Стратегічні завдання співпраці Європейського Союзу/Європейсь- кого Співтовариства з Україною.

Національні, регіональні і глобальні стратегічні завдання разом формують підхід ЄС до співпраці з Україною:

*Взаємовигідна співпраця,
яка сприяє переходу України*

В Угоді про партнерство і співробітництво (УПС) від 1 квітня 1998р. ЄС і Україна зобов'язалися налагодити партнерство, яке сприятиме ближчим політичним та взаємовигідним торговельним й інвестиційним відносинам одночасно з економічною, соціальною, фінансовою, науковою, технологічною та культурною співпрацею. Це партнерство має на меті, зокрема, сприяти переходу України до зрілої демократії та ринкової економіки.

¹ Регламент ЄС № 1638/2006 Європарламенту та Ради від 24 жовтня 2006р.

Імплементація Європейської політики сусідства(ЄПС) та Плану дій Україна-ЄС

Завдання ЄПС, розпочатої в контексті етапу розширення 2004р., полягає у тому, щоб ЄС поширив свою стабільність, безпеку та процвітання на сусідні держави у відмінний, від членства в ЄС, спосіб. ЄПС розроблена, аби запобігти появі нових ліній розмежування в Європі та запропонувати сусіднім державам тіснішу політичну, економічну та культурну співпрацю і співробітництво у сфері безпеки. Це також перегукується з одним із стратегічних завдань ЄС, визначених у Європейській стратегії безпеки від грудня 2003р., а саме зі зміцненням безпеки у країнах, що оточують ЄС. Партнери ЄПС очікують на досягнення тіснішої співпраці з ЄС, можливість бути учасником програм ЄС та на участь у внутрішньому ринку ЄС, надаючи велику підтримку своїм власним політичним і економічним реформам. Щодо України, спеціальні завдання були встановлені в Плані дій Україна-ЄС, спільно затвердженому у лютому 2005. Комісія надала дані середньострокової оцінки виконання Плану дій у листопаді 2006 року.

Питання безпеки

У Європейській стратегії безпеки від 12 грудня 2003р. ЄС визнає, що, як союз 25 держав з понад 450 млн. населенням, які виробляють чверть світового валового внутрішнього продукту (ВВП), він є глобальним гравцем.

Одним із основних політичних наслідків Європейської стратегії безпеки є потреба для ЄС «сприяти тому, щоб на схід від Європейського Союзу і вздовж його кордонів у Середземномор'ї існувало коло добре керованих країн, з якими ми могли б підтримувати відносини тісної співпраці». Окрім цього, Європейська стратегія безпеки чітко усвідомлює важливість сприяння міжнародному порядку, заснованому на принципі ефективних багатосторонніх відносин.

ЄС та Україна прийняли План дій у галузі юстиції та внутрішніх справ ЄС у грудні 2001р. Він розглядає виклики безпеки з різних боків та був інтегрований у План дій.²

Завдання щодо політики розвитку

Політика розвитку ЄС визначається важливим завданням — зниження рівня бідності з додатковими цілями — впровадження якісного управління і поваги до основних прав і свобод людини.³ Одночасно, робиться акцент на необхідності впровадження диференційованого підходу, який враховував би індивідуальні обставини і потреби.

Україну звикли вважати країною з перехідною економікою, відповідно до даних списку одержувачів допомоги Комітету зі сприяння розвитку Організації з економічної співпраці та розвитку (ОЕСР). З валовим національним доходом (ВНД) на душу населення у 1 260 дол. США (метод Атласа у 2004р.)⁴ та внесенням до категорії країн, що мають рівень доходу нижче середнього, у грудні 2005р. Україну було включено до нового єдиного списку Офіційних одержувачів допомоги для розвитку.

2. ОГЛЯД ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО УКРАЇНИ

2.1. Загальні аспекти

Після подій кінця 2004 року, які призвели до Помаранчевої революції, під керівництвом Президента України В.Ющенка Україна невпинно продовжувала впровадження низки амбіційних реформ для впровадження демократії та ринкової економіки в країні.

Керівництво України чітко проголосило, що впевнено прямує до виконання Плану дій Україна-ЄС, спільно укладеного між Україною та ЄС 21 лютого 2005р., як ключового документу для проведення

² План дій у галузі юстиції та внутрішніх справ ЄС знаходиться на стадії оновлення.

³ Основні принципи Європейської політики розвитку визначені в «Європейському консенсусі щодо розвитку» (див.: http://europa.eu.int/comm/development/body/development_policy_statement/index_en.htm)

⁴ Відзначте, що Ррр-скоректований валовий національний дохід на душу населення (Метод Атласу) — US\$ 6 250 за 2004. Відзначте також, що ці дані не включають тіньової економіки, яка відіграє важливу роль в Україні.

реформування. Відповідно до цього, сучасні політичні завдання України можна окреслити так:

2.2. Внутрішня політика

Зміцнення демократії, захист основних прав і свобод людини: Україна зобов'язалася зміцнювати стабільність та ефективність інституційного забезпечення демократії, захисту основних прав і свобод людини — основи для ширшого утвердження верховенства права.

Зміцнення судової системи: Уряд оголосив про свій намір здійснювати судову і правову реформи з метою забезпечення незалежності судової гілки влади, зміцнення адміністративних можливостей і втілення неупередженого й ефективного провадження правосуддя.

Ефективна боротьба зі злочинністю та корупцією: Уряд оголосив боротьбу з корупцією першочерговим завданням. Програма закликає до широких економічних та соціальних реформ і встановлення конкурентних умов на ринку.

Реформа державного сектора: Уряд проголосив про намір сприяти всесторонній реформі державного сектора, включаючи адміністративну і регуляторну реформи, про необхідні для покращення державного управління.

Покращення інвестиційних умов: Активне вирішення широкого кола проблем, які впливають на інвестиційні умови з точки зору зміцнення довіри інвесторів, є ключовим компонентом урядового підходу до подальшого економічного зростання. Завдання містять поліпшення прозорості, передбачуваності і спрощення регулювання.

Надання соціальних послуг: Уряд зобов'язався продовжувати реалізацію заходів, спрямованих на боротьбу з бідністю та на покращення соціальних послуг і доступу до охорони здоров'я, звертаючи особливу увагу на інфекційні захворювання.

2.3. Зовнішня політика

Інтеграція в ЄС: Це один із пріоритетів зовнішньої політики уряду. Дія Угоди ЄС та

України про партнерство і співробітництво закінчується у 2008р. Триває підготовка до початку переговорів щодо Посиленої угоди, із Угодою про вільну торгівлю як ключовим елементом, що замінить Угоду ЄС та України про партнерство і співробітництво. А тим часом Україна повністю використовує План дій Україна-ЄС для наближення до ЄС.

Вступ в НАТО: Керівництво України ставить за мету вступ у НАТО. Нинішній уряд пов'язує вступ у НАТО з позитивними результатами референдуму. Однак, у зв'язку з поширеним спротивом населення щодо членства в НАТО, цей процес щонайменше затримується. У 2005р. був розпочатий «Посилений діалог Україна-НАТО».

Співпраця з Росією: Україна визнає, що двостороння співпраця з Росією є важливою для України, і що Росія є ключовим сусідом з великими політичними, економічними та соціальними інтересами в Україні. Події щодо Українсько-Російської газової угоди в кінці 2005 — на початку 2006 р. довели наявність великої взаємозалежності між двома державами і важливість відносин між ними для ЄС.

Регіональна роль: Україна чітко зобов'язалася відігравати конструктивну роль у регіоні, включаючи сприяння врегулюванню Придністровського конфлікту в Молдові та підвищенню співпраці в рамках ГУАМ.⁵

Сприяння торгівлі: Проблеми торговельної політики займають центральне місце в економічній стратегії уряду. Швидке завершення процесу вступу в СОТ — пріоритетне завдання уряду. Як тільки завершиться процес вступу в СОТ, уряд розпочне першу стадію переговорів щодо Зони вільної торгівлі як частини Посиленої угоди з ЄС.

3. ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА СИТУАЦІЯ

3.1. Аналіз політичної ситуації

Загальні аспекти

Політична ситуація в Україні та стан безпеки у державі зазнають впливу через географічне розташування між Польщею, Румунією і Молдовою на заході, Білорус-

⁵ ГУАМ — регіональна організація, до якої входять Грузія, Україна, Азербайджан та Молдова.

сю на півночі і Росією на сході. Політичний, економічний та культурний вплив Росії досі залишається значним після отримання Україною незалежності у 1991р. та розпаду Радянського Союзу. Здебільшого, це спостерігається у східних регіонах, де проживає російська національна меншина, яка становить близько 20% усього населення України.

Помаранчева революція заклала підвалини для розвитку міцніших стосунків між ЄС та Україною, а також вивела зовнішню політику України на шлях європейської інтеграції. Новий уряд під керівництвом Прем'єр-міністра Віктора Януковича обрав «євро-прагматичний» підхід — євро-інтеграція не як нагальна, а як довгострокова ціль.

Внутрішня ситуація

Україна продемонструвала вперше у своїй історії проведення вільних і чесних парламентських виборів 26 березня 2006р. Це стало віхою демократичного розвитку країни. Після виборів настав складний період політичної нестабільності. Президент В.Ющенко прийняв кандидатуру свого колишнього суперника на президентських виборах 2004р. Віктора Януковича, який був Прем'єр-міністром уряду президента України Л.Кучми (2002-2004), і призначив його Прем'єр-міністром на початку серпня 2006р. Спроба протягом літа-осені 2006р. створити уряд національної єдності разом з Партією Регіонів В.Януковича і блоком «Наша Україна» В.Ющенка не була успішною.

Новий уряд зіштовхнувся з серйозними проблемами. Перші місяці його роботи показали, що існують труднощі «співіснування» між Президентом і новим Прем'єр-міністром. Це створило напружену ситуацію в країні. Крім того, Україна зустрілась з чималою кількістю коротко- та середньотривалих структурних труднощів, включаючи економічні й адміністративні реформи, відокремлення приватних інтересів від політичних, міграційні проблеми.

Зовнішня ситуація

Позитивним наслідком Помаранчевої революції стала цілковита зміна ставлення міжнародної спільноти до України. Це позначилось на покращенні стосунків з Європейським Союзом і США. Україн-

ський уряд зобов'язався сприяти інтеграції з Європейськими інституціями. Президент В.Ющенко і Прем'єр-міністр Віктор Янукович наголосили, що європейський вибір України є незворотнім і її зовнішньополітичний курс зосереджуватиметься на імplementації Плану дій Україна-ЄС.

Водночас, уряд звертається до обговорення стратегічно-політичних цілей членства в ЄС, яке отримало широку підтримку українського населення. З меншим ентузіазмом уряд продовжує співпрацю з НАТО, але наполягає на бажаному членстві в НАТО в майбутньому, яке залежить від результатів референдуму.

Стосунки з Росією ускладнилися після Помаранчевої революції і «досягли піку» у суперечці про ціни на газ в кінці 2005 — на початку 2006рр. Перший закордонний візит Прем'єр-міністра В.Януковича був саме до Росії. Під час цих відвідин, В.Янукович брав участь у неофіційному саміті Євразійського економічного співтовариства. Положення коаліційної угоди щодо необхідності винесення питання членства України в НАТО на референдум, ймовірно, відкладе тертя з Росією на якийсь час. Крім цього, слід зазначити також і неврегульовані спори з Росією, включаючи питання демаркації державних кордонів та присутність Російського чорноморського флоту в Севастополі. Щодо останнього питання, то позиція України — не продовжувати дію двосторонньої угоди після її закінчення у 2017р. і вимагати сплати за присутність/оренду української інфраструктури Російським чорноморським флотом за ринковими цінами.

У Придністровському конфлікті український уряд відіграє ключову роль, намагаючись поряд з ЄС та іншими партнерами допомогти в його врегулюванні. Підтримка Україною Місії ЄС з прикордонної допомоги (EUBAM), що діє на кордоні України з Молдовою, а також підтримка нового митного режиму з Молдовою, який, у свою чергу, заохотив придністровські фірми реєструватись у Молдові, — були основними результатами цих зусиль. Новий український уряд підтвердив свою підтримку EUBAM і нового митного режиму.

Зовнішня ситуація України і надалі тісно залежить від її внутрішнього розвитку. Як тільки Україна по-справжньому

здійснюватиме поступ, втілюючи усі внутрішні реформи та приймаючи європейські стандарти, стосунки між ЄС і Україною поглибляться та стануть тіснішими.

Перспективи

Помаранчева революція дала унікальну можливість Україні реалізувати свої європейські сподівання і перетворитися на нову демократичну державу. Незалежні та чесні парламентські вибори у березні 2006р. стали ще одним важливим кроком у цьому напрямі. Великі сподівання покладені на новий уряд як у самій країні, так і за її межами. Їх втілення вимагає важкої праці, досягнення згоди і постійного проведення реформ за допомогою ЄС та інших донорів.

3.2. Аналіз економічної ситуації та структури торгівлі

Українська економіка занепала після отримання незалежності: у 1999р. ВВП опустився приблизно на 41% порівняно з 1990р. Об'єм виробництва почав зростати, починаючи з 2000р., завдяки покращенню зовнішньої ситуації та державної політики. У 2004р. він досяг приблизно 61% рівня 1990 р., із реальним зростанням ВВП на 9,6% у 2003 р. і 13% у 2004. Одночасно, державний борг до ВВП — впав від 50% у 1998–1999 рр. приблизно до 25% у 2004р.

У 2005р. негативні зміни в торгівлі (зросли імпорتنі ціни на енергію, в той час, як світові ринкові експортні ціни на українську сталь впали) разом з повільним вкладенням інвестицій через нестабільну політичну ситуацію призвели до падіння показників в економічній галузі. Ріст ВВП знизився до 2,6% порівняно з 12,1% у 2004. Проте у 2006р. економічна ситуація покращується. Досвід падіння ВВП 2005р. був врахований, і прогнози зростання для 2006р. знаходяться в межах 5 відсотків.

Інвестиційний клімат залишається непередбачуваним у зв'язку з прийняттям нечітких законів та їх свавільним застосуванням. У 2005р. до України могли надійти значно більші прямі зовнішні інвестиції у фінансовий сектор та сталеву індустрію. Завдяки цим інвестиційним рішенням прямі іноземні інвестиції (ПІІ) становили 7,3 млрд. дол. США у 2005р. а у першому півріччі 2006р. — 1,7 млрд. дол. США.

Через відсутність помітного вдосконалення інвестиційного клімату значне збільшення ПІІ може виявитися короткотерміновим. Наприклад, політичні заходи повинні бути вжиті в таких сферах, як боротьба з корупцією, більш прозоре визначення подальшої приватизації з повним дотриманням верховенства права, ухвалення закону про акціонерні товариства, несумісність між цивільним і господарським кодексами та судовою системою, удосконалення прозорості і передбачуваності й подальше зменшення ліцензування і контрольних режимів.

У той час, як торгівля України з ЄС зросла за минулі роки, збільшення імпорту перевищило зростання експорту. У 2005р. торговельний баланс став негативним (-1,1 мільярдів доларів США), а сальдо поточного платіжного балансу зменшилося від 10,5% в 2004 до 3% ВВП у 2005. Експорт товарів збільшився на 5% (41% у 2004), а імпорт на 25% (26% у 2004). Щодо участі України в багатосторонній торговельній системі, то протягом останніх двох років уряд України зобов'язався прискорити вступ до СОТ, що повинно відбутися у 2006р. або на початку 2007р.

Стосовно питання енергетики, Меморандум взаєморозуміння був підписаний на саміті Україна-ЄС у Києві 1 грудня 2005р. Він встановлює спільну стратегію розвитку інтеграції українського енергетичного ринку до ЄС і складається з таких секторів, як:

- ядерна безпека;
- інтеграція на ринки газу й електроенергії;
- підвищення безпеки енергоносіїв та транзиту гідровуглеводнів;
- підвищення ефективності і стандартів безпеки та охорони довкілля у вугільній галузі.

Також передбачається підвищення ефективності діяльності енергетичного сектора, відновлюваної енергетики й заходів для боротьби зі зміною клімату. Питання управління споживанням енергоносіїв стало ключовим для України після подій у 2006р. Були засновані спільні групи з імплементації, що склалися з представників Комісії й українських органів влади для кожної з чотирьох дорожніх карт, а також для розробки дорожньої карти з підвищення ефективності та відновлюваної енергетики.

3.3. Аналіз соціального розвитку

У щорічній доповіді ООН з людського розвитку Україна у 2005р. займає 78 місце. Індекс людського розвитку (ІРЛ) в ній становить 0,766. Ці показники кращі, ніж у всіх інших країнах, що одержують допомогу в рамках Європейської політики сусідства (ЄПС), окрім Ізраїлю.

Рівень крайньої бідності є низьким, але частка населення, що живе за межею бідності — приблизно 455 дол. США за рік (а це 2 423 українських гривні за обмінним курсом 2002р.), склала 25,6% у 2002р. Сюди входить населення, яке проживає в маленьких містах, селах, та сім'ї з малими дітьми. Завдяки впевненому економічному зростанню і збільшенню державних витрат на мінімальні заробітні плати та пенсії, рівень бідності впав порівняно з минулими роками і становить приблизно 20% усього населення. Проте цей позитивний розвиток не відповідав істотним збільшенням офіційної зайнятості, а тінює економіка продовжує відігравати головну роль соціального буфера. За міжнародними стандартами, нерівність прибутку є низькою (коефіцієнт Джіні 0,3). Гостро стоїть питання пошуку роботи за кордоном, через складний економічний стан держави. Торгівля жінками у напрямку до Західної Європи продовжує захоплювати чимало жінок і дітей.

Кількість населення України зменшилась з 51,6 млн. у 1991р. до 48,0 млн. у 2004р., відображаючи суттєве зростання смертності, зокрема серед чоловіків, різке зниження народжуваності й істотну хвилю міграції. Збільшення хвороб, через надмірне вживання алкоголю та паління, стало важливим чинником у рості чоловічої смертності, разом з відродженням таких інфекційних хвороб, як туберкульоз, дифтерія і холера. Рівень ВІЛ/СНІДУ швидко зростає, вражаючи 1% дорослого населення — це є найвищий показник у Європі. Рівень інших хвороб, що передаються статевим шляхом, наприклад сифіліс, також зріс.

Материнська смертність, почавши спадати з 1992, залишається приблизно у п'ять разів більшою за середній показник в ЄС. Україна все ще зіштовхується з соціальними наслідками Чорнобильської аварії 1986р. та з великою кількістю людей, що стали

інвалідами в результаті вибуху. Невирішеним питанням, особливо для найбільш вразливої частини населення, залишається доступ до охорони здоров'я.

У той час, як Україна демонструє хороші показники письменності серед дорослого населення — 99,6% (2002р.), а початкову освіту здобувають 84% (2002р.), освітня система усе ще страждає від нерівності доступу, впливаючи на якість і низьку ефективність використання ресурсів.

3.4. Аналіз екологічної ситуації⁶

Україна має великі труднощі у сфері охорони навколишнього середовища. Забруднення повітря стає соціальною проблемою та питанням охорони здоров'я. На якість води впливає її забруднення, а існуючі системи водовідведення та очищення стічних вод потребують оновлення і створення нової системи. Важливим питанням є управління відходами, зокрема запобігання, збирання, поводження, переробку й остаточне видалення. Вирубка лісу і нелегальне знеліснення — теж вагомі проблеми у сфері охорони природи. На Україну також впливають транскордонні і глобальні екологічні проблеми, наприклад використання й охорона спільних вод і зміна клімату. Національна стратегія охорони навколишнього середовища, розроблена на період з 1998 по 2008рр., стала основою для розвитку секторних програм низки питань охорони довкілля. Рамкове законодавство з охорони навколишнього середовища розроблене в багатьох сферах, але ще потребує наступного розвитку та вдосконалення. Підзаконні акти все ще належним чином не розроблені і не впроваджуються. Не забезпечується виконання екологічного законодавства і через відсутність адміністративних засобів та недостатність ресурсів, особливо на регіональному і місцевому рівнях.

4. ОГЛЯД ДОПОМОГИ, ЩО НАДАВАЛАСЬ ЄС РАНІШЕ І НАДАЄТЬСЯ ЗАРАЗ

4.1. Допомога ЄС Україні протягом 1991-2006рр.

ЄС є найбільшим донором для України. Європейське Співтовариство надало

⁶ Детальніший екологічний ситуації в Україні можна прочитати в Додатку 3 до цього СД (у короткому огляді «Україна — навколишнє середовище»).

фінансову допомогу в розмірі понад 2,4 мільярди євро, починаючи з 1991р. Серед них: допомога в рамках програми ТАСІС (включаючи національний, регіональний, транскордонний компоненти та сферу ядерної безпеки), макрофінансова допомога, підтримка у рамках тематичних бюджетних ліній, таких, як Європейська ініціатива з демократії і прав людини та гуманітарна допомога, надана Департаментом із гуманітарної допомоги ЄС.⁷

Відповідно до **Стратегічного документу** (СД) 2002-2006р., допомога була зосереджена на трьох пріоритетних сферах: i) підтримка інституційної, правової й адміністративної реформи, ii) підтримка приватного сектора і допомога економічному розвитку, iii) підтримка у вирішенні соціальних наслідків перехідного періоду. Протягом перших чотирьох років дії СД (2002-2005) 43% доступних ресурсів були надані для розвитку першої сфери, 28% для другої і 13% для третьої. Останні 16% надавались «програмам малих проектів», включаючи допомогу громадським організаціям (Програма з партнерства в інституційному розвитку), митну справу, статистику та програми Темпус.

Регіональна співпраця зосереджувалась, зокрема, на питаннях, що стосуються тіснішого міждержавного співробітництва у сферах транспорту, енергетики та сталого управління природними ресурсами, головним чином води. Україна відігравала активну роль у роботі Групи високого рівня з питань розширення головних транс'європейських транспортних коридорів на територію сусідніх держав і регіонів, а також у Міністерських конференціях із транспорту та енергетики «ЄС— Чорне море — Каспійський басейн» у листопаді 2004р. в Баку та наступних засіданнях робочих груп. Питання сфери юстиції та внутрішніх справ стосувались подальшого інтегрованого управління кордонами, боротьби з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом й покращення міграційних процесів і надання притулку.

Транскордонне співробітництво зосереджувалось на економічному та соціальному розвитку в прикордонних районах, ефективному управлінні кордонами і між-

людських контактів через Фонд малих проектів транскордонного співробітництва та його наступника — **Програми сусідства** (ПС). Україна входить до чотирьох ПС, а саме: Польща-Білорусь-Україна, Словаччина-Угорщина-Україна, Румунія-Україна і CADSES (Центральноевропейський, Адріатичний, Дунайський, Південносхідноєвропейський простір). Декілька оголошень зі запрошенням подавати пропозиції вже були опубліковані, було обрано проекти й укладено угоди в рамках Програм Польща-Білорусь-Україна та Словаччина-Угорщина-Україна.

Для CADSES перше оголошення зі запрошенням подавати пропозиції і відбір проектів були у середині 2006р. Двостороння програма з Румунією знаходиться на стадії планування і перше оголошення очікується у грудні 2006р.

ЄС також надає Україні підтримку, виконуючи свої зобов'язання за Оттавським договором, у рамках проекту, метою якого є знищення приблизно 6,7 млн. протипіхотних мін, зосереджених на території України.

У галузі **ядерної безпеки**, починаючи з 90-х років, ЄС надавав широку підтримку Енергоатому як оператору атомних електростанцій в Україні щодо оновлення/модернізації електростанцій, згідно з міжнародно визнаними стандартами ядерної безпеки. Позики Євратома/ЄБРР надавались Україні для «Програми модернізації» II блоку Хмельницької та IV блоку Рівненської атомних електростанцій.

ЄС також надавав технічну допомогу Державному комітету ядерного регулювання України. Окрім цього, ЄС є найбільшим вкладником у проекти з відновлення Чорнобильського регіону, як шляхом надання прямого фінансування, так і через фонди, якими керує ЄБРР, наприклад Фонд ядерної безпеки і Чорнобильський фонд «Укриття». Останній був заснований у 1997р. з метою здійснення Плану заходів на об'єкті «Укриття», для приведення пошкодженого IV блоку Чорнобильської АЕС у екологічно безпечний стан. Загальна вартість проектів, за цим фондом, перевищує 1 млрд.дол. США. Програма ТАСІС з ядерної безпеки

⁷ Див. Додаток 6 для детальнішого аналізу допомоги ЄС Україні протягом періоду 1991-2006рр.

фінансувала і декілька інших проектів на території Чорнобиля, такі як Промисловий комплекс для поводження з твердими радіоактивними викидами.

Беручи до уваги проведену роботу, Меморандум про взаєморозуміння (МВ) щодо співробітництва в енергетичний галузі, підписаний на саміті ЄС-Україна у грудні 2005р., містить взаємну згоду на проведення оцінки безпеки атомних електростанцій України до кінця 2006р. Така повна оцінка перевірить відповідність міжнародним стандартам ядерної безпеки та вимогам і визначить потреби для додаткових дій, включаючи і питання фінансування.

ЄС також робить щорічний внесок в **Український науково-технологічний центр**, який є міжурядовою організацією, заснованою низкою країн-донорів, що займаються питанням нерозповсюдження технологій виробництва ядерної зброї і дослідженням зброї масового знищення. Починаючи з 1994р., Центр підтримував понад 845 проектів та 12 500 науковців.

4.2. Основні уроки, засвоєні для нового програмного циклу

Комісія нещодавно цілком завершила оцінку програми ТАСІС.⁸ Оцінка національної стратегії для України була закінчена у 2003р. Її головні рекомендації включені у Національну індикативну програму 2004-2006рр., але залишаються актуальними і для нового програмування.

Вищезазначені висновки свідчать, що, загалом, **важливість** допомоги, наданої у рамках ТАСІС, була високою і відповідала існуючим потребам. Проте протягом перших декількох років програма керувалася переважно підходом «зверху вниз». Це було, з одного боку, наслідком потреби створення інституцій у державах з перехідним періодом і, з другого боку, результатом недостатнього залучення національних органів влади. Для України дане питання стояло менш гостро, ніж для інших країн ТАСІС. До того ж Національні індикативні програми (НІП) були занадто деталізовані, що до

певної міри обмежило можливість пристосувати їх на рівні визначення проектів і не дало змоги гнучко реагувати на виявлені потреби.

ЄС при створенні нових програм зверне особливу увагу на визначення стратегічних пріоритетів і завдань, а не на конкретні дії чи механізми виконання. Державні органи влади залучені до процесу від самого його початку і показали набагато вищий рівень зацікавленості і співучасті, внаслідок покращення політичної структури, забезпеченої Європейською політикою сусідства (ЄПС) і Планом дій Україна-ЄС.

У висновку, зробленому ТАСІС, було зазначено, що програма характеризується великою кількістю **«автономних» проектів технічної допомоги**, зокрема для проведення інституційних і адміністративних реформ. Це призводить до досягнення позитивних результатів на проектному рівні,⁹ але **обмежує вплив на секторному і на рівні національної політики** через відсутність безперервності і послідовності довготривалого секторного планування. Схожий висновок був зроблений у 2003р. в оцінці державної стратегії та тематичної оцінки здійснення якісного управління в країнах, серед яких Україна була однією з детально аналізованих країн.

Щодо основних пріоритетних сфер, охоплених попередньою програмою ТАСІС для України, оцінка виділила проекти в сфері юстиції та внутрішніх справ (ЮВС) як такі, що добре координувались і підлягали моніторингу оціночною системою ЮВС. На відміну від вищесказаного, є проблеми з результатами проектів і життєздатністю таких результатів у сфері охорони здоров'я, переважно через затримки у виконанні пілотних проектів і сумнівних політичних зобов'язань у даній сфері. У питанні економічного розвитку Комісія досягла найбільшого успіху, займаючись питаннями, пов'язаними зі створенням сприятливого клімату для бізнесу й інвестицій. Цей висновок також підтверджується останньою (у жовтні 2005р.) оцінкою ЄС щодо підтримки розвитку приватного сектора в

⁸ Повний звіт оцінки виконання програми ТАСІС можна прочитати на: http://ec.europa.eu/comm/europeaid/evaluation/document_index/2006/728_docs.htm

⁹ Це підтверджено детальним аналізом звітів з проведення моніторингу проектів в Україні протягом 2002-2005рр., який подає шкалу від 1 до 4, показник для України становить 2,8, це значно вище за середньої межі — 2,5.

третіх країнах, в якій зазначено, що «ЄС має відносно більший вплив в макро- та інституційних сферах і менший вплив на фінансових ринках». Громадянське суспільство і місцеві ініціативи, як частина Програми з партнерства в інституційному розвитку, були визнані успішними, завдяки більшій гнучкості, ніж великі проекти.

Вищезазначені результати у тих чи інших сферах повністю взяті до уваги при визначенні майбутніх пріоритетних сфер надання допомоги ЄС Україні. Питання сфери юстиції та внутрішніх справ і регуляторна реформа є центральними у Плані дій Україна-ЄС і залишаються ключовими для підтримки ЄС у майбутньому. У сфері якісного управління, правової й адміністративної реформ майбутня допомога будуватиметься на вже проведеній роботі, але буде спрямована на збільшення впливу за допомогою більш інтегрованого й узгодженого планування.

4.3. Взаємодоповнюваність і координація з іншими донорами

Хоча деякі донори, включаючи держави-члени ЄС, поступово знижують свою діяльність в Україні, велика кількість донорських організацій досі її продовжує.

Основними донорами, окрім ЄС, є Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку і Програма розвитку ООН, США, Канада та деякі держави-члени ЄС, зокрема Німеччина, Швеція, Великобританія, Голландія, Польща і Словацька Республіка. Свою діяльність також розпочав Європейський інвестиційний банк.

Діяльність донорів зосереджена на питаннях управління, економічної реформи та розвитку, соціальної реформи й захисту. Зокрема, Світовий банк і Європейський банк реконструкції та розвитку є активними донорами у сфері розвитку інфраструктури.¹⁰

ЄС зараз залишається активним донором у всіх вищезазначених сферах.

За цією новою стратегією, допомога ЄС продовжує наполегливо зосереджуватися на питаннях, пов'язаних зі здійсненням управління і регуляторних аспектах економічної реформи. Підтримка розвитку інфраструк-

тури, при тісній співпраці з ЄІВ, ЄБРР та іншими міжнародними фінансовими установами, буде лише посилюватися. У сфері соціальної реформи ЄС зосередиться на структурних змінах у соціальних секторах та їх наближенні до стандартів ЄС. Як головний вкладник у Глобальний фонд боротьби зі СНІДОМ, туберкульозом і малярією, ЄС продовжуватиме підтримувати боротьбу з ВІЛ/СНІДОМ в Україні.

Україна нещодавно активізувала свої зусилля в координації донорської допомоги і створила урядово-донорські робочі групи у певних секторах. На регулярній основі Делегація Європейської Комісії у Києві проводить координаційні зустрічі з іншими донорами, включаючи обговорення майбутньої стратегії. Крім того, підтримуються неофіційні стосунки, здебільшого з конкретних питань.

Такі координаційні зусилля потрібно активізувати протягом всього терміну дії даного Стратегічного документу, бо ЄС, *inter alia*, в контексті зобов'язань, зроблених у Парижі в березні 2005р. щодо Ефективності і гармонізації допомоги матиме за мету надавати допомогу на основі програм секторальної підтримки, включаючи, зокрема, спів-фінансування та бюджетну підтримку.

4.4. Узгодженість політики співпраці ЄС з іншими ключовими політиками ЄС («поєднання різних політик»)

На стосунки з Україною впливає ряд інших політик Співтовариства, і саме тому важливим є принцип «поєднання різних політик». Це стосується, зокрема, Спільної зовнішньої політики і політики безпеки, управління кордонами та міграції, торгівлі, енергетики, транспорту й охорони навколишнього середовища. Також мають велике значення інформаційні та комунікаційні технології. (Див. Додаток 5 для детального аналізу питання «поєднання різних політик»).

5. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ ЄС

5.1. Основні завдання

Основним завданням співпраці між ЄС та Україною на даному етапі є розвиток тіс-

¹⁰ Див. Додаток 4 для більш детального аналізу діяльності донорів.

них стосунків, які виходять за межі попереднього рівня співпраці, з метою поступової економічної інтеграції та глибшої політичної співпраці, включаючи зовнішню політику і політику безпеки.

Допомога ЄС на період, вказаний у цій стратегії, має на меті підтримати амбіційні реформи України для впровадження демократії та ринкової економіки в країні, а також наближення України до ЄС. Як найбільший донор для України, ЄС має необхідні засоби для досягнення впливу на процес реформ в Україні. Крім того, більшість донорів визнають особливу роль ЄС стосовно європейських прагнень України, активніше скеровують свої дії, відповідно до завдань, визначених у Плані дій Україна – ЄС.

5.2. Пріоритетні сфери допомоги ЄС

Пріоритетні сфери допомоги ЄС, перш за все, визначені відповідно до політичних завдань, спільно узгоджених у Плані дій Україна-ЄС, і для цілей Стратегічного документу. Вони представлені під назвами шести розділів Плану дій.

Ці пріоритетні сфери допомоги застосовуються до усіх інструментів і програм допомоги, які будуть чи можуть бути доступними для України.

Політичний діалог і реформування

Допомога ЄС у цій сфері зосереджується на зміцненні демократії та якісного управління, верховенства права, забезпечення основних прав і свобод людини. До цього слід додати боротьбу зі злочинністю та корупцією і сприяння розвитку громадянського суспільства, зокрема у соціальній та економічній сферах.

У сфері посиленої співпраці у зовнішній політиці і політиці безпеки особливу увагу буде звернено на питання нерозповсюдження ядерної зброї та роззброєння, зокрема у сфері звичайної зброї, попередження конфліктів і врегулювання кризових ситуацій, з огляду на регіональну роль України у вирішенні Придністровського конфлікту в Молдові.

Економічна та соціальна реформи і розвиток

Допомога надається для створення можливостей подальшого прогресу у ефек-

тивному функціонуванні ринкової економіки. Це передбачає подальше наближення законів і підзаконних актів до законодавства ЄС і їх ефективне виконання, а також покращення інвестиційного клімату через забезпечення прозорості, передбачуваності та спрощення процедур. Крім того, допомога буде надаватись з метою зміцнення соціальної реформи та сприяння наближенню до соціальних стандартів ЄС для зниження рівня бідності та покращення ситуації із зайнятістю в Україні. Зменшення регіонального дисбалансу і покращення можливостей для місцевого розвитку є важливими питаннями, оскільки вони сприяють сталому розвитку та його інтеграції в усі відповідні сфери.

Торгівля, ринкові та регуляторні реформи

Допомога ЄС надається для розвитку ринкових і регуляторних реформ, одночасно враховуючи усі труднощі, з якими Україна зіткнеться в Зоні вільної торгівлі Україна-ЄС, як тільки завершиться процес вступу до СОТ.

Це стосуватиметься широкого кола питань, зокрема митного законодавства та процедур, технічних правил, стандартів й оцінки їх відповідності, санітарних і фітосанітарних стандартів, законодавства про установи і компанії, фінансових послуг і ринків, оподаткування, політики захисту споживача та конкуренції на ринку, розвитку законодавчої й адміністративної структури для діяльності малих і середніх підприємств, прав інтелектуальної та промислової власності, державної закупівлі і статистики.

Співробітництво у сфері юстиції, свободи і безпеки

План дій Україна-ЄС у сфері юстиції і внутрішніх справ від 10 грудня 2001р. визначає для України широке коло сфер співпраці у галузі юстиції, свободи і безпеки. У цьому контексті допомога ЄС зосереджена на: i) питаннях міграції та надання притулку, ii) управлінні кордонами, включаючи питання реадмісії, iii) організованих злочинності та тероризмові, і iv) судочинстві і верховенстві права. Допомога ЄС повинна сприяти інституційній реформі і розширенню можливостей, таких, як надання підтримки для ретельного перегляду судової системи, повна адаптація до європейських стандар-

тів у сфері прикордонної служби та надання притулку, а також посилення боротьби з відмиванням грошей.

Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство і навколишнє середовище

Зміцнення адміністративних можливостей для формулювання і виконання секторних стратегій та політик, що наближаються до політик і законодавства ЄС, є пріоритетами в сфері транспорту, енергетики, інформаційного суспільства і навколишнього середовища.

У сфері енергетики допомога надається для підтримки виконання Меморандуму про взаєморозуміння (МВ) щодо співпраці у галузі енергетики між Україною та Європейським Союзом, який був підписаний на саміті Україна-ЄС 1 грудня 2005р і визначає чотири основні сфери дій.¹¹ Також підтримка буде надана для підвищення енергоефективності й заходів для боротьби зі зміною клімату і запровадження нових чи відновлюваних джерел енергії.

У галузі транспорту допомога зосередиться на покращенні ефективності, безпеки і надійності транспортування та розвитку інтермодальних перевезень.¹² Це стосується доріг та авіації (де продовжується робота зі створення спільного авіаційного простору з метою інтеграції України до Європейських авіаційних структур), а також безпеки мореплавства та внутрішнього судноплавства, на рівні з морською й авіаційною безпекою, де передбачаються навчальні заходи. Іншою сферою допомоги повинна стати залізниця, де мають бути зроблені перші кроки до покращення операційної сумісності між залізничною системою ЄС та України. Мусить мати підтримку і підготовка до інвестування в деякі великі міжнародні магістралі та подальший аналіз інфраструктурних проектів. Така підтримка розвитку інфраструктури повинна повністю відповідати вимогам *acquis* ЄС. І нарешті, допомога, включаючи навчання та проведення досліджень, має бути доступною для України для того, щоб вона отримувала

вигоду від навігаційних супутникових систем ГАЛІЛЕО і ЕГНОС з метою полегшення внутрішніх і транскордонних транспортних потоків і трекінгу поставок без дорогого інвестування у наземну інфраструктуру.

У сфері навколишнього середовища особлива увага повинна приділятися підтримці виконання багатосторонніх угод з охорони навколишнього середовища, зокрема Рамкової конвенції ООН про зміну клімату і Кіотського протоколу до неї та конвенціям ЄЕК ООН. Також передбачені дії, спрямовані на покращення якості води, наприклад за допомогою Водної ініціативи ЄС. Іншими пріоритетними сферами є управління відходами, попередження промислових ризиків та охорона природи.

Щодо інформаційного суспільства, підтримка надаватиметься не лише вищезазначеній розробці політики, розширенню можливостей і регуляторним питанням, зокрема створенню органу управління, але й використанню нових технологій інформаційного суспільства та Інтернет-послуг підприємствами, державними органами і громадянами.

Міжлюдські контакти

Допомога у реформуванні та вдосконаленні системи освіти з метою наближення до практики і стандартів ЄС буде сприяти зміцненню демократичного розвитку, соціальній стабільності й економічній конкурентоспроможності. Це передбачатиме ширшу участь у таких програмах, як Темпус, Молодь в дії, більші можливості для українців бути учасниками програм обміну, наприклад Ерасмус Мундус, а також дозволить вивчати можливості співпраці в рамках програм Європейського Союзу у сфері культури. Ратифікація Україною Конвенції ЮНЕСКО про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження, прийнятої у жовтні 2005р., стане важливим елементом розвитку культурної співпраці з Україною, оскільки цей текст буде її основою.

Підтримка наукової і технологічної співпраці також буде важливою з огляду на

¹¹ Чотирма сферами дій, визначеними у МВ, є: i) ядерна безпека діючих в Україні атомних електростанцій; ii) інтеграція ринків газу й електроенергії; iii) підвищення безпеки енергоносіїв та перевезення гідровуглеводнів; iv) підвищення ефективності, безпеки й екологічних стандартів у вугільній галузі.

¹² Взято з рекомендацій, прийнятих на Зустрічі на вищому рівні з розширення основних транс'європейських магістралей до сусідніх держав та регіонів, а також відповідно з визначеними пріоритетами в рамках робочої групи Конференції з транспорту в Баку на рівні міністрів у листопаді 2004р. та її наступними робочими групами.

підтримку сталого і збалансованого економічного розвитку України, зокрема через ширшу участь у дослідницьких програмах, наприклад у 7-ій Рамковій Програмі, через спільні дослідницькі проекти, міжнародний обмін науковими кадрами Марі Кюрі та проходження практики у семи інститутах Генерального директорату Спільного дослідницького центру.

5.3. Інструменти і засоби

Починаючи з 2007р. допомога ЄС буде надаватися через ряд нових інструментів. Оскільки Інструмент європейського сусідства і партнерства (ІЕСП), включаючи не лише його національні, але й міжнаціональні/ регіональні, транскордонні та тематичні елементи, буде цілком новим інструментом для надання допомоги Україні, деякі заходи, зокрема в сфері попередження конфліктів та управління і вирішення кризових ситуацій, можуть бути підтримані в межах майбутнього Інструменту зі стабільності. Крім того, питання ядерної безпеки будуть фінансуватися в рамках Інструменту з ядерної безпеки.

Введення нових інструментів зовнішньої допомоги суттєво збільшить гнучкість. Технічна допомога більше не залишатиметься переважаючим способом зовнішніх програм допомоги Комісії Україні.

Як зазначено в Плані дій Україна-ЄС, нові інструменти співпраці, наприклад обмін досвідом між державними службовцями (twinning) чи механізм обміну інформацією про технічну допомогу (TAIEX), відіграватимуть важливу роль для досягнення поставлених завдань у Плані дій. Ці інструменти, разом з іншими видами допомоги (включаючи фінансування обладнання й інфраструктури, спільні фонди та бюджетну підтримку, зокрема в контексті широкого секторного підходу), будуть доступними й використовуватимуться у разі доцільності.

Субсидії по процентних ставках та інші способи поєднання грантів і позик можуть посилити потік інвестицій міжнародними фінансовими установами у сфері навколишнього середовища, транспорту та енергетики. Щоразу при розгляді субсидій по процентних ставках, їх доцільність буде визначатися у кожному конкретному випадку, і особлива увага звертатиметься на

уникнення значного ринкового викривлення. У питанні навколишнього середовища важливими є управління водою, управління відходами, а також промислове забруднення. Щодо енергетики, то можливими сферами будуть відновлювані джерела енергії та підвищення енергоефективності. Інвестиції в енергетичну інфраструктуру/мережу повинні бути, в основному, комерційними проектами, оскільки вони приносять прибуток. За виняткових обставин, що стосуються особливих інтересів ЄС (а саме безпека енергопостачання), і коли важко розпочати проект, цільові субсидії по процентних ставках чи інші способи поєднання грантів і позик можуть також бути розглянуті для окремих інвестиційних проектів. Щодо транспорту, субсидії по процентних ставках чи інші способи поєднання зосередяться на знаходженні коштів для особливо важливої стратегічної інфраструктури, наприклад транскордонні заходи на пріоритетних магістралях чи ланках, яких бракує для їх утворення.

Обмін досвідом між державними службовцями чи механізм обміну інформацією про технічну допомогу (TAIEX) уже були введені діючою програмою ТАСІС для України з метою підтримки національних органів влади при підготовці узгоджених секторних стратегій. У певних випадках Україна отримає підтримку для участі в програмах, агентствах і мережах Співтовариства настільки, наскільки вони будуть відкриті для України. Чіткіша структура, визначена Планом дій, сприятиме забезпеченню послідовності допомоги ЄС у межах певного сектора.

Міжгалузеві питання, наприклад захист прав людини, гендерні питання та навколишнє середовище будуть максимально втілюватися у розробку усіх програм та проектів. Попередні розділи СД дають детальнішу аналітичну інформацію щодо цих питань.

Національний розподіл ІЕСП для України

Допомога, надана згідно з національним пакетом ІЕСП для України, зосередиться на трьох пріоритетних сферах, обраних відповідно до спільних політичних завдань України та ЄС та на підставі відносної переваги ЄС як донора, базуючись на уроках,

отриманих при наданні допомоги в минулому, і враховуючи взаємодоповнюваність з іншими донорами.¹³

Пріоритетна сфера 1: Підтримка демократичного розвитку та якісного управління

Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами

Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа

Підпріоритет 3: Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади

Підпріоритет 4: Освіта, наука і міжлюдські контакти/обміни

Пріоритетна сфера 2: Підтримка регуляторної реформи і розширення адміністративних можливостей

Підпріоритет 1: Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ

Підпріоритет 2: Регуляторні аспекти окремих галузей

Пріоритетна сфера 3: Підтримка розвитку інфраструктури

Підпріоритет 1: Енергетика (не атомна)

Підпріоритет 2: Транспорт

Підпріоритет 3: Навколишнє середовище

Підпріоритет 4: Управління кордонами та міграція, включаючи питання реадмісії.

Східна міждержавна/регіональна програма ІЕСП¹⁴

Регіональний компонент ІЕСП сприятиме досягненню визначених цією стратегією завдань, виокремлюючи обмежену кількість пріоритетів, які безпосередньо стосуються України, але мають справжній регіональний вимір щодо спільної імплементації та впливу.

На секторному рівні це особливо стосується транспорту (розвиток транснаціональних транспортних систем за рекомендаціями Групи високого рівня та Міністерської конференції з транспорту в Баку 14 листопада 2004р. і її наступними робочими групами), енергетики (в контексті Міністерської конференції з енергетики в Баку 13 листопада 2004р. щодо усіх регіональних елементів цієї сфери, а саме гармонізації енергетичних ринків, транзиту нафти та газу, електроенергії, енергоефективності й відновлюваної енергетики і полегшення інвестування в енергетичні проекти, які становлять спільний інтерес) і навколишнього середовища (маючи на меті *inter alia* регіональний вимір Водної ініціативи ЄС та регіональні аспекти захисту та сталого управління лісами, регіональну співпрацю щодо регіональних морів, а також дотримання багатосторонніх угод).

Крім цього, окремі питання управління кордонами та міграції, боротьби з міжнародною організованою злочинністю та митна справа можуть більш ефективно вирішуватись на регіональному рівні, якщо дії регіонального рівня доповнюють такі дії на національному рівні. Це може стосуватися митної справи, управління кордонами, боротьби з міжнародною організованою злочинністю, міграцією та питаннями надання притулку.

Регіональна діяльність може також, певною мірою, охоплювати співпрацю малих та середніх підприємств та співпрацю громадянського суспільства. І нарешті, допомога буде доступною для знищення протипіхотних мін, вибухонебезпечних залишків війни, стрілецької та легкої зброї.

Східна регіональна програма ІЕСП повинна також сприяти ініціативам розвитку регіональної співпраці (таким як ГУАМ чи Організація чорноморського економічного співробітництва), надаючи, при можливості, фінансову допомогу на розроблення конкретних проектів, відповідно до програмних пріоритетів.

¹³ Допомога передбачена для перших двох пріоритетних сфер, розкриває усі питання, вказані в шести розділах Плану дій Україна-ЄС. «Розвиток інфраструктури» стосується 4 і 5 розділів («Юстиція, свобода і безпека», а також «Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище»). Протягом перших чотирьох років дії цієї стратегії наступні деталі будуть визначені в Національній індикативній програмі на 2007-2010 рр.

¹⁴ Детальніше про Східну регіональну програму ІЕСП можна прочитати в окремих програмних документах.

ІЕСП — Широка програма¹⁵

Широка програма ІЕСП містить діяльність, яка, з огляду на послідовність, прозорість та адміністративну ефективність, найкраще імплементована одночасно для усіх сусідніх держав. Прикладами є ТАІЕХ, Темпус та інші нові стипендіальні програми.

Транскордонне співробітництво ІЕСП¹⁶

Як визначено в Комюніке Комісії¹⁷ та Стратегії транскордонного співробітництва ІЕСП на 2007-2013рр., через ці програми будуть реалізовуватись чотири взаємопов'язані завдання: i) сприяння економічному та соціальному розвитку в прикордонних районах; ii) співпраця в подоланні спільних викликів у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я і попередження й боротьба з організованою злочинністю; iii) забезпечення ефективних і безпечних кордонів; iv) сприяння поширенню міжлюдських контактів.

Особливі завдання та питання, що розглядаються у кожній програмі, формуватимуться на основі місцевих перспектив партнерами Програми транскордонного співробітництва ІЕСП, відображаючи місцеві пріоритети. Управління програмами буде спільною відповідальністю партнерів місцевих програм.

Програми зможуть підтримувати цілу низку проектів, від малих місцевих ініціатив з місцевими адміністраціями та неурядовими організаціями/ організаціями громадянського суспільства до великомасштабних проектів із залученням великої кількості партнерів на регіональному та суб-національному рівні. Програма транскордонного співробітництва ІЕСП також передбачатиме інвестиції в транскордонному контексті.

Україна залучена до чотирьох Програм

транскордонного співробітництва ІЕСП: трьох програм сусідства для сухопутних кордонів (1: Польща, Україна, Білорусь; 2: Угорщина, Словаччина, Румунія, Україна; 3: Румунія, Україна, Молдова) і багатосторонньої програми з Чорного моря.

Ініціатива з демократії та прав людини (EIDHR II)

Доступним надалі буде й окремий інструмент, який сприятиме демократії та правам людини в усьому світі. Як і в минулому, Україна користуватиметься допомогою, відповідно до цього інструменту, в основному, у рамках ширшого оголошення із запрошенням подавати пропозиції, включаючи декілька держав і регіонів. Усі деталі будуть ґрунтовно розроблені, як частина окремого програмного процесу, і буде забезпечено взаємодоповнюваність із допомогою, що надаватиметься в межах ІЕСП на національному рівні.

Тематичні програми¹⁸

П'ять тематичних програм стануть доступними з 2007р.¹⁹ Програма «Міграція та надання притулку» буде мати пряме відношення до України, інші — опосередковано стосуватимуться її (серед них «Людський та соціальний розвиток — інвестування в людей» і «Навколишнє середовище та стале управління природними ресурсами, включаючи енергетику»). Оскільки усі вищезазначені сфери також є об'єктами національних, регіональних чи транскордонних пакетів ІЕСП, то додаткова діяльність буде залучена, якщо це справді становитиме додаткову цінність.

Інструмент із ядерної безпеки²⁰

Після 2006р. допомога ЄС у сфері ядерної безпеки буде надаватися в рамках нового інструменту. Очікується, що підтримка сприятиме продовженню покращення без-

¹⁵ Детальніше про ІЕСП — Широку програму можна прочитати в окремих програмних документах.

¹⁶ Детальніше про програму транскордонного співробітництва ІЕСП можна прочитати в окремих програмних документах.

¹⁷ Детальніше див. COM(2003) 393 final від 1 липня 2003 р. («На шляху до Нового інструменту сусідства»).

¹⁸ Фінансові ресурси з ІЕСП передбачені для кожної тематичної програми будуть надаватись на основі єдиного програмного документа. Також буде забезпечена взаємодоповнюваність із допомогою, що надаватиметься в рамках ІЕСП на національному, регіональному і транскордонному рівнях.

¹⁹ Це стосується 1) Міграції та надання притулку, 2) Людського та соціального розвитку, 3) Недержавних учасників і місцевих органів влади у розвитку, 4) Навколишнього середовища та сталого управління природними ресурсами, включаючи енергетику, 5) Продовольчої безпеки.

²⁰ Передбачаються окремі програмні документи для Інструменту з ядерної безпеки

пеки атомних електростанцій, державного органу регулювання, покращеному управлінню ядерними відходами та проектам відновлення Чорнобиля.

Інструмент зі стабільності

Основна мета Інструменту зі стабільності — забезпечення ефективного, вчасного, гнучкого та масштабного реагування на кризові ситуації, їх виникнення чи на продовження політичної нестабільності.

Щодо України, то це особливо стосується Придністровського конфлікту, який продовжує ставити під сумнів територіальну цілісність Молдови та загрожує безпеці України. Україна робить нові зусилля для

допомоги Молдові у врегулюванні цього конфлікту. Майбутня підтримка таких зусиль може надаватися в рамках Інструменту зі стабільності.

Однаково важливими для України можуть бути питання впливу, завданого протипіхотними мінами чи іншими вибуховими пристроями цивільному населенню. Заходи щодо цього можуть, при потребі, передбачатись Інструментом зі стабільності чи національними і регіональними пакетами ІЕСП.

Очікується, що майбутній внесок в Український науково-технологічний центр також буде надаватися в рамках Інструменту зі стабільності.

Додаток 1 СПИСОК АБРЕВІАТУР ТА СКОРОЧЕНЬ

ВВП	Валовий внутрішній продукт	НУО	Неурядова організація
ВГДЕК	Відділення гуманітарної допомоги Європейської Комісії	ОЕСР	Організація з економічного співробітництва та розвитку
ВНД	Валовий національний дохід	ОПР	Офіційна підтримка розвитку
ГУАМ	Регіональна організація, до якої входять Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова	ПД	План дій (План дій Україна-ЄС)
СЮВС	Сфера юстиції і внутрішніх справ	ПІІ	Прямі іноземні інвестиції
СЮСБ	Сфера юстиції, свободи і безпеки	ППІР	Програма партнерства з інституційного розвитку
НЕО	Національний екологічний огляд	ПРООН	Програма розвитку ООН
РСД	Регіональний стратегічний документ	ТКС	Транскордонне співробітництво
ЄБРР	Європейський банк розвитку та реконструкції	ПСП	Програма сусідства і партнерства
ЄЕК ООН	Європейська економічна Комісія ООН	РІП	Регіональна індикативна програма
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк	СД	Стратегічний документ
ЄІДПЛ	Європейська ініціатива з демократії та прав людини	СЗПБ	Спільна зовнішня політика і політика безпеки
ЄПС	Європейська політика сусідства	СП	Секторальний підхід
ЗВТ	Зона вільної торгівлі	ТДОІ	Технічна допомога й обмін інформацією
ІЕСП	Інструмент європейського сусідства і партнерства	СОТ	Світова організація торгівлі
ІЛР	Індекс людського розвитку	УВТ	Угода про вільну торгівлю
КПР	Комітет з підтримки розвитку	УНТЦ	Український науково-технологічний центр
МВ	Меморандум про взаєморозуміння	УПС	Угода про партнерство та співробітництво
МФУ	Міжнародні фінансові установи	ЦАДПЄП	Центральноєвропейський, адриатичний, дунайський та південно-східний європейський простір
НІП	Національна індикативна програма		

Додаток 2 КОРОТКО ПРО УКРАЇНУ

Площа суходолу	Кількість населення	Густота населення
579 350 кв.км	47,1 мільйонів (2005 рік)	83 осіб/кв.км

Кількість населення в столиці — Києві: 2 611 000 в 2001 р.,
порівняно з 2 595 000 в 1989 р.

ЩОРІЧНА ЗМІНА НАСЕЛЕННЯ (% В РІК)

2000	2001	2002	2003	2004	2005
-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,7	-0,7

Джерела: Світові індикатори розвитку 2006 р., Світовий Банк, Вашингтон, квітень 2006 р.
Державний комітет статистики України



ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ріст ВВП на душу населення (річний %)	6	9	5	9	12	3
ВВП (паритет купівельної спроможності) на душу населення в доларах США	4076,468	4601,881	4924,931	5312,395	5663,513	6045,464
ВВП на душу населення, в поточних цінах (в доларах США)	632,447	776,904	874,854	1028,286	1182,850	1291,398
ВНД на душу населення, метод Атласа (в доларах США)	690	720	780	970	1 260	1 520

Експорт товарів та послуг (% від ВВП)	62	55	55	58	61	54
Імпорт товарів та послуг (% від ВВП)	58	54	51	55	54	53
Інфляція у % індексу споживчих цін	28	12	1	5	9	13,5
Сплата державного боргу (% від експорту товарів та послуг)	10	7	5	6	6	-
Надлишок/дефіцит грошових коштів (% ВВП)	-1	-1	0	0	-3	-

Джерела: Світові індикатори розвитку 2006 рік, Світовий Банк, Вашингтон, квітень 2006 року
Дані Світового економічного форуму Міжнародного валютного фонду
Служба Міжнародної фінансової статистики Міжнародного валютного фонду

ОКРЕМІ СОЦІАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ

	2000	2001	2002	2003	2004
Рівень грамотності дорослого населення в віковій групі від 15 років, %	99,6	99,6	99,6	-	99,4
Показники тих, хто навчається в початковій школі (загальний %)	81	82	84	-	-
Показники тих, хто навчається в середній школі (загальний %)	89	84	85	-	-
Середня тривалість життя	68	-	68	68	68,2
Показник дітей віком до 5 років, які мають дефіцит ваги тіла (%)	3	3	3	3,2	-
Рівень смертності серед дітей віком до 5 років (на 1000 дітей, що народились живими)	21	20	20	20	18
Рівень материнської смертності (на 100 000 дітей, що народились живими)	35	25	18	22	13
Показники щеплених однорічних дітей (проти кору, %)	-	99	99	99	99
Показники щеплених однорічних дітей (проти туберкульозу, %)	-	99	98	98	-
Показники пологів, прийнятих кваліфікованим персоналом (%)	99	99	100	100	100
Домогосподарства, з доступом до очищених джерел води (%)	-	-	98	-	-
Нові випадки захворювання на ВІЛ	6 216	7009	8761	10 013	12 494
Рівень безробіття (за визначенням Міжнародної організації праці)	11,7	11,1	10,1	8,7	-

Джерела: Світові індикатори розвитку 2006р., Світовий Банк, Вашингтон, квітень 2006р.
Звіт Світового Банку щодо соціально-економічного впливу ВІЛ/СНІДу в Україні, травень 2006р.
Звіти щодо людського розвитку Програми розвитку ООН
Висновок про розвиток країни (щодо України) Програми ООН з ВІЛ/СНІДу, 2006р.

Додаток 3 УКРАЇНА — НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД

1) СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Ключові екологічні питання в Україні пов'язані з якістю води і повітря, управлінням відходами, охороною природи і радіоактивним забрудненням у північно-східній частині держави.

Забруднення повітря стає соціальною проблемою і проблемою охорони здоров'я. Стосовно **якості води**, ріка Дніпро, яка забезпечує ³/₄ усієї прісної води України, сильно забруднена. Крим страждає від нестачі запасів прісної води. Слід поглибити і міжнародну співпрацю щодо охорони навколишнього середовища Чорного та Азовського морів. Необхідно поліпшити й оновити існуючу систему збору стічних вод та інфраструктуру їх очищення. **Управління відходами** — серйозна проблема, включаючи запобігання, збирання, утилізацію, переробку та остаточне видалення. Була утворена велика кількість небезпечних відходів, включаючи відходи видобувної промисловості. **Промислове забруднення** становить проблему, зважаючи на його історичні джерела і неефективне використання ресурсів, а також викиди в повітря, воду та відходи, утворені промисловими установками. Щодо **охорони природи**, то знеліснення і нелегальна лісозаготівля призводять до збільшення економічних видатків та коштів на охорону здоров'я.

Існуючі **транскордонні екологічні питання** включають використання та захист спільних вод, зокрема вод річки Дунай та Чорного моря. Дунай використовується дуже інтенсивно. Він забезпечує постачання питної води, зрошення, промисловість, рибальство, туризм, виробництво енергії і судноплавство. Річка часто є кінцевим пунктом видалення стічних вод, внаслідок чого виникають проблеми з якістю та кількістю води і зменшенням біологічного різноманіття регіону. Схожа ситуація і з Чорним морем. Найважливішими проблемами тут є: скид стічних вод, нафтове забруднення берегових територій і втрата біорізноманіття, включаючи рибні запаси.

Щодо **глобальних екологічних питань**, Україна продемонструвала зацікавленість у питанні зміни клімату, зокрема у можливості використання гнучких механізмів за Кіотським протоколом, ратифікованим Україною в квітні 2004р. Україна зобов'язалась заморозити викиди парникових газів на рівні 1990р. до 2008-2012рр., і саме тому, їй необхідно імплементувати відповідні положення Протоколу.

2) ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА

У 1998р. Україна розробила Національну стратегію у сфері охорони довкілля на 1998-2008рр, у яку 2003р. були внесені зміни. Цей документ став основою для розробки секторних програм щодо основних екологічних питань, таких, як екологічна безпека (включаючи ядерну енергетику), питна вода, створення чи оновлення водних споруд, запобігання погіршенню стану Чорного моря, стале управління природними ресурсами, екологічні технології, охорона біологічного й ландшафтного різноманіття. Стратегія зараз знаходиться на стадії перегляду.

3) ЗАКОНОДАВСТВО В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ

У 1991р. Україна прийняла Рамковий Закон України про охорону навколишнього природного середовища. Починаючи з цього часу, ухвалено рад законів з метою наближення до *acquis* ЄС.

Щодо **горизонтальних питань**, українське законодавство містить положення щодо оцінки впливу на навколишнє середовище, але вони не завжди виконуються. Стосовно доступу до інформації й участі громадськості, Україна прагне ввести норми Організації конвенції у національне законодавство.

Щодо **якості повітря**, то існує відповідне законодавство, але слід удосконалити процедури моніторингу й обладнання. У сфері **управління відходами** розглядається

можливість прийняття нового закону. Не вистачає і механізмів виконання. Крім того, механізми виконання потрібні для вирішення проблем **якості води**, адже в деяких регіонах вона потребує покращення. У сфері **охорони природи** був прийнятий закон про екологічні мережі. Законодавство про надання інтегрованих дозволів перебуває у стадії розробки.

Проект закону щодо введення положень про захист довкілля у всі сектори політики теж знаходиться на стадії розгляду.

Загалом, у більшості сфер є відповідне екологічне законодавство, але воно потребує подальшої розробки. Імплементуюче законодавство ще не розроблене і не впроваджується належним чином. Україна зіштовхується із труднощами застосування і виконання екологічного законодавства через обмежені адміністративні можливості й фінансові ресурси, особливо на регіональних і місцевих рівнях.

4) АДМІНІСТРАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ

У вересні 2003 року Міністерство навколишнього природного середовища та природних ресурсів України було реорганізоване у Міністерство охорони навколишнього природного середовища України та Державний комітет природних ресурсів України. Перше відповідає за охорону довкілля, друге — за раціональне використання природних ресурсів. Протягом 2005р. Державний комітет природних ресурсів був ліквідований, а його штат і функції передані Міністерству охорони навколишнього природного середовища. Інші міністерства, зокрема Міністерство охорони здоров'я, також відповідальні за питання, пов'язані з навколишнім середовищем.

Міністерство охорони навколишнього природного середовища має свої регіональні відділення, які називаються Управліннями охорони навколишнього природного середовища. У 2001р. уряд заснував міжвідомчу комісію з моніторингу довкілля.

Для того, щоб посилити стратегічне планування, впровадження і виконання екологічного законодавства, потрібно вирішити головну проблему, з якою стикається Україна, — це посилення адміністративної

можливості на національному, регіональному і місцевому рівнях, включаючи координацію між відповідними органами влади.

5) УЧАСТЬ У РЕГІОНАЛЬНИХ І МІЖНАРОДНИХ ПРОЦЕСАХ

Україна ратифікувала відповідні **міжнародні та регіональні конвенції** (зокрема Еспо та Бернську конвенції), за винятком Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі (СОЗ) та протоколів до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані: Протоколу про стійкі органічні забруднювачі; Протоколу про важкі метали; Протоколу про подальше скорочення викидів сірки; Протоколу про обмеження викидів летючих органічних сполук чи їх транскордонних потоків.

Україна — член **Цільової робочої групи Дунай-Чорне море**, яка є платформою для співпраці між міжнародними фінансовими установами, донорами та бенефіціарами щодо охорони вод і пов'язаних з ними проблем Дунаю і Чорного моря. Головна мета — сприяти стратегічному підходу у використанні фінансування і узгодження дій між усіма фінансовими інструментами, що діють у цьому регіоні. Україна є також членом **Міжнародної комісії із захисту ріки Дунай (ICPDR)**, яка визначає роботу, необхідну для імплементації Рамкової водної директиви, з метою підтримання належних екологічних і хімічних норм води у всьому басейні.

Україна бере участь у процесі «**Довкілля для Європи**», який є багатостороннім форумом, створеним у 1989р. для підвищення рівня обізнаності щодо питань охорони навколишнього середовища населення країн Центральної та Східної Європи, які звільнилися від старого режиму та наближуються до ЄС. Основні дії цього процесу проводяться Цільовою групою, де спільно головують Комісія й один із міністрів з охорони навколишнього середовища нових незалежних держав.

Україна бере участь у регіональному компоненті для Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії **Водної ініціативи ЄС**, проголошеної у 2002р. на Всесвітньому саміті зі сталого розвитку. Ціль ініціативи — покращення управління водними ресурсами і координація дій між зацікавленими особами.

Вперше **Робоча група зі зміни клімату Україна-ЄС** зустрілася у 2002 р., а наступна зустріч була проведена у липні 2005 р.

Триває робота над створенням **Регіонального екологічного центру (РЕЦ)**, щоб допомогти вирішувати екологічні проблеми в Україні та сусідніх країнах шляхом поглиблення співпраці між зацікавленими особами на національному та регіональному рівнях, включаючи неурядові організації, державні органи, органи місцевого самоврядування й бізнес. РЕЦ також мав би на меті сприяти участі громадськості у процесі прийняття рішень з питань охорони навколишнього середовища.

6) ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ, ЯКІ ВИМАГАЮТЬ ДІЙ

Україна зіштовхується з істотними труднощами у розвитку системи охорони довкілля. Основними проблемами є якість води та повітря, управління відходами, стале управління природними ресурсами і радіаційне забруднення у північно-східному районі держави.

Щодо зміни клімату, Україні необхідно імплементувати відповідні положення Кіот-

ського протоколу до Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. Україна має широкі можливості для використання гнучких механізмів, відповідно до цього Протоколу.

Інституційні й адміністративні можливості, зокрема щодо стратегічного планування, виконання і застосування, потребують підсилення. Саме Регіональний екологічний центр (РЕЦ) може допомогти у підвищенні рівня обізнаності населення щодо питань охорони довкілля, створивши відповідний форум співпраці між урядом, громадянським суспільством, неурядовими організаціями та приватним сектором.

Основні питання довкілля, які вимагають дій, визначені в розділі про навколишнє середовище Плану дій Україна-ЄС, розробленого в рамках Європейської політики сусідства. Він визначає ряд пріоритетів для реалізації заходів щодо створення умов якісного управління у сфері навколишнього середовища, окреслює конкретні тематичні питання і шляхи розширення міжнародного та регіонального співробітництва у сфері навколишнього середовища. Прогрес у реалізації Плану дій також сприятиме виконанню завдань Угоди про партнерство і співробітництво.

Додаток 4 ПРІОРИТЕТИ ІНШИХ ДОНОРІВ, ВКЛЮЧАЮЧИ ДЕРЖАВИ-ЧЛЕНИ

ДЕРЖАВИ-ЧЛЕНИ ЄС ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК(ЄІБ)

З **27 членів** ЄС Швеція, Великобританія, Данія, Голландія, Німеччина, Словаччина і Польща надають допомогу Україні.

Швеція (SIDA) прийняла нову стратегію допомоги Україні на період 2005-2008рр. Встановлене протягом цього періоду фінансування зростає вдвічі — приблизно з 9 млн. євро до 13-17 млн. євро на рік до завершення дії стратегії. Шведська двостороння допомога зосередиться на зміцненні демократії, економічних та соціальних реформах та навколишньому середовищі. За цією стратегією, заохочується участь у великих секторальних і спільних донорських програмах.

Великобританія (DFID) на даний час надає допомогу (приблизно £ 6,5 млн. на рік) на регіональному та національному рівнях у таких сферах, як соціальний захист, економічний розвиток і відновлення, залучення громад та громадянського суспільства, ВІЛ/СНІД та адміністративна реформа. DFID переглядає програму розвитку в Україні і буде переглядати ключові питання та рівень фінансування на 2006-2008 рр.

Данія надає двосторонню допомогу Україні через цільові програми. За період 2004-2007 рр. близько 5,3 млн. євро надані для таких сфер: свобода засобів масової інформації, боротьба з торгівлею людьми та зміцнення громадянського суспільства. Передбачається збільшення підтримки процесу реформ протягом наступних декількох

років через співпрацю з урядом та неурядовими організаціями. Проект підтримки реформ у державному секторі України перебуває у стадії розробки.

Німеччина розпочала інтенсивну двосторонню співпрацю з Україною, починаючи з 1990-их років, щодо зміцнення демократії, верховенства права та реформи ринкової економіки. У 1993–2003 рр. Федеральний уряд надав Україні приблизно 15 млн. євро в рамках програми TRANSFORM. Бюджет на 2005/2006 рр. становить 48 млн.євро. Основними сферами є енергетика (виробництво і передача) та розвиток малого і середнього бізнесу. Більше того, технічна допомога надається на підтримку адміністративних реформ і запобігання ВІЛ/СНІДУ.

Голландія надає допомогу Україні в рамках програми MATRA, розробленої з метою сприяння соціальним змінам у Центральній та Східній Європі. (MATRA — це голландський акронім «соціальних змін»). Відповідно до програми MATRA, найважливішими сферами для України є охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища, захист основних прав і свобод людини, національних меншин та свободи ЗМІ. Починаючи з 1994р., Україні було надано понад 16 млн. євро.

Починаючи з 2004р., **Словаччина** надавала допомогу Україні з метою розвитку громадянського суспільства й аналітичних центрів, зокрема у східних регіонах країни, та для сприяння незалежності ЗМІ. Підтримка також надавалася для моніторингу за проведенням виборів і на реформування структур органів місцевого самоврядування. Невеликі гранти (із загальної суми 1 млн. словацьких крон надавали 200 000 словацьких крон на грант) надходили через дипломатичне представництво в Києві. Умови надання допомоги Україні Словаччиною визначені, в основному, «Пропозицією щодо допомоги Словаччини Україні з метою імплементації завдань, визначених Планом дій Україна-ЄС», які схвалив уряд Словаччини в жовтні 2005 р. і які базуються на пріоритетах Плану дій Україна-ЄС.

Польща щорічно надає Україні допомогу в розмірі 3-4 млн. євро, зокрема для підтримки таких сфер: державна адміністративна реформа, підтримка місцевої влади й економічна реформа.

Україна також може брати позики в **Європейському інвестиційному банку (ЄІБ)** з пакету ЄІБ для Росії, України, Молдови та Білорусі на період 2005-2006рр. Після ратифікації Рамкової угоди ЄІБ у лютому 2006р. розпочалась робота зі створення життєздатного кредитного портфеля. Проекти будуть зосереджені на державній інфраструктурі у сфері транспорту, енергетики, навколишнього середовища і телекомунікацій. На період 2007-2013рр. ведуться переговори щодо нового мандату ЄІБ у межах Європейського Союзу.

ІНШІ ДОНОРИ, ВКЛЮЧАЮЧИ МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ

Нова стратегія Європейського банку реконструкції та розвитку для України була схвалена в червні 2005р. **ЄБРР** зосередить свою діяльність на покращенні сфери підприємництва та конкурентоспроможності приватного сектора, зміцненні можливостей фінансового сектора, підтримці реструктуризації та модернізації української інфраструктури транспорту, енергетики, муніципальної інфраструктури й навколишнього середовища.

Світовий банк діє, відповідно до Стратегії надання допомоги державі на період 2004-2007рр., де визначено сім довготривалих завдань, включаючи макроекономічну та фінансову стабільність, зниження рівня бідності, людський розвиток й охорону навколишнього середовища. Проміжний звіт щодо виконання Стратегії був опублікований у травні 2005р.

Програма розвитку ООН розробляє Програму плану дій для держави на 2006-2010рр. Скоріше за все, основними сферами будуть демократичне управління та доступ до правосуддя, процвітання і безпека населення, енергетика й охорона навколишнього середовища для сталого розвитку. На даний час діяльність Програми розвитку ООН зосереджується на трьох ключових питаннях: процвітання, управління та навколишнє середовище. Програма розвитку ООН також впроваджує виконання Програми розвитку громад у Криму та Чорнобилі.

Україна була лідером серед одержувачів **технічної допомоги США**, яка від часу отри-

мання державою незалежності нараховує понад 3,3 млрд. дол. США. На 2005р. загальна запланована допомога США складає понад 111 млн. дол. США, з яких приблизно 79 млн. будуть надані в рамках Акту «Про підтримку свободи». Допомога США зосереджується на підтримці ринкових економічних реформ, зміцненні демократичного управління, верховенстві права і громадянського суспільства. Технічна допомога була скерована на посилення регіональної безпеки й нерозповсюдження ядерної зброї. Україна зараз прийнятна, відповідно до Рамкової програми корпорації «Виклики тисячоліття» (МСС), діяльність якої зосередиться на антикорупційних заходах. Повна допомога в рамках програми «Виклики тисячоліття» стане доступною, ймовірно, у 2007р.

Глобальний фонд боротьби зі СНІД-

ом, туберкульозом і малярією є головною організацією у боротьбі з ВІЛ/СНІД-ом в Україні. ЄС — головний інвестор Глобального фонду, який здійснив фінансування другого етапу його діяльності в Україні на загальну суму 67 192 109 дол. США.

Україна — єдина пріоритетна країна для надання **допомоги Канадою** у Східній Європі. Щорічне фінансування складає приблизно 15 млн. дол. і спрямоване на якісне управління та громадянське суспільство, реформування державної службової системи, розвиток малого і середнього бізнесу та сільського господарства.

Україні надають допомогу також **Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Японія та Швейцарія.**

Додаток 5 ВРАХУВАННЯ ПРИНЦИПУ «ПОЄДНАННЯ РІЗНИХ ПОЛІТИК» У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ДОКУМЕНТУ

У контексті **Спільної зовнішньої політики та політики безпеки** Україна стає щоразу важливішим партнером для Європейського Союзу. Про це свідчить низка прикладів, коли уряд України приєднався до Спільних декларацій ЄС із проблем зовнішньої політики. Україна та ЄС також співпрацюють з метою попередження конфліктів і врегулювання кризових ситуацій, наприклад Придністровський конфлікт у Молдові.

Щодо **роззброєння у сфері звичайних видів озброєння**, Україна успадкувала з часів Радянського Союзу 6 млн. **протипіхотних мін**, 7 млн. **вогнепальної і дрібнокаліберної зброї** та 2 млн. тонн **боєприпасів, які залишились з часів Другої світової війни**. Україна звернулася за допомогою до ЄС та міжнародних організацій (Канади, НАТО та ОБСЄ), щоб вирішити питання ліквідації протипіхотних мін, вогнепальної і дрібнокаліберної зброї та запасів боєприпасів. Український уряд з метою отримання фінансової допомоги ратифікував Оттавську конвенцію (Договір про заборону мін).

Співпраця ЄС з Україною у сфері юстиції, свободи та безпеки є навіть тіснішою. Підтримка реформи судової системи,

посилення управління кордонами, зростання співпраці у боротьбі з організованою злочинністю і тероризмом, створення системи надання притулку біженцям, що повністю відповідає європейським стандартам, є ключовими питаннями в цьому секторі. Угода про спрощення візового режиму та реадмісію була парафована на саміті Україна-ЄС у Гельсінкі у жовтні 2006р. Планується проведення переговорів щодо укладання угоди з Євроюстом.

Щодо **міграційної ситуації** Україна є джерелом і транзитною країною для нелегальних мігрантів, які іммігрують в ЄС. Проте, слід зазначити, що значна кількість мігрантів з СНД до ЄС іммігрує вперше на законних підставах. Вони не набувають статусу нелегальних мігрантів доти, доки не закінчується термін дії їх віз. Мігранти іммігрують до України не лише з сусідніх країн, таких як, Росія, Молдова та Білорусь, але й із країн Азії, наприклад Китаю, Пакистану і В'єтнаму. Показник загальної кількості нелегальних мігрантів, відповідно до даних Організації Об'єднаних Націй, може становити близько 6 млн. людей. Україна намагається вирішити це питання за підтримки ЄС у рамках програми ТАСІС.

Подальша допомога ЄС буде доступною в рамках нового Інструменту європейського сусідства і партнерства.

У сфері **політики розвитку** Україна зобов'язалась боротися з бідністю, відповідно до Цілей розвитку тисячоліття, що підтримується ЄС.

Щодо **торговельної політики**, ЄС підтримує прагнення України якомога швидше вступити до СОТ. Двосторонні переговори з цього приводу з ЄС уже завершені. ЄС також взяв на себе зобов'язання провести переговори зі створення зони вільної торгівлі відразу після вступу України до СОТ. За останні роки технічна допомога в питаннях торгівлі, *inter alia* в сфері митних процедур та законодавства, становила велику частку допомоги ЄС Україні, і це продовжуватиметься у рамках даної стратегії.

Щодо **енергетичної політики**, Україна є головним стратегічним партнером ЄС з точки зору гарантування безпеки та диверсифікації енергопостачання. Україна – основна транзитна країна щодо постачання нафти та газу, понад 40% імпорту природного газу ЄС проходить транзитом через українську територію. Таким чином, Україна і ЄС сприяють зміцненню співробітництва у сфері енергетики, про що свідчить «Меморандум про взаєморозуміння щодо співробітництва в енергетичній галузі між Україною та ЄС», підписаний на саміті Україна-ЄС 1 грудня 2005 р. Співпраця в галузі енергетики буде основним пріоритетом стратегії ЄС у наданні допомоги Україні в рамках регіонального і національного фінансування для України.

Щодо сфери **транспорт**у, Україна разом з іншими східноєвропейськими країнами була залучена до роботи Групи високого рівня з питання розширення Транс'європейських транспортних коридорів. ЄС має стратегічний інтерес у розширенні Транс'єв-

ропейських транспортних коридорів на схід і надалі надаватиме допомогу з цією метою, тісно співпрацюючи з ЄІБ та ЄБРР. Така підтримка повинна повністю відповідати вимогам *acquis* ЄС. ЄС також зацікавлений у розвитку співробітництва для підвищення ефективності транспортних систем, їх здатності до взаємодії, безпечності та надійності. Особливий інтерес становить налагодження ближчих відносин в авіаційному секторі.

Щодо питання **охорони навколишнього середовища**, глобальні та транскордонні екологічні загрози, наприклад зміна клімату, однаково впливають на Україну і на ЄС. Обидві сторони зобов'язалися імплементувати Кіотський протокол та Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату. Потенційно Україна може стати важливим пунктом реалізації проектів із скорочення викидів парникових газів у рамках Кіотського протоколу. Наразі ЄС надає підтримку у цій сфері на регіональному рівні і передбачає наступні заходи в рамках майбутніх програм допомоги. Україна також може бути головним постачальником відновлювальних джерел енергії (біологічне паливо). Крім того, Україна — важливий партнер ЄС у рамках Водної ініціативи ЄС для спільного вирішення проблеми управління і екологічного захисту спільних вод, таких як Дунай і Чорне море. У цій сфері також передбачається підтримка поточної діяльності.

Розвиток інформаційного суспільства має особливе значення для росту сучасної економіки і вирішення проблем зайнятості. ЄС також зацікавлений у наданні підтримки Україні в її зусиллях вкладати гроші в інформаційне суспільство через виконання програми «Електронна Україна». Для підтримки цієї діяльності необхідно звернути увагу на результати Всесвітніх самітів з питань інформаційного суспільства 2003 і 2005 рр.

**Додаток 6 ДОПОМОГА ЄС УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 1991-2006 рр.
(В МЛН. ЄВРО)***

	1991-1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Усього
Національна програма TACIS	407**	38,6	48	43	47	50	70	88	100	891,6
Ядерна безпека — TACIS (включає Чорнобильський фонд «Укриття» та План дій Великої Сімки щодо України)***	304,3	50,3	3,5	69,4	44	46,6	34,3	28,4	40,3	621,1
Транскордонне співробітництво — TACIS ****	-	5,2	1	5,5	0,5	3	3	18	4	40,2
Регіональна програма — TACIS****	-	3,7	6	9,1	10,5	6	6	8,7	-	50,0
Компенсація паливного дефіциту	-	-	25	20	20	-	-	-	-	65
Відділ гуманітарної допомоги Європейської Комісії, (гуманітарна допомога)	12	6,3	1,3	0,9	0	-	-	-	-	20,5
Макрофінансова допомога (позика)	565	-	-	-	110	-	-	-	-	675
Права людини (Європейська ініціатива з демократії та прав людини)	-	0,2	-	1,3	0,6	0,6	0,5	1,8	0,95	5,95
Міграція (Еней)	-	-	-	-	-	1,3	-	1,5	-	2,8
Протипіхотні міни	-	-	-	-	-	-	7,0	-	-	7,0
Внески до УНТЦ	-	3	4,5	4	4	4	4	5,5	5	34,0
Усього	1288,3	107,3	89,3	153,2	236,6	111,5	124,8	151,9	150,3	2413,2

* Показники на 2006р. є індикативними і не доступні з кожного пункту.

** Джерелом усіх кількісних показників допомоги за 1991-1998рр. (головним чином TACIS) є AIDCO A/1.

*** Включає як національні проекти, так і оцінену частку в регіональних проектах країн, розподіл фінансування Чорнобильських проектів в рамках 2005 та 2006 років все ще є предметом можливих змін.

**** Частка України в транскордонній та регіональній програмах оцінювалася на пропорційній основі.

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА
(ІЕСП)

УКРАЇНА

Національна індикативна програма

2007 - 2010 рр.

Зміст

1. ВСТУП
2. ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЦІЛІ
3. ІНДИКАТИВНИЙ БЮДЖЕТ
4. *ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 1:*
ПІДТРИМКА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЯКІСНОГО УПРАВЛІННЯ
 - 4.1 Стратегічний контекст/обґрунтування
 - 4.2 Підпріоритети
 - 4.2.1. Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами
 - 4.2.2. Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа
 - 4.2.3 Підпріоритет 3: Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади
 - 4.2.4 Підпріоритет 4: Освіта, наука та міжлюдські контакти/обміни
5. *ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 2:*
ПІДТРИМКА РЕГУЛЯТОРНОЇ РЕФОРМИ І РОЗШИРЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ
 - 5.1. Стратегічний контекст/обґрунтування
 - 5.2. Підпріоритети
 - 5.2.1. Підпріоритет 1: Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ
 - 5.2.2. Підпріоритет 2: Регуляторні аспекти окремих галузей та адміністративні можливості
6. *ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 3:*
ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ
 - 6.1. Стратегічний контекст/обґрунтування
 - 6.2. Підпріоритети (енергетика, транспорт, навколишнє середовище, управління кордонами)
7. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ
8. РИЗИКИ ТА ПРИПУЩЕННЯ
9. НАБЛИЖЕННЯ, ГАРМОНІЗАЦІЯ І КОНСУЛЬТАЦІЇ
 - 9.1. Діалог з урядом та наближення до національної політики
 - 9.2. Гармонізація і координація з державами-членами, іншими донорами та громадянським суспільством

1. ВСТУП

Після подій, які призвели до Помаранчевої революції наприкінці 2004 року, Україна невідступно дотримується порядку денного з проведення амбіційних реформ для впровадження демократії і ринкової економіки в країні та наближення до ЄС.

На даному етапі головною метою співпраці між ЄС та Україною є розвиток все ближчих взаємовідносин, які виходять за попередні рівні співпраці та спрямовані на поступову економічну інтеграцію і глибшу політичну співпрацю.

Таким чином, допомога Європейського Співтовариства буде направлена на підтримку амбіційних реформ України на основі цілей, визначених Угодою про партнерство і співробітництво від квітня 1998 року та Планом дій Україна-ЄС від лютого 2005 року.

У цьому контексті Стратегічний документ Україна-ЄС на 2007-2013 рр., який був прийнятий Комісією 7 березня 2007 року, забезпечує всебічний огляд пріоритетів майбутньої допомоги Європейського Співтовариства, які охоплюють всі інструменти та програми і відповідають структурі Плану дій Україна-ЄС, поділеному на шість головних розділів¹.

Національна індикативна програма (НІП) на 2007-2010 роки детально визначає спрямованість дій згідно з національним пакетом нового Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП). Вона має за мету керувати плануванням та ідентифікацією проектів шляхом визначення обмеженої кількості пріоритетних сфер, разом з цілями та результатами, яких необхідно досягти.

2. ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЦІЛІ

Допомога, що надається згідно з Національною індикативною програмою для України, повинна бути спрямована на три пріоритетні сфери діяльності:

Пріоритетна сфера діяльності 1: Підтримка демократичного розвитку та якісного управління

Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами

Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа

Підпріоритет 3: Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади

Підпріоритет 4: Освіта, наука і міжлюдські контакти/обміни

Пріоритетна сфера діяльності 2: Підтримка регуляторної реформи і розширення адміністративних можливостей

Підпріоритет 1: Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ

Підпріоритет 2: Регуляторні аспекти окремих галузей

Пріоритетна сфера діяльності 3: Підтримка розвитку інфраструктури

Підпріоритет 1: Енергетика (не атомна)

Підпріоритет 2: Транспорт

Підпріоритет 3: Навколишнє середовище

Підпріоритет 4: Управління кордонами та міграція, включаючи питання реадмісії

3. ІНДИКАТИВНИЙ БЮДЖЕТ

Індикативний фінансовий пакет для України, згідно з Національною індикативною програмою на період 2007-2010 років, складає 494 мільйони євро. Це асигнування може бути збільшеним через внесок згідно з механізмом «Сприяння реформам управління», які отримують країни ЄПС, що покажуть найкращий прогрес в питаннях управління.

Індикативний розподіл ресурсів повинен бути таким²:

¹ Це є: 1) політичний діалог та реформування, 2) економічні та соціальні реформи і розвиток, 3) торгівля, ринкові та регуляторні реформи, 4) співробітництво в сфері юстиції та внутрішніх справ, 5) транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище, 6) міжлюдські контакти.

² Перерозподіл коштів між пріоритетними сферами діяльності є можливими в межах, дозволених відповідною правовою базою.

Пріоритетна сфера діяльності 1: Підтримка демократичного розвитку та якісного управління	148,2 млн. (30%)
Пріоритетна сфера діяльності 2: Підтримка регуляторної реформи і розширення адміністративних можливостей	148,2 млн. (30%)
Пріоритетна сфера діяльності 3: Підтримка розвитку інфраструктури	197,6 млн. (40%)

4. ПРИОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 1: ПІДТРИМКА ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЯКІСНОГО УПРАВЛІННЯ

4.1. Стратегічний контекст/обґрунтування

Посилення демократії та якісного управління є ключовими пріоритетами українського уряду і вимагатимуть сталої підтримки від Європейського Співтовариства. Це безпосередньо пов'язано з пріоритетами Плану дій ЄПС, зокрема, як визначено в розділах 2.1, 2.2, 2.4 і 2.6.

Підтримка Європейського Співтовариства в цій сфері дасть можливість опиратися на дії, що відбувалися раніше та мають місце зараз, оскільки Європейське Співтовариство вже надає значну допомогу, згідно з діючими програмами. Тим не менше, існуючі чималі потреби виправдовують подальше надання допомоги у даній сфері.

Реформа державного управління та покращене управління державними фінансами (наприклад у питаннях, пов'язаних з системами соціального забезпечення) є ключовими елементами в посиленні інституційних можливостей і зростанні прозорості й підзвітності держави та адміністративних структур на усіх рівнях. Вони також здатні забезпечити ефективність боротьби зі злочинністю та корупцією.

Разом із тим, подальша допомога для судової реформи буде потрібною, щоб досягти цілей Плану дій щодо гарантування незалежності судової системи та посилення її адміністративних можливостей, а також для забезпечення об'єктивності й ефективності судочинства.

Перераховані вище заходи повинні супроводжуватися підходом «знизу вгору», який сприяв би реалізації права громадян та участі громадськості в політичній, економічній і соціальній сферах, що веде до збільшення участі громадян у державних справах, контролю над інституційними організаціями та правозастосувальними органами і службами, в тому числі і на місцевому рівні. Це також може містити дії для подальшого посилення та забезпечення свободи висловлювань та свободи ЗМІ. Покращений доступ до правосуддя і правової допомоги й регуляторні рамки для громадянського суспільства є наступними важливими елементами у даному контексті.

Допомога у реформуванні та модернізації системи освіти, зокрема через програми обміну, для зближення зі стандартами та практикою ЄС буде важливим засобом зміцнення демократичного розвитку, соціальної стабільності й економічної конкуренції. Спеціальні дії, що сприяють європейським ініціативам та питанням культури в Україні (і навпаки), повинні також бути прийнятними для отримання фінансування.

Підтримка наукового та технологічного співробітництва є також важливою, з огляду на внесок у сталий та збалансований економічний розвиток України.

4.2. Підпріоритети³

4.2.1. Підпріоритет 1: Реформа державного управління та управління державними фінансами

а) Довгостроковий вплив

Очікуваний довгостроковий вплив полягає у сприянні розвитку сучасної держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян.

б) Особливі цілі

Особливі цілі включають покращення якості й ефективності служб державного управління, зокрема боротьбу з корупцією, покращення управління державними фінансами, в тому числі на рівні місцевих органів влади.

в) Очікувані результати

³ При можливості, очікуваний довгостроковий вплив, особливі цілі та результати повинні дотримуватись цілей, визначених Планом дій Україна-ЄС ЄПС. Цілі можуть узгоджуватися, відповідно до результатів моніторингу виконання Плану дій.

- Розвиток планів реформи адміністративних і громадських служб, включаючи антикорупційні заходи;
- Імплементация в процесі розробки планів реформ у деяких міністерствах і державних органах;
- Розроблені плани більш прозорого та передбачуваного управління державними фінансами;
- Плани покращеного управління державними фінансами, перевірені у відібраних сферах політики (наприклад системі соціального забезпечення).

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Звіти з оцінкою/досягненнями ЄС та інших донорів щодо ситуації з демократією, верховенством права, правами людини й основними свободами.

Особливі цілі

- Краща якість державних служб, продемонстрована дослідженнями щодо надання послуг;
- Ефективніше використання державних ресурсів, відповідно до річних бюджетів.

4.2.2. Підпріоритет 2: Верховенство права та судова реформа

а) Довгостроковий вплив

Очікуваний довготерміновий вплив полягає у сприянні зміцненню демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод.

б) Особливі цілі

Особлива ціль полягає у гарантуванні ефективності та незалежності судочинства, посиленні його адміністративних можливостей і забезпеченні справедливого, ефективного й незалежного судочинства.

в) Очікувані результати

- Покращення ефективності, знань і цілісності всіх елементів судової системи;
- Реалізація реформ, що стосуються цивільного, кримінального й адміністративного кодексів та процесуальних кодексів, що базуються на європейських стандартах;
- Покращення методів роботи правоохоронних органів і судочинства;

- Впровадження реформ судової системи;
- Спрощення судових процедур та кращий доступ для громадян і суб'єктів господарювання.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Звіти з оцінкою/досягненнями ЄС та інших донорів стосовно демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод.

Особливі цілі

- Вищий рівень незалежності, згідно з дослідженнями юристів і сторін судового процесу; посилення адміністративних можливостей судової системи, що демонструє меншу кількість судових справ, що йдуть на апеляцію, і, в кінцевому результаті, анулюються вищими судами.
- Розвиток позасудових систем з метою пришвидшення розгляду і зменшення витрат при розгляді малих цивільних справ.

4.2.3. Підпріоритет 3: Права людини, розвиток громадянського суспільства та органи місцевої влади

а) Довгостроковий вплив

Довгостроковий вплив полягає у сприянні зміцненню демократії, верховенства права, прав людини й основних свобод.

б) Особливі цілі

Особливими цілями є:

- Забезпечення поваги до прав людини й основних свобод, в тому числі в економічній та соціальній сферах, відповідно до міжнародних і європейських стандартів;
- Посилення залучення громадян до процесу прийняття рішень і контролю, зокрема через організації громадянського суспільства;
- Забезпечення свободи слова та свободи ЗМІ;
- Сприяння та зміцнення співробітництва між урядовими й неурядовими установами, наприклад у сфері навколишнього середовища, освіти тощо;
- Посилення структур місцевого управління, згідно зі стандартами, які міс-

тяться в Європейській хартії місцевого самоврядування;

- Заохочення активного соціального діалогу між соціальними партнерами, а також громадянського діалогу між приватними, державними й громадськими учасниками.

в) Очікувані результати

- Посилені навчання та підвищений рівень обізнаності з питань щодо прав людини, в тому числі основних трудових стандартів у межах правоохоронних органів;
- Зростання обізнаності громадян щодо структур і процедур прийняття рішень, а також збільшення можливостей з боку громадських організацій;
- Покращення і посилення правових та адміністративних рамок з метою забезпечення поваги до свободи ЗМІ, в тому числі і прав журналістів;
- Якісна підтримка імплементації планів національної реформи управління з метою посилення місцевого управління, відповідно до європейських стандартів;
- Інституціоналізований діалог між відповідними особами з метою забезпечення сталого екологічного, економічного і соціального розвитку.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Звіти з оцінкою/досягненнями ЄС та інших донорів стосовно ситуації з прав людини, рівня залучення громадян до політичних сфер, наприклад щодо навколишнього середовища.

Особливі цілі

- Вищий рівень поваги до прав людини й основних свобод, що підтверджується зменшенням кількості випадків порушень прав людини, зафіксованих у звітах донорів і мас-медіа;
- Ширша участь громадськості, що підтверджується, наприклад, дослідженнями щодо великих проектів інфраструктури або розвитку структур споживачів;
- Стабільний рівень свободи слова і свободи ЗМІ, що підтверджується незалежними оцінками, звітами неурядових організацій тощо;

- Міцніші структури місцевого управління, що підтверджується кращим управлінням місцевої влади, активніше залучення громадян до роботи місцевої влади, що підтверджується звітами донорів, дослідженнями структур громадянського суспільства і громадських форумів;
- Міцніші структури соціального діалогу, що підтверджується існуванням тристоронньої співпраці та колективним веденням переговорів.

4.2.4. Підпріоритет 4: Освіта, наука та між-людські контакти/обміни

а) Довгостроковий вплив

Довгостроковий вплив полягає у сприянні зміцненню демократичного розвитку, економічної конкуренції та соціальної стабільності в Україні.

б) Особливі цілі

Особливі цілі полягають у реформуванні та модернізації освітньої і навчальної систем, зокрема через програми обміну, а також у забезпеченні подальшої інтеграції України в Європейський дослідницький простір.

в) Очікувані результати

- Покращення можливостей освітньої та навчальної систем, відповідно до європейських стандартів і практики, в тому числі активніша участь у відповідних програмах обміну;
- Більше можливостей для дослідницьких структур (людських і матеріальних ресурсів), звертаючи особливу увагу на наукову професійність;
- Тісніший зв'язок між науковими та дослідницькими спільнотами в ЄС та Україні, включаючи освітні установи чи мережі.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Звіти з оцінкою/досягненнями ЄС та інших донорів стосовно соціальних і статистичних показників та стандартів освітніх систем.

Особливі цілі

- Покращення освітньої та навчальної систем, що підтверджується дослі-

дженнями, які оцінюють відповідність до стандартів і практики ЄС;

- Посилення участі громадян України у відповідних програмах обміну;
- Тісніша інтеграція України в Європейський дослідницький простір, що підтверджується більшою кількістю спільних дій і проектів.

5. ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 2: ПІДТРИМКА РЕГУЛЯТОРНОЇ РЕФОРМИ І РОЗШИРЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

5.1. Стратегічний контекст/обґрунтування

Процес поступового наближення України до правил внутрішнього ринку ЄС буде вимагати значних зусиль щодо наближення українського законодавства, норм і стандартів до європейських, беручи до уваги труднощі, які постануть перед Україною у зв'язку з зоною вільної торгівлі Україна-ЄС після вступу до Світової організації торгівлі. Прогрес у цій сфері матиме позитивний вплив на інвестиційний клімат, забезпечуючи, таким чином, прозорість, передбачуваність і спрощення регулювання.

Європейський Союз, як ніхто інший, може підтримати цей процес, оскільки спирається на великий досвід, здобутий у період входження до ЄС десяти нових держав-членів. Розробляючи підтримку у цьому напрямку, акцентувати потрібно не лише на технічних порадах щодо зближення законодавства та процедур, включаючи технічні регламенти, відповідність процедур і стандартів оцінки, але й, що не менш важливо, на створенні адміністративних можливостей, які б гарантували залучення держави й ефективне застосування наближених правил і регламентів. Підтримка участі України в програмах, агентствах та мережах Співтовариства, залежно від їх відкритості для країни, буде також внеском у цей процес.

План дій Україна-ЄС визначає значну кількість пріоритетних сфер для регуляторної реформи у питанні сприяння торгівлі та ринкові, зокрема митне законодавство та процедури, оцінка відповідності, санітарні та фітосанітарні питання, захист споживача,

законодавство про створення та діяльність компаній, фінансові послуги і ринки, оподаткування, конкурентна політика, політика підприємництва й малих і середніх підприємств, право інтелектуальної та промислової власності, державні закупівлі і статистика.

Крім цього, складові регуляторної реформи і посилення адміністративних та інституційних можливостей повинні стосуватися таких сфер, як правосуддя, свобода і безпека, енергетика, транспорт, сільське господарство і навколишнє середовище.

Підтримка ЄС у цій сфері прямо відповідає пріоритетам Плану дій Україна-ЄС, зокрема, розділам 2.2, 2.3, 2.4 і 2.5. Як правило, максимальна гнучкість буде необхідною з метою ефективного реагування на потреби, що виникатимуть під час імплементації Плану дій і згодом.

5.2. Підпріоритети

5.2.1. Підпріоритет 1: Сприяння взаємній торгівлі, покращення інвестиційного клімату і зміцнення соціальних реформ

а) Довгостроковий вплив

Довгостроковий вплив полягає у сприянні посиленню процесів економічної і соціальної реформ, розвитку та поступового наближення України до соціальних стандартів і внутрішнього ринку ЄС.

б) Особливі цілі

Особливі цілі полягають у спрощенні торгівлі та вдосконаленні інвестиційного клімату, зайнятості, соціальної ситуації.

в) Очікувані результати

- Ринкові і регуляторні реформи у вигляді наближення законодавства і процедур, в тому числі технічних регламентів, відповідності процедур оцінки і стандартів, а також статистичних стандартів, що базуються на Плані дій Україна-ЄС та погодженій стратегії щодо пріоритетів;
- Впровадження реформ у галузях торгівлі та сприяння інвестиціям, в тому числі шляхом ліквідації багатьох існуючих перешкод;
- Імплементація законодавчої і політичної реформ у соціальній сфері та сфері зайнятості з метою наближення до стандартів ЄС;

- Посилення адміністративних функцій з метою забезпечення залучення держави та ефективного застосування наближених правил і регламентів.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Показники економічного та соціального розвитку і ступеня наближення внутрішнього ринку, визначені й оцінені ЄС у відповідних звітах.

Особливі цілі

- Зростаючі обсяги торгівлі та її більша товарна диверсифікація, підтверджені торговою статистикою уряду й іншими джерелами;
- Покращення інвестиційного клімату, підтверджене збільшенням іноземних прямих інвестицій, дослідженнями інвесторів та оцінками/звітами ЄС й інших інституцій;
- Покращена зайнятість і соціальна ситуація, підтверджені даними щодо створення робочих місць та наданням соціальних послуг.

5.2.2. Підпріоритет 2: Регуляторні аспекти окремих галузей та адміністративні можливості

а) Довгостроковий вплив

Довгостроковий вплив буде полягати у вдосконаленні конкурентоспроможності української економіки шляхом посилення відповідних секторних ринків, особливо транспорту, енергетики⁴, навколишнього середовища, сільського господарства, фінансів та інформаційного суспільства, розвитку законодавчих і адміністративних рамок для малих і середніх підприємств у всіх секторах, зростання можливостей України в сфері правосуддя, свободи та безпеки, включаючи управління кордонами та міграції/надання притулку.

б) Особливі цілі

Особливі цілі полягають у досягненні регуляторного зближення з ЄС та розвитку і вдосконаленні можливостей у вищезгаданих сферах.

в) Очікувані результати

- Регуляторна реформа в окремих галузях та інституційна побудова, згідно з пріоритетами Плану дій та детальними секторальними стратегіями;
- Розширені адміністративні можливості в міністерствах чи державних органах відповідних секторів з метою гарантування залучення держави й ефективного застосування;
- Розширені можливості пілотних міст/регіонів щодо економічної, соціальної та промислової реструктуризації.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Рівень реформ у ключових галузях, за оцінкою ЄС у відповідних дослідженнях і звітах.

Особливі цілі

- Рівень регуляторного зближення з ЄС у ключових галузях, за оцінкою ЄС у відповідних дослідженнях і звітах.

6. ПРІОРИТЕТНА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ 3: ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ

6.1. Стратегічний контекст/обґрунтування

Для України є очевидною потреба в оновленні існуючої та розвитку нової інфраструктури й обладнання, зокрема щодо перспективи розвитку села і в таких галузях як енергетика, транспорт та навколишнє середовище⁵. У минулому Європейський Союз діяв у цій сфері головним чином через свої регіональні чи транскордонні програми, і продовжуватиме цю діяльність щодо питань, які мають регіональний або транскордонний вимір, у рамках транснаціональної структури. Тим не менше, допомога також буде надаватись на національній основі, зокрема при потребі, на регіональному чи місцевому рівнях.

В енергетичному секторі, де Україна є ключовим стратегічним партнером Європейського Союзу, допомога для розвитку

⁴ Це включає в себе підтримку зближення технічних норм та стандартів з нормами та стандартами ЄС.

⁵ Всі регуляторні аспекти, які стосуються цих галузей, розглядаються у пріоритетній сфері діяльності 2. Тим не менше, важливим є також розробка надання взаємодоповнюючої та інтегрованої допомоги, максимально забезпечуючи як регуляторні питання, так і питання підтримки розвитку інфраструктури.

інфраструктури буде надаватися на основі пріоритетів, визначених у Меморандумі про взаєморозуміння щодо співробітництва в галузі енергетики між Україною та ЄС від 1 грудня 2005 року. Іншими важливими сферами є вдосконалення енергоефективності, беручи до уваги втричі більше енергоспоживання в Україні у порівнянні з ЄС, та підтримка нових і відновлюваних джерел енергії. Сюди належить покращення ефективності роботи муніципальних систем опалення, які на даний момент є основними джерелами енерговтрат і викидів.

У транспортній сфері Україна, разом з іншими східноєвропейськими країнами, була конструктивно залучена до роботи Групи високого рівня щодо розширення транс'європейських транспортних коридорів до сусідніх країн і регіонів. Підтримка в цій галузі буде спрямовуватися на пріоритетні напрямки та проекти, визначені Групою високого рівня та підтримані Комісією у майбутньому Комюніке щодо звіту Групи високого рівня. Україна також брала активну участь у Міністерській конференції з транспорту ЄС — Чорне море — Каспійський басейн, яка відбулася у Баку 14 листопада 2004 року, та у наступних засіданнях робочих груп. У контексті розвитку галузі спільного авіаційного простору між Україною та ЄС слід звернути особливу увагу на проекти авіаційної інфраструктури з метою модернізації української галузі авіації та покращенню зв'язків з ЄС (аеропорти, управління рухом повітряного транспорту).

З огляду на розвиток екологічної інфраструктури були визначені особливі потреби на національному рівні, зокрема у сферах управління водними ресурсами та відходами.

Допомога також надаватиметься у сферах управління кордонами та міграційною політикою, включаючи перетин кордону та питання, пов'язані з реадмісією. Оскільки перетин кордону є пріоритетним питанням, особлива увага буде звернена на спільно визначені пункти перетину кордону зі складними умовами для пасажирів та вантажів. Розвиток інфраструктури на кордоні, включаючи пункти перетину з країнами

не-членами ЄС, визначено як спільну ціль у Плані дій з юстиції та внутрішніх справ ЄС з Україною і основний пріоритет для українського уряду. Підтримка впровадження відповідної прикордонної інфраструктури в Україні також буде полегшувати транскордонну торгівлю з ЄС в Україну та Росію шляхом зменшення часу очікування на пунктах перетину кордону. І нарешті, з метою продовження участі України у вирішенні Придністровського конфлікту, пріоритет може бути наданий модернізації прикордонної інфраструктури, де в цьому є потреба.

6.2. Підпріоритети (енергетика, транспорт, навколишнє середовище, управління кордонами)⁶

а) Довгостроковий вплив

Очікуваний довгостроковий вплив полягає у сприянні посиленню конкурентноздатності української економіки шляхом підтримки покращення мереж інфраструктури і вдосконалення служб управління кордонами⁷.

б) Особливі цілі

Особлива ціль полягає в покращенні мережі інфраструктури в Україні, а саме в енергетиці, транспорті, навколишньому середовищі та стосовно управління кордонами, включаючи питання, пов'язані з реадмісією, у тісній співпраці з ЄІБ, ЄБРР та іншими міжнародними фінансовими установами.

в) Очікувані результати

- Успішна інвестиційна підготовка у визначених інфраструктурних проектах, відповідно до пріоритетів ЄС;
- Оцінка екологічного і соціального впливу вибраних інфраструктурних проектів;
- Інвестиційні проекти з грантовим компонентом ЄС, започатковані ЄІБ, ЄБРР чи іншими міжнародними фінансовими установами.

г) Показники виконання

Довгостроковий вплив

- Показники економічного розвитку та покращене надання послуг, оцінені ЄС/

⁶ Довгостроковий вплив, особливі цілі та результати визначаються спільно для всіх підгалузей в межах даного пріоритету.

⁷ Цей довгостроковий вплив повинен виникнути в результаті погодженої дії щодо пріоритетних сфер 2 і 3.

іншими інституціями, опитуваннями користувачів.

Особливі цілі

- Вдосконалена й ефективніша мережа інфраструктури, що підтверджується технічними звітами/оцінками.

7. ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ

Основний принцип, що лежить в основі програми, — принцип партнерства для досягнення спільних політичних цілей. Українська сторона повинна якнайбільше бути залученою в розробку дій, тим самим підкреслюючи чіткий зв'язок між спільними стратегічними цілями та допомогою у співпраці. Це включає в себе знаходження можливостей для співфінансування українською стороною, що демонструє зобов'язання України.

Здійснення незначних та окремих заходів спричинить управлінське перевантаження й затримку впровадження загалом, тому програми повинні містити обмежену кількість компонентів і бути гнучкими. При поступовому запровадженні механізмів, підтримка галузевих програм, включаючи загальне фінансування і/або бюджетну підтримку для окремих галузей, заохочується за дотримання відповідних умов.

Нові інструменти співпраці, такі як Twinning чи TAfEX, повинні бути особливо корисними в сфері регуляторної реформи та розширення адміністративних можливостей і мусять повністю використовуватися. Зокрема, особливо необхідно в цих сферах буде гнучкість, яка допоможе адаптувати імплементацію допомоги ЄС до нових політичних пріоритетів. Залежно від ситуації, Україну також підтримають у її участі в програмах, агентствах та мережах Європейського Співтовариства, залежно від їх відкритості для держави. Це також міститиме підтримку кінцевим бенефіціарам, щоб вони могли отримувати вигоду від можливостей, які надаються згідно з відкритими програмами.

Щодо підтримки розвитку інфраструктури, допомога ЄС повинна здійснюватися в тісній співпраці з ЄІБ, ЄБРР та іншими міжнародними фінансовими установами та може містити підтримку в інвестиційній підготовці, оцінках соціального й екологіч-

ного впливу, а також гранти, що фінансують особливі інвестиційні компоненти. Субсидії по процентних ставках можуть сприяти надходженню інвестицій з боку міжнародних фінансових установ у сферах навколишнього середовища, енергетики та транспорту, як це пояснено у Стратегічному документі для країни. Підтримка ЄС для будь-якої форми розвитку інфраструктури мусить повністю відповідати вимогами *acquis* ЄС.

Необхідно знайти відповідний механізм з метою посилення розвитку громадянського суспільства, включаючи надання підтримки на рівні місцевої громади.

8. РИЗИКИ ТА ПРИПУЩЕННЯ

Головним припущенням, що лежить в основі цієї Індикативної програми, є постійне здійснення порядку денного реформ та дотримання політичних цілей, які містяться в спільно погодженому Плані дій Україна-ЄС та в Угоді про партнерство і співробітництво (УПС). У разі зміни цього припущення внаслідок серйозних політичних змін з української сторони, пріоритети, згідно з Індикативною програмою та Стратегічним документом, можуть підлягати ранішому перегляду.

Щодо нових механізмів допомоги та методів фінансування, таких, як бюджетна підтримка, припущення полягає в тому, що можливі зрушення у виробленні якісних секторальних політик. Більше того, покращене управління державними фінансами, у разі потреби — за підтримки донорів, і сталі макроекономічні рамки будуть також необхідними.

9. НАБЛИЖЕННЯ, ГАРМОНІЗАЦІЯ І КОНСУЛЬТАЦІЇ

9.1. Діалог з урядом та наближення до національної політики

Політичні цілі, визначені в Плані дій Україна-ЄС, були офіційно погоджені двома сторонами у лютому 2005 року.

Консультації з українською владою стосовно цієї Програми та Стратегічного документу розпочалися під час місії з програмування в липні 2005 року. На цьому етапі було погоджено, що майбутня стратегія допомоги повинна базуватися на спільно

погоджених політичних цілях, у той же час продовжуючи вибір певної кількості пріоритетних галузей, де допомога ЄС буде мати найбільший вплив. Українська сторона із задоволенням відзначила, що майбутній ІЕСП забезпечить більш гнучкий інструмент і технічна допомога вже не буде головним каналом допомоги ЄС.

У жовтні 2005 року, під час другої місії, було обговорено з Національним координатором та Національним координаційним відділом проекти програмних документів. Українська сторона повністю погодилася з запропонованими програмними пропозиціями. Впродовж 2006 року відбулися наступні обговорення з українською владою, для завершення розробки програмних документів.

9.2. Гармонізація та координація з державами-членами, іншими донорами та громадянським суспільством

Держави-члени були коротко поінформовані та запрошені до подання зауважень щодо Програми в контексті регулярних координаційних зустрічей, які проводяться Делегацією Європейської Комісії в Києві.

Інтенсивні контакти підтримуються в Києві та Брюсселі з усіма важливими донорами, включаючи ЄІБ, ЄБРР, Світовий Банк, ПРООН і Агентство США з міжнародного розвитку. Як частина планувального процесу, в Києві відбувся круглий стіл з громадськими організаціями.

У дусі Паризької декларації з підвищення ефективності допомоги, надалі слід звернути увагу на тіснішу координацію між донорами, особливо в контексті підготовки та впровадження підтримки секторальних програм.

ІНСТРУМЕНТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСІДСТВА І ПАРТНЕРСТВА
(ІЕСП)

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Стратегічний документ на 2007-2013 рр.

Індикативна програма на 2007-2010 рр.

Зміст

Резюме

1. ПОЛІТИКА І ЦІЛІ ЄС
 - 1.1 Загальна політика та цілі
 - 1.2 Політика та цілі транскордонного співробітництва
2. ПОЛІТИЧНИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ПАРТНЕРСЬКИХ КРАЇН
3. ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ
 - 3.1 Базові показники прикордонних областей
 - 3.2 Економічні та соціальні характеристики прикордонних областей
 - 3.3 Особливі проблеми в прикордонних областях
 - 3.4 Форуми транскордонного співробітництва
4. ОГЛЯД МИНУЛОГО ТА ПОТОЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
 - 4.1 Програми сусідства та їхні попередники
 - 4.2 Інші аспекти транскордонного співробітництва
 - 4.3 Інша допомога місцевому та регіональному співробітництву, ширша регіональна співпраця
 - 4.4 Інші донори
 - 4.5 Засвоєні уроки
5. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ
 - 5.1 Головні характеристики
 - 5.2 Головні питання, які потребують вирішення
 - 5.3 Визначення програм
 - 5.4 Інші характеристики
 - 5.5 Узгодження та взаємодоповнюваність з іншими програмами співробітництва
 - 5.6 Пов'язані політичні сфери
 - 5.7 Консультації з зацікавленими особами
6. ІНДИКАТИВНА ПРОГРАМА НА 2007-2010 РОКИ
 - 6.1 Загальний огляд
 - 6.2 Програми ТКС ІЄСП
 - 6.3 Цілі
 - 6.4 Очікувані результати
 - 6.5 Показники
 - 6.6 Ризики
 - 6.7 Ключові учасники і розвиток програм
 - 6.8 Індикативні фінансові асигнування

ДОДАТКИ

- A.1 Перелік програм ТКС ІЄСП та їх географічна прийнятність
- A.2 Фінансові асигнування у деталях щодо окремих програм
- A.3 Населення у транскордонних областях
- A.4 Середні рівні доходу відповідно до області дії програми
- A.5 Попередні зобов'язання ТКС
- A.6 Перелік скорочень

РЕЗЮМЕ

Цей документ передбачає стратегічні рамки допомоги ЄС для транскордонного співробітництва на зовнішніх кордонах Європейського Союзу, згідно з Інструментом європейського сусідства і партнерства на 2007-2013 роки та Індикативною програмою для цього ж співробітництва на 2007-2010 роки.

Транскордонна співпраця на зовнішніх кордонах ЄС є ключовим пріоритетом як для Європейської політики сусідства, так і для Стратегічного партнерства ЄС з Росією. Прийняття Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП) значно збільшило обсяг транскордонного співробітництва і кількісно, і якісно. Опираючись на попередній досвід імплементації програм ТАСІС та Меда, пропозиції щодо посилення транскордонного співробітництва (ТКС) були визначені у ряді Комюніке Комісії в 2003 та 2004 роках, включені у пропозицію Комісії щодо ІЕСП у вересні 2004 року і впроваджені в ІЕСП, затверджений Радою і Парламентом.

Відповідно до нового, передбаченого в ІЕСП підходу, підтримка ТКС на зовнішніх кордонах ЄС буде проводитися шляхом фінансування, згідно з зовнішніми та внутрішніми розділами бюджету ЄС, з метою проведення діяльності з ТКС по обидва боки зовнішнього кордону ЄС. Низка важливих нововведень визначена у самому Регламенті щодо ІЕСП, наприклад спосіб, у який зовнішнє та внутрішнє фінансування поєднується у рамках ІЕСП, забезпечення децентралізованого програмування й імплементація самими місцевими партнерами. Детальніші умови імплементації цих програм ТКС визначені у Правилах імплементації, прийнятих Комісією.

У цьому контексті даний стратегічний документ визначає загальну політику ЄС і цілі такої діяльності з ТКС, розглядає відповідні політичні порядки денні партнерських країн, економічну та соціальну ситуацію у прикордонних регіонах і дає короткий огляд минулого співробітництва у даній сфері (Розділи 1-4). Стратегія реагування (Роз-

діл 5) визначає основні питання, які мають бути вирішені (включаючи чотири головні цілі: сприяння економічному і соціальному розвитку в прикордонних областях, спільна робота щодо вирішення спільних проблем, гарантування ефективних і безпечних кордонів, заохочення місцевої, «міжлюдської» співпраці), а також місце ТКС у контексті інших важливих програм і політик співробітництва.

Індикативна програма (Розділ 6) визначає індивідуальні програми ТКС, що будуть фінансуватися ЄС (включаючи географічну прийнятність), та подає особливі цілі, які можуть вирішуватися партнерами програми в рамках вищезгаданих чотирьох ключових цілей, а також очікувані результати, показники й можливі ризиками. І насамкінець, визначені індикативні фінансові асигнування для кожної з програм ТКС на 2007-2010 роки (а також заплановані асигнування для програмного періоду на 2010-2013 роки). Загальне фінансування ЄС, визначене у цій Індикативній програмі на 2007-2010 роки, складає 583,28 млн. євро.

1. ПОЛІТИКА І ЦІЛІ ЄС

Транскордонне співробітництво є невід'ємною частиною Європейської політики сусідства ЄС (яка включає в себе держави Східної Європи, Південного Кавказу і Південного Середземномор'я), а також Стратегічного партнерства ЄС-Росія. Воно відіграє важливу роль у взаємопов'язаних політиках, наприклад таких, як Європейсько-середземноморське партнерство (Барселонський процес) та Північний вимір.

1.1 Загальна політика та цілі

Відповідні законодавчі рамки для відносин ЄС із цими країнами визначені в Угодах про партнерство і співробітництво з державами Східної Європи, Південного Кавказу та Росії, а також в Асоційованих угодах з державами Південного Середземномор'я¹.

Європейська політика сусідства (ЄПС)² базується на даних законодавчих

¹ У цьому регіоні, ЄС на даний час має діючі Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) з Вірменією, Азербайджаном, Грузією, Молдовою, Україною (УПС була підписана, однак не ратифікована Білоруссю), Асоційовані угоди (АУ) з Алжиром, Єгиптом, Ізраїлем, Йорданією, Ліваном, Марокко, Палестинською владою та Тунісом (АУ також погоджена, але не підписана із Сирією).

² «Стратегія Європейської політики сусідства», СОМ (2004) 373 остат., 12 травня 2004 року

основах з метою посилення наших відносин з країнами Східної Європи, Південного Кавказу і Південного Середземномор'я через зміцнення двосторонніх зв'язків, допомогу у проведенні реформ, які стимулюють економічний і соціальний розвиток, через додаткові стимули, такі, як участь у внутрішньому ринку ЄС в обмін на зобов'язання партнерів щодо проведення реформ у сферах демократизації та верховенства права, ринкових реформ, співробітництва у зовнішній політиці та співпраці з іншими питань, наприклад боротьби з організованою злочинністю.

Індивідуальні Плани дій ЄПС, погоджені з кожною партнерською країною, визначають детальний та спільно визнаний порядок денний проведення реформ, який слід виконувати в процесі реалізації ЄПС.³ Вони окреслюють пріоритети для реформ серед широкого кола питань. Глибина і швидкість розвитку відносин кожного партнера з ЄС залежить від його можливостей та політичної волі імплементувати погоджені пріоритети.

Для країн Південного Середземномор'я ЄПС також доповнюється широкими рамками регіонального діалогу та співробітництва, визначеними у 1995 році із започаткуванням **Барселонського процесу** та підтвердженими останнім Барселонським самітом у листопаді 2005 року, а також прийнятою з цього приводу П'ятирічною робочою програмою⁴.

Що стосується Росії, то **Стратегічне партнерство ЄС-Росія**, з його Чотирма спільними просторами і пов'язаними Дорожніми картами⁵ надають нашим відно-

синам ширшого політичного виміру з цією країною, разом з локальним вираженням цього партнерства (особливо в Балтиці), визначеним у Політиці **Північного виміру**⁶.

Конкретні політичні цілі, переслідувані Європейським Союзом та Європейським Співтовариством у стосунках з кожною з даних держав, детально визначені у відповідних регіональних стратегічних документах та стратегічних документах окремих країн і не будуть тут повторюватися ще раз.

1.2 Політика та цілі транскордонного співробітництва

У рамках вищезазначеного загального політичного контексту, транскордонне співробітництво (ТКС) може відігравати суттєву роль, що відрізняється від інших форм співробітництва завдяки діяльності, що несе вигоди для сторін по обидва боки зовнішнього кордону ЄС, і фінансуванню, яке надходить згідно із зовнішніми і внутрішніми розділами бюджету ЄС. Опираючись на попередній досвід ТКС, відповідно TACIS, Meda, Phare та Interreg, нова політика та рамки реалізації ТКС на зовнішніх кордонах Союзу були передбачені в окремому Комюніке щодо ТКС у липні 2003 року⁷, ще до повної розробки ЄПС, та детально окреслені в окремому розділі Стратегічного документу ЄПС у травні 2004 року⁸.

Виходячи з цих пропозицій та відповідних Висновків Ради щодо ЄПС, окремі положення стосовно ТКС були внесені до нового Інструменту європейського сусідства і партнерства (ІЕСП)⁹. Передбачається, що вони будуть деталізовані в Правилах з

³ Плани дій ЄПС вже прийняті з Ізраїлем, Йорданією, Молдовою, Марокко, Палестинською владою, Тунісом та Україною. Плани дій з Вірменією, Азербайджаном, Єгиптом, Грузією та Ліваном перебувають у стадії підготовки (травень 2006 року).

⁴ Барселонська декларація, листопад 1995 року, Барселонський саміт, листопад 2005 року.

⁵ ЄС і Росія домовилися на саміті у Санкт-Петербурзі (травень 2003 року) про встановлення чотирьох Спільних просторів (спільний економічний простір; спільний простір свободи, безпеки та юстиції; простір співробітництва у галузі міжнародної безпеки, простір дослідження й освіти, в тому числі культурні аспекти).

⁶ Північний вимір у зовнішній та транскордонній політиці Європейського Союзу вперше був визначений Європейською Радою в Люксембурзі у грудні 1997 року, і після того розвинутий як важливий компонент відносин ЄС з Росією (особливо Північно-Західною Росією) у регіоні Балтійського і Північного Льодовитого океану. Після підписання угоди на Міністерській зустрічі щодо Північного виміру в Брюсселі у листопаді 2005 року відбувається розвиток посилених політичних рамок для співпраці у межах Північного виміру.

⁷ «Прокладаючи шлях для Нового інструменту сусідства» (COM(2003 рік) 393 остат., 1 липня 2003 р.)

⁸ «Європейська політика сусідства, Стратегічний документ», (COM (2004 рік) 373 остат., 12 травня 2004 р.)

⁹ Регламент (ЄС) 1638/2006 Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства

імплементатії, які на даний час розробляються службами Комісії¹⁰.

Головні політичні цілі ТКС на зовнішніх кордонах Союзу вже визначені у вищезгаданих ключових політичних документах. Зокрема, головні цілі транскордонного співробітництва полягають у підтримці сталого розвитку по обидва боки зовнішнього кордону ЄС, наданні допомоги для зменшення різниці у стандартах життя впродовж цих кордонів, розгляді проблем і можливостей після розширення ЄС та інших питань, що виникають внаслідок близькості між регіонами вздовж сухопутних та морських кордонів.

Зокрема, ТКС має на меті:

- сприяти економічному та соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів;
- вирішити спільні проблеми у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання та боротьба з організованою злочинністю;
- збільшити ефективність та безпеку кордонів;
- сприяти транскордонній «міжлюдській» співпраці на місцевому рівні.

У межах загальних пріоритетів програми, завдання детального програмування буде стояти перед самими партнерами на місцевому, регіональному та національному рівнях. Ці партнери нестимуть відповідальність за підготовку та подання на затвердження Комісії «спільної програми», яка міститиме у собі окремі пріоритетів і заходів, беручи до уваги всі чотири вищевказані теми і відображаючи особливі умови та вимоги окремих районів.

Належна відповідність та взаємодоповнення між програмами ТКС ІЄСП і національними Планами дій ЄПС (Дорожні карти, у випадку з Росією) повинна забезпечуватися процесом програмування.

2. ПОЛІТИЧНИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ПАРТНЕРСЬКИХ КРАЇН

Політичні порядки денні реформ і розвитку окремих партнерських країн аналізу-

ються у відповідних розділах стратегічних документів кожної держави та регіональних стратегічних документах, і немає потреби їх тут повторювати. Таким чином, даний документ зосереджується на тих особливих аспектах політики партнерських країн, які стосуються ТКС.

Окремі партнерські країни по-різному відреагували на появу нових проблем і можливостей щодо транскордонного співробітництва. У тих державах, де ТКС уже проходило певний час, в останні роки спостерігалися активніша участь та підтримка на національному рівні, особливо на східних кордонах ЄС. Наприклад, довготривале ТКС між Росією і Фінляндією послужило моделлю для розвитку дій ТКС деінде. Спеціальне законодавство щодо ТКС зараз готується в Росії, а новостворене Міністерство з регіонального розвитку Росії (2004 рік) особливо зацікавлене у даному питанні. В Україні законодавство щодо транскордонного співробітництва було запропоновано у 2004 році. Воно визначає принципи, організацію та фінансову підтримку співробітництва з «сусідніми» країнами.

У Середземноморському регіоні, де переважають морські кордони з ЄС, ТКС є менш розвинутим, незважаючи на постійну увагу до різних аспектів субрегіональної співпраці в рамках Барселонського процесу та допомоги в межах програми MEDA.

Всередині ЄС окремі держави-члени мають довготривалий досвід ТКС у межах програми Interreg, яка має на меті підтримку економічного розвитку та єдності вздовж внутрішніх кордонів ЄС. Цей досвід також було використано у розробці ТКС Interrég-Phare, що охоплювала кордони тоді 15 держав ЄС разом із країнами, котрі згодом приєдналися до ЄС у 2004 році.

Важливим політичним елементом успішної імплементатії програм ТКС є інституційні можливості місцевої та регіональної влади в партнерських країнах ЄС брати участь у такому виді співробітництва. У даному контексті важливі питання реформи місцевої влади, які часто є частиною національного порядку денного, як це відображено в Планах дій ЄПС.

¹⁰ Для забезпечення можливостей ТКС між державами-членами та державами, що готуються до вступу в ЄС, подібне положення передбачено Регламентом щодо Інструменту підготовки до вступу в ЄС.

Наприклад, регіональна і місцева влада в Україні та Молдові мають відносно обмежені повноваження, а виконавчі й адміністративні структури дуже централізовані на усіх рівнях. Однак, Плани дій, погоджені з цими країнами, мають спеціальне зсилання на ТКС та на місцеве і регіональне співробітництво. У Середземноморському регіоні Ізраїль вже має місцеві урядові структури з децентралізованим представленням місцевих інтересів, у той час, як Марокко почало децентралізацію своєї структури управління з посилення місцевого управління в 1992 році та дало подальший поштовх для даної політики шляхом прийняття відповідного законодавства у 1997 році й нової комунальної хартії у 2001 році. В Йорданії децентралізація місцевих справ є конституційним принципом, однак уряд продовжує брати участь у призначенні мерів і міських рад; планується передача владних повноважень муніципальним адміністраціям через посилення автономії у фінансових справах і планування програм соціально-економічного розвитку.

Важлива роль регіональної та місцевої влади підтверджується містами й регіонами Середземномор'я, які з нагоди Барселонського саміту підписали декларацію, що підтверджує їх роль у розвитку Середземноморського регіону, можливий внесок у регіональну політику, важливість співробітництва для покращення демократизації та якісного управління, залучення громадян і посилення прозорості та діалогу.¹¹

Щодо Росії, Дорожня карта Спільного економічного простору ЄС-Росія стосується поглиблення та диверсифікації міжрегіональної співпраці через залучення місцевих і регіональних ключових учасників, а також громадськості у подальшому поглибленні співпраці; у той же час важливість транскордонного співробітництва в галузі безпеки розглядається і в Спільному просторі для свободи, безпеки та юстиції. Залучення місцевої та регіональної влади до транскордонного співробітництва займає також важливе місце в контексті Північного виміру.

3. ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ

Детальний аналіз загальної політичної, економічної, соціальної й екологічної ситуації в кожній партнерській країні міститься у відповідних регіональних стратегічних документах. Даний документ зосереджується на тих елементах, що стосуються транскордонного співробітництва.

3.1 Базові показники прикордонних областей

ТКС, за своєю суттю, має на меті принести вигоду тим регіонам, які безпосередньо мають морські чи сухопутні кордони з ЄС, а також їх партнерам у ЄС. Згідно з практикою Interreg, регіонами, прийнятими для участі в програмах, будуть департаменти чи провінції, які мають прямі спільні кордони, визначені на рівні (NUTS) II/III Переліку територіальних одиниць для статистики¹² з боку ЄС та на зовнішньому боці, за відсутності такої класифікації, у контексті територіальних одиниць, що найповніше відповідають цьому визначенню. В особливих, належним чином обґрунтованих випадках, регіон рівня II/III (чи еквівалентний), що межує з прикордонним регіоном, може бути прийнятим для участі у відповідній програмі.

Щодо населення, то регіони, які можуть скористатися з ТКС, мають по обидва боки кордону ЄС населення близько 257,5 млн. чол., з якого 45% проживає у Північних та Східних прикордонних регіонах, 55% — у Південних прикордонних регіонах, 49% — в прикордонних регіонах ЄС, 51% — у прикордонних регіонах партнерських країн.

Загалом, прикордонні регіони є малонаселеними на Півночі, більше заселеними у Центральній Європі, а на Півдні заселеними навколо морських басейнів та узбережжя. Детальна інформація про населення держав і програмних регіонів подається у Додатку 3.

¹¹ Декларація регіонів та міст Європейсько-Середземноморського партнеріату, Барселона, листопад 2005 року.

¹² Перелік територіальних одиниць для статистики (ПТОС) (NUTS) є спільною регіональною класифікацією, яка використовується Європейським Союзом для статистичних цілей. Згідно з цією системою регіони класифікуються у спадяючому порядку щодо важливості від ПТОС I до ПТОС V. Розмір одиниць того ж рівня залежить від держав-членів. Тим не менше, регіони ПТОС III відповідають французькому «департаменту» (чи британському «графству»), а регіони ПТОС II відповідають французькому «округу» (італійському та іспанському «регіону»). Класифікація ПТОС визначена Регламентом (ЄС) № 1059/2003.

Таблиця 1: Населення в прикордонних регіонах (млн. чол., 2003-2004 рр.)¹³

	Регіони ЄС *	Регіони партнерів	Разом
Північні і Східні кордони	47,5	67,3	114,8
Південні кордони	78,3	64,3	142,7
Разом, кордони ЄС	125,9	131,6	257,5

* в тому числі Болгарія та Румунія, які набувають членства

Щодо **доходів**, то існують дуже великі розбіжності у рівні доходів по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС, як на Півночі та Сході, так і на Півдні.

Як на морських кордонах на Півночі (і Балтики), так і на Півдні (Іспанія/Марокко, Італія/Туніс) доходи у регіонах партнерських країн складають лише 10% від прикордонних регіонів ЄС. У Середземномор'ї загалом різниця є дещо меншою (20% від доходів прикордонних регіонів ЄС). Ще менша вона на Східноєвропейських кордонах та Чорному морі (40%). Детальніша інформація щодо різниць доходів подається у Додатку 4.

Іншим важливим елементом, який потрібно враховувати в контексті ТКС, є глибокі та довготривалі **історичні й культурні зв'язки**, що встановлювалися впродовж століть на теперішніх зовнішніх кордонах ЄС. Прикордонні райони в таких регіонах часто мають довгу спільну історію, наприклад, як у випадку зі Словаччиною, Угорщиною, Румунією, Україною. Головною

метою ЄС загалом та ЄПС є поглиблення відносин ЄС зі своїми сусідами на основі спільних цінностей, надання можливостей отримати вигоду від розширення ЄС, водночас допомагаючи уникнути можливого відчуття виключення з процесу внаслідок розширення ЄС. ТКС є справді важливим засобом вирішення даної проблеми, допомагає поглибити існуючі економічні і соціальні зв'язки між регіонами шляхом підтримки співпраці й економічної інтеграції між регіонами.

Такі зв'язки не менш важливі і довготривалі й на морських кордонах ЄС. На Балтійському, Чорному чи Середземному морях економічні та культурні зв'язки впродовж тисячоліть були основним елементом економічного й соціального розвитку цих регіонів. ТКС тут також повинна відігравати важливу роль, виходячи із довготривалої спільної спадщини контактів і співпраці вздовж цих морських басейнів.

Таблиця 2: Рівень доходів у прикордонних регіонах (регіональний ВВП на душу населення, в євро, 2002 рік)¹⁴

Сухопутні програми та програми морських перетинів ¹⁵					
Північ		Схід		Південь	
Регіони ЄС	Регіони партнерів	Регіони ЄС	Регіони партнерів	Регіони ЄС	Регіони партнерів
23 180	2 448	3 391	1 249	14 107	1 325
Програми морських басейнів					
Балтійське море		Чорне море		Середземне море	
Регіони ЄС	Регіони партнерів	Регіони ЄС	Регіони партнерів	Регіони ЄС	Регіони партнерів
20 169	1 994	2 172	833	19 343	3 882

¹³ Джерело: Евростат (щодо населення держав-членів, кандидатів і країн-майбутніх членів ЄС). Для партнерських країн джерелом є державні статистичні органи.

¹⁴ Джерело: держави-члени — Евростат, партнерські органи — Світовий банк та національні статистичні органи.

¹⁵ Кордони тут поділяються на: Північні — кордони Фінляндії та Балтійських країн, Східні — кордони Польщі, Словаччини, Румунії, Південні — кордони Середземномор'я.

3.2 Економічні та соціальні характеристики прикордонних областей

Східні кордони ЄС пролягають між 8 державами-членами та п'ятьма сусідніми країнами, простягаючись на 5 000 км від Баренцевого моря на півночі до Чорного моря на півдні. Цей кордон пролягає через регіони з різними географічними, економічними та соціальними характеристиками, зокрема з великою різницею у доходах, яка може збільшуватися відповідно до економічного зростання в нових державах-членах внаслідок розширення ЄС. Фінляндія і Росія є такими прикладами, беручи до уваги одну з найбільших у світі різниць між ними у доходах— другу, після існуючої між Сінгапуром та Індонезією. Водночас прикордонні регіони в партнерських країнах мають, у більшості випадків, вищі доходи, аніж в середньому всередині їх держав.

Коротко розглядаючи індивідуальні кордони, слід зауважити, що **Фінляндія і Росія** мають найдовший кордон, який простягається на 1 300 км і охоплює, головним чином, сільські, малозаселені регіони (особливо в Арктиці), тому він багатий на природні ресурси. Санкт-Петербурзька область, маючи дохід, який перевищує національний середній показник по Росії, є винятковою у цьому плані. Кордони між **Балтійськими державами і Росією** суттєво змінились за останнє десятиріччя: помітний великий спад у прикордонних регіонах, що відображає зменшення чи порушення попередніх транспортних зв'язків. Наприклад, Псковська область має серйозні економічні проблеми. А, з іншого боку, Калінінград зараз став російським ексклавом, повністю оточеним Польщею та Литвою, і є винятковим прикладом відносно доброї розвинутої транспортної інфраструктури, включаючи незамерзаючий порт, який також має серйозні соціальні труднощі, що потребують вирішення.

Латвія, Литва та Польща мають спільний кордон з **Білоруссю**, брак демократичних реформ і висока централізація економічної системи якої мають великий вплив на прикордонні регіони. Однак економічне зростання в Білорусі в останні роки було досить значним, завдяки тісним торговельним взаєминам з Росією. Білорусь також відіграє важливу роль транспортних воріт для ЄС з Росією.

Басейн **Балтійського моря** має давню традицію співробітництва з активним залученням регіональних органів (особливо Ради держав Балтійського моря, РДБМ), а також великий досвід морської/трансграничної співпраці на рівні регіональної та місцевої влади. Економічні, соціальні питання, екологічні проблеми і такі питання, як морська безпека, були традиційно важливими для цього регіону.

Українські регіони, що межують з ЄС, є стратегічно важливими як транспортні та енергетичні ворота. Західна Україна залишається, загалом, сільськогосподарським регіоном, якщо порівнювати з центральними і східними регіонами країни. Львівська область — один із процвітаючих регіонів, у той час, як Закарпаття характеризується значною еміграцією, старіючим населенням та високим рівнем безробіття. **Молдова**, як найбідніша країна в Європі, має міцні культурні зв'язки з Румунією. Однак існуючі проблеми з Придністров'ям заважають її розвитку.

Басейн **Чорного моря** має значні економічні, соціальні й екологічні проблеми. Заморожені конфлікти на Південному Кавказі та питання ширшої регіональної безпеки стоять на шляху соціального та економічного розвитку цих перехідних економік. Тим не менше, Чорноморський регіон і його зв'язки з Каспійським регіоном є домінуючими в енергетичному секторі.

Басейн **Середземномор'я** характеризується вражаючими економічними та соціальними відмінностями між північним і південним узбережжям, оскільки доходи на душу населення на Півдні є значно нижчими від доходів держав-членів ЄС. Загальні економічні показники у партнерських країнах покращуються, однак потреба структурної реформи залишається, зважаючи на ріст населення, який випереджає можливості створення робочих місць. Питання управління, в тому числі реформа державного управління, є головною перешкодою для розвитку. Короткі морські кордони (Іспанія/Марокко, Італія/Туніс) мають особливі можливості та проблеми, у той час, як питання міграції (легальної та нелегальної) й екологічні проблеми є важливими для всього басейну. Загалом, обсяг децентралізованої форми співпраці в Середземноморському басейні підтверджується зацікавленістю

партнерів у посиленні співробітництва на рівні регіональної та місцевої влади.

3.3 Особливі проблеми в прикордонних областях

Незважаючи на суттєві відмінності, що характеризують різні регіони на східних та південних кордонах ЄС, існує ряд спільних проблем. Такі питання, як регіональний розвиток, навколишнє середовище, охорона здоров'я та організована злочинність є особливо важливими у транскордонному контексті, враховуючи питання гарантування ефективності та безпечності кордонів. Міжлюдська співпраця також першорядна для всіх прикордонних регіонів.

Інтегрований і гармонізований регіональний розвиток на кордонах ЄС є особливо важливим з огляду на ситуацію, що характеризується різними темпами економічного розвитку, великою різницею у доходах, неоднорідною географічною динамікою. Спільні стратегії розвитку можуть допомогти при усуненні цих відмінностей та сприяти у вирішенні їх проявів, наприклад у зростанні легальних та нелегальних, тимчасових і постійних міграційних потоків, організованої злочинності.

Питання навколишнього середовища особливо важливе в контексті спільних морських басейнів, таких, як Балтійське, Чорне та Середземне моря. Забруднення води внаслідок промислових чи міських скидів є критичною проблемою, оскільки з'являються ризики морського забруднення та нестачі води (в Середземномор'ї). Забезпечення сталого управління рибними ресурсами також становить значну проблему в морських басейнах. Хоча більшість цих питань потребує ефективного вирішення на національному чи навіть багатосторонньому рівні, важливу роль можуть відігравати і місцеві учасники, які, тим самим, сприятимуть, наприклад, досягненню цілей ініціативи Горизонт 2020 Європейсько-середземноморського партнерства. Екологічні питання не менш важливі на сухопутних кордонах, незважаючи на те, що часто мають локалізований характер, особливо щодо транскордонних вод (ріки й озера).

Питання охорони здоров'я також відіграють важливу роль у транскордонному контексті, наприклад в питаннях інфекційних хвороб (наприклад туберкульоз,

ВІЛ-СНІД), або можливих епідемічних та пандемічних хвороб. Захист споживачів, продовольча безпека та застосування систем контролю якості та нагляду також стосуються транскордонного контексту. Багато з цих питань вирішуються через нашу двосторонню співпрацю з партнерськими країнами, однак ТКС на регіональному та місцевому рівнях може відігравати помітну додаткову роль.

Боротьба з **організованою злочинністю** є головною транскордонною проблемою. ЄС підтримує двосторонню, регіональну транскордонну і міжнародну співпрацю з третіми країнами для вдосконалення системи запобігання та боротьби з організованою злочинністю, корупцією і тероризмом. Особливий акцент повинен робитися на боротьбу з усіма видами організованої злочинності, в тому числі нелегальною торгівлею людьми, контрабандою зброї та викраденими транспортними засобами тощо. Важливим додатковим елементом до співробітництва на національному рівні буде тісна співпраця на місцевому та регіональному рівні між правоохоронними органами по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС.

Ефективне **управління кордонами** вимагає, щоб зовнішні кордони ЄС були ефективними (спрощення законної торгівлі та транзиту) і безпечними (недопущення нелегальної торгівлі та транзиту). Це потребує тісної співпраці у багатьох аспектах на державному рівні. Однак ТКС також може відігравати важливу роль у, наприклад, покращенні інфраструктури перетину кордону, посиленні співпраці між прикордонними службами на місцевому рівні або покращенні управління морськими питаннями шляхом більш координованого підходу до управління морськими басейнами.

Інша проблема (і водночас можливість) на зовнішніх кордонах ЄС — це сприяння **міжлюдській співпраці**, посилення контактів між громадськими об'єднаннями по обидва боки кордону. Це дуже важливо на Східних європейських кордонах, де традиційні економічні, соціальні та культурні зв'язки є сильною основою для побудови (перебудови) міцних громадських зв'язків, а освітня, соціальна й культурна співпраця може стати провідною у подоланні бар'єрів і сприянні демократичним реформам. Ця форма співробітництва не менш важлива

й у Середземномор'ї, де громадянське суспільство відіграє особливу роль у вирішенні широкого кола питань, що стосуються діалогу між Заходом та Арабським світом. Громадянське суспільство має спільне бачення проблем у Середземномор'ї, наприклад на міграцію, соціальні, культурні та економічні зв'язки, налагоджені громадами іммігрантів із країнами їх походження.

3.4 Форуми транскордонного співробітництва

ТКС та проблеми, які воно прагне вирішити, не є новими, незважаючи на їх можливе часткове розв'язання у зв'язку з останнім розширенням Союзу та поточним розвитком ЄПС і Стратегічного партнерства з Росією. Для вирішення цих питань впродовж останніх років було створено ряд форумів: від міжурядових комітетів транскордонного співробітництва, регіональних і субрегіональних органів співробітництва до об'єднань прикордонних регіонів.

На сухопутних кордонах питання демаркації чи управління кордонами часто призводять до створення *ad-hoc* чи постійних міжурядових комітетів із прикордонної співпраці, наприклад Фінляндія і Росія або Польща і Україна. Проводять регулярні зустрічі у такому форматі. Крім того, діючи програми ТКС, а також відповідні комітети їх управління володіють цінним практичним досвідом ТКС.

У ширшому контексті, органи міжурядової регіональної співпраці, наприклад Рада держав Балтійського моря (РДБМ), Баренцева Євро-Арктична рада (БЕАР), Чорноморське економічне співробітництво (ЧМЕС), зосереджуючись, головним чином, на співпраці на національному рівні, все ж є важливим стимулом заохочення транскордонної співпраці на рівні регіональної та місцевої влади. Приміром, БЕАР зі своєю Регіональною Радою від початку створення вважала особливо важливим співробітництво між місцевою владою. РДБМ, серед іншої своєї різноманітної діяльності, створила низку робочих груп та ініціатив, наприклад Цільову групу Балтійського моря з питань організованої злочинності, регіональний форум зі співробітництва правоохоронних органів у регіоні Балтійського моря, зібрала передовий досвід регіональної

співпраці між державами-членами ЄС і третіми країнами.

У контексті Барселонського процесу, було створено низку мереж з подібними цілями, що об'єднали представників міст, освітню та бізнесову спільноти, широку громадськість. Важливість такої форми співробітництва підтверджена декларацією, підписаною на Барселонському саміті в листопаді 2005 року, в якій підкреслено важливу роль місцевої та регіональної влади у розвитку Середземноморського регіону.

У ЄС прикордонні регіони впродовж багатьох років об'єднані в Асамблею європейських прикордонних регіонів (АЄПР) з метою обговорення спільних питань і представлення інтересів цих регіонів у Європейських інституціях. Останньою ініціативою передбачено представлення інтересів регіонів через Мережу прикордонних регіонів Східної Європи (МІПРСЕ) по обидва боки східного кордону ЄС — від Фінляндії на півночі до Греції на півдні.

Євроміста (Eurocities) — давній представницький орган європейських міст. Впродовж останніх років приділяє посилену увагу ТКС, створюючи робочі групи, що займаються транскордонними питаннями на Півдні та Сході.

Концепція євро регіону, що розроблялась Радою Європи з 50-х років, довгий час слугувала форумом для вирішення проблем транскордонної співпраці та питань планування в межах ЄС. Впродовж 90-х років ця концепція розширилася, залучивши сусідів на Східних кордонах. Постійно створюються нові євро регіони, наприклад євро регіон Чорного моря, утворений у 2006 році. У більшості випадків їх робота зосереджується на покращенні рівня життя у відповідних прикордонних регіонах, у стимулюванні транскордонних контактів та регіональної і місцевої співпраці у таких сферах, як економічний розвиток, освіта й навчання, туризм.

4. ОГЛЯД МИНУЛОГО ТА ПОТОЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

4.1 Програми сусідства та їхні попередники

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) фінансував транскордонну

співпрацю в прикордонних регіонах ЄС (в тому числі на зовнішніх кордонах) з 1991 року в рамках ініціативи Interreg. Впродовж 2000-2006 років загальне фінансування, згідно з Interreg, для зовнішніх кордонів ЄС склало 230 млн. євро на рік. Воно було призначене для фінансування бенефіціарів на території держав-членів.

Участь Росії та Східноєвропейських держав у транскордонному співробітництві фінансується, відповідно до програми TACIS, починаючи з 1996 року. З 1996 по 2003 роки загальне фінансування для ТКС, згідно з TACIS, склало 257 млн. євро чи приблизно 32 млн.євро щорічно. Пріоритети містили розвиток прикордонної інфраструктури, підтримку місцевої та регіональної співпраці через малі проекти TACIS (Tacis SPF), підтримку екологічних проектів, економічну співпрацю та розвиток приватного сектора.

У 2004-2006 роках, із впровадженням Програм сусідства¹⁶, передбачених Комісією у 2003 році, було започатковано новий підхід. На Сході було надано 75 млн. євро, згідно з TACIS, протягом трьох років (додатково до 54 млн. євро, передбачених для транскордонної інфраструктури — див. нижче). На Півдні відповідна Програма сусідства була впроваджена, згідно з MEDA, маючи фінансування 9,4 млн. євро на цей період. Дане фінансування було додатковим до 500 млн. євро від Interreg (296 млн. для Східних програм і 300 млн. євро для програм Середземномор'я) і 50 млн. євро від Phare, виділених для тих самих прикордонних областей. Програми сусідства були першим важливим кроком до інтегрованого підходу ТКС, який передбачено в ІЕСП. Вони також дали можливість партнерським країнам Південного Середземномор'я вперше брати участь у діючих двосторонніх та багатосторонніх програмах Interreg, для яких вони були прийнятними з кінця 90-х років.

4.2 Інші аспекти транскордонного співробітництва

Удосконалення матеріальної інфраструктури прикордонних переходів між сусідніми країнами та ЄС є пріоритетною

сферою, згідно з програмами TACIS ТКС, починаючи з 1996 року. Ряд переходів було збудовано чи реконструйовано, особливо на фінсько-російському кордоні (25 млн. євро фінансування від TACIS), на кордоні з Молдовою (більше 3 млн. євро) та Україною (більше 14 млн. євро). Фінансування TACIS також використано для підтримки у демаркації кордону, особливо у державах Балтії. До підтримки інфраструктури перетину кордону додалися технічна допомога та навчання з метою зміцнення управління кордоном. Допомогу TACIS також було надано для посилення інфраструктури зв'язку, в тому числі у сфері оптоволоконних мереж.

Залежно від географічного контексту Середземномор'я, відповідні інвестиції було спрямовано для покращення матеріальної інфраструктури портів та аеропортів, зокрема через позики ЄІБ.

4.3 Інша допомога місцевому та регіональному співробітництву, ширша регіональна співпраця

Твінінгова програма (Twinning) TACIS для міст та остання Програма TACIS з партнерства в інституційному розвитку (IBPP) фінансували партнерство між місцевою/ регіональною владою і громадськими організаціями в країнах колишнього Радянського Союзу та ЄС. Зокрема, це містило в собі діяльність в сфері виконавчої влади, управління та навколишнього середовища.

Програма TEMPUS фінансує партнерство між вищими навчальними закладами. Програма через міжлюдські контакти підтримує підхід «згори-вниз» у галузі освіти в Східній Європі та Середземноморському регіоні. Однією з цілей програми є активізація зв'язків між університетами і громадянським суспільством.

У Середземноморському регіоні низка регіональних програм, створених у рамках Барселонського процесу, підтримувала партнерство і мережі, які об'єднують місцеву й регіональну владу, освітні заклади та громадські об'єднання по обидва боки цього регіону. Прикладами, що мають безпосереднє відношення до цілей ТКС, є програми MEDACT та Med-PACT, які запроваджують

¹⁶ Короткий огляд минулих та поточних зобов'язань ТКС щодо Програм сусідства у Додатку 5)

децентралізовану співпрацю між місцевою і регіональною владою в сфері навколишнього середовища, планування міст, співпраці в галузі культури. Остання конференція в рамках Барселонського процесу об'єднала близько 60 представників місцевої та регіональної влади з обох боків Середземного моря, підкресливши цим ключову роль місцевих органів влади в сприянні якісному управлінню та демократії.

4.4 Інші донори

Ряд держав-членів забезпечують підтримку ТКС, зокрема Данія, Фінляндія, Німеччина, Швеція у Балтійському регіоні, Великобританія — особливо в Україні. Ключові пріоритети містили допомогу у розвитку співпраці та можливостей регіональної і місцевої влади.

Рада Європи також має давню традицію підтримки ТКС, зокрема шляхом забезпечення можливих законодавчих рамок для дій ТКС (за згодою між усіма членами), а також через підтримку місцевих і регіональних мереж та євро регіонів.

4.5 Засвоєні уроки

Ряд **останніх оцінок** торкався певних аспектів ТКС:

- Перевірку Програми ТКС TACIS здійснив Судом аудиторів у 2000 році¹⁷. Їх звіт, зокрема, вказав на необхідність удосконалення механізмів координації між різними джерелами фінансування транскордонної співпраці, збільшення загального фінансування (по обидва боки кордону), більший відсоток підтримки малих проектів співпраці, більше залучення до співпраці місцевої та регіональної влади, надання пріоритету діям, які сприяють підвищенню стандартів життя у прикордонних регіонах, покращення підтримки для розширення можливостей місцевої та регіональної влади;
- Середньострокова оцінка програми MEDA II від 2005 року¹⁸ була, зага-

лом, позитивною, однак запропонувала шляхи покращення допомоги MEDA. Відповідні рекомендації містили в собі активізацію залучення партнерських країн до процесу програмування MEDA та майбутнього ІЕСП, приділення більшої уваги малим проектам громадянського суспільства з метою досягнення цілей Барселонського процесу стосовно політичного й соціального партнерства. Звіт також рекомендував вирішити питання інтенсивності управління в рамках цього виду співробітництва шляхом передачі найбільш інтенсивних ресурсних складових.

- Остання оцінка Комісією програми TACIS¹⁹ (січень 2006 року) подала висновок про те, що необхідно посилити відповідність майбутньої співпраці реальним потребам, особливо в контексті ЄПС, та рекомендувала зосередитися, між іншим, на побудові партнерства. Стосовно ТКС у звіті зроблено висновок, що структуру й управління транскордонним співробітництвом необхідно покращити, зокрема «шляхом забезпечення більшої взаємодоповнюваності й інтеграції між програмами фінансування ЄС по обидва боки кордону»;

Висновки Суду аудиторів повністю були враховані під час розробки нового підходу до ТКС, передбаченого Комюніке Комісії 2003 року. Відповідні висновки останніх оцінок MEDA і TACIS також враховані під час поточного програмування. Зокрема, програми ТКС впроваджуватимуться при тісній співпраці з програмами, які фінансуються іншими сегментами ІЕСП, з метою досягнення взаємодоповнюваності й уникнення повторень.

Інші засвоєні уроки з досвіду транскордонної співпраці впродовж останніх років враховані у розробці нового Регламенту щодо ІЕСП і теперішньому програмуванні. Зокрема:

- час, необхідний для повного встановлення ефективних програм ТКС: Програми

¹⁷ ОJ C329, 23 листопада 2001 року

¹⁸ Середньострокова оцінка Програми MEDA II, липень 2005 року, Європейська Комісія/Європейська Допомога.

¹⁹ Оцінка Регламенту Ради 99/20 (Tacis) та його імплементації, січень 2006 року, Європейська Комісія/Відділ оцінки/Європейська Допомога, Генеральний директорат з розвитку та Генеральний директорат із зовнішніх відносин.

ТКС на східних зовнішніх кордонах ЄС були започатковані більш, як 10 років тому. Здобутий у процесі цього співробітництва (за фінансування ТАСІС, Phare, Interreg) досвід призвів до двоступеневого підходу, передбаченого у Комюніке Комісії 2003²⁰. Перший етап Програм сусідства на Сході (2004-2006 рр.) вже дав можливість партнерам здобути цінний досвід спільної роботи у цьому контексті. У Середземноморському регіоні, де ТКС впроваджено порівняно недавно, а партнерські країни лише починають брати участь у діяльності Interreg через перші Програми сусідства, певний досвід, здобутий на сьогодні, стане корисною основою для майбутнього;

- *важливість залучення на місцевому рівні з одночасним забезпеченням підтримки на національному рівні:* Місцева та регіональна влада у прикордонних регіонах демонструє готовність та бажання працювати над спільним вирішенням проблем і використанням можливостей. Підхід «знизу-вгору», з повним залученням на місцевому рівні, є важливим, особливо в програмах Interreg. Проекти переважно невеликі і, відповідно, затратні з адміністративної точки зору, однак можуть мати значний вплив. Тим не менше, безперешкодна співпраця на регіональному та місцевому рівнях також потребує політичної та адміністративної підтримки на національному, а відсутність такої підтримки часом є перешкодою. Хоча значні зусилля спрямовуються на вирішення даних питань, це вимагатиме значної уваги і до, і під час виконання даної програми;
- *важливість здобутого досвіду спільної роботи партнерів програми та створення відповідних можливостей:* Згідно з попередніми програмами ТКС, поєднання різних джерел фінансування (ТАСІС, Meda, Phare, Interreg), а отже, і різних процедур, було перешкодою для ефективної ТКС. Крім цього, місцеві

партнери програми повинні призвичаїтися до спільної роботи при визначенні та вирішенні спільно погоджених пріоритетів, цьому також перешкоджали різні джерела фінансування для кожного зокрема. Нові можливості, запропоновані ІЕСП, змінять кардинально цю ситуацію, але місцеві партнери теж потребуватимуть певного часу для ознайомлення з новим підходом до роботи. Підтримка навчань та розширення можливостей будуть, таким чином, важливими для забезпечення повного потенціалу ТКС.

5. СТРАТЕГІЯ РЕАГУВАННЯ

5.1 Головні характеристики

На відміну від інших аспектів співробітництва в рамках ІЕСП, головні характеристики програми ТКС вже досить детально визначені в Регламенті щодо ІЕСП та Правилах імплементації (останні ще перебувають у процесі розробки). Подальше практичне керівництво щодо імплементації програми розроблено в Керівних принципах програмування, створених Комісією (також розробляються).

Загалом, ключові елементи, що стосуються ТКС, визначені в Регламенті щодо ІЕСП, містять:

- принцип, згідно з яким програми ТКС повинні приносити користь місцевим і регіональним партнерам по обидва боки кордону;
- поєднання фінансування ЄС, згідно з Розділом 1 В (Interreg) та Розділом 4 (ІЕСП), в один інструмент та один процес програмування;
- відповідальність партнерів програми за детальне програмування (в межах загальних пріоритетів, визначених цим стратегічним документом) та імплементацію через спільні операційні програми, розроблені за принципом «знизу-вгору» партнерами програми для прийняття Комісією;
- принцип спільного управління згідно зі спільно створеним Органом управління;

²⁰ Двоступеневий підхід, визначений у Комюніке Комісії 2003 щодо ТКС, включає в себе перший етап (2004-2006 рр.) — спільними зусиллями проводиться визначення пріоритетності, відбір та оцінка проектів партнерами по обидва боки кордону, в той час, як контрактні процедури та фінансування залишаються розділеними для ТАСІС та Interreg. Другий етап (можливий завдяки новому регламенту щодо ІЕСП) об'єднує ці два джерела фінансування на користь повністю інтегрованої та спільно керованої програми ТКС.

- правила, за якими визначається географічна прийнятність, стосовно діяльності, згідно з програмами (в тому числі для залучення регіонів, які братимуть участь, та суміжних територій);
- особливі положення щодо виняткових випадків, якщо партнери програми не зможуть створити погоджену спільну програму.

У цьому контексті метою даного стратегічного документу та індикативної програми є, зокрема, більш детальне, ніж в Регламенті, визначення головних політичних цілей, які потрібно врахувати місцевим партнерам у процесі програмування (і окреслення відповідних очікуваних результатів, показників та ризиків), визначення географічної структури окремих Програм ТКС ІЄСП, а також чітка характеристика фінансових асигнувань для кожної Програми.

5.2 Головні питання, які потребують вирішення

З метою повного використання потенціалу регіонального розвитку, згідно з програмами ТКС ІЄСП, необхідно визначити пріоритети окремих програм, враховуючи принцип сталого розвитку, з узгодженням й інтегрованим охопленням відповідних питань регіонального розвитку. В Комюніке Комісії 2003 щодо ТКС²¹ було визначено чотири головні цілі цього інструменту. Вони відповідають викликам, сформульованим для регіонів зовнішніх кордонів, і залишаються актуальними, як основа для детального програмування, яке має бути проведено місцевими та регіональними партнерами програми.

У цьому контексті чотирма головними цілями ТКС ІЄСП є:

- *Сприяння економічному і соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів.*

Інтегрований та сталий регіональний розвиток у прикордонних регіонах, необхідний для сприяння добробуту, стабільності та безпеці на зовнішніх кордонах ЄС, що, у свою чергу, є головною ціллю ЄПС, а також важливою складовою Стратегічного партнерства ЄС з Росією. Програми ТКС ІЄСП

мають на меті сприяти державним і приватним учасникам у використанні можливості та вирішенні проблем, які виникають через близькість до ЄС. Сприяння економічному і соціальному розвитку є ключовою ціллю, яка заслуговує на особливу увагу в програмах ТКС ІЄСП. У рамках головної мети, місцеві учасники можуть зосереджуватися на особливих цілях в таких сферах, як місцева торгівля та інвестиційні можливості, сприяння роботі спільних підприємств, регіональне та місцеве планування розвитку, розвиток туризму, інвестиції у місцеву інфраструктуру, співпраця в галузі енергетики, транспорту та зв'язку, розвиток економічних секторів, пов'язаних з морем, міським управлінням, адміністративна реформа та розширення можливостей, інші сфери економічного і соціального розвитку в прикордонних регіонах.

- *Спільна робота щодо вирішення спільних проблем у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження та боротьба з організованою злочинністю.*

Місцева влада на Східних кордонах ЄС постане перед особливими проблемами погіршення стану навколишнього середовища, спричиненого економічною реструктуризацією та довготривалим ігноруванням питань охорони довкілля. Питання «гарячих точок», які вимагають першочергової уваги, можуть вирішуватися на місцевому та регіональному рівнях, якщо громади можуть спільно планувати та ефективно використовувати ресурси для зменшення транскордонного забруднення. Така співпраця полегшить стратегічне планування в прикордонному контексті, з метою попередження забруднення в майбутньому та стале управління природними ресурсами, особливо рибними. Актуальною є проблема води, оскільки транскордонне співробітництво полегшить спільне використання й охорону водних ресурсів. Ширша співпраця з питань навколишнього середовища буде особливо важливою у програмах щодо морських басейнів Балтійського, Чорного і Середземного морів.

Питання охорони здоров'я в транскордонному контексті полягає у потребі тісної інституційної співпраці, розширенні

²¹ «На шляху до Нового Інструменту сусідства» (COM(2003) 393 остат., 1 липня 2003 року).

можливостей та навчаннях, пов'язаних як із конкретними загрозами здоров'ю (в тому числі туберкульоз, ВІЛ-СНІД, нещодавні епідемічні/пандемічні загрози), так і щодо нагляду та моніторингу в системі охорони здоров'я, загальної обізнаності та освітніх кампаній.

Боротьба з організованою злочинністю та її попередження, перш за все, вимагає співпраці між органами державної влади на національному рівні, хоча є й значний обсяг роботи щодо посилення практичної співпраці між регіональними та місцевими структурними одиницями відповідних органів.

- *Гарантування ефективних і безпечних кордонів*

Зовнішні кордони ЄС все ще мають проблеми, пов'язані з якістю основних прикордонних інфраструктур та процедур, що пов'язані з їх поточним управлінням. Пункти перетину кордонів повинні спрощувати рух товарів та людей з метою сприяння ширшим економічним цілям за межами суміжних прикордонних регіонів. У той же час, вони мають гарантувати безпеку й ефективність щодо нелегальної міграції та організованої злочинності. Необхідні відповідні процедури та обладнання для узгодження, з одного боку, потреби вирішення питань охорони здоров'я, пов'язаних із торгівлею сільськогосподарськими товарами, і, з іншого боку, потреби сприяння торгівлі. Проекти покращення матеріальної інфраструктури, які сприяють цілям ТКС, потребуватимуть додаткової технічної допомоги та допомоги інших програм для передачі ноу-хау з метою підвищення ефективності управління кордонами.

- *Сприяння місцевій транскордонній «міжлюдській» діяльності*

Крім ініціатив на національному та регіональному рівнях, програми ІЕСП—ТКС забезпечують можливість посилення міжлюдських контактів і контактів громадянського суспільства на місцевому рівні в контексті широкого місцевого залучення. Діяльність у соціальних, освітніх, культурних та сферах мас-медіа, а також поси-

лення транскордонних зв'язків між групами громадянського суспільства та НУО, також може сприяти розвитку місцевого управління та демократії і посиленню взаєморозуміння. Це стосується як східних кордонів, де державні межі, в окремих випадках, розділяють громади з тривалими історичними зв'язками, так і Середземноморського регіону, у якому діяльність ТКС у цих сферах може доповнювати вже існуючу діяльність і форуми, створені в межах Барселонського процесу за принципом «знизу-вгору». Як свідчить досвід інших транскордонних програм в Європі, вищі навчальні заклади також можуть відігравати важливу роль у розвитку міжлюдських контактів.

5.3 Визначення програм

Дві основні категорії програм будуть запроваджені, відповідно до ТКС ІЕСП — програми, що охоплюють спільні сухопутні кордони чи короткі морські перетини, і програми, які охоплюють морські басейни. В основному, програми визначені на основі прийнятності, як вказано у Регламенті щодо ІЕСП²². Однак слід враховувати необхідність забезпечення неперервності із попередніми періодами програмування для спрощення управління програмою.

5.3.1 *Програми, створені на спільному сухопутному кордоні чи морському перетині*

Згідно зі статтею 8 Регламенту щодо ІЕСП, регіони, розташовані вздовж спільних сухопутних кордонів чи морських перетинів особливого значення (розділених не більше, як на 150 км), можуть охоплюватися програмами, які містять у собі дві чи більше країни зі спільним кордоном. У той час, як частина цих програм буде охоплювати лише дві країни, інші охоплюватимуть декілька країн, з метою створення програм, які міститимуть пов'язані між собою географічні області, тим самим полегшуючи ефективне управління та відповідаючи на запити партнерів. Всі програми, що стосуються сухопутного кордону чи морських перетинів особливого значення, обов'язково мати-

²² Регламент (ЄС) 1638/2006 Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 2006 року, що встановлює загальні положення щодо Інструменту європейського сусідства і партнерства.

муть чітке місцеве спрямування, з місцевим партнерством, що залучає головних учасників на місцевому та регіональному рівнях, включаючи громадянське суспільство, по обидва боки кордону. Місцеві партнери будуть головними учасниками програми, а також нестимуть спільну відповідальність за визначення її пріоритетів.

Регіони, що мають спільний кордон з обох сторін, будуть прийнятні для участі в програмах; з боку ЄС — це рівень ПТОС III, а зі зовнішньої сторони, за відсутності таких категорій, — найбільш відповідна адміністративно-територіальна одиниця. В особливих, належно обґрунтованих випадках, ПТОС III або еквівалентний регіон, суміжний з прикордонним, також може бути включеним.

Більшість програм сухопутного кордону є продовженням попередньої співпраці відповідно до Програм сусідства на 2004-2006 роки. Щодо програм, які залучають Словаччину, Угорщину, Румунію, Україну та Молдову, сфера дії програми була уточнена з метою покращення співпраці, спрощення управління та створення програм з більш спільними географічними характеристиками.

Програми морських перетинів продовжують вже існуючу програму «Іспанія/Марокко: Північна програма». В той же час, програми, що охоплюють Іспанію та Марокко (Атлантична програма ТКС) та Італію/Туніс, будуть створені для того, щоб відобразити прийнятність територіальних одиниць, як це визначено у Регламенті щодо ІЄСП.

На цій основі в Індикативній програмі визначено загалом дванадцять програм на сухопутних кордонах та морських перетинах (детальний опис географічної прийнятності в Додатку) — дев'ять програм на сухопутних кордонах на Сході та три програми на морських перетинах на Півдні.

5.3.2 Програми морських басейнів

Як визначено у Регламенті щодо ІЄСП, регіони, розташовані вздовж одного з трьох спільних морських басейнів на зовнішніх кордонах ЄС (Балтійське, Чорне та Середземне моря), зможуть брати участь у програмі морських басейнів ТКС. Програми були визначені за принципом — одна програма на один морський басейн з метою забезпечення критичної маси та чітких

політичних пріоритетів для кожної спільної операційної програми.

На відміну від програм сухопутних кордонів/морських перетинів, територіальна прийнятність для програм морських басейнів буде базуватися на рівні II ПТОС (регіони, а не області) або на порівняно еквівалентних регіональних чи субрегіональних одиницях поза межами ЄС, де класифікація ПТОС не застосовується. Можливим є включення суміжних регіонів, якщо це належним чином обґрунтовано в контексті політики ЄПС та підтримується самими партнерами програми.

Згідно з цими програмами морських басейнів, можливою є підтримка як діяльності одного учасника з будь-якого боку (внутрішньої та зовнішньої сторони ЄС) морського басейну, так і декількох учасників з будь-якого боку морського басейну. Учасники, які реалізують проекти, згідно з програмами морських басейнів, повинні, перш за все, представляти регіональні та субрегіональні адміністративні рівні, а також громадські організації, що знаходяться в межах прийнятності для проекту регіону.

Детальна географічна прийнятність цих трьох програм морських басейнів визначена в Індикативній програмі та описана в Додатку 1.

5.4 Інші характеристики

Інші важливі характеристики, не включені в Регламент щодо ІЄСП або цей стратегічний документ чи індикативну програму, визначені у Правилах імплементації та Керівних принципах програмування (на даний момент розробляються). Це, наприклад, включає питання стосовно організації імплементації програми, створення та діяльності Органів спільного управління, передбачених Регламентом щодо ІЄСП, процедур підготовки програми, імплементації та моніторингу, типу й обсягу відповідних дій, прийнятих для фінансування в рамках програмами, визначення прийнятих проектних ініціаторів, інших практичних деталей.

5.5 Узгодженість та взаємодоповнення з іншими програмами співробітництва

Залучаючи учасників у географічних районах прикордонних регіонів, програми

ТКС ІЄСП, зважаючи на свою локальність, будуть доповнювати діяльність відповідних національних, регіональних і міжрегіональних програм співпраці, які фінансуються, згідно з ІЄСП. Узгодженість між ТКС і цими програмами та цілями, що визначають політику ЄПС (або Стратегічне партнерство ЄС-Росія), буде забезпечуватись як у процесі схвалення окремих програм, так і під час поточного моніторингу. Окремі програми повинні розроблятися місцевими партнерами, беручи до уваги потребу узгодженості та взаємодоповнення з пріоритетами ЄПС чи іншими національними пріоритетами.

Деякі інші інструменти чи тематичні програми, впроваджені на 2007-2013 роки, можуть також торкатись питань додаткового характеру до тих, яких стосуються програми ТКС ІЄСП (наприклад у сферах громадянського суспільства, навколишнього середовища, міграції, прав людини). У цьому випадку узгодженість теж повинна забезпечуватись в процесі прийняття та імплементації програм ТКС, а також під час вибору заходів, які будуть фінансуватись, відповідно до тематичних програм, так само, як і для національних та регіональних програм.

Транскордонне співробітництво в межах ЄС буде продовжуватись в рамках Політики гуртування, відповідно до мети щодо Територіальної співпраці, передбаченої у Структурних фондах.²³ При потребі (наприклад у Балтійському чи Середземному морях) взаємодоповнення між такими програмами і програмами ТКС ІЄСП буде забезпечуватись за допомогою тісної співпраці чи інтеграції програм, як у випадку з Балтійським морем.

5.6 Пов'язані політичні сфери

Програми ТКС ІЄСП у багатьох випадках діятимуть в сферах, яких торкається ширша політика Європейського Співтовариства і Європейського Союзу і в яких програмування та реалізація цих програм ТКС потребуватиме розуміння наслідків даної політики на місцевому і транскордонному рівнях. Це, безперечно, вимагатиме особливого координування та моніторингу при поточній підготовці і реалізації діяльності

в рамках ТКС ІЄСП. Такі сфери містять, наприклад:

- питання торговельної політики, включаючи також регулювання місцевої прикордонної торгівлі вздовж зовнішніх кордонів ЄС;
- *acquis* Шенгенської зони, в тому числі Фінансова програма Шенгенської угоди, яка надає підтримку новим державам-членам стосовно прикордонних інвестицій;
- політика щодо міграції, візових питань, нелегальної міграції та боротьби з організованою злочинністю;
- операційна співпраця, що координується FRONTEX та Європолом;
- екологічна і морська політика, включаючи зовнішній вимір політики риболовства;
- політика розвитку, котра безпосередньо стосується країн із середнім та низьким рівнем доходів — учасників ТКС ІЄСП;
- політика досліджень у частині об'єднання дослідницьких зусиль по обидва боки кордону з метою сприяння регіональному розвитку — спільне використання інфраструктури; обмін науковцями, приділення особливої уваги дослідженням в енергетиці для забезпечення довготривалої безпеки у сфері енергопостачання.

5.7 Консультації з зацікавленими особами

Протягом розробки стратегії ТКС ІЄСП та пов'язаних із нею ключових документів були проведені консультації з основними зацікавленими особами під час низки заходів і семінарів, а також двосторонніх контактів.

Зокрема, в 2005 та 2006 роках, з метою залучення основних зацікавлених осіб з ЄС і партнерських країн, у Брюсселі і державах-членах було організовано декілька підготовчих семінарів. Це включало зустрічі у Брюсселі у червні 2005 року, в Гельсінкі у лютому 2006 року, в Римі у березні 2006 року, знову в Брюсселі у квітні 2006 року. З кожною партнерською країною зокрема (а також з державами-членами) відбувався

²³ Регламент Ради (ЄС) № 1083/2006 від 11 липня 2006 року, який визначає загальні положення щодо Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду і Фонду гуртування.

процес прямих консультацій для підготовки даного стратегічного документу.

Окрім цього, проходив ґрунтовний діалог як із державами-членами, так і з Європейським Парламентом у процесі прийняття Регламенту щодо ІЄСП, який містить важливі положення стосовно транскордонного співробітництва в рамках ІЄСП. Окрім того, проводились відповідні обговорення щодо питань фінансування та механізмів його розподілу під час прийняття регламенту про Структурні фонди.

6. ІНДИКАТИВНА ПРОГРАМА НА 2007-2010 РОКИ

6.1 Загальний огляд

Дана Індикативна програма базується на ключових елементах, визначених у відповідних базових документах, в тому числі Регламенті щодо ІЄСП, пов'язаних із ним Правилах імплементації (перебувають у розробці), а також стратегічних цілей, визначених у наведеному вище Стратегічному документі.

Метою цієї Індикативної програми є:

- дати географічне визначення самих програм ТКС ІЄСП, включаючи прийнятні і суміжні регіони;
- визначити індикативний фінансовий розподіл для кожної програми на 2007-2010 роки, вказати ширші фінансові перспективи до 2013 року, описати механізми перегляду, які будуть застосовуватися впродовж імплементації програми;
- вказати цілі, очікувані результати та показники, які повинні враховуватися

у детальному програмуванні, що буде проводитися партнерами програми;

- визначити можливі ризики, які, ймовірно, слід буде врахувати під час підготовки, імплементації та моніторингу програм ТКС;
- визначити головні риси процесу детального програмування.

6.2 Програми ТКС ІЄСП

Географічне охоплення програм, що будуть створені відповідно до ІЄСП (сухопутних програм, морських перетинів чи програм морських басейнів), визначено у цьому документі, згідно з головними критеріями, вказаними у Регламенті щодо ІЄСП, а також з урахуванням попереднього досвіду, особливо щодо Програм сусідства, які діяли у 2004-2006 роках. Як свідчить Стратегія реагування, було зроблено деякі поправки у поточних програмах, у той час, як інші залишилися без змін.

Протягом 2007-2010 років буде профінансовано дев'ять сухопутних прикордонних програм, три програми морських перетинів та три програми морських басейнів. Ці п'ятнадцять програм перераховані у таблиці нижче.

Порівняно з теперішніми Програмами сусідства (2004-2006 рр.), три з дев'яти програм сухопутних кордонів будуть об'єднані у дві: діючі програми Угорщина/Словаччина/Україна, Румунія/Україна і Румунія/Молдова будуть перегруповані у програму Угорщина/Словаччина/Румунія/Україна та програму Румунія/Україна/Молдова. Стосовно програм морських перетинів, то теперішня програма Іспанія/Марокко продовжувати-

Таблиця 3: Перелік Програм ТКС ІЄСП 2007-2013 роки

Програми сухопутних кордонів	Програми морських перетинів
Коларктична програма — Фінляндія/Росія	Іспанія/Марокко
Карельська програма — Фінляндія/Росія	Атлантична програма ТКС
Південно-східна Фінляндія/Росія	Італія/Туніс
Естонія/Латвія/Росія	
Латвія/Литва/Білорусь	
Литва/Польща/Росія	Програми морських басейнів
Польща/Білорусь/Україна	Регіон Балтійського моря
Угорщина/Словаччина/Румунія/Україна	Чорне море
Румунія/Молдова/Україна	Середземне море

ме діяти, у той час, як дві нові програми співробітництва буде створено для Іспанії і Марокко (Атлантична програма ТКС) та Італії/Тунісу.

Щодо **програм сухопутних кордонів** та **програм морських перетинів** географічна прийнятність для участі у програмах базується (як це передбачено у Регламенті щодо ІЕСП) на залученні регіонів ПТОС III, де застосовуються такі визначення. В іншому випадку залучаються еквівалентні адміністративно-територіальні одиниці на місцевому/регіональному рівні. Суміжні регіони внесені в сферу дії програми після консультацій з партнерами програми й на основі положень Регламенту щодо ІЕСП. У спільних програмах буде визначено рамки, в межах яких суміжні регіони можуть брати участь у кожній з програм та матимуть змогу отримувати фінансування з бюджету програми. Детальне визначення прийнятності для кожної програми міститься у Додатку 2 цього документу.

Для **програм морських басейнів** географічна прийнятність участі в програмах (як це передбачено у Регламенті щодо ІЕСП) базується на залученні регіонів ПТОС II, де застосовуються аналогічні визначення. В іншому випадку залучаються еквівалентні адміністративно-територіальні одиниці на місцевому/регіональному рівні. Партнери Програми можуть пропонувати, під час подання спільної операційної програми, чи дозволити бенефіціарам, розташованим у суміжних регіонах, брати участь у співпраці, вносячи ці суміжні регіони в програму. Така участь повинна, зазвичай обмежуватися 20% бюджету програми і має бути погоджена партнерами програми та Комісією. Детальне визначення прийнятності для кожної програми вказане в Додатку 2 даного документу.

Щодо **програми Регіону Балтійського моря**, то, враховуючи особливе географічне розташування, яке охоплює вісім держав-членів, Норвегію та дві зовнішні партнерські країни, буде створено інтегровану програму, що об'єднуватиме підхід морського басейну ІЕСП та транснаціональну програму Балтійського моря Європейського фонду регіонального розвитку. Ця інтегрована програма враховуватиме потреби, згідно з ТКС ІЕСП, з метою співпраці меншого масштабу у збалансованих партнерствах, залучен-

ня громадянського суспільства, широкого підходу до регіонального розвитку, в тому числі щодо особливих тематичних потреб. Фінансування ІЕСП буде призначене для участі Росії та Білорусі у даній програмі.

У програмах **Чорного та Середземного морських басейнів** Туреччина має можливість брати участь, використовуючи свої фінанси з Інструменту підготовки до вступу в ЄС.

Географічне визначення програм може з часом змінюватися, відображаючи діяльність і досвід в процесі створення та реалізації програм. Будь-які такі зміни потребують прийняття поправок до Індикативної програми та затвердження Комісією після отримання думки Комітету управління.

6.3 Цілі

Програми ТКС ІЕСП на початку своєї діяльності візьмуть за основу чотири ключові цілі, визначені в стратегії реагування (Розділ 5.2 вище), а саме:

- Сприяння економічному і соціальному розвитку в регіонах по обидва боки спільних кордонів.
- Спільна робота щодо вирішення спільних проблем у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження та боротьба з організованою злочинністю.
- Гарантування ефективних та безпечних кордонів.
- Сприяння місцевій транскордонній «міжлюдській» діяльності.

Базуючись на цих чотирьох ключових цілях, місцеві партнери програми, що спільно працюють через кордони, мають завдання проаналізувати потреби в регіоні, визначити особливі пріоритети та цілі, які найбільшою мірою торкаються їх власних місцевих обставин, внести пропозиції для погодження Комісією в контексті прийняття окремих програм ТКС ІЕСП. Такий вибір, безперечно, буде відображати різні обставини і потреби в контексті співпраці та інвестицій кожної окремої програми, а також різний контекст співпраці, притаманний програмам сухопутних кордонів, морських перетинів і морських басейнів.

У цьому контексті неможливо надати будь-який визначений і вичерпний перелік можливих особливих пріоритетів та цілей,

які можуть стосуватися до будь-якої або усіх програм. Наступний перелік подає лише можливі приклади.

Програми сухопутних кордонів і морських перетинів

Сприяння сталому **економічному і соціального розвитку** у прикордонних областях може містити діяльність у напрямку:

- визначення і підготовки спільних концепцій розвитку та планування вздовж кордонів;
- підтримка місцевого і регіонального розвитку, яка спільно здійснюється партнерами вздовж кордону;
- сприяння транскордонній торгівлі, інвестиціям, дослідженням і туризму;
- покращення інвестиційного клімату й економічної інфраструктури шляхом підготовчих і передпроектних досліджень, і, якщо це доцільно, через невеликі інфраструктурні проекти;
- започаткування співробітництва у транспортній, енергетичній сфері та сфері зв'язку за допомогою спільних планів розвитку і, якщо доцільно, через невеликі інфраструктурні проекти;
- сприяння розвитку бізнесу і співпраці бізнес-інституцій (наприклад торгових палат), розвиток МСП і торгівлі;
- покращення транскордонних ринків праці і заходів, пов'язаних із зайнятістю;
- створення адміністративних можливостей і підтримка адміністративних реформ;
- покращення обміну інформацією стосовно освітніх і навчальних систем, рівня кваліфікації, діяльності з метою підвищення порівнюваності освітніх кваліфікаційних рівнів і їх взаємного визнання.

Спільна робота щодо вирішення **спільних проблем** у таких сферах, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, попередження та боротьба із організованою злочинністю, може включати заходи у сфері:

- охорони навколишнього середовища, транскордонного екологічного забруднення і ризиків, в тому числі спільного планування та моніторингу, а також, коли доцільно, можливі невеликі інфраструктурні проекти;

- створення заходів щодо готовності до надзвичайних ситуацій та реагування;
- вдосконалення управління природними ресурсами, в тому числі рибними, управління відходами, охорона природної спадщини;
- розвитку охорони здоров'я та соціального розвитку, в тому числі заходи, спрямовані на сприяння співпраці в моніторингу та лікуванні інфекційних хвороб, сфері охорони здоров'я, інші форми співробітництва між службами охорони здоров'я та фахівцями;
- посилення співпраці у боротьбі з організованою злочинністю, контролю над нелегальною міграцією та незаконною торгівлею людьми.
- покращення доступу та зв'язку між прикордонними областями.

Гарантування **ефективних та безпечних кордонів**; діяльність може включати:

- покращення дій і процедур в управлінні кордонами з метою полегшення легальної торгівлі, транзиту та добросовісного транскордонного руху людей, збільшення ефективності та прозорості у торгівлі та перетині кордону, в тому числі через зменшення адміністративних та інституційних перешкод для вільного руху товарів і людей;
- узгодження процедур і планування дій на прикордонних і митних пунктах, з питань контрабанди, незаконної торгівлі, організованої злочинності та нелегальної міграції;
- забезпечення дієвого та безпечного ветеринарного і фіто-санітарного контролю;
- покращення, при потребі, інфраструктури та обладнання на прикордонних пунктах.

Сприяння місцевій транскордонній **«міжлюдській» діяльності**; діяльність може включати підтримку посилення співпраці між місцевою та регіональною владою, НУО, іншими громадськими об'єднаннями, університетами і школами, торговими палатами, з огляду на зміцнення співробітництва у таких сферах, як:

- місцева влада та управління;
- громадянське суспільство та управління;
- освіта і молодь;
- культурна спадщина;
- ЗМІ.

Програми морських басейнів

Загалом, програми морських басейнів можуть підтримувати більшість цілей, поданих вище для програм сухопутних кордонів і морських перетинів. Враховуючи особливий географічний характер цих програм морських басейнів, а також участь у них великої кількості держав, існує низка особливих видів діяльності, які необхідно взяти до уваги. Крім цілей ТКС, визначених у програмах сухопутних кордонів і морських перетинів, наступні питання можуть мати певне значення для програм морських басейнів:

- розвиток і посилення платформ для широкого співробітництва морських басейнів і тематичних мереж, які б служили інструментами для обміну та реалізації відповідних рішень спільних проблем у економічній, соціальній, освітній, екологічній, культурній сферах і сфері управління;
- підтримка, при потребі, ширшого планування на рівні морських басейнів у таких сферах, як транспорт, енергетика, зв'язок, навколишнє середовище, морська безпека, попередження ризиків, боротьба з нелегальною міграцією, в тому числі відповідні пілотні проекти та підтримка діяльності, за необхідності;
- підтримка процесів і створення багатосторонніх контактів між НУО, громадськими об'єднаннями в ЄС і в партнерських країнах у таких сферах, як управління, права людини, демократизація, ЗМІ та рівні можливості.

6.4 Очікувані результати

Загалом програми ТКС ІЄСП впроваджують новий підхід з інтегрованим фінансуванням, програмуванням та управлінням, який має на меті суттєво покращити управління програмами та підвищити ефективність імплементації ТКС вздовж зовнішніх кордонів ЄС. Очікується, що повністю спільні та інтегровані проекти будуть впроваджуватися між учасниками з регіонів партнерських країн та держав-членів. Партнерські країни і держави-члени відіграватимуть однакову роль у процесі прийняття рішень, підготовки, імплементації та моніторингу діяльності.

Таким чином, ключові очікувані результати програми загалом повинні містити:

- ефективну та вчасну імплементацію спільних програм ТКС, як це подано тут;
- ефективне досягнення загальних цілей, визначених у цьому документі, та дотримання особливих пріоритетів місцевих партнерів у кожному прикордонному регіоні й активізація залучення місцевих зацікавлених сторін;
- забезпечення заходів для покращення координації між місцевими, регіональними та національними планами розвитку, забезпечення реалізації відповідних та ефективних проектів ТКС для отримання вигоди по обидва боки зовнішніх кордонів ЄС;
- внесок, у середньо- та довгостроковій перспективі, у покращення добробуту, стабільності та безпеки вздовж зовнішніх кордонів Союзу шляхом посилення співробітництва та контактів через кордони.

Що стосується чотирьох ключових цілей, то, наприклад, очікується, що програми в прикордонних областях зможуть забезпечити:

- посилення сталого економічного та соціального розвитку;
- акцентування на важливості адміністративної практики та якісного управління;
- визначення екологічних проблем та їх стале вирішення;
- спільні заходи у сферах запобігання надзвичайним ситуаціям, боротьбі з організованою злочинністю, а також соціальним питанням та питанням охорони здоров'я;
- вдосконалення перетину кордону та відповідних процедур;
- посилення залучення громадянського суспільства та НУО до аспектів регіонального розвитку та управління;
- збільшення транскордонних міжлюдських контактів.

Зважаючи на децентралізований характер процесу програмування та імплементації ТКС ІЄСП, партнери програми відповідають за детальне визначення очікуваних результатів кожної окремої запропонованої ними програми. Наведений нижче перелік демонструє лише можливі варіанти.

Для програм сухопутних кордонів та морських перетинів очікується, що програми, серед іншого, створять:

- зв'язки довготривалого співробітництва між партнерами через спільне вирішення питань, пов'язаних із чотирма ключовими цілями;
- ефективні та збалансовані спільні проекти по обидва боки кордону;
- зростаючий потенціал для вирішення місцевих пріоритетних питань;
- активніше залучення та відповідальність партнерів по обидва боки кордону щодо імплементації транскордонної діяльності;
- зменшення ізоляції прикордонних регіонів та покращення соціально-економічного розвитку у прикордонних областях.

Для програм морських басейнів очікується, що програми, серед іншого, створять:

- покращені контакти між регіональними та субрегіональними партнерами у програмному регіоні;
- збільшення регіонального залучення до вирішення спільних регіональних і субнаціональних пріоритетів;
- запровадження чи посилення сталих мереж і платформ для співпраці, що можуть зробити реальний внесок у вирішення питань, якими вони займаються.

6.5 Показники

Оскільки особливі показники будуть залежати від детального програмування і визначення пріоритетів програми, їх важко окреслити на рівні цієї індикативної програми. Партнери програми повинні визначити в кожній програмі чіткі показники щодо:

- а) впливу індивідуальної програми та її глобальні цілі;
- б) результатів від вибраних пріоритетів та їх особливих цілей;
- в) практичні результати проектів, які підтримуватимуться згідно з діючими цілями.

Тим не менше, можна дати загальний огляд очікуваного впливу програм. Після впровадження нового підходу ТКС очікується, що окремі програми будуть імплем-

ментуватись більш вчасно, стало та прозоро, і в середньо— та довгостроковій перспективі сприятимуть зростанню добробуту, стабільності та безпеки в прикордонних регіонах.

У результаті багаторічного планування на сім років, загальні показники повинні мати довготривалий підхід стосовно впливу програм, в тому числі довготривале зосередження на змінах структур, вдосконаленні розвитку, екологічних стандартах тощо.

Загалом, вплив програм можна визначити за рядом несекторальних показників, які торкаються загальної ефективності програми, її потенціалу для досягнення цільової аудиторії та розвитку успішної співпраці, наприклад:

- кількість встановлених партнерств (статистика окремих програм);
- кількість успішно імплементованих проектів ТКС (сюди належать якісні показники, такі, як вчасність, вплив ТКС та залучення партнерів).

Для прикладу, ось показники на рівні програми, що стосуються чотирьох ключових цілей:

Економічний та соціальний розвиток:

- показники регіонального економічного розвитку (ВВП на душу населення, доходи, кількість створених підприємств/запроваджених економічних ініціатив);
- показники регіональної торгівлі (обмін товарами, документація щодо транскордонного ринку праці);
- показники соціального розвитку (зайнятість, показники здоров'я).

Спільна робота для вирішення спільних проблем:

- готовність місцевих партнерів до транскордонної співпраці (показники опитувань);
- екологічні показники (забруднення, якість води);
- показники здоров'я (поширеність певних хвороб, статистичні зміни щодо особливих загроз здоров'ю у окремих регіонах);
- зміни щодо кількості випадків транскордонної злочинності (частота випадків незаконної торгівлі та контрабанди,

статистика дій органів прикордонного контролю).

Ефективні та безпечні кордони:

- статистика прикордонних дій, що стосуються переміщення товарів і людей (час очікування, середній час проходження митних процедур, статистика часу проведення фітосанітарних процедур, виявлених порушень);
- рівень інтеграції управління кордоном (рівень розробки спільних процедур, статистика щодо однакових процедур).

Міжлюдська співпраця:

- створені можливості для співробітництва (статистика кількості залучених осіб і впроваджених проектів);
- залучення громадянського суспільства та НУО (статистика кількості/частоти залучень).

В усіх випадках важливим є те, що партнери програми вже визначили на етапі аналізу та визначення пріоритетів особливі цілі, очікувані результати і показники для їх виміру.

6.6 Ризики

Беручи за основу минулий досвід діяльності ТКС, можна визначити чотири основні види ризиків, пов'язаних із реалізацією концепції ТКС ІЄСП:

- можливість та готовність партнерів брати участь у партнерстві програми (політична готовність);
- бажання та можливості партнерів управляти програмою, особливо щодо встановлення системи спільної відповідальності за управління;
- знання та можливості учасників для розробки та імплементації проектних пропозицій;
- підтримка на національному рівні щодо створення та управління програмою місцевими учасниками.

Рівень ризику є індивідуальним для кожної окремої програми ТКС: історія та досвід діяльності ТКС у цьому регіоні, рівень залучення, політична готовність та підтримка на національному рівні дуже відрізняються для кожної конкретної програ-

ми. В процесі «знизу-вгору», як цей, завжди існує ризик, що параметри загальної програми не ідеально підходять до місцевих вимог або що партнерам важко повністю долучатися до цього процесу через відсутність бажання чи досвіду.

З метою зменшення вищевказаних ризиків, Комісія у липні 2003 року створила двоступеневий підхід, який, у свою чергу, впроваджує новий транскордонний інструмент. Програми ТКС ІЄСП базуються, в основному, на структурі та традиціях співробітництва, встановленого, згідно з першими Програмами сусідства на 2004-2006 роки.

Очевидно, ці ризики могли б бути більшими при реалізації нових програм, наприклад для Середземного і Чорного морів, які ще не мають досвіду ТКС, вже впровадженого на північних та східних кордонах ЄС. Таким чином, під час програмування та на початковій стадії впровадження ці програми можуть потребувати більшої допомоги. Існуючий проект Сприяння розвитку регіонального потенціалу (RCBI)²⁴ TACIS, метою якого є допомога у розробці програм на початковому етапі і розвиток можливостей партнерів на подальших етапах реалізації програм, повинен слугувати прикладом подібної роботи для усіх географічних областей програм ТКС ІЄСП.

6.7 Ключові учасники і розвиток програми

Як визначено в Регламенті щодо ІЄСП і Правилах імплементації, окремі програми розробляються партнерами із прийнятних регіонів через процес «знизу-вгору». Партнери програми визначають конкретних бенефіціарів діяльності, відповідно до програми, у межах загального визначення прийнятних місцевих та регіональних ключових учасників, з метою гарантування якомога ширшої участі в програмі. Прийнятність базується на Регламенті щодо ІЄСП, однак перевага надається місцевій та регіональній владі, громадянському суспільству та НУО, торговим палатам, академічним і освітнім спільнотам, іншим прийнятним учасникам, в межах географічної прийнятності програми та важливості реалізації цілей індивіду-

²⁴ RCBI на даний час діє на Східних кордонах, підтримуючи розробку проектів та розвитку можливостей учасників стосовно управління програмою.

альної програми. Належне залучення місцевої влади буде необхідним на усіх етапах розробки програми і, при потребі, в імplementації проєктів.

Опираючись на аналіз потреб регіону програми, беручи за основу чотири ключових пріоритети ТКС ІЄСП, партнери повинні визначити цілі, пріоритети та дії, що будуть предметом кожної програми.

Партнери програми готують погоджені спільні операційні програми та подають цю пропозицію на розгляд Комісії. Після оцінки її відповідності Регламенту і Правилам імplementації Комісія затверджує конкретну спільну операційну програму і надає копії державам-членам та Європейському Парламенту.

Партнери програми, через Орган спільного управління, несуть відповідальність за імplementацію спільної операційної програми і впровадження систем контролю, аудиту й моніторингу, як це визначено у Правилах імplementації.

6.8 Індикативні фінансові асигнування

Фінансування програм ТКС ІЄСП здійснюється з двох джерел: з фінансових асигнувань самого ІЄСП у обсязі, визначеному статтею 29 Регламенту щодо ІЄСП, та з Європейського фонду регіонального розвитку у обсязі, визначеному у статті 18 Регламенту, яка окреслює головні положення щодо Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду та Фонду гуртування (регламент про Структурні фонди). Ці два різні джерела фінансування спільно представлені у бюджетній категорії Розділу 4 річних бюджетів ЄС (з двома підкатегоріями, що відповідають ІЄСП та ЄФРР). Обидва джерела фінансування роблять внесок у кожен з програм ТКС, яка тут описана²⁵, а також можуть використовуватися по обидва боки зовнішнього кордону для взаємовигідної діяльності.

Фінансові асигнування, які призначаються для кожної програми ТКС, визначені, згідно з критеріями, поданими у статті 7 Регламенту про ІЄСП, і відповідними положеннями, включеними до статті 18 Регла-

менту про Структурні фонди. Зокрема, такий розподіл фінансування для окремих програм транскордонного співробітництва повинен враховувати «об'єктивні критерії, наприклад населення прийнятих областей, інші фактори, які стосуються інтенсивності співпраці, в тому числі особливі характеристики прикордонних областей та можливості для управління та отримання допомоги».

Усесторонні обговорення стосовно того, які критерії повинні застосовуватися на практиці, відбувалися під час підготовки до затвердження двох регламентів, і асигнування, запропоновані в даному стратегічному документі, максимально відображають ці обговорення.

На цій основі, загальне фінансування, доступне для програм ТКС ІЄСП на 2007-2010 роки, складає **583,28 млн. євро**, з яких 274,92 млн. євро — ІЄСП, а 308,36 млн. — ЄФРР. На період 2011-2013 років передбачено ще 535,15 млн. євро (252,23 млн. — ІЄСП, 282,93 млн. — ЄФРР), що підлягає середньостроковому перегляду цієї стратегії та прийняття Індикативної програми на 2011-2013 роки.

У межах цієї суми індикативні асигнування для окремих програм на 2007-2010 роки (разом з асигнуваннями на 2011-2013 роки) показані у таблиці нижче.

Ці асигнування є глобальними, включаючи фінансування, що надходить з Розділу 1b фінансової перспективи (Європейський фонд регіонального розвитку) та Розділу 4 (ІЄСП). Розподіл внесків ЄФРР стосовно кожної окремої держави-члена та програми наведено у Додатку 3. Будь-які зміни до бюджету програми не ведуть до перерозподілу внесків ЄФРР між державами-членами.

Річна коротка довідка щодо програмних асигнувань буде показана у фінансовій таблиці, що додається до кожної спільної програми. Загальні суми повинні бути індикативно фіксованими.

Крім фінансування програм буде створено невеликий інструмент для фінансування діяльності, спрямованої на полегшення обміну досвідом та впровадження передового досвіду між партнерами програми, з

²⁵ Програма Регіону Балтійського моря є винятком через його географічний склад та існування майбутньої транснаціональної програми Балтійського моря ЄФРР.

метою надати допомогу стосовно посилення підготовки, імплементації та управління теперішніми та майбутніми програмами ТКС. Індикативна сума у 4,9 млн. євро (2,6 млн. євро на період 2007-2010 рр. і 2,3 млн. євро на 2011-2013 рр.) виділена з бюджету ІЄСП для цього інструменту.

Програми будуть переглядатися у середньостроковій перспективі, зазвичай у 2009 році. Результати таких переглядів можуть призвести до уточнень Індикативної про-

грами ТКС ІЄСП на 2011-2013 рр. Середньостроковий перегляд враховуватиме будь-які зміни у пріоритетах співробітництва, соціально-економічному розвитку, результатах, отриманих від імплементації, процесу моніторингу та оцінки, потреби у коректуванні сум фінансування та перерозподілу наявних ресурсів між різними програмами. Перегляд може відбутися і швидше, якщо це необхідно для вирішення особливих питань, які впливають на імплементацію програми.

Транскордонне співробітництво ІЄСП
Індикативні асигнування на програму, 2007-2010 рр., в млн. євро

	2007-2010 рр.	2010-2013 рр.	Загалом 2007-2013 рр.
Програми сухопутного кордону			
Коларктична/Росія	14.728	13.513	28.241
Карелія/Росія	12.101	11.102	23.203
Південно-східна Фінляндія/Росія	18.871	17.314	36.185
Естонія/Латвія/Росія	24.915	22.859	47.775
Латвія/Литва/Білорусь	21.766	19.970	41.737
Литва/Польща/Росія	68.908	63.222	132.130
Польща/Білорусь/Україна	97.107	89.094	186.201
Угорщина/Словаччина/Україна/ Румунія	35.796	32.842	68.638
Румунія/Молдова/Україна	66.086	60.632	126.718
Програми морських перетинів			
Іспанія/Марокко	81.738	74.993	156.732
Атлантична програма ТКС	16.773	15.389	32.162
Італія/Туніс	13.138	12.054	25.191
Програми морських басейнів			
Чорне море	9.025	8.281	17.306
Середземне море	90.539	83.068	173.607
Регіон Балтійського моря (вклад ІЄСП в інтегровану програму Балтійського моря)	11.791	10.818	22.608
Всього	583.283	535.152	1.118.434

Додаток 1
2007 р.

Географічна прийнятність ТКС ІЄСП на 2007-2013 рр.

Програма	Прийнятні прикордонні області	Суміжні регіони
Програми сухопутного кордону		
Коларктична/Росія	Фінляндія: <i>Ланпі</i> Швеція: <i>Норботтен</i> Норвегія: <i>Фінмарк, Тромс, Нордленд</i> Росія: <i>Мурманська область, Архангельська область, Ненецький округ</i>	Фінляндія: <i>Похйойс-Похьянма</i> Швеція: <i>Вастерботтен</i> Росія: <i>Республіка Карелія, Ленінградська область, Санкт-Петербург</i>
Карелія/Росія	Фінляндія: <i>Каїнуу, Поїойс-Похьянма (Північна Остроботнія), Похйойс-Карйала (Північна Карелія)</i> Росія: <i>Республіка Карелія</i>	Фінляндія: <i>Ланпі, Похйойс-Саво</i> Росія: <i>Мурманськ, Архангельськ, Ленінградська область, Санкт-Петербург</i>
Південно-східна Фінляндія/Росія	Фінляндія: <i>Етеля-Карйала (Південна Карелія), Кименлааксо, Етеля Саво (Півд. Саво)</i> Росія: <i>Ленінградська область, Санкт-Петербург</i>	Фінляндія: <i>Іта-Уусіма, Паят-Хаме, Похйойс-Саво</i> Росія: <i>Республіка Карелія</i>
Естонія/Латвія/Росія	Естонія: <i>Кірде-Еєсті, Луна-Еєсті, Кеск-Еєсті</i> Латвія: <i>регіони Латгейл, Відземе</i> Росія: <i>Ленінградська та Псковська області, Санкт-Петербург</i>	Естонія: <i>Похья-Еєсті</i> Латвія: <i>Пієріга і Рига</i>

Литва/Латвія/Білорусь	Латвія: <i>регіон Латгейл</i> Литва: <i>Утенос, Вільнюс та Алтйаус Анскрітіс</i> Білорусь: <i>Гродненська та Вітебська області</i>	Литва: <i>Каунас і Паневежис Анскрітіс</i> Білорусь: <i>Мінська та Могилевська області</i>
Литва/Польща Росія	Литва: <i>Марйамполіс, Таурагес та Клайпеда Анскрітіс</i> Польща: <i>Гданськ, Гдиня, Сопот, Гданськ, Елбласкі, Ольстжинські, Елцкі, Бялостоцко-Сувальські</i> Росія: <i>Калінінградська область</i>	Польща: <i>Слупські, Бидговські, Торунсько-Влоцлавські, Ломжинські, Цехановсько-плоцкі, Остролецько-седлецькі</i> Литва: <i>Алтйаус, Кауно, Телсіу, Сіаліу Анскрітіс</i>
Польща/Білорусь/Україна	Польща: <i>Бялостоцко-Сувальські, Остролецько-седлецькі, Бялскоподляські, Чемско-замойські, Кросненско-Пшемискі</i> Білорусь: <i>Гродненська і Бреська області, західна частина Мінської області (райони Міадель, Вілейка, Молодечно, Воложин, Столбци, Несвіж, Клетськ)</i> Україна: <i>Волинська, Львівська та Закарпатська області</i>	Польща: <i>Любельські, Жешувско-тарнобжескі, Ломжинські</i> Білорусь: <i>східна частина Мінської області, Гомельська область</i> Україна: <i>Рівненська, Тернопільська та Івано-Франківська області</i>
Угорщина/Словаччина/Румунія/Україна	Угорщина: <i>Шабольц-Шатмар-Берез</i> Словаччина: <i>Пшешовські край, Кошицький край</i> Румунія: <i>Марамуреш, Сату Маре</i> Україна: <i>Закарпатська та Івано-Франківська області</i>	Угорщина: <i>Борсод-Абауж-Земплень</i> Україна: <i>Чернівецька область</i> Румунія: <i>Сучава</i>
Румунія/Україна/Молдова	Румунія: <i>Ботосані, Сучава, Іасі, Васлуї, Галаті, Тульчеа</i> Україна: <i>Чернівецька та Одеська області</i> Молдова: <i>ціла країна</i>	Румунія: <i>Браїла</i> Україна*: <i>Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька і Вінницька області</i>
Програми морських перетинів		
Іспанія/Марокко	Іспанія: <i>Уелва, Кадіс, Малага, Гранада, Алмерія, Сеута, Меліла</i> Марокко: <i>Тангер-Тетоуан, Таза-Аль Хоцеїма-Таоунате, Орієнталь</i>	Іспанія: <i>Севілья, Кордоба, Хаен</i>
Атлантична Програма ТКС	Іспанія: <i>Лас Пальмас</i> Марокко (в тому числі території під юрисдикцією і управлінням Марокко)*: <i>Гуелмін-Ес-Самара, Лаюн-Будур-Сакіа ель Хамра</i>	Іспанія: <i>Тенеріфе</i> Марокко: <i>Сус Маса Драа</i>
Італія/Туніс	Італія: <i>Аргігенто, Трапані</i> Туніс: <i>Набул</i>	Італія: <i>Рагуза, Калтанісета, Сіракузи</i> Туніс: <i>Бен Арус, Туніс, Аріана, Мануба, Банзарт, Баях, Єндуба</i>

* На основі консультацій із Правовою службою Комісія вважає, що регіони, які знаходяться під питанням, можуть скористатися зі співпраці. Письмово зазначено, що це не торкається визнання Спільнотою претензій Марокко щодо територій Східної Сахари. Тому проекти повинні стосуватися отримання користі для місцевого населення цього регіону. Крім цього, ці умови повинні прийняти Мароканська сторона.

²⁶ Регіони України: Тернопільська та Хмельницька області входять до складу цієї програми обмеженою географією, визначеною в програмному документі

Програми морських басейнів²⁷

Програма Балтійсько-го моря	Фінляндія, Швеція, Данія, Естонія, Латвія, Литва, Польща: країна повністю Німеччина: Мекленбург-Ворпомерн, Шлезвіг-Голльштейн, Бранденбург, Люнебург, Берлін, Гамбург, Бремен Росія: Мурманська область, Республіка Карелія, Санкт-Петербург, Ленінградська, Псковська, Калінінградська, Новгородська області. Співпраця щодо Баренцевого моря: Архангельська область, Ненецький округ, Республіка Комі Білорусь: країна повністю Норвегія: країна повністю
Програма Чорного моря	Румунія: Суд-Ест Болгарія: Североізточен, Югоізточен Греція: Кентрікі Македонія, Анатолікі Македонія Тракі Туреччина: Стамбул, Текірдаг, Коцаелі, Зонгулдак, Кастамону, Самсун, Трабзон Росія: Ростовська область, Краснодарський край, республіка Адігея Україна: Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька області, Республіка Крим, Севастополь Молдова, Грузія, Вірменія, Азербайджан: країна повністю
Програма Середземного моря	Іспанія: Андалусія, Каталонія, Комунідад Валенсіана, Мурсія, Балеарські острови, Сеута, Меліла Великобританія: Гібралтар Португалія: Алгарве Франція: Корсе, Лангедок-Русільон, Прованс-Альп-Кот д'Азур Італія: Басіліката, Калабрія, Кампанія, Лазіо, Лігурія, Пулгія, Сардегна, Сіцилія, Тоскана Мальта: країна повністю Греція: Анатолікі Македонія – Тракі, Кентрікі Македонія, Тесалія, Іперіос, Іонія Нісія, Дитікі Елада, Стереа Елада, Пелопонісос, Атікі, Вореіо Аігайо, Нотіо Аігайо, Кріті Кіпр: країна повністю Туреччина: Текірдаг, Балікесір, Ізмір, Айдин, Анталія, Адана, Гатай Марокко: Орієнтал, Таза-Аль Хосейма-Таоунате, Тангер-Тетуан Алжир: Тлемцен, Аін Темучент, Оран, Мостаганем, Чіф, Тіпаза, Алгер, Бумердес, Тізі Узу, Бейая, Їєл, Скіка, Аннаба, Ель Тарф Туніс: Мададін, Кабіс, Сафакіс, Аль Махдіях, Аль Манастір, Сусах, Набул, Бін Арус, Туніс, Аль Аріанах, Банзарт, Вайах, Юрідубах Лівія: Нукат Аль Кармс, Аль Завія, Аль Азізіях, Тарабулус, Тарунах, Аль Конс, Зелеїтін, Місурата, Сайфаїн, Сурт, Айдабія, Бангазі, Аль Фатах, Аль Ябал Аль Ахдар, Дамах, Тубруг Єгипет: Марса Матрух, Аль Іскандаріях, Аль Бухайрах, Кафр аш Шайх, Ад Дамахліях, Диміат, Аль Шаркіях, Аль Ісмаїлях, Буп Саїд, Шамаль Сіна Йорданія: Ірбід, Аль-Балга, Мадаба, Аль-Карак, Аль-Трафіла, Аль-Акаба Палестинська Влада, Ізраїль, Ливан: країна повністю Сирія: Аль Ладхікіян, Тартус

²⁷ Включення сусідніх регіонів може базуватися на угоді між усіма країнами-учасниками та Європейською Комісією, з відповідним обґрунтуванням причин, як, наприклад, угоди довготривалої співпраці

Додаток 2.1

ІЕСП – Розподіл по програмах (сучасні ціни, євро),

Програма	2007-2010				2011-2013				2007-2013			
	ЄФРР	Розділ 4	Всього	ЄФРР	Розділ 4	Всього	ЄФРР	Розділ 4	Всього	ЄФРР	Розділ 4	Всього
Північ/Росія	9.445.588	5.282.589	14.728.177	8.666.385	4.846.457	13.512.841	18.111.973	10.129.045	28.241.018			
Карелія/Росія	6.493.841	5.606.666	12.100.507	5.958.139	5.143.862	11.102.000	12.451.980	10.750.527	23.202.507			
Південно-східна Фінляндія/Росія	9.445.587	9.425.702	18.871.289	8.666.383	8.647.689	17.314.072	18.111.970	18.073.391	36.185.361			
Естонія/Латвія/Росія	12.457.550	12.457.794	24.915.343	11.429.877	11.429.508	22.859.385	23.887.427	23.887.302	47.774.729			
Латвія/Литва/Білорусь	10.882.497	10.883.893	21.766.390	9.984.757	9.985.519	19.970.276	20.867.254	20.869.412	41.736.666			
Литва/ Польща /Росія	39.894.619	29.013.310	68.907.930	36.603.555	26.618.249	63.221.803	76.498.174	55.631.559	132.129.733			
Польща/Білорусь/ Україна	59.688.439	37.418.779	97.107.218	54.764.503	34.329.646	89.094.149	114.452.942	71.748.425	186.201.367			
Угорщина/Словаччина/ Україна/Румунія	21.367.099	14.428.947	35.796.046	19.604.443	13.237.794	32.842.237	40.971.542	27.666.741	68.638.283			
Румунія/Молдова/Україна	33.042.436	33.043.217	66.085.653	30.316.634	30.315.779	60.632.414	63.359.070	63.358.996	126.718.066			
Іспанія/Марокко Північ	40.868.696	40.869.499	81.738.195	37.497.275	37.496.068	74.993.344	78.365.971	78.365.568	156.731.539			
Атлантична програма ТКС	8.386.501	8.386.666	16.773.167	7.694.666	7.694.417	15.389.083	16.081.167	16.081.083	32.162.250			
Італія/Туніс	6.568.816	6.568.945	13.137.761	6.026.928	6.026.734	12.053.662	12.595.744	12.595.679	25.191.423			
Чорне море	4.512.630	4.512.717	9.025.348	4.140.366	4.140.231	8.280.596	8.652.996	8.652.948	17.305.944			
Середземне море	45.302.218	45.236.990	90.539.208	41.565.059	41.503.058	83.068.117	86.867.277	86.740.047	173.607.324			
Балтійське море (внесок ІЕСП)	-	11.790.571	11.790.571	-	10.817.639	10.817.639	-	22.608.210	22.608.210			
Всього	308.356.518	274.926.282	583.282.800	282.918.969	252.232.651	535.151.620	591.275.487	527.158.933	1.118.434.420			

Додаток 2.2

Внесок ЄФРР в програми ТКС ІЕСП
Розподіл по державах-членах і програмах (в млн.євро)

Держава-член	Внесок ЄФРР 2007-2013 Ціни 2004 р.	Внесок ЄФРР 2007-2013 Поточні ціни	Внесок ЄФРР 2007-2010 Поточні ціни	Внесок ЄФРР 2011-2013 Поточні ціни
Болгарія	3.102	3.511,458	1.831,263	1.680,195
<i>Програма Чорного моря</i>	3.102	3.511,458	1.831,263	1.680,195
Кіпр	317	358,844	187,141	171,703
<i>Середземноморська програма</i>	317	358,844	187,141	171,703
Естонія	8.311	9.408,037	4.906,392	4.501,645
<i>Естонія-Латвія-Росія</i>	8.311	9.408,037	4.906,392	4.501,645
Фінляндія	35.000	39.619,937	20.662,223	18.957,714
<i>Північ/Росія</i>	8.000	9.055,987	4.722,795	4.333,192
<i>Карелія/Росія</i>	11.000	12.451,980	6.493,841	5.958,139
<i>Південно-східна Фінляндія/Росія</i>	16.000	18.111,970	9.445,587	8.666,383
Франція	10.833	12.262,937	6.395,253	5.867,684
<i>Середземноморська програма</i>	10.833	12.262,937	6.395,253	5.867,684
Греція	7.027	7.954,551	4.148,384	3.806,167
<i>Програма Чорного моря</i>	1000	1.132,000	590,350	541,650
<i>Середземноморська програма</i>	6.027	6.822,551	3.558,034	3.264,517
Угорщина	20.630	23.353,123	12.178,905	11.174,218
<i>Угорщина/Словаччина/Україна/Румунія</i>	20.630	23.353,123	12.178,905	11.174,218
Італія	54.402	61.582,966	32.116,178	29.466,788
<i>Середземноморська програма</i>	43.275	48.987,222	25.547,362	23.439,860
<i>Італія/Туніс</i>	11.127	12.595,744	6.568,816	6.026,928
Латвія	21.417	24.244,006	12.643,510	11.600,496
<i>Естонія/Латвія/Росія</i>	12.791	14.479,390	7.551,157	6.928,233
<i>Латвія/Литва/Білорусь</i>	8.626	9.764,616	5.092,352	4.672,264
Литва	25.380	28.730,114	14.983,063	13.747,051
<i>Латвія/Литва/Білорусь</i>	9.808	11.102,638	5.790,145	5.312,493
<i>Литва/Польща/Росія</i>	15.572	17.627,476	9.192,918	8.434,558

Держава-член	Внесок ЄФРР 2007-2013 Ціни 2004 р.	Внесок ЄФРР 2007-2013 Поточні ціни	Внесок ЄФРР 2007-2010 Поточні ціни	Внесок ЄФРР 2011-2013 Поточні ціни
Мальта	700	792,399	413,245	379,154
<i>Середземноморська програма</i>	700	792,399	413,245	379,154
Польща	153.113	173.323,640	90.390,140	82.933,500
<i>Литва/ Польща /Росія</i>	52.006	58.870,698	30.701,701	28.168,997
<i>Польща/Україна/ Білорусь</i>	101.107	114.452,942	59.688,439	54.764,503
Португалія	586	663,351	345,945	317,406
<i>Середземноморська програма</i>	586	663,351	345,945	317,406
Румунія	67.742	76.683,821	39.991,436	36.692,385
<i>Угорщина/Словаччина/ Україна/Румунія</i>	8.229	9.315,213	4.857,984	4.457,229
<i>Румунія/Україна/ Молдова</i>	55.971	63.359,070	33.042,436	30.316,634
<i>Програма Чорного моря</i>	3.542	4.009,538	2.091,017	1.918,521
Словаччина	7.335	8.303,206	4.330,211	3.972,995
<i>Угорщина/Словаччина/ Україна/Румунія</i>	7.335	8.303,206	4.330,211	3.972,995
Іспанія	98.434	111.427,111	58.110,435	53.316,676
<i>Іспанія-Марокко Північ</i>	69.228	78.365,971	40.868,696	37.497,275
<i>Атлантична програма ТКС</i>	14.206	16.081,167	8.386,501	7.694,666
<i>Середземноморська програма</i>	15.000	16.979,973	8.855,238	8.124,735
Швеція	8.000	9.055,986	4.722,794	4.333,192
<i>Північна/Росія</i>	8.000	9.055,986	4.722,794	4.333,192
Всього:	522.329	591.275,487	308.356,518	282.918,969

Додаток 3

Населення у програмному регіоні

Населення в прийнятних регіонах ТКС ІЕСП (тисячі) ²⁸					
ЄС та кандидати на вступ ²⁹			Партнерські країни ³⁰		
Північ/Схід		% від заг. насел.	Північ/Схід		% від заг. насел.
Болгарія	2.062	27%	Вірменія	3.210	100%
Данія	5.3 74	100%	Азербайджан	8.203	100%
Естонія	1.349	100%	Білорусь	5.433	100%
Фінляндія	5.228	100%	Грузія	4.571	100%
Німеччина	13.204	15%	Молдова	3.618	100%
Угорщина	587	6%	Росія	22.029	15%
Латвія	2.313	100%	Україна	21.264	45%
Литва	3.436	100%			
Польща	38.182	100%			
Румунія	6.185	29%			
Словаччина	1.566	29%			
Швеція	8.903	100%			
Всього	88.479		Всього	68.328	
Всього населення Північ/Схід — 156.807					

ЄС та кандидати на вступ			Партнерські країни		
Південь		% від заг. насел.	Південь		% від заг. насел.
Кіпр	715	100%	Алжир	11.825	41%
Франція	7,298	12%	Єгипет	20.609	27%
Греція	10.694	97%	Сектор Газа	1.390	100%
Мальта	401	100%	Ізраїль	5.767	91%
Італія	31.562	54%	Йорданія	1.841	31%
Португалія	408	4%	Ліван	3.399	88%
Іспанія	27.458	64%	Лівія	4.783	81%
			Марокко	6.474	20%
			Туніс	6.703	67%
			Сирія	1.525	8%
Всього	78.338		Всього	64.316	
Всього населення, Південь 142.654					
Всього держави-члени і кандидати 166.817 Всього партнерські країни 132.644					
ЗАГАЛОМ 299.461					

²⁸ Для держав-членів і кандидатів, станом на 1 січня 2006 року (джерело — Евростат).²⁹ Населення Туреччини, залучене до програм нараховує 38 354.³⁰ Джерелом даних для партнерських країн є державна статистика за період 2003-2004 рр.

Додаток 4

Регіональний ВВП на душу населення³¹ (євро, 2002)

Програми сухопутних кордонів і морських перетинів

Програма/ держава-член	Регіон держави- члена	Середній ВВП на душу населення в регіоні дер- жави-члена	Середній ВВП на душу населення у регіоні партнерської країни	Регіон парт- нерської країни	Партнерська країна
Північ/Росія					
Фінляндія	Лапі	21.804	2.400	Мурманськ	Росія
Середній, Північ/Росія		21.804	2.400		
Карелія/Росія					
Фінляндія	Каїнуу	18.178			
Фінляндія	Похйойс- Карйала	19.301	1.854	Карелія	Росія
Фінляндія	Пойойс- Похянма	24.432			
Середній, Карелія/Росія		22.163	1.854		
Пд.-сх. Фінляндія/Росія					
Фінляндія	Етеля- Карйала	25.905	2.072	Ленінград. область	Росія
Фінляндія	Кименлааксо	25.983	2.684	Санкт-Петер- бург	Росія
Середній, Пд.-сх. Фін- ляндія/Росія		25.951	2.523		
Естонія/Латвія/Росія					
Естонія	Кірде-Еесті	3.218			
Естонія	Лоуна-Еесті	3.657	2.072	Ленінград. область	Росія
Латвія	Латгале	2.025	2.684	Санкт-Петер- бург	Росія
Латвія	Відземе	2.423	1.072	Псковська область	Росія
Середній, Естонія/Лат- вія/Росія		2.791	2.367		
Латвія/Литва/Білорусь					
Латвія	Латгале	2.025	1.369		Білорусь
Литва	Утенос	3.558			
Литва	Вільнюс	6.165			
Литва	Алтайаус	3.323			
Середній, Латвія/Литва/ Білорусь		4.555	1.369		

³¹ Джерело: держави-члени: Євростат, партнерські країни: Національні: Світовий Банк регіональні: Білорусь — Міністерство статистики і аналізу Республіки Білорусь <http://belstat.gov.by/homep/en>; Росія: Скандинавська Рада міністрів, <http://www.norden.org/stait/start.asp>; Україна: Інститут реформ <http://ipa.net.ua/index.php?id=99>.

Литва/Польща/Росія					
Литва	Маріямполе	2.860	1.469	Калінін-градська область	Росія
Литва	Таураге	2.487			
Литва	Клайпеда	4.667			
Польща	Гданськ-Гдиня-Сопот	7.620			
Польща	Гданський	3.994			
Польща	Елблаский	3.756			
Польща	Ольштинський	4.526			
Польща	Ельцкий	3.101			
Польща	Бялостоксусувальський	4.290			
Середній, Литва/Польща/Росія		4.616	1.469		
Польща/Білорусь/Україна					
Польща	Бялостоцк-сусувальський	4.290	1.369	Білорусь	
Польща	Бялксокподляський	3.211	589	Волинська	Україна
Польща	Чельмсько-замойський	3.175	655	Львівська	Україна
Польща	Кросненсько-перемиський	3.294			
Середній, Польща/Білорусь/Україна		3.438	954		
Угорщина/Словаччина/Україна/Румунія					
Угорщина	Шабольц-Шатмар-Берег	3.666	512	Закарпатська	Україна
Словаччина	Пшешовський край	2.919			
Словаччина	Кошицький край	4.314			
Румунія	Марамуреш	1.629			
Румунія	Сату-Маре	1.835			
Середній, Угорщина/Словаччина/Україна/Румунія		3.062	512		
Румунія/Молдова/Україна					
Румунія	Ботосані	1.232	375	Молдова	
	Iasi	1.779	643	Івано-Франківська	Україна
	Васлуй	1.105	464	Чернівецька	Україна
	Галаті	1.810	879	Одеська	Україна
	Сучава	1.619			
	Тулъча	1.681			
Середній, Румунія/Молдова/Україна		1.573	576		

Іспанія/Марокко					
Іспанія	Уельва	14.245			
Іспанія	Кадіс	12.714			
Іспанія	Малага	12.728	1.336		Марокко
Іспанія	Гранада	12.432			
Іспанія	Альмерія	14.712			
Іспанія	Сеута	14.861			
Іспанія	Мехілья	14.927			
Середній, Іспанія/ Марокко		13.131	1.336		
Атлантична програма ТКС					
Іспанія	Лас Пальмас	16.753	1.336		Марокко
Іспанія	Санта Крус де Тенеріфе	15.629			
Середній Атлантична програма ТКС		16.216	1.336		
Італія/Туніс					
Італія	Агрідженто	12.750	1.227		Туніс
Італія	Трапані	14.344			
Італія	Кальтанісета	13.581			
Італія	Рагуза	15.441			
Італія	Сіракузи	15.799			
Середній Італія/Туніс		14.338	1.227		

Регіональний ВВП на душу населення³²
(євро, 2002 р.)
Програми морських басейнів

Програма/ держава-член	Середній націон. ВВП/на душу населення	Середній націон. ВВП/на душу населення	Партнерська країна
Середземне море³³			
Кіпр	15.484	1.973	Алжир
Греція	12.893	1.732	Єгипет
Франція	24.933	18.833	Ізраїль
Італія	22.055	1.944	Йорданія
Мальта	10.757	4.337	Ліван
Португалія	12.389	7.398	Лівія
Іспанія	17.229	1.336	Марокко
		1.055	Палестина
		1.226	Сирія
		2.297	Туніс
Середній, Середземне море	19.343	3.882	
Балтійське море			
Данія	34.063	2.217	Росія (північний схід)
Естонія	5.487	1.369	Білорусь
Фінляндія	26.972		
Німеччина	25.548		
Латвія	4.187		
Литва	4.303		
Польща	5.296		
Швеція	28.777		
Середній, Балтійське море	20.169	1.994	
Чорне море³⁴			
Болгарія	2.108	836	Вірменія
Румунія	2.219	848	Азербайджан
		789	Грузія
		374	Молдова
		1.084	Росія
		779	Україна
Середній, Чорне море	2.172	833	

³² Джерело: держави-члени: Евростат, партнерські країни: Світовий банк

³³ Туреччина також бере участь у Середземноморській програмі, що фінансується з Інструменту підготовки до вступу в ЄС

³⁴ Туреччина також бере участь в програмі Чорного моря, що фінансується з Інструменту підготовки до вступу в ЄС

Додаток 5

Програми сусідства Tacis/Meda:
Програмні зобов'язання 2004-2006 (млн.євро)

Програмний компонент	Індикативне асигнування 2004 – 2006, євро млн. Tacis/MEDA	Індикативне асигнування 2004-2006 Interreg/ Phare TKC	Загальне фінансування ЄС на 2004-2006 ПС
Тасіс ТКС гнучкий резерв й інституційне зміцнення	13		
Заг. сума Tacis ТКС ПС 2004-2006	75		
MEDA Оцінка і аудит	0.2		
Заг.сума MEDA ПС 2004-2006	9.4		
Заг.сума Interreg ПС 2004-2006		296.5	
Заг.сума Phare ТКС ПС 2004-2006		51	
ПРОГРАМИ СУСІДСТВА			
Транснаціональні/багатосторонні програми (INTERREG III B)			
Балтійське море III B	7.5	77	84.5
CADSES	5.0	66	71
MEDOCC/	6.8	49	52.4
ARCHIMEDE		64	67.4
Програми транскордонного співробітництва			
Нордича (Коларктична) / Росія	3.5	13.5	17
Карелія / Росія	4.0	14	18
Пд.-сх. Фінляндія / Росія	6.5	11	17.5
Балтійське море III A	7.5	8	12
– Естонія / Латвія / Росія	4.0	11	14.5
– Латвія / Литва / Білорусь	3.5		
Литва / Польща / Росія (Калінінград)	4.5 ³⁵ (9.5)	43	47.5
Польща / Україна / Білорусь	8.0	30	38
Угорщина / Словаччина / Україна	4.0	23	27
Румунія / Україна	6.5	29	35.5
Румунія / Молдова	5.0	22	27
Іспанія/Марокко	2.0	86.7	88.7
Гібралтар/Марокко	0.4	0.3	0.7

³⁵ Не включаючи асигнування для Національної програми Росії в розмірі 5 млн.євро

Додаток 6

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АЄПР	Асамблея європейських прикордонних регіонів
БЄАР	Баренцева Євро-Арктична рада
ЧМЕС	Чорноморське економічне співробітництво
ТКС	Транскордонне співробітництво
РДББ	Рада держав балтійського басейну
ЄІБ	Європейський інвестиційний банк
ІЕСП	Інструмент європейського сусідства і партнерства
ЄФРР	Європейський фонд регіонального розвитку
Євросітіс	Представницький орган європейських міст
Єврорегіон	Транскордонна спільнота державної влади (може мати офіційний правовий статус)
ППІР	Програма ТАСІС з партнерства в інституційному розвитку
Interreg	Ініціатива Співтовариства щодо транс'європейського співробітництва з метою посилення гармонійного та збалансованого розвитку Європейської території
МСЄПР	Мережа східноєвропейських прикордонних регіонів
НУО	Неурядова організація
ПТОС	Перелік територіальних одиниць для статистики
Phare	Програма допомоги перед вступом для країн Центральної та Східної Європи
ЗМП	Програма малих проектів (ТАСІС ТКС)
ТАСІС	Технічна допомога Співдружності Незалежних Держав